

S A T A K U N T A

K O T I S E U T U T U T K I M U K S I A

VII

J U L K A I S U T

S A T A K U N T A L A I N E N
O S A K U N T A

SATAKUNTA

KOTISEUTUTUTKIMUKSIA

VII

JULKAISSUT

SATAKUNTALAINEN OSAKUNTA

RAUMALLA 1929

RAUMAN KIRJATEOLLISUUS OY.

SATAKUNTALAINEN OSAKUNTA

1904-1929

25-VUOTISKATSAUS

KIRJOITTANUT

MIKKO SAARENHEIMO

SISÄLLYS:

- I. OSAKUNNAN SYNTYHISTORIA. s. 1
1. LÄNSISUOMALAISEN OSAKUNNAN JAKAANTUMINEN. Vanha Satak. Osakunta, s. 1. — Länsisuomalaisen Osakunnan kehitys, s. 2. — Jakohanke v. 1894, s. 3. — Jakohanke v. 1901, s. 5. — Jakopäätös v. 1903, s. 8.
2. SATAKUNTALAISEN OSAKUNNAN ALUE. Alkuperäinen alue, s. 10. — Aluejärjestely v. 1906, s. 11. — Rajakysymyksiä Härmäläis-Osakunnan kanssa, s. 13. — Järjestely v. 1922, s. 15.
3. LÄNSISUOMALAISEN OSAKUNNAN OMAISUUDEN JAKAMINEN. Talousrahaston jako, s. 16. — Lainarahaston jako, s. 16. — Pippingsköldin rahaston jako, s. 18. — Arkiston jako, s. 18. — Lippu, s. 20. — Päätös, s. 20.
- II. ALKUTAIPALEELLA. 1904—1910. s. 21
1. VIRALLINEN JÄRJESTÄYTYMINEN. Taipaleelle lähdettäessä, s. 21. — Inspehtori, s. 22. — Ensimmäinen kuraattori, s. 26. — Kokoukset ja kokouspaikat, s. 27. — Illanvietot ja juhlat, s. 33. — Vuosijuhla, s. 34. — Säännöt, s. 36. — Uusi asetus, uusi aika, s. 38. — Osakunnan sääntöjen uusiminen, s. 41. — Lainarahaston säännöt, s. 42. — Lippu, s. 43.
2. MYRSKYÄ JA KIIHKOA. Poliitiikan pyörteissä, s. 47. — Osakunta ajan aallokossa, s. 49. — Suurlakko, s. 52. — Puolueolot osakunnassa, s. 55. — Selvemille vesille, s. 59.
3. KURAATTOREITA. Kuraattori H. A. Ojansuu, s. 60. — Kuraattori Hannes Ryömä, s. 62. — Kuraattori V. I. Suvanto, s. 63. — Kuraattori Lauri Järvinen, s. 64. — Kuraattori Niilo Ikola, s. 64.
4. KANSANVALISTUSHARRASTUKSET. Kevättoiveita, s. 65. — Kiertävät kirjastot, s. 65. — Lukutuvat, s. 66. — Kansanvalistuskartta, s. 67. — Länsi-Suomen kansanopisto, s. 68. — Pohjois-Satakunnan kansanopisto, s. 70.
5. KOTISEUTUTUTKIMUS. Yleistä harrastusta, s. 77. — „Satakunta I”, s. 79.
6. KYNÄN JA SANAN TAIDETTA VAALIMASSA. „Lalli” s. 82. — Lukupiiri, s. 85. — Lausuntapiiri, s. 88.
7. URHEILU. Laimeata harrastusta, s. 90.
- III UUSILLA URILLA. 1910—1914. s. 93
1. VIRALLISET PUITTEET. Ajankäänne, s. 93. — Uusi huo-

neisto, s. 94. — Kokoukset, illanvietot ja iltamat, s. 104. — Inspehtori, s. 105. — Kuraattori Väinö Horelli, s. 106. — Kuraattori Arvo Inkilä, s. 107. — Kuraattori Niilo Lehmuskoski, s. 108.

2. OSAKUNTAINVALISTÄ TOIMINTAA. Välistystoimisto, s. 108. — Tutkimus ylioppilaiden yksityistaloudesta, s. 110. — „Ylioppilaslehti”, s. 115.

3. PARANTOLAHANKE. Syntysanat, s. 116. Parantolaretkeilyt, s. 122. — Parantola-arpajaiset, s. 124. — Parantolakokous, s. 128. — Parantolan paikka, s. 131. — Osakunnalta osakeyhtiölle, s. 131.

4. KOTISEUTUHARRASTUKSIA. Kansanvalistus, s. 132. — Kansanopistot, s. 134. — „Satakunta II”, s. 137. — „Satakunta III”, s. 137. — Maakuntalaulu, s. 138.

5. ESTEETTISIÄ HARRASTUKSIA. Lukupiiri, s. 139. — Lausuntapiiri, s. 140. — Oppikoulujen lausuntaharrastukset, s. 143. — Kynäpiiri, s. 143. — Teatteriharrastuksia, s. 144.

6. URHEILU. Kunnian kukkuloilla, s. 146. — Voimistelu, s. 149. — Maakunnan oppikoulujen urheilukilpailut, s. 150. — Retkeilyt, s. 150.

IV. ASEITTEN KALSKEESSA. 1914—1919. s. 152

1. KIRISTYVÄ TILANNE. Maailmansota, s. 152. — Pulat, s. 152. — Opintomaksu, s. 154. — Satakuntalaiset ajan ahdingossa, s. 156.

2. VIRALLISESSA VALOSSA. Inspehtori, s. 158. — Kuraattori V. E. Tiiri, s. 163. — Kuraattori Kalle Huhtala, s. 164. — Kuraattori Toivo Viherheimo, s. 164. — Taloudenhoitaja, s. 165. — Kokoukset ja jäsenet, s. 165. — Osakuntamaksu, s. 167. — Stipendirahasto, s. 169. — Osakuntaneuvosto, s. 171.

3. KOTISEUTUHARRASTUKSIA. Tienhaarassa, s. 173. — Kiertävät kirjastot, s. 174. — Kotiseutututkimuspäivät, s. 176. — „Satakunta IV”, s. 178. — Muu kotiseutututkimus, s. 179. — Kansanopistot, s. 182. — Parantolahanke, s. 183.

4. VALLANKUMOUS JA ITSENÄISYYSTAISTELU. Jääkäriliike, s. 184. — Vallankumous, s. 185. — Vallankumouskevään vuosijuhla, s. 189. — Itsenäisyysajatus, s. 191. — Kansanedustajien illanvietto, s. 194. — Vastakohtia, s. 195. — Poliittinen sekasorto, s. 197. — Vapaussota, s. 198. — Valkoisten voitto, s. 200. — Suhde sotilaihin, s. 201. — Vainajien muisto, s. 205.

5. KIRJALLISUUDEN JA TAITEEN PARISSA. Lukupiiri, s. 206. — Juttupiiri, s. 209. — Lausuntaharrastukset, s. 211. — „Äestäjä”, s. 213.

6. URHEILUHARRASTUKSET. Voittojen jatkuminen, s. 216. — Naisten urheilu, s. 218. — Urheilun lamaantuminen, s. 219.

V. UUSIN AIKA. 1919—1929 s. 220

1. OMISSA OLOISSA. Jäsenet, s. 220, — Osakunnan talous, s.

221. — Laina- ja stipendirahastot, s. 224. — Muut rahastot, s. 229. — Huoneisto, s. 230. — Kokoukset, illanvietot ja juhlat, s. 237. — Vuosijuhla 1924, s. 241.

2. AJANKOHDAN YLIOPPILASPOLITIikka. Yleisiä piirteitä, s. 244. — Kielikysymys, s. 244. — Kansallisuuskysymys, s. 246. — Satakuntalaiset ja ylioppilaspolitiikka, s. 246.

3. OSAKUNNAN JOHTO. Inspehtori, s. 249. — Kuraattori Arvo Paloheimo, s. 253. — Kuraattori Ensio Kytömaa, s. 254. — Kuraattori Juho Im. Aalto, s. 254. — Kuraattori Hanne Potila, s. 255. — Sihteerit, s. 257. — Historioitsijat, s. 258. — Musikaalinen johto, s. 261.

4. MAAKUNTAHARRASTUKSET. Yleistä, s. 261. — Satakunta V ja VI", s. 262. — Kansanopistot, s. 265. — Satakunnan Parantola, s. 266. — Huoltokoti, s. 273. — S 2:n muisto, s. 275.

5. KAUNOHARRASTUKSET. „Lalli", s. 276. — Lukupiiri, s. 277. — Lausuntaharrastukset, s. 281.

6. FYYSILLINEN KULTTUURI. Urheilu, s. 282. — Voimistelu, s. 285. — Uinti, s. 286.

7. KOLMILIITTO. Satakunnan Kilta, s. 286. — Karhuliitto, s. 289.

LOPPUSANAT. s. 293

LIITTEITÄ. s, 295

Liite I. Satakuntalaisen Osakunnan sihteerit, s. 295. — Satakuntalaisen Osakunnan historioitsijat, s. 295.

Liite II. Satakuntalaisen Osakunnan vuosijuhlaesitelmät, s. 296.

Liite III. Satakuntalaisessa Osakunnassa pidetyt esitelmät ja esitykset, s. 299.

Liite IV. Satakuntalaisen Osakunnan jäsenet tiedekunnittain, s. 306.

I.

OSAKUNNAN SYNTYHISTORIA.

1. LÄNSISUOMALAISEN OSAKUNNAN JAKAANTUMINEN.

Satakuntalainen ylioppilasosakunta eli kansakunta, jota nimitystä meillä käytettiin osakunnista vuoteen 1829 saakka, esiintyy aikakirjoissa jo 1600-luvun puolivälistä alkaen. Satakunta vanhimman viljelyksemme rintamaana lähetti vastaperustettuun Turun yliopistoon siksi paljon opiskelijoita, että heistä muodostettiin oma kansakunta. Suuri ei tämä kansakunta liene koskaan ollut, ja yliopiston tultua siirretyksi Helsinkiin satakuntalaisen opiskelevan nuorison vähäisestä lukumäärästä osaksi johtuen sen toiminta lamaantui siinä määrin, että vanha Satakuntalainen Osakunta vuonna 1846 yhdessä Borealaisen ja Turkulaisen Osakunnan kanssa pyysi yliopiston konsistoria liittämään nämä kolme osakuntaa yhdeksi. Pyyntöön suostuttiin, ja täten muodostui kolmiliitosta Länsisuomalainen Osakunta, josta lähes 60 vuotta sittemmin erosi uusi Satakuntalainen Osakunta.

Vanha
Satak. Osa-
kunta.

Tällöin oli vielä elossa kaksi vanhan Satakuntalaisen Osakunnan jäsentä, nimittäin tuomiorovasti Gustaf Dahlberg ja kunnallisleuvos Agathon Meurman, joka jälkimmäinen läsnäolollaan kunnioitti uudestisyntyneen Satakuntalaisen Osakunnan vuosijuhlaa 1905. Molempien heidän haudoillaan osakunta osoitti viimeistä kunnioitusta. Kun Meurman oli eläessään lausunut toivomuksen, ettei hänen haudalleen laskettaisi seppeleitä, pani Satakuntalainen Osakunta yhdessä Hämmäläis-

Osakunnan kanssa alulle yleisen keräyksen hänen muistonsa säilyttämiseksi, jossa tarkoituksessa kertyneet varat jätettiin Suomalaiselle Tiedeakatemialle. Samoin mainittakoon, että osakunta järjesti muistotilaisuuden lokakuun 31 p:nä 1911, jolloin tuli kuluneeksi 100 vuotta vanhan Satakuntalaisen Osakunnan mainehikkaan jäsenen J. Ph. Palménin syntymästä, ja omisti hänen muistolleen toisen kotiseutututkimusjulkaisunsa, johon prof. E. G. Palmén kirjoitti isänsä elämäkerran. Myös herätettiin v. 1915 osakunnassa kysymys vanhan Satakuntalaisen Osakunnan jäseniä käsittävän elämäkeraston julkaisemisesta, joka aloite ei kuitenkaan ole johtanut tulokseen.

Länsisuomalaisen
Osakunnan
kehitys.

Länsisuomalaiseen Osakuntaan, johon siis vanha Satakuntalainen Osakunta sulautui, kuului perustettaessa 86 jäsentä, ja tämän vanhimpia kulttuuriseutujamme edustavan osakunnan kehitys tapahtui alussa hitaasti. Vuosisadan puolivälissä meillä vallinnut yleinen valtiollinen ja taloudellinen tilanne ei ollut suotuista korkeamman sivistyksen ja sitä levittävän opinahjon kehitykselle. Vasta kun vuosisadan jälkipuoliskolla valtiopäivät pääsivät säännöllisesti kokoontumaan ja meillä syveja rivejä myöten herättiin kansakuntana valvomaan aineellisia ja henkisiä elinehtojamme, alkoi sivistyselämä maassamme elpyä ja korkeamman opin tarve samalla levitä entistä laajempiin kerroksiin. Suomalaisuuden herätyksellä oli tässä suhteessa mahdava vaikutus. Suomenkielisiä oppilaitoksia perustettiin eri ta-
hoille maatamme, ja suomalaisten ylioppilaiden lukumäärä kasvoi vuosi vuodelta, Ylioppilaskunnassa alkoi vuosisadan lopulla päästä vallitsevaksi suomalainen enemmistö, joka kielellisten ja kansallisten uudistusvaatimusten lisäksi edusti samalla entistä demokraattisempaa katsantokantaa yleensä.

Jos kieliryhmien taistelu hegemoniasta, kuten ajan lempisana kuului, oli ankaraa ylioppilaskunnan kokouksissa, oli se

sitäkin katkerampaa vallankin kaksikielisissä osakunnissa, kuten juuri Länsisuomalaisessa Osakunnassa. Tässäkin osakunnassa suomalainen ylioppilasaines vähitellen kasvoi tasavoimaiseksi ja vuosisadan lopulla muodosti jo niukan enemmistön. „Porilaiset beaanit“, jotka lienevät olleet eräänlaisessa hakka-peliittojen maineessa, olivat semminkin uutena viininä, jota vanha leili ei ottanut kostaakseen. Ruotsinkieliset tunsivat menettävänsä entisen johtavan asemansa ja heitä huolestutti vähemmistöön jääminen. Suomalaisten piirissä taas nähtiin tässä luonnollisen kehityksen tulosta ja voiman tunnossa odotettiin toivehikkain mielin vallan siirtymistä omiin käsiin. Vastakohdat, jotka olivat lähinnä kielipoliittista alkuperää, puoluetaitelun kiihtyessä levisivät muihinkin kysymyksiin, aiheuttaen alituista kahnasta osakuntaelämässä. Kaikki tällainen oli tosin omansa pitämään mieliä virkeinä ja antamaan eloisan leiman kokousten menolle, mutta kiihoittunut ja useassa tapauksessa katkeroitunut mieliala ei ollut otollista osakuntalaitoksen varsinaisille rakentaville tarkoituksiperille. Myönnettävä on myös, että osakunnissa näihin aikoihin käyty voimanmittely oli vain suomalaisuuden jälkikahakoita, joilla ei ollut enää suuren taistelun kauneutta eikä tärkeyttä.

Ylioppilasnuorison keskuudessa vallinneet ristiriidat paisuivat siksi vakaviksi, että yliopiston viranomaisten taholta alettiin kiinnittää niihin huomiota ja miettiä keinoja asian-tilan auttamiseksi. Niinpä yliopiston rehtori, prof. Th. Rein vuonna 1894 syyslukukauden avajaispuheessa valittaen totesi, ettei toveripiirin elämä ja toiminta eräissä suuremmissa osakunnissa vastannut enää tarkoitustaan. Epäkohdan hän arveli paranevan, jos tällaiset osakunnat jaettaisiin, kuten jo oli ehdotuksia kuulunut. Tämä korkealta katederilta annettu viittaus saikin aloitteita aikaan. Niinpä heti syksyllä 1894 herätettiin ruotsinmielisten taholta kysymys Länsisuomalaisen Osa-

Jakohanke
v. 1894.

kunnan jakamisesta. Jakoa puolustettiin pääasiassa sillä syyllä, että osakunta oli kovin suurilukuinen ja peräti erilaisista aineksista muodostunut, joten sen piirissä ei ollut edellytyksiä hyvälle toveruudelle ja hedelmälliselle vuorovaikutukselle. Ruotsinmieliset asettuivat siis yhtenä miehenä kannattamaan osakunnan jakamista, kun taas suomenmieliset olivat empivällä kannalla. Asetettiin kuitenkin asiaa pohtimaan komitea, jonka ruotsalaiset jäsenet kannattivat jakoa kolmeen osakuntaan, nimittäin Satakuntalaiseen, Varsinaissuomalaiseen ja Saaristolaisosakuntaan, joista jälkimmäinen oli oleva puhtaasti ruotsinkielinen osakunta. Komitean suomalaiset jäsenet eivät puolestaan nähneet osakunnan suuruudessa piilevää haittaa, päinvastoin heidän mielestään tärkeä kansanvalistustyö täten menesty paraiten. Jos kuitenkin osakuntaa jakamaan ryhdytään, olisi toimitettava vain kahtiajako maantieteellisiä rajoja eikä kielellistä eristäytymistä silmällä pitäen, koska jälkimmäisessä tapauksessa oli pelättävissä ruotsalaisten liaksi vetäytyvän kuoreensa. Lisäksi heidän mielestään jakokysymys periaatteelliselta puoleltaan koski muitakin osakuntia, minkä vuoksi suomenmieliset esittivät osakuntainvälisen komitean asettamista harkitsemaan kysymystä kaikessa laajuudessa. Osakunta hyväksyi tämän ehdotuksen ja kääntyi asiassa muitten osakuntien puoleen. Useimmat niistä suhtautuivat ehdotukseen kuitenkin epävästi, josta oli seurauksena, että suomenmieliset osakuntalaiset entistä innokkaammin asettuivat vastustamaan jakamishankkeita, koska heidän käsittääkseen molempien kieliryhmien tuli keskenään sopeutua osakunnassa kuten suuressa yhteiskunnassakin. Kun maaliskuussa 1895 asiasta vihdoinkin lopullisesti äänestettiin, oli 76 jäsentä vastustavalla ja 47 myönteisellä kannalla, joten ensimmäinen yritys Länsisuomalaisen Osakunnan jakamiseksi täten raukesi.

Keskinäinen sopu, kuten arvata saattaa, ei tämänkään jälkeen ottanut osakunnassa kotiutuakseen. Vuosisadan vaihdetta

lähestyttäessä päinvastoin kieliryhmien väliset törmäykset kävivät yhä tavallisemmiksi ja entistä kiivaammiksi. Ei sovittu näihin aikoihin enää edes samoilla penkeillä istumaan. Eri-tyisesti kärjistyivät välit varsinkin keväällä 1900, kun oli va-
littava osakunnalle uusi kuraattori, joksi tuli ruotsinmielisten ehdokas. Suomalaisetkin lienevät vaalissa tehneet kaikkensa, päättäen melkoisista agitatiomenoista, Vähemmän oli kuiten-
kin heillä uutta kuraattoria, tri G. Mattssonia vastaan kuin osa-
kunnan inspehtoria, prof. M. G. Schybergsonia, jonka tasapuo-
lisuuteen ja tahdikkuuteen ei suomenkielisellä osakuntalaista-
holla ollut täyttä luottamusta.

Kun osakunnan inspehtori teki v.t. sijaiskanslerille, valtio-
neuvos Th. Reinille kesäkuussa 1900 ilmoituksen kuraattorin-
vaalin tuloksesta, katsoi hän samalla tarpeelliseksi huomauttaa
osakunnassa vallitsevasta eripuraisuudesta, jonka auttamiseksi
hän esitti osakunnan jakamista. V.t. sijaiskansleri, jolle osa-
kuntaa jäytävä erimielisyys oli tunnettua, yhtyi inspehtorin kä-
sitykseen, koska hänen mielestään yleensäkin olisi suuret osa-
kunnat jaettava paremman yhteishengen ja itsehallinnon ylläpi-
tämiseksi. Osakunnan tuli hänen kehoituksensa mukaan enna-
kolta huolellisesti harkita jakoperusteita, ennenkuin asiaa ryh-
dyttäisiin toteuttamaan.

Jakohanke
v. 1901.

V.t. sijaiskanslerin kirjelmän johdosta maisteri G. A. Lun-
dell, joka osakunnassa johti ruotsalaista siipeä, esitti maalisi-
kuussa 1901 osakunnalle, että se valmistaisi perustellun jakoeh-
dotuksen, joka sitten toivomusaloitteena jätettäisiin v.t. sijais-
kanslerille. Suomenmieliset olivat tällöinkin taas epäilevällä
kannalla mutta suostuivat kuitenkin valmistavan komitean aset-
tamiseen. Komitea, johon kuuluivat cives O. Granit, E. Holm-
berg, Y. Jansson, G. A. Lundell, J. V. Manner ja H. Rydman,
sai mietintönsä valmiiksi muutamassa viikossa. Mietinnössä
asetuttiin sille erittäinkin ruotsinmielisten teroittamalle käsi-

tyskannalle, että jäsenmäärän suuruus oli osakunnalle haitaksi. Lisäksi mietinnössä myönnettiin, että puolueyhdistystuhosi osakunnasta toverihengen. Tämän vuoksi olikin varsinainen toverillinen vuorovaikutus osakunnasta siirtynyt kielellisten harrastusten perusteella syntyneisiin erikoisyhdistyksiin, kuten V. S. (Vestfinska Stammen) ja L. S. (Länsisuomen Suomenmieliset), joista leireistä kumpikin puolue ohjasi osakuntapolitiikkaansa. Ainoana keinona vallitsevan epätilan korjaamiseksi oli komitean mielestä osakunnan jakaminen kolmeen osaan: Satakuntalaiseen, Varsinaissuomalaiseen ja Turkulaiseen osakuntaan. Nämä osakunnat tulisivat olemaan kaikki suunnilleen yhtä suuria ja tekisivät mahdolliseksi ryhmittymisen paitsi kotipaikan myös samanlaisten harrastusten perusteella. Uusien osakuntien kesken olisi kuitenkin eristäytymisen vastapainoksi säilytettävä jatkuvaa kosketusta yhteisen vuosijuhlan ja yhteisten kuukausikokousten muodossa. Komitean mietintöön liittivät vastalauseensa tri J. V. Manner, joka L. S:n enemmistön kantaa edustaen kokonaan vastusti jakoa, ja maisteri Y. Jansson, joka ehdotti osakunnan jakamista kahtia siten, että ruotsinmieliset ja suomenmieliset tulisivat muodostamaan oman osakuntansa. Kun asia tuli osakunnassa esille, kannattivat ruotsinmieliset komitean mietintöä, kun taas suomenmieliset jakoa vastustaen asettuivat tri Mantereen vastalauseen kannalle. Tuloksettoman keskustelun jälkeen palautettiin asia komiteaan, johon lisäjäseniksi valittiin cives A. Nikkilä ja H. Ryömä. Komitean enemmistön kanta ei kuitenkaan muuttunut, joten mietintö palasi sieltä alkuperäisessä muodossa, lisänä viimeksi valittujen jäsenten vastalauseet. Maisteri A. Nikkilä vastusti jakoa yleensä tai, jos se kuitenkin toteutettaisiin, puolsi jakaantumista kolmeen osakuntaan ilman mitään yhteyttä näitten välillä. Ylioppilas H. Ryömä samoin vastusti jakoa ja katsoi epäkohtien korjaantuvan, jos osakunnan virkailijat ja luottamusmiehet valittaisiin suhteellisuuden periaatetta

noudattamalla, jolloin paikat jakaantuisivat kummallekin kieli-
puolueelle niitten jäsenluvun mukaan. Tämän kannan omaksui
suomenmielisten enemmistö saaden lopullisessa ratkaisussa 88
ääntä, jonka saman määrän sai myös komitean mietintö. Ku-
raattori, tri G. Mattsson, joka kokouksen puheenjohtajana oli
äänellään kannattanut jakoa, ratkaisi äänestyksen siis mietin-
nön hyväksi, joten Länsisuomalainen Osakunta oli jakaantuva
Satakuntalaiseen ja Varsinaissuomalaiseen osakuntaan, jotka
olivat suomalaisia, sekä Turkulaiseen osakuntaan, joka oli oleva
ruotsalainen. Suomalaisella taholla ei kaikesta huolimatta me-
netetty toivoa, sillä oltiin vakuutettuja, ettei v.t. sijaiskansleri,
jolle jakoehdotus päätettiin seuraavassa, suomenmielisten hei-
kosti edustamassa kokouksessa alistaa, tulisi osakuntaa jaka-
maan sellaisen äänestyksen perusteella, jossa kuraattori rat-
kaisi tuloksen. Sitäpaitsi suomenmieliset toivoivat ja saattoivat
korkeammalle taholle tiedoksi sellaisen käsityksensä, että osa-
kuntaolot itsestään korjaantuisivat, kunhan saataisiin uusi ins-
pehtori, joksi sittemmin nimitettiin prof. E. N. Setälä.

Osakunnan täpärästi hyväksymää jakoehdotusta v.t.
sijaiskansleri todellakaan ei vahvistanut, koska hän vastoin
vallitsevaa periaatetta ei voinut hyväksyä sellaista yhteyttä
uusien osakuntien välille, kuten oli ehdotettu, eikä yleensä kol-
mijakoa, koska määräävänä oli ollut jakaantuminen erilaisten
harrastusten perusteella eikä maantieteellisten rajojen mukaan.
Samalla hän ilmoitti periaatteessa hyväksyvänsä kahtiajaon
ja antoi osakunnalle tilaisuuden, ennenkuin tällainen jako pan-
taisiin toimeen, esittää mielipiteensä uusien osakuntien rajoista
ja nimestä y.m.

Tämän määritellyn kehoituksen johdosta osakunta loka-
kuussa 1901 asetti jälleen valmistavan komitean, johon tulivat
inspehtorin, prof. E. N. Setälän ja kuraattorin, tri G. Mattsso-
nin lisäksi cives E. Holmberg, Y. Jansson, A. Laiho, U. V.
Nyman ja K. Tallgren. Marraskuussa samana vuonna esitettiin

komitean mietintö, jonka mukaan siis osakunta olisi jaettava kahtia siten, että Turun kaupungin ollessa yhteinen Ahvenanmaa ja saaristopitäjät muodostaisivat Turkulaisen osakunnan, jossa ruotsi olisi virallisena kielenä, ja muusta alueesta muodostettaisiin Länsisuomalainen, joka olisi suomenkielinen osakunta. Komitean jäsenistä maisteri A. Laiho, joka edusti suomalaisten piirien yleistä haluttomuutta puhtaasti ruotsalaisten osakuntien muodostamiseen, liitti mietintöön vastalauseensa, jonka mukaan uusien osakuntien rajana oli oleva Satakunnan ja Varsinais-Suomen välinen maakuntaraja pienillä poikkeuksilla. Tällöin syntyisi yksikielinen Satakuntalainen ja kaksikielinen Varsinaissuomalainen osakunta. Ensimmäisessä äänestyksessä osakunnan enemmistö oli komitean mietinnön kannalla, jolloin se sai 113 ääntä, kun vastalauseen hyväksi annettiin 92 ääntä. Lopullisessa äänestyksessä kuitenkin jaon hyväksi annettiin vain 59 ääntä, kun taas 61 äänestäjää eli suomenmielisten enemmistö oli kaikkea jakamista vastaan. Tällainen soutamista ja huopaamista kuvastava äänestystulos oli osakunnan sekava vastaus v.t. sijaiskanslerin edellä mainittuun kehoitukseen.

Jakopääätös
v. 1903.

Osakunnan keskinäiset suhteet kävivät vuosisadan alussa yhä huonommiksi, kun valtiollinen suuntataistelu, joka kuohutti koko yhteiskuntaamme, toi myös osakuntapiireihin lisää erimielisyyden aihetta. Kuinka osakuntatoiminnan varsinaiset tarkoituksetperät mahtoivat kärsiä näihin aikoihin, kuvastuu siitakin, kun Länsisuomalaisen Osakunnan kokouksissa viimeisenä neljänä vuonna rauhaa riitti vain kerran periaatteellista laatua olevan keskustelukusymyksen käsittelemistä varten.

Tällaisten olosuhteiden vallitessa v.t. sijaiskansleri katsoi asiakseen kevätlukukauden alussa 1903 palata osakunnan hänelle vuonna 1901 esittämään epämääräiseen äänestystulokseen, jonka perusteella hän ei voinut tietää osakunnan todellista, perusteltua mielipidettä. Sen vuoksi hän jätti uudestaan osa-

kunnan harkittavaksi, tahtoiko se jakoa ja myönteisessä tapauksessa missä muodossa. Asetettiin jälleen komitea pohtimaan asiaa. Komitea, johon kuuluivat cives G. K. Bergman, K. Gröndahl, G. Johansson, G. A. Lundell, U. V. Nyman, V. Oksanen, H. Rydman, V. Sjöman ja V. Suomalainen, esitti jo helmikuun 10 p:nä osakunnalle mietintönsä, jossa ehdotettiin samaa kahtiajakoa kuin jo vuonna 1901, sillä ennakolta tiedettiin v.t. sijaiskanslerin hyväksyvän vain kahtiajaon. Osakunnassa oli kuitenkin jo tällöin mielipide vakiintunut kannattamaan kolmijakoa, minkä vuoksi komitea teki samalla sellaisen ehdotuksen, että osakunta jaettaisiin kolmeen osaan, ja antoi tälle etusijan. Sen mukaan saaristopitäjät Turun kanssa muodostaisivat Turkulaisen osakunnan alueen, muu Varsinais-Suomi ynnä Yläneen, Alastaron ja Loimaan pitäjät Varsinaissuomalaisen osakunnan ja kaikki muu Satakuntalaisen osakunnan alueen. Tälläkin kerralla liittyi mietintöön vastalause, jonka olivat laatineet ylioppilaat V. Oksanen ja V. Suomalainen. Samoin kuin maisteri A. Laiho vastalauseessaan vuonna 1901, hekään eivät kannattaneet kahtiajakoa kielellisen näkökohdan vaan maakuntarajan mukaan, jolloin kuitenkin Vehmaan kihlakunnan pohjoisosa luettaisiin Satakuntalaisen ja Loimaa sekä Alastaro Turkulaisen osakunnan piiriin. Äänestettäessä ensin mietinnön ja vastalauseen ehdottaman kahtiajaon välillä, mietintö voitti 81 äänellä 73 vastaan. Sitten äänestettiin kolmijaon ja kahtiajaon välillä, jolloin valtava enemmistö 118 äänellä kannatti kolmijakoa, kun taas kahtiajako sai vain 18 kannattajaa. Lopullisessa äänestyksessä sai tehty jakoehdotus 75 ääntä, ja yhtä monta ääntä annettiin kaikkea jakamista vastaan. Syrjään pantu lippu ratkaisi äänestyksen jaon hyväksi. Asia oli täten osakunnassa käsitelty loppuun.

Tämän jälkeen asia jäi yliopiston viranomaisten haltuun, ja ratkaisu seurasi nopeasti. Maaliskuun 14 p:nä 1903 v.t. sijaiskansleri määräsi Länsisuomalaisen Osakunnan jaettavaksi

kahteen osaan: Turkulaiseen ja Satakuntalaiseen Osakuntaan. Yliopiston rehtorin kirjelmällä saatettiin päätös tiedoksi osakunnan kokouksessa toukokuun 12 p:nä samana vuonna. Päätös astui voimaan vuoden 1904 alusta.

Täten olivat vuosikymmenen vireillä olleet jakohankkeet johtaneet päätökseen. Länsisuomalainen Osakunta tuli siten jaetuksi suunnilleen sen ehdotuksen mukaan, jota osakunnan suomenmieliset olivat kannattaneet. Tässä muodossa ei jako kuitenkaan pitkään tyydyttänyt Turkulaista Osakuntaa, sillä jo helmikuussa 1905 se päätti jakaantua jälleen kahtia: Turkulaiseen ja Varsinaissuomalaiseen Osakuntaan. Lopultakin tuli näin ollen toteutetuksi kolmijako, jota Länsisuomalaisen Osakunnan ruotsinmieliset jäsenet olivat alunperin kannattaneet. Yliopiston silloinen rehtori, prof. Edv. Hjelt erikoisesti harrasti suurien kaksikielisten osakuntien jakamista siinä mielessä, että osakuntaelämä pääsisi kielitaisteluilta rauhaan. Hänen kantansa, joka aikoinaan ei tyydyttänyt suomenmielisten taisteluhaluista nuorisoa, lienee kuitenkin silloisissa olosuhteissa ollut ainoa oikea.¹⁾

2. SATAKUNTALAISEN OSAKUNNAN ALUE.

Alkuperäinen alue.

Länsisuomalaista Osakuntaa kahtia jaettaessa tuli uusien osakuntien välinen raja kulkemaan suunnilleen maakuntarajan mukaan, kuitenkin sillä poikkeuksella, että pohjoisosa Vehmaan kihlakuntaa tuli kuulumaan Satakuntalaisen Osakunnan alueeseen. Tässäkin suhteessa siis ratkaisu aluksi tapahtui osakunnan suomenmielisten toivomuksen mukaan.

¹⁾ V. I. Oksanen, Miten nykyinen Satakuntalainen Osakunta on syntynyt. Satakunta II.

Jalmari Jaakkola, Vanha Satakuntalainen Osakunta yliopiston siirryttyä Helsinkiin. Satakunta III.

Vehmaan kihlakunnasta tehtävään alueleikkaukseen nähdessä oltiin osakunnassa kuitenkin hieman eri mieltä. Sen puolesta oli puhumassa Uudenkaupungin yhteislyseo, joka toisi jäseniä Satakuntalaiseen Osakuntaan. Toisaalta kuitenkin myös pelättiin tätä alueliitosta, koska siten ehkä liiaksi heikennettäisiin suomalaisten asemaa Turkulaisessa Osakunnassa. Niinpä L. S:n kokouksessa vuonna 1901 jakoehdotuksesta keskusteltaessa maisteri H. Ojansuu oli nimenomaan tässä asiassa vastustavalla kannalla, koska Vehmaan kihlakunta ei kuulunut Satakuntaan ja hänen mielestään Satakuntalaisesta ilman siitä saatavaa aluelisäystä voisi tulla „pieni, virkeä osakunta”.

Tämä siis hieman arka aluekysymys sukelsi jälleen esille, kun Turkulainen Osakunta kokouksessaan helmikuun 27 p:nä 1905, kuten jo on mainittu, päätti jakaantua kahtia ja samalla jakoehdotukseensa sisällytti esityksen, että aiotun Varsinaissuomalaisen osakunnan alueeseen liitettäisiin Satakuntalaiselle kuuluva Uusikaupunki ympäristöineen sekä lisäksi Loimaan, Oripään, Alastaron ja Metsämaan kunnat. Näistä aluesiirroista tuli ehdotus Satakuntalaiselle Osakunnalle, joka maaliskuun 6 p:nä 1905 asetti komitean asiaa pohtimaan. Komitea, johon kuuluivat L. Lindstedt, V. Oksanen, H. Ryömä, A. H. Salenius ja I. T. Tarmo, myöntyi siihen, että osakunnalle kuuluva osa Vehmaan kihlakuntaa siirretään Varsinaissuomalaiselle osakunnalle — liittyipä mietinnön tähän kohtaan huomautus: „täysin oikeutettu”. Ettei Satakuntalaisen Osakunnan alue tämän siirron vuoksi pienentyisi liiaksi, olisi Hämmäläis-Osakunnalta saatava sille täydennykseksi Pirkkala, Ylöjärvi, Vesilahti ja Kuru sekä Tampere määrättävä yhteiseksi. Sitä vastoin komitea ei voinut suostua siihen, että Loimaasta ja sen naapurikunnista luovuttaisiin. Osakunta hyväksyi kaikin puolin komitean ehdotuksen ja yhdessä Turkulaisen Osakunnan kanssa kääntyi Hämmäläis-Osakunnan puoleen neuvottelujen aikaansaa-

Aluejärjestely v. 1906.

miseksi esitettyä aluejärjestelyä varten. Hämäläis-Osakunta ei kuitenkaan suostunut luovuttamaan aluettaan, joten neuvotte-
luistakaan ei siis tullut mitään.

Pettyneellä mielellä otti osakunta vastaan yliopiston rehtorin kirjelmän huhtikuun 12 p:ltä 1906, jossa kirjelmässä ilmoitettiin v.t. sijaiskanslerin tammikuun 15 p:nä 1906 määränneen Uudenkaupungin ja sen lähipitäjät siirrettäviksi vastasyntyneelle Varsinaissuomalaiselle Osakunnalle ilman että saatiin Hämäläis-Osakunnalta tarkoitettua aluekorvausta ja ilman että yliopiston viranomaiset olivat ennakolta tiedustelleet Satakuntalaisen Osakunnan mielipidettä alueluovutukseen nähden. Osakunta kokouksessaan huhtikuun 30 p:nä 1906 päätti valituksellaan kääntyä rehtorin, prof. Edv. Hjeltin puoleen, koska osakunnan jäsenten oikeudentuntoon oli „kipeästi koskenut" (Länsisuomen Suomenmielisten aikaisemmin käyttämä, maisteri H. Ojansuun suosittelema sanontatapa), että sen aluetta koskevassa kysymyksessä oli kokonaan sivuutettu sen oma mielipide. Yliopiston rehtori vastasi samana päivänä ja ilmoitti, että hänen tietoonsa oli saatettu Satakuntalaisen Osakunnan kokouksessa maaliskuun 14 p:nä 1905 esitetty mielipide, että sille kuuluva osa Vehmaan kihlakuntaa oli luovutettava Varsinaissuomalaiselle Osakunnalle, jolloin vanha maakuntaraja tulisi näitten rajaksi. Koska myös Udestakaupungista ja sen ympäristöstä kotoisin olevat Satakuntalaiseen Osakuntaan kuuluneet ylioppilaat, joille myönnettiin oikeus siirtyä Varsinaissuomalaiseen Osakuntaan ja joiden tuli siirtymisaikomuksestaan ilmoittaa ennen toukokuun 1 p:ää 1906 yliopiston kansliaan, itse halusivat päästä Varsinaissuomalaiseen Osakuntaan, oli rehtorin mielestä yliopiston viranomaisilla ollut täysi syy osakuntaa enempää kuulematta määrätä, kuten oli tehty, sitäkin suuremmalla syyllä, kun Länsisuomalaisen Osakunnan alkuperäinen jakoehdotus pääasiassa tuli täten toteutetuksi.

Satakuntalainen Osakunta menetti täten alueestaan Uudenkaupungin ja sen maalaiskunnan sekä Uudenkirkon, Laitilan ja

Pyhämaan kunnat. Samalla siirtyi osakunnasta Varsinaissuomalaiseen Osakuntaan 10 jäsentä, aiheuttaen tällainen keskellä vuotta toimeenpantu aluejärjestely, jota talousarviota laadittaessa ei oltu voitu ottaa lukuun, hieman hämminkiä kyseellisen vuoden rahataloudessa. Kaikesta huolimatta Satakuntalaisen Osakunnan taholta suopeasti mukaannuttiin tapahtuneeseen alueleikkaukseen, jolla järjestettiin Satakuntalaisen ja Varsinaissuomalaisen Osakunnan välille oikeudenmukaiset rajat. Ne ovat sekä historiallisesti että maantieteellisesti katsoen tyydyttäneet myöhemminkin Satakuntalaista Osakuntaa.

Toisin on ollut sen rajan laita, joka osakunnalla on suuren itäisen naapurinsa, Hämläis-Osakunnan kanssa. Historialliselta kannalta voidaan hyvällä syyllä moittia tätä rajaa, joka on sallinut Hämläis-Osakunnan saada lääninrajan turvissa laajoja alueita vanhaa Satakuntaa. Tuskin mikään muu osakunta on joutunut Satakuntalaisen tavoin kärsimään historiallisten rintamaitten menetystä, jota pahentaa vielä sekin seikka, että Tampere kouluillaan vetää Hämläis-Osakunnan piiriin yliopilaita vieläpä Satakuntalaisen Osakunnan nykyiseltä alueelta. Salittaneen esimerkkinä tällaisesta suhteitten sekaantumisesta mainita, että sellainen kaikelta sielultaan satakuntalainen kirjailija kuin F. E. Sillanpää akateemisesti katsoen kuuluu hämläisiin. Yleensäkin lienee myönnettävä, että Häme on maineessa ja merkityksessä Satakunnan kustannuksella ja samoin Hämläis-Osakunta saa johtavasta asemastaan ainakin osaksi kiittää aluevoittoaan Satakuntalaisen Osakunnan kustannuksella.

Rajakysymyksiä
Hämläis-Osakunnan
kanssa.

Odotettavissa siis oli, että tällainen epätydyttävä rajan käynti tulisi aiheuttamaan korjausehdotuksia. Ensimmäinen sellainen oli siis jo mainittu osakunnan toivomus saada Varsinaissuomalaiselle Osakunnalle luovutetun alueen vastineeksi Hämläis-Osakunnalta eräitä ikivanhoja satakuntalaisia seu-

tuja, toivomusaloite, joka ei kuitenkaan johtanut tulokseen. Asia ei sentään vielä sillä hautaantunut.

Seuraava esiintyminen tapahtui Hämmäläis-Osakunnan taholta. Lähtökohtana oli se seikka, että Ypäjän pitäjän jakaa lääninraja kahtia, joten toinen puoli kuuluu Satakuntalaiselle ja toinen Hämmäläis-Osakunnalle. Maaliskuussa 1909 Hämmäläis-Osakunta esitti Satakuntalaiselle Osakunnalle komitean asettamista neuvottelemaan mahdollisesta rajojen tarkistuksesta. Neuvotteluissa, joihin osakunnan edustajiksi valittiin kuraattori, lääkä. kand. L. Järvinen ja cives N. Lehmuskoski, S. Loimaranta ja V. E. Tiiri, kävi vasta selville, että kysymys koski Ypäjää, jonka Hämmäläis-Osakunta halusi kotiseutututkimuksensa piiriin kokonaisuudessaan. Osakunnalla ei ollut mitään tätä vastaan. Hämmäläisten epämääräisen aloitekirjelmän perusteella satakuntalaisten piirissä jo varottiin, että rikas mies havittelisi heikomman naapurinsa vohlaa, kuten sittemmn osoittautuikin todeksi. Hämmäläis-Osakunnan ensimmäinen esiintyminen oli koepallon laskemista, sillä jo saman vuoden syyskuussa tuli siltä kirjelmä, jossa asiaa lähemmin perustelematta pyydettiin että Satakuntalainen Osakunta luovuttaisi Hämmäläiselle toisenkin puolen Ypäjän pitäjää. Mainittiin vain osakunnan useassa kokouksessa asiaa pohdittuaan johtuneen tällaisen esityksen kannalle. Satakuntalainen Osakunta päätöstään perustellen syyskuun 21 p:nä 1909 hylkäsi tehdyn esityksen. Mikäli kotiseutututkimuksen edistäminen oli kysymyksessä, kuten aikaisemmin oli viitattu, ei osakunta arvellut entisen rajan Ypäjään nähden tuottavan Hämmäläis-Osakunnalle haittaa.

Seuraavalla kerralla eli viiden vuoden perästä Satakuntalainen Osakunta teki aloitteen rajankäynnin tarkistamiseksi. Kuraattori, maisteri N. Lehmuskoski esitti huhtikuun 28 p:nä 1914 osakunnalle, että se tekisi Hämmäläis-Osakunnalle esityksen näiden osakuntien rajojen muuttamiseksi siihen tapaan, kuin vuonna 1905 oli ehdotettu, joten Näsijärven länsipuolella sijaitsevat vanhat satakuntalaiset pitäjät Pirkkala, Ylöjärvi ja Kuru

sekä samalla puolella oleva osa Teiskoa tulisivat kuulumaan Satakuntalaisen Osakunnan alueeseen. Keskustelussa ehdotusta kannatettiin ja sen lisäksi haluttiin vielä Tottijärveä ja Vesilahtea osakunnan alueeseen sekä Tampereen kaupungin määräämistä molemmille osakunnille yhteiseksi. Kirjelmä, jossa tiedusteltiin Hämäläis-Osakunnalta suostumusta tällaiseen aluemuutokseen, lähetettiin vasta marraskuun 30 p:nä 1914. Hämäläis-Osakunta antoi epäävän vastauksensa seuraavan joulukuun 14 p:nä, perustellen laajasti kantaansa. Sen mielestä ei oltu kyseenalaisen alueen luovuttamista pätevästi perusteltu satakuntalaiselta taholta eikä tehty yksityiskohtaista ehdotusta luovutettavaksi tarkoitettusta alueesta. Palaten tässä yhteydessä vielä Ypäjän kysymykseen Hämäläis-Osakunta huomautti tässä kuten muissakin kiistanalaisissa rajapitäjissä suorittamastaan kotiseutututkimustyöstä, jonka suunnitelmanmukaisen jatkuvaisuuden kannaltakaan se ei voinut suostua esitettyyn aluemuutokseen. Siten raukesi tämäkin hanke rajojen korjaamiseksi. Julkista erimielisyyttä rajojen johdosta tosin ei tämän jälkeen ole ollut Satakuntalaisen ja Hämäläis-Osakunnan välillä mutta epäilemättä Satakuntalaisen Osakunnan taholla ei voida hevillä unohtaa, että vieras osakunta pitää hallussaan laajoja ja kukoistavia alueita, jotka maantieteellisesti ja historiallisesti kuuluvat vanhaan Satakuntaan ja ovat myös kuuluneet vanhan Satakuntalaisen Osakunnan piiriin.

Tässä yhteydessä voidaan vielä mainita Satakuntalaisen Osakunnan kokoomusta koskevana muutoksena se, että vuonna 1922 lähinnä Porin ruotsalaisen yhteiskoulun takia myönnettiin kielellisistä syistä sitä haluaville satakuntalaisille ylioppilaille oikeus liittyä Turkulaiseen Osakuntaan. Tämä vähäinen muutos ja Uudenkaupungin sekä ympäristön liittäminen Varsinais-suomalaisen Osakunnan alueeseen ovatkin siis ainoat poikkeukset Satakuntalaisen Osakunnan alkuperäisestä aluejärjestelystä.

Järjestely
v. 1922.

3. LÄNSISUOMALAISEN OSAKUNNAN OMAISUUDEN JAKAMINEN.

Talous-
rahaston
jako.

Länsisuomalaisen Osakunnan jakaantuessa oli yhteinen omaisuus jaettava tytärosakuntien kesken. Tätä varten Länsisuomalainen Osakunta joulukuun 8 p:nä 1903 asetti jakovaltuuskunnan, jonka toimintaan eri vaiheissa ottivat osaa cives A. Becker, Th. Becker, G. K. Bergman, L. Lindstedt, G. A. Lundell, H. Ryömä ja O. Starck. Osakunnan marraskuun 10 p:nä 1903 tekemän päätöksen mukaan oli mainitulla valtuuskunnalla oikeus tytärosakuntia kuulematta suorittaa niille väliaikaisesti osuudet omaisuudesta, jonka lopullinen jako oli tapahtuva vasta tammikuun 1 p:nä 1906 uusien osakuntien silloisen jäsenluvun mukaan.

Näillä edellytyksillä Satakuntalainen ja Turkulainen Osakunta saivat tammikuussa 1904 Länsisuomalaisen Osakunnan talousrahaston tähdevaroja ennakkosuorituksena Smk. 1.500:—. Kun tiliasema tammikuun 1 p:nä 1906 osoitti jaettavan erän Smk:ksi 5.085:— ja samana päivänä oli Satakuntalaisessa Osakunnassa 154 jäsentä sekä Turkulaisessa 254, saatiin näitten suhdelukujen mukaan Satakuntalaisen Osakunnan hyväksi Smk. 1.919:34, joten osakunnalle tuli Smk. 419:34 ennakolta suoritetun Smk:n 1.500:— lisäksi. Turkulaisen Osakunnan lopullinen osuus näistä varoista oli kaikkiaan Smk. 3.165:66, joten se siis sai ennakon lisäksi Smk. 1.665:66. Loppuselvitys tapahtui jakovaltuuskunnan kokouksessa huhtikuun 12 p:nä 1906.

Lainarahas-
ton jako.

Länsisuomalaisen Osakunnan lainarahasto, jonka jaossa oli sovellutettava samoja perusteita kuin talousrahastoa jaettaessa, oli syntynyt siten, että osakunta vuonna 1863 perusti keskuuteensa n.s. pienemmän lainarahaston, jonka pääoma saatiin osaksi osakunnan jäsenten tekemillä lahjoituksilla ja osaksi siirtämällä siihen osakunnan talousrahastosta liienneitä varoja.

Sittemmin osakunta yhdisti tämän omista lähteistä kertyneen rahaston n.s. isompaan lainarahastoon, joka yliopiston kanslerin määräyksen mukaan vuodelta 1869 yleistä ylioppilaslainarahastoa jaettaessa jätettiin Länsisuomalaisen Osakunnan välittömään hoitoon. Täten yhdistetty lainarahasto korkoa korolle kasvaneena muodosti huomattavan pääoman, joka oli jaettava tytärosakuntien kesken niitten lainarahastojen peruspääomaksi.

Länsisuomalaisen Osakunnan lainarahaston puhdas omaisuus arvioitiin olevan tammikuun 1 p:nä 1904 Smk. 67.903:—. Tästä määrästä jakovaltuuskunta tammikuun 31 p:nä 1904 päätti suorittaa ennakkona Satakuntalaisen Osakunnan lainarahastolle osuutta 31 % ja Turkulaisen Osakunnan rahastolle 69 %, vastaten nämä suhdetta, minkä valtuuskunta arvioi vallinneen tytärosakuntien välillä mainittuna Länsisuomalaisen Osakunnan jakopäivänä. Satakuntalainen Osakunta tuli täten saamaan lainarahastoonsa Smk. 21.049:93 ja Turkulainen Osakunta Smk. 46.853:07. Jakokirjan mukaan oli myös Länsisuomalaisen Osakunnan lainarahastonkin loppuselvitys tehtävä tammikuun 1 p:nä 1906, johon mennessä otaksuttiin epävarmojen saatavien selviävän. Kun Satakuntalaisessa Osakunnassa oli mainittuna päivänä siis 154 jäsentä ja Turkulaisessa 254, tuli jaettavasta määrästä, joka eräiden poistojen takia oli supistunut Smk.ksi 66.759:30, Satakuntalaisen Osakunnan lainarahaston lopulliseksi osuudeksi Smk. 25.198:36 ja Turkulaisen Smk. 41.560:94. Täten siis Satakuntalainen Osakunta oli väliaikaisessa jaossa saanut liian vähän Smk. 4.148:43, millä määrällä Turkulaisen Osakunnan tuli sitä hyvittää.

Vielä tämänkin jälkeen tytärosakunnat saivat osuuksinaan lainarahastoihinsa eräitä pieniä eriä, joita myöhemmin onnistuttiin perimään epävarmoilta velallisilta.

Pipping-
sköldin
rahaston
jako.

Länsisuomalaisen Osakunnan lainarahastoon prof. J. Pipping-sköld oli vuonna 1881 tallettanut 1.000:—, josta oli myönnettävä enintään 4 kuukaudeksi ja korkeintaan Smk:n 100:— suuruisia lainoja. Näistä saattoivat päästä osallisiksi vain sellaiset lääketieteellisen, lainopillisen ja filosofisen tiedekunnan opiskelijat, jotka olivat jo aloittaneet tutkintokautensa ja tulleet hyväksytyiksi ainakin yhdessä aineessa. Kertyneistä koroista oli lahjakirjan mukaan jaettava joka toinen vuosi kilpa- tai kehoituspalkinto osakunnan jäsenelle, joka jossakin määrin virheettömällä joko ranskan- tai englanninkielellä on sepittänyt hyväksytyn tutkielman. Ellei kahden vuoden määräaikana tällaisia tutkielmia esitetäisi palkittavaksi, oli kasvanut korko lisättävä pääomaan.

Osakuntalaisilla ei nähtävästi ollut riittävästi harrastusta edellytettyihin vieraskielisiin tutkielmiin, sillä Länsisuomalaisen Osakunnan jakopäivänä eli tammikuun 1 p:nä 1904 oli puheenalainen rahasto kasvanut Smk:ksi 2.866:37, josta Satakuntalainen Osakunta sai osuudekseen 888:57 ja Turkulainen Smk. 1.977:80. Rahaston lopulliseksi jakopäiväksi sovittiin sittemmin toukokuun 1 p. 1906, jolloin ennakolta tehdyn sopimuksen mukaan varat Smk. 2.966:69 jaettiin kolmeen yhtä suureen osaan Satakuntalaisen ja Turkulaisen Osakunnan kahden tytär-osakunnan kesken. Satakuntalaisen Osakunnan aikaisemmin saama erä täydennettiin siten Smk:ksi 988:90. Keskinäisen sopimuksen mukaan Satakuntalainen Osakunta kuten sen sisarosakunnatkin omista varoistaan täydensi Pipping-sköldin rahastonsa Smk:ksi 1.000:— eli lahjoituksen alkuperäiseen määrään.

Arkiston
jako.

Länsisuomalaisen Osakunnan omaisuutta jaettaessa antoi valtuuskunnalle enimmän työtä osakunnan arkiston käsittely, johon ryhdyttiin maaliskuussa 1904. Ohjeena oli noudatettava osakunnan helmikuun 17 p:nä 1903 tekemää ja v.t. sijaiskanslerin vahvistamaa jakomääräystä, jonka mukaan osakunnan

arkisto oli mikäli mahdollista sijoitettava yliopiston kirjastoon ja sallittava osakunnan ulkopuolella olevien käyttää sitä vain asianomaisten kuraattorien luvalla. Samalla tavalla oli myös meneteltävä nimikirjan suhteen. Osakunnan kirjaston ainoa-laatuiset teokset ja kirjaset määrättiin yhdistettäväksi yliopiston kirjastossa säilytettävään arkistoon, kun taas muun kirjavaraston jakovaltuuskunta sai harkintansa mukaan jakaa tytärosakuntien kesken.

Työtä vaikeutti epäjärjestys, joka pyrkii olemaan alituisena vieraana ylioppilasosakuntien arkistokaapeissa ja kuten oli siis laita myös Länsisuomalaisessa Osakunnassa. Jakovaltuuskunnan oli saatava ensin arkisto ja kirjasto järjestykseen ja luetteloiduksi, jota varten sen oli kokoonnuttava moniksi tunneiksi useita kertoja viikossa. Kevällä 1905 saatiin kuitenkin luettelo valmiiksi, joten seuraavana syksynä voitiin ryhtyä suorittamaan lopullista selvittelyä, sitten kun palkatulla työllä oli ensin saatu pengotuiksi vielä eräät asiakirjapinkat, jotka liitteinä kuuluivat osakunnan pöytäkirjoihin.

Ohjepäätöksen mukaan jakovaltuuskunta siis ensin valitsi yliopiston kirjastoon siirrettävät arkistokappaleet ja painotuotteet sekä jakoi sitten muun kirjavaraston Satakuntalaisen ja Turkulaisen Osakunnan kesken pitäen suhteena niiden jäsenlukua. Toukokuun 6 p:nä 1905 jakovaltuuskunta katsoi työnsä tältä osalta päätetyksi ja toimitti luovutukset, jolloin Satakuntalainenkin Osakunta siis sai arkistonsa perusvarat.

Kaikki kirjavarasto ei kuitenkaan ollut vielä tullut jaetuksi, sillä ylioppilaskunnan kirjastosta ilmoitettiin marraskuussa 1908, että siellä oli sadoittain säilytettävänä Länsisuomalaisten Osakunnan julkaisua „Länsi-Suomi" ja sen painettua „Nimikirjaa" 700 kpl., jotka oli toimitettava kirjastosta muualle. Länsisuomalaisesta muodostuneet tytärosakunnat jakoivat tasan tämän hankalan perintönsä.

Lippu. Länsisuomalaisen Osakunnan kunniakas lippu, jota saatiin käyttää vain tytärösakuntien yhteisellä suostumuksella, vietiin Historialliseen Museoon ja sieltä siirrettiin uuteen Kansallismuseoon.

Päätös. Täten jakovaltuuskunta oli saattanut työnsä loppuun. Satakuntalainen Osakunta myönsi kokouksessaan huhtikuun 30 p:nä 1906 sille vastuuvapauden ja päätti esittää kiitoksensa hyvästä yhteistyöstä Turkulaisen Osakunnan edustajille. Satakuntalaista Osakuntaa edustivat jakovaltuuskunnassa cives L. Lindstedt, H. Ryömä ja O. Starck.

II

ALKUTAIPALEELLA.

1904—1910.

1. VIRALLINEN JÄRJESTÄYTYMINEN.

Satakuntalainen Osakunta, joka aloitti toimintansa vuoden 1904 alusta, oli siis syntynyt varsinaisesti yliopistoviranomaisten tahdosta ja toimenpiteestä. Jakohankkeitten aikana ei ilmenyt mitään satakuntalaista ryhmävaikutusta tällaisen osakunnan muodostamiseksi. Ainoastaan pari kertaa oli satakuntalaisilla ylioppilailla ollut keskuudessaan jaosta puhetta S. Y. Y:ssä (Satakuntalaisten Ylioppilaitten Yhdistyksessä), joka oli perustettu kansanvalistusharrastusten ajamiseksi Satakunnassa, mutta mitään maakunnallisia eristäytymispyrkimyksiä ei heillä yhtä vähän kuin mainitulla yhdistykselläkään ollut. Satakuntalaiset olivat yksituumaisesti muitten Länsisuomalaisen Osakunnan suomenmielisten kanssa kumoamassa etupäässä ruotsinmielisten ajamaa jakohanketta, kuten edellä on esitetty. Tekisi mieli väittää, että ne länsisuomalaiset, joista sittemmin tuli uuden Satakuntalaisen Osakunnan tukipylväitä, melkeinpä muita innokkaammin vastustivat Länsisuomalaisen Osakunnan jakamista. Kun jako lopulta oli tapahtunut tosiasia ja oli syntynyt Satakuntalainen Osakunta, jonka olemassaolon oikeutusta jakohankkeen kaikissa vaiheissa pidettiin kyllä täysin selvänä, suhtautuivat Satakuntalaisen Osakunnan ensimmäiset jäsenet pelkästään tyydytyksellä uuteen asiantilaan ja toivehikkain mielin ryhtyivät luomaan muotoja ja perusteita osakunnalleen.

Taipaleelle
lähdet-
täessä.

Soveltuvilta osilta jäivät toistaiseksi voimaan Länsisuomalaiselta Osakunnalta periytyneet muodot ja säännöt, kuitenkin sillä erikseen korostetulla poikkeuksella, että suomi oli oleva uuden osakunnan ainoa virallinen kieli.

Inspehtori.

Osakunnan ensimmäinen kokous, jossa oli läsnä 55 jäsentä, pidettiin tammikuun 25 p:nä 1904. Kokouksia johti aluksi Länsisuomalaisen Osakunnan inspehtori, prof. E. N. Setälä, joka oli määrätty molempien tytärosakuntien v.t. inspehtoriksi. Kysymys vakinaisen inspehtorin nimittämisestä tuli esille ylimääräisessä kokouksessa tammikuun 30 p:nä, sillä yliopiston rehtori aikaisemmasta käytännöstään poiketen oli antanut osakunnalle tilaisuuden lausua toivomuksenaan, kenen se haluaisi inspehtorikseen. Keskustelun tuloksena oli, että toivottiin slaavilaisen kielitieteen ylimääräisen professorin J. J. Mikkolan nimittämistä Satakuntalaisen Osakunnan inspehtoriksi. Tämä yksimielinen toivomus otettiin varteen, ja niin tuli prof. Mikkolasta satakuntalaisten inspehtori 1. „Inspis“, joka tuttavallinen puhuttelumuoto tuli sittemmin tavalliseksi osakunnan keskuudessa. Ensimmäisen kerran hän johti osakunnan kokousta helmikuun 15 p:nä, avaten sen innostuttavalla puheella, jossa hän määritteli osakunnan tehtäväksi työn suomalaisen kulttuurin hyväksi.

Kun osakunta toivoi inspehtorikseen prof. Mikkolaa, oli sen tiedossa, että hän oli syntyisin Ylöjärveltä, joka on vanhaa Satakuntaa. Lisäksi tiedettiin, että hän oli eurooppalaisesti tunnettu, lahjakas tiedemies, joka samalla myös harrasti syvien rivien valistamista kansallisessa hengessä, kuten oli silloisen ulospäin suuntautuvan osakuntatoiminnan tärkeimpänä tarkoituseränä. Tärkeän edellytyksen ylioppilasnuorison johtajana hän täytti siinäkin suhteessa, että häntä elähytti ajankohdan kansanvaltainen uudistushenki, joka määräsi hänen avarakatseisen kannanottonsa silloisen yhteiskunnan polttaviin kysymyksiin. Hän oli, kuten on aina ollut, terveesti ajatteleva ja

Professori J. J. Mikkola nuorena
tiedemiehenä.

herkästi tunteva suomalainen kulttuuripersoonallisuus. Toiveet, joita tämän vuoksi uuteen inspehtoriin kohdistettiin, ovatkin niiden 25 vuoden aikana, jotka hän on toiminut osakunnan inspehtorina, toteutuneet ylenpalttisesti. Satakuntalainen Osakunta sai hänestä inspehtorin, joka on kyennyt jättämään syvän jäljen sekä osakunnan vaiheisiin että suuressa määrässä myös osakuntalaisten elämänkatsomukseen. Eikä hänen toimintansa inspehtorina ole rajoittunut osakuntapiiriin Helsingissä, se on ulottunut myös osakunnan kotimaakuntaan, Satakuntaan, joka kunnioittaa häntä merkkimiehenään. Satakuntalaisen Osakunnan 25-vuotishistoriassa, kuten saamme nähdä, monin tavoin kuvastuu hänen harras vaikutuksensa.

Inspehtorin rinnalla on mainittava hänen puolisonsa, professorinrouva Maila Mikkola, joka Maila Talviona oli jo kohonnut ensimmäiseksi naiskirjailijaksemme, kun hän toivottuna ja odotettuna astui osakuntapiiriin. Runsain määrin ovat toiveet hänenkin kohdaltaan toteutuneet kuluneena 25-vuotiskautena. Loistavat lahjansa, joita on ollut tehostamassa väsymätön toimintahalu ja hehkua tahto, sekä niihin yhdistyneen kansallisen intomielensä ja palavan yhteiskunnallisen harrastuksensa, sanalla sanoen, kaikkensa on hän aina ollut altis omistamaan työlle osakunnan ja Satakunnan hyväksi. Hänen vaalimansa koti, jolla on paikka sivistyshistoriassamme, on ollut osakuntalaisille, nykyisille ja entisille, enemmän kuin pelkkä vierailukäyntien tyyssija. Se on vastaanottonsa sydämellisyydessä ollut heille melkein kuin oma koti. Siellä on satakuntalaisilla ollut lietsä, josta tuli ei ole koskaan päässyt sammumaan. Satakuntalaisen Osakunnan 25-vuotishistoria, kuten vasta näemme, liittyikin siis monella muotoa itähän henkevään kotiin ja on parhaalta osaltaan sen toteutumista, mitä Eläintarhan 10:ssä ja sittemmin Meilahden Laaksolassa on haaveiltu, suunniteltu ja pantu vireille.

Tässä yhteydessä sopii mainita myös inspehtorinväen kutsut, joita tuli tavaksi viettää talvella Kansallisteatterin lämpiössä.

Professorinrouva Maila Mikkola.

Arvokkaat ohjelmat, joitten suorittamiseen on ottanut osaa taiteellisia voimia myös osakuntapiirin ulkopuolelta, ovat tehneet näistä henkevista tilaisuuksista kevätlukukauden merkkitapausten, joiden muisto ei hevin häivy osanottajien mielestä. Jälkintuntien reima leikki ja karkelo sai aikoinaan antamaan näille kutsuille lempinimen, inspiksen rymyt.

Osakunnan ensimmäinen kuraattori,
maisteri A. A. Ihamuotila.

Ensimmäi-
nen kuraat-
tori.

Väliaikaiseksi kuraattoriksi, kunnes vakinainen voitiin valita, yliopiston rehtori nimitti maisteri Lauri Lindstedtin. Kuraattorinvaali toimitettiin helmikuun 1 p:nä 1904, ja sai siinä enimmät äänet fil. kand. A. A. Ihamuotila, josta siis tuli osakunnan ensimmäinen kuraattori. Häinkin nimitettiin vain v.t:ksi, sillä senaikuisten sääntöjen mukaan ainoastaan yliopiston kirjoissa oleva lisenasiaattitutkinnon suorittanut oli pätevä

varsinaiseksi kuraattoriksi. Maitteri Ihamuotilalla oli ollut huomattava asema Länsisuomalaisessa Osakunnassa, jossa toverien kesken nähtiin hänessä suomenkielisyiden ritari, peloton ja nuhteeton, ja joka tällöin muita innokkaammin taisteli osakunnan jakamista vastaan kielellisillä perusteilla. Täydellä harrastuksella hän kuitenkin jaon tapahduttua suhtautui uuteen osakuntaan, jonka johdossa

hän sai vain olla liian lyhyen ajan, sillä sairauden takia ei hän suostunut uudelleen ehdokkaaksi, kun vappuna 1905 hänen kuraattorikautensa päättyi. Hänen suhteensa osakuntaan oli myöhemminkin läheinen, ja olivat osakuntalaiset tervetulleita hänen kotiinsa, Espoon Histalle. Aikainen kuolema päätti vuonna 1911 tämän lahjahkaan miehen elämän, joka oli ollut aatteiden toteuttamista käytännössä.

Virallisen johdon järjestyttyä saattoi osakuntatoiminta päästä varsinaiseen alkuun. Sen tärkeimmäksi muodoksi tulivat tietenkin tavanmukaiset viikkokokoukset, joita olosuhteista riippuen on pidetty maanantaisin tai tiistaisin lukukausien aikana. Osakunnalle varattiin vanhalla ylioppilastalolla aluksi pieni n.s. viipurilaisten kokoushuone, joka ensimmäisen vuoden oli yleensä viimeistä sijaa myöten täynnä. Kokouksissa kävi keskimäärin 50 jäsentä, joka oli kunnioitettava saavutus pienelle osakunnalle. Yhä runsaammaksi toivottiin osanoton muodostuvan, kun osakunta kevätlukaudella 1905 pääsi siirtymään entisen Länsisuomalaisen Osakunnan tilavaan saliin, joka sijaitsi ylioppilastalon yläkerrassa. Tämä kokoushuone oli kuitenkin liian suuri osakunnalle, jonka jäsenet ensimmäisen innostuksen

Kokoukset
ja kokous-
paikat.

Satakuntalaisia kevättälvella 1904.

(Kuvaan on liitetty seuraavat säkeet:)

Täss' on se kuuluisa Osmolan klikki,
 Joka löi ne vanhat traditsionit rikki
 Ja uudet uhkasi laittaa,
 „Pois Osmola!”-liikkeeltä kärjen taittaa.
 On siinä Artturi, Artturi meidän,
 Ei ole sveessi, ei kätyri heidän.
 Hän se klikkiä kasvattaa
 Ja johtaa ja myös varottaa,
 Kun pojat liian rajuiksi ryhtyy
 Ja nuorten oikkuja ajamaan yhtyy.
 Ja sitten se meidän agronomi,
 Ja tutkija suuri pallon ja koonin.
 Ja vielä taampana sihteeri seisoo,

Ja Kullervo, mi ei pelkuri oo.
 On siinä sitten Tervaskanto
 Ja ne, jotka keekvokki-näytännön anto:
 Arvi ja Paavali pieni.
 Yrjö ja Antero äänen antaa,
 Tenori heillä se kauvaksi kantaa.
 Ja Nyymannin Fretu ja Laurinen,
 Miehiä fyysismattien.
 Soution Kalle ja Katara,
 Viitaan Pransi ja Rauvola
 Myös ne klikkiin kuuluvat.
 Ja miettien istuu Hannes Ryömä.
 — Ja Osmolassa he kaikki syövät.

laimetessa alkoivat harventaa käyntejään. Viikkokokouksiin otti enää osaa keskimäärin 25—30 osakuntalaista, mikä keskimäärä jäi pitkiksi ajoiksi pysymään. Suuressa kokoushuoneessa tuntuikin tämän vuoksi painostavan tyhjältä, joten satakuntalaiset mielellään luovuttivat huoneensa hämäläisille, kun nämä esittivät vaihtoa, jolloin Satakuntalainen Osakunta sai heidän entisen salinsa alakerrasta. Osakunta oli parahiksi päässyt viihty-

Vanha ylioppilastalo.

mään uudessa, hieman pienemmässä huoneessaan, kun sen vasten tahtoaan täytyi suuremman osakunnan tieltä siirtyä yläkeran pieneen kulmahuoneeseen, jossa se joutui hämäläisten naapuriksi. Pieni kokoushuone ei osakuntaa tyydyttänyt, joten tiedusteltiin jo kaupungilta tilavampaa suojaa. Sellaista ei kuitenkaan edullisesti voitu saada, joten osakunta tyytyi oleviin oloihinsa ja kokoontui pieneen kulmahuoneeseensa siihen asti, kunnes osakuntatalo valmistui.

Osakunnan virallisten kokousten ohjelmista ei ole tässä yhteydessä syytä laajemmin puhua. Aluksi on ja melkein aina inspektorin johtaessa puhetta käsitelty osakunnan itsehallintoa

Osakunnan ensimmäinen sihteeri,
ylioppilas V. Kyttä.

ja taloutta koskevat n.s. juoksevat ja erikoiset asiat sekä monenlaiset aloitteet, joista tärkeimmät saavat tässä historiassa oman käsittelynsä. Kokousten loppuun on tavallisesti varattu esitelmää, selostuksia ja keskustelukysymyksiä. Esitelmät ovat yleensä olleet varsin kirjavia aiheiltaan, riippuen useinkin siitä, miten esiintyjille on lukujensa ohessa aiheita ilmestynyt.

Paremminkin on voitu toteuttaa suunnitelmanmukaisuutta selostuksissa, jotka ovat tavallisimmin liittyneet ajankohdan virtauksiin. Säännöllisesti ovat varsinkin keskustelukysymykset pohjautuneet elettyyn hetkeen.

Alkuvuosina olivat keskustelukysymykset erikoisesti harastuksen esineenä. Lienee tällöin myös osanotto keskusteluihin ollut toisinaan vilkasta ja rakentavaa, koska ylioppilas H. Ryömä lokakuussa 1904 ehdotti, että osakunnan kokouksista pidettäisiin keskustelupöytäkirjoja. Lähinnä lienee kuitenkin ehdotukseen antanut aiheita edellisissä kokouksissa käyty laaja keskustelu äänioikeuskysymyksestä. Osakunta yhtyi ehdotukseen sikäli, että sihteerin oli pidettävä keskustelupöytäkirjaa, kun osakunta niin päättäisi ja oli tästä maksettava hänelle erityinen palkkio. Tällaista päätöstä ei kuitenkaan syystä tai toisesta sittemminkään tehty, joten kevätlukukauden 1906 lopussa asia tuli silloisen sihteerin toimesta esille uutena aloitteena. Vapun huomenissa osakunta sitten taas päätti, että sihteerin avuksi, kun hän ei ole pikakirjoitustaitoinen, asetetaan erityinen pikakirjuri, jonka palkka määrätään lukukausien lopulla, Tämäkään päätös ei kuitenkaan saanut mitään aikaan, joten

keskustelupöytäkirjoja ei siis osakunnan kokouksista ole pidetty. Riippuen sihteerin harrastuksesta on keskusteluja kuten myös esitelmää selostettu miten milloinkin. Eräiltä harvoilta vuosilta osakunnan koko olemassaolon ajalta on pöytäkirjoja, jotka kuvastavat keskustelun kulkua ja eri esiintyjien mielipiteitä. Sanomatta on selvää, miten mielenkiintoista luettavaa tällaiset selostukset oivat jälkipolville ja miten paljon osakunnan historiasta on mennyt hukkaan peräti puutteellisten selostusten vuoksi. Laiminlyöntiään eivät sihteerit voi puolustaa pikakirjoitustaidon puutteella, sillä sitä taitoa ovat olleet vailla nekin sihteerit, jotka ovat koettaneet osakunnan pöytäkirjoissa säilyttää aikansa mentaliteettia. Tähän puoleen on Satakuntalaisessa Osakunnassa vuosien varrella kiinnitetty liian vähän huomiota, ja tästä syystä moni vuosikerta osakunnan historiaa esiintyy toisiin verraten henkisesti köyhemmässä valossa kuin olisi syytä, johtuen tämä sihteerien puuttuvasta harrastuksesta keskustelujen ja yleensä henkisen ilmapiirin luonnehtimiseen.

Osakunnan luonnetta kuvatessa on myös huomautettava, että varsinkin alkuvuosina, jolloin tyyssijana oli vanhan yliopilastalon ahtaat suojat, usein esiintyy valituksia laimeasta osanotosta osakuntaelämään. Asiata koetettiin vuosien kuluessa monin tavoin auttaa. Niinpä inspehtori syyskuussa 1904 esitti keskusteltavaksi, voitaisiinko ruveta antamaan jäsenten arvosanojen ollessa kysymyksessä myös todistuksia heidän osakuntaharrastuksestaan. Kannatuksesta huolimatta asia kuitenkin raukesi, ja uuden yliopistonuorisoa koskevan asetuksen mukaan sittemmin tällainen olisi tuskin voinut enää tulla kysymyksenäkään, kun osakunnat muutenkin vapautettiin antamasta aikaisemmin pakollisia ahkeruuden arvosanoja. Käytäntöön otettiin sitävastoin maisteri Vieno Oksasen helmikuun kokouksessa 18 p:nä 1908 ehdottama tapa, että osakunta jakaisi vuosijuhlissa nuoremmille jäsenilleen kirjapalkintoja ahkerasta osanotosta osakuntaharrastuksiin. Näitä ahkeruuspalkintoja jaettiin en-

simmäisen kerran vuosijuhlissa 1908, ja vakiintui tapa pysyväiseksi, joskaan esim. seuraavana vuonna ei yleisen laimeuden vuoksi katsottu voitavan näitä palkintoja kenellekään jakaa.

Näinä vuosina esiintyi sellaisiakin valituksia, että osakunnassa taloudelliset asiat anastivat liiaksi huomiota, minkä vuoksi sivistävät harrastukset joutuivat lapsipuolen asemaan ja vieroittivat jäseniä käymästä osakunnan kokouksissa. Tämän asian auttamiseksi ehdotettiin eri kertoja ohjelmatoimikuntien asettamista, jotta ne avustaisivat kuraattoreja ohjelmien hankkimisessa osakunnan kokouksiin, kuten oli laita eräissä muissa osakunnissa. Yrityksistä huolimatta ei Satakuntalaisessa Osakunnassa saatu asioita järjestymään tälle kannalle. Pysyväiseksi ei jäänyt sellainenkaan kokouskäytäntö, jota kokeiltiin kuraattori, lääket. kand. L. Järvisen aloitteesta kevätlukukaudella 1909 ja jolloin otettiin esitelmät ja keskustelukysymykset esille kokouksen alkupuolella ja juoksevat asiat sen jälkeen siinä mielessä, ettei niiden, jotka harrastivat keskustelua, tarvinnut olla juoksevia asioita seuraamassa. Tällainen poikkeaminen, jos niin voisi sanoa, asioiden luonnollisesta järjestyksestä, ei sekään antanut toivottuja hedelmiä, joten pian taas palattiin entiseen tapaan.

Kokousten ilmapiirissä liikkeussamme ei ole syytä unohtaa erästä siihen konkreettisesti liittyvää tavan uudistusta. Länsi-suomalaisen Osakunnan miesvaltaisista kokouksista oli näet Satakuntalaiseenkin Osakuntaan periytynyt sellainen tapa, että maskuliininen sukupuoli polttaa tuprutteli tupakkaa osakunnan kokouksissa ajattelemta täten varsinkin naisille aiheutettua haittaa. Lääket. kand. H. Ryömä vihdoin teki hyökkäyksen tätä piintynyttä tapaa vastaan, ehdottaen kokouksessa lokakuun 3 p:nä 1905, että suostuttaisiin lopettamaan tupakanpoltto osakunnan kokouksissa ja iltamissa. Ehdotukseen suhtauduttiin leikillisen hyväntahtoisesti mutta katsottiin kuitenkin tarpeelliseksi saada asiassa lykkäystä, jottei tehtäisi hätiköityä päätöstä.

Kahden viikon kuluttua, kun lääket. kand. Ryömä oli ensin puhunut tupakoimistavan aiheuttamasta kansantaloudellisesta rasituksesta ja sen vahingollisuudesta sekä tavan käyttäjille että sivullisille ja tämän perusteella uudestaan ehdottanut tupakanpolton kieltämistä osakunnan kokouksissa ja illanviettojen järjestämistä siten, etteivät ne muodostuisi tupakoitsemattomille kiusallisiksi, katsoi osakunta ristiriitaisen keskustelun jälkeen voivansa lausua sellaisen toivomuksen, ettei osakunnan kokoushuoneessa virallisten kokousten aikana tupakoitaisi. Tästä toivomuksesta sittemmin sukeutui tottumuksen voimalla uusi tapa, joten osakunta seuraavan vuosikymmenen alussa saattoi kenenkään napisematta järjestyssäännöissään todeta tupakoimisen kokoussalissa ja seurusteluhuoneessa kielletyksi.

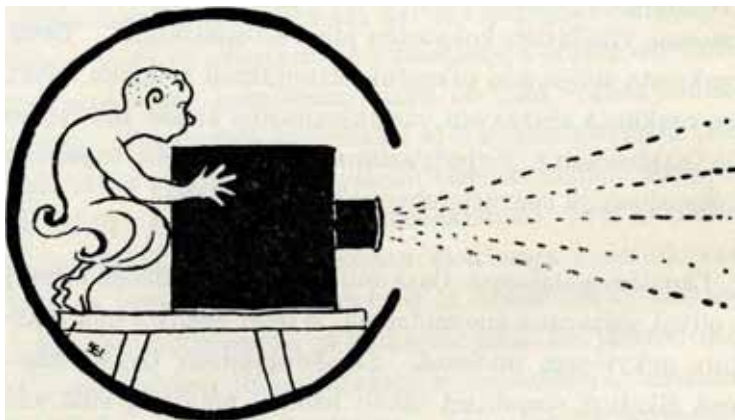
Länsisuomalaisessa Osakunnassa, jossa miespuoliset jäsenet olivat valtavana enemmistönä, ei ollut edellytyksiä illanvietoihin nykyisessä mielessä. Satakuntalaisen Osakunnan synnytyessä alkoivat olosuhteet tähän nähden muuttua, sillä naisylioppilaiden lukumäärä osoitti näihin aikoihin nopeata lisääntymistä. Tämän mukana kasvanut seurustelun tarve teki illanvietot yhä suosittummiksi. Niinpä osakunnan ensimmäinen vuosihistorioitsija entisenä länsisuomalaisena toteaa oudoksuen, että uudessa osakunnassa olisi „suurella menestyksellä” voitu leikkiä ja tanssia jokaisen kokouksen jatkoksi. Rajoja tässä suhteessa sentään noudatettiin, ja niitä asetti jo sekin seikka, että illanvietot, joihin varattiin myös vaihtelevaa henkistä ohjelmaa, pidettiin ylioppilastalon musiikkisalissa, joka runsaan kysynnän takia ei ollut helposti saatavissa käytettäväksi.

Illanvietot
ja juhlat.

Tavoista puheen ollen mainittakoon, miten samaista historioitsijaa suorastaan arvelutti sellainen vanhan tavan muutos, että osakunnan ensimmäisessä vuosijuhlassa katsottiin mahdolliseksi sallia piirileikkiä pikkutunneilla. Historian tarkastajat lohduttautuivat uuden tavan suhteen sillä, että jo Länsisuoma-

laisen Osakunnan viimeisessä vuosijuhlassa 1903 yhdyttiin piirileikkiin. Tanssin voittokulkuun he mukautuivat viittaamalla siihen, että parissa ylioppilaskunnan iltamassa jo oli rikottu vanhat tavat ja tanssittu. Elettiin siis akateemisessa maailmassa eräänlaista tapojen murroskautta.

Satakuntalaisessa Osakunnassa pyrittiin myös saamaan uutta aikaan vietettävien juhlatilaisuuksien suhteen. Niinpä

Ensimmäisen karikatyyrikokoelman kansikuva.

tehtiin useita ehdotuksia sellaisen tilaisuuden järjestämiseksi syyslukukaudella. Lopuksi oli kuitenkin tyydyttävä vanhaan länsisuomalaiseen tapaan viettämään pikkujoulua, jonka erikoisuuksista on mainittava osakunnan taiteilijain piirtämät pilakuvat osakuntalaisista. Näitä pilakuvia, joita on julkaistu painosta kaksi kokoelmaa, on myös käytetty tämän historiateoksen kuvittamiseen. Laskiaista, vappua ja kesäjuhliaan osakunta myös ryhtyi viettämään, kuten vanha tapa vaati.

Vuosijuhla.

Osakuntien elämässä on varsin tärkeä sija vuosijuhlalla, jonka viettämiseen perinnäisin tavoin pannaan suurta painoa. Vuosijuhlapäivän valinnalla osakunnat tavallaan kuin ottavat itselleen kilpimerkin, jolla ilmaisevat minkä hengen lapsia

tahdotaan olla. Niinpä asetetun sääntökomitean ensimmäiseksi tehtäväksi tuli ehdotuksen valmistaminen osakunnan vuosijuhlapäiväksi. Asia oli sitäkin kiireellisempi, kun oli aikomus viettää vuosijuhlaa vielä samalla eli siis kevätlukukaudella, kuten oli ollut laita myös Länsisuomalaisessa Osakunnassa,

Kaikki ehdotukset tarkoittivat siis jotakin merkitykseltään tärkeitä päivää maaliskuu- tai huhtikuussa. Evästyskeskustelussa tammikuun 25 p:nä v.t. inspehtori, prof. E. N. Setälä esitti huhtikuun 15:ttä, jona päivänä 1641 annettiin Porin trivialikoulun perustamiskirja, 1821 syntyi satakuntalainen runoilija Johan Gabriel Leistenius ja 1869 vahvistettiin vuoden 1867 valtiopäiväjärjestys. Komitean oli vaikea tehdä määrättyä ehdotusta, ja niin meni ohi jo kolmaskin kokous ilman, että komitealla oli valmista ehdotusta. Tällöin uusi inspehtori, prof. J. J. Mikkola virkaanastujaiskokouksessa helmikuun 15 p:nä esitti harkittavaksi joko suomenkielen professorin viran perustamisen vuosipäivää maaliskuun 14:ttä (1851) tai kansakoululaitoksen alkuunpanon muistopäivää maaliskuun 24:ttä. Tänä päivänä vuonna 1856 Aleksanteri II senaatin istunnossa kehoitti sitä kiinnittämään huomiota m.m. kansakoulujen perustamiseen ja samana päivänä vuonna 1858 hyväksyi Uno Cygnaeuksen laatiman kansakoululaitoksen ohjesäännön.

Seuraavassakaan kokouksessa eli helmikuun 22 p:nä ei osakunta ollut vielä valmis asiasta päättämään. Kokouksessa helmikuun 29 p:nä saatiin lisää ehdotuksia. Esitettiin huhtikuun 23:tta Yrjön päivänä Yrjö-Koskisen muistoksi ja maaliskuun 16:tta (1831) Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran perustamispäivänä. Kannatus hajosi viiden ehdotuksen kesken. Seuraavassa kokouksessa maaliskuun 7 p:nä tuli asia lopullisesti ratkaistavaksi, ja tällöin inspehtorin ehdottama ja ylioppilas H. Ryömän erikoisesti kannattama maaliskuun 24:s tuli 26 äänellä 10 Vastaa osakunnan vuosijuhlapäiväksi, vähemmistön kannattaessa maaliskuun 14:ttä eli suomenkielen professorinviran vuo-

sipäivää. Päätös, joka otettiin vastaan eläköönhuudoin, kuvastaa sitä kansanvaltaista ja kansanvalistusta suosivaa katsantokantaa, joka semminkin näinä aikoina elähytti osakunnan enemmistöä ja painoi leimansa osakunnan toimintaan sen ensimmäisinä vuosina.

Ensimmäinen vuosijuhla vietettiin vielä samassa kuussa eli maaliskuun 24 p:nä. Tällä kerralla tyydyttiin sitä lyhyen järjestämisaajan takia viettämään pienessä muodossa, kun taas seuraavana vuonna sitä juhlittiin suuressa muodossa, jolloin vuosijuhlaan kutsuttiin vieraiksi yliopiston ja osakuntien edustajat, satakuntalaiset valtiopäivämiehet (ei ritaristosta ja aatelissäädyistä) ja entisen Satakuntalaisen Osakunnan elossa olevat jäsenet, kunnallisneuvos Agathon Meurman ja tuomiorovasti G. Dahlberg, joka korkean ikänsä vuoksi ei kuitenkaan voinut saapua juhlaan. Kunnallisneuvos Meurmankin poistui juhlasta, ennenkuin ehdittiin pitämään hänelle aiottu puhe.

Täten on olosuhteista ja ajankohdan virtauksista riippuen Satakuntalainen Osakunta viettänyt vuosijuhlaansa vaihtelevin muodoin, noudattamalla kuitenkin esityksiin nähden perinnäistä akateemista tapaa.

Säännöt.

Kun vuosijuhlapäivä oli saatu vihdoinkin ratkaistuksi, jatkui sääntökomitean työ muulta osalta. Tällöin pyrittiin tietenkin säännöillä vakiinnuttamaan perinnäistä käytäntöä, joten Länsisuomalaisen Osakunnan säännöt olivat hyvänä osviittana. Pulmallisinta oli komitean ratkaista kantaansa kirjoittautumismaksuun, jonka osakuntalaiset suorittavat liittyessään osakunnan jäseniksi ja jonka suuruus on ollut riippuvainen asianomaisen vanhempien varallisuudesta. Tällainen varallisuusvero tuntui monista oudolta näihin aikoihin, jolloin yhteiskunta kävi kumoamaan kaikenlaisia sensuksia. Komitea katsoi sen vuoksi tarpeelliseksi tiedustella ennakolta osakuntalaisten mielipidettä. Kokouksessa helmikuun 15 p:nä 1904 päätettiin 22 äänellä 12

vastaan säilyttää taksoitus. Kun sääntöehdotus kokonaisuudessaan sitten keväämmällä tuli osakunnan käsiteltäväksi, aiheutti taksoituskysymys vielä viimeisen lykkäyksen. Osakunta katsoi kokouksessaan huhtikuun 25 p:nä tarpeelliseksi määrätä kirjoittautumismaksun korkeimmaksi rajaksi Smk. 200:—.

Osakunnan säännöt astuivat voimaan lukien toukokuun 2 p:stä 1904, jolloin inspehtori ilmoitti hyväksyvänsä ne. Ennenkuin säännöt painatettiin, asetettiin vielä syksyllä 1904 toimikunta niitä muodollisesti viimeistelemään. Saman vuoden joulukuussa ne olivat vihdoinkin valmiit ja jäsenten saatavissa. Näitä sääntöjä sittemmin vuosi vuodelta täydennettiin ja muutettiin käytännön vaatimusten mukaan, jolloin m.m. osakunnan tilikaudeksi määrättiin kalenterivuosi, kun taas ennen oli tilit päätetty lukuvuosittain.

Vähäisillä muutoksilla säännöt tyydyttivät suurin piirtein aina vuoteen 1907, jolloin keisarillisella määräyksellä muutettiin perinpohjin opiskelevaa nuorisoa koskeva vanhentunut asetus. Uudistus pantiin alulle valtioneuvos J. R. Danielson-Kalmann ollessa v.t. sijaiskanslerina, joksi hänet nimitettiin valtioneuvos Th. Reinin jälkeen. Kun uudistushanke tuli yleiseen tietoon, lääket. kand. H. Ryömä syyskuun 26 p:nä 1905 teki ehdotuksen, että Satakuntalainen Osakunta ryhtyisi aloitteeseen, jotta saataisiin osakuntainvälinen komitea keskustelemaan, miten osakuntien mielipiteet olisi saatava edustetuiksi niitä koskevia uusia yliopistollisia sääntöjä laadittaessa. Yliopiston viranomaiset eivät näet siihen asti olleet tottuneet kuulemaan osakuntien mielipidettä. Mutta uusi akateeminen nuoriso ei tällaiseen enää tahtonut mukautua, sillä elettiinhan parillaan suurlakon aattoa. Satakuntalainen Osakunta siis mielihyvin ryhtyi tärkeään aloitteeseen, johon kuitenkin eräät osakunnat eivät yhtyneet, minkä vuoksi asia siinä muodossa raukesi. Ylioppilaskunnan hallitus, jota näihin aikoihin sanot-

tiin hoitokomiteaksi, oli näet samanaikaisesti satakuntalaisten aloitteesta tietämättä ryhtynyt eräitten toisarvoisten asioitten takia kutsumaan koolle osakuntainvälistä komiteaa, joka omaksuen sittemmin laajennetun ohjelman muodostui vastaamaan mitä lääket. kand. H. Ryömä oli ehdotuksellaan tarkoittanut. Tämä n.s. kodifikatiokomitea, joka sai tarkastaakseen uudet ylioppilaita, osakuntia ja ylioppilaskuntaa koskevat statuutit, laati niistä mietinnön, joka talvella 1906 jätettiin osakunnille lausunnon antamista varten. Satakuntalaisessa Osakunnassa vallinnut uudistusystävällinen henki painoi tällöin leimansa keskusteluun ja lausuntoon. Kokouksessaan helmikuun 6 p:nä osakunta päätti kuraattorinsa tri H. Ojansuun esityksestä vaatia, että ylioppilaille olisi myönnettävä yliopiston viranomaisista riippumaton kokoontumisvapaus ja että kuraattoriksi olisi kelvollinen jokainen osakuntaan kuuluva civis academicus, kun taas komitean mietinnössä katsottiin siihen toimeen mahdolliseksi liseniaattia tai oppiarvon saavuttanutta osakuntalaista. Olipa kuraattori, joka edusti osakuntaa kodifikatiokomiteassa, esittänyt siellä sellaisen mielipiteen, että inspehtoraatti olisi lakkautettava, mutta ei ollut saanut ehdotukselleen komitean muiden jäsenten kannatusta.

Uusi asetus,
uusi aika.

Uuden opiskelevaa nuorisoa koskevan yliopistoasetuksen, joka kumosi vanhat statuutit v:lta 1852 ja ohjesäännön v:lta 1873, hallitsija vahvisti Suomen lahdella Aleksandria laivalla syyskuussa 1907. Yleisesti jo näihin aikoihin toivottiin, että yliopistollinen lainsäädäntö olisi saatava hallinnollisesta piiristä siirretyksi eduskunnalle, jonka katsottiin paraiten kykenevän huolehtimaan korkeimman opetuksen eduista. Vasta maamme itsenäistyttyä siirtyi yliopistollinen lainsäädäntövalta eduskunnalle.

Kun vuoden 1907 asetus kuvastaa yliopistollisten olojen kehittymistä uuden ajan henkeä vastaavalle kannalle ja sillä on

ollut tärkeä merkitys myös osakunnille ja niitten jäsenille, on syytä viipyä sen aiheuttamien muutosten tarkastelussa.

Oleellista oli uudessa asetuksessa pyrkimys saattaa ylioppilaat muiden kansalaisten kanssa samaan asemaan yleisen lain edessä. Niinpä oli ylioppilaan tästä lähtien vastattava lainasta yleisen lain mukaan. Ennen oli hänen pyydettyä yliopiston rehtorilta lupa lainanottoon eikä hänen tarvinnut suorittaa muita rehtorin luvatta tekemiään velkoja kuin 3 kuukauden ruokärästin ja asunnonvuokran puolelta vuodelta sekä lääkkeensä. Näitäkään hän ei ollut velvollinen suorittamaan, ellei velasta oltu 30 päivän kuluessa maksuajan jälkeen tehty ilmoitusta yliopiston rehtorille.

Tapojen muuttumisesta puhuu uusi asetus siinäkin suhteessa, että siitä puuttuvat entiset perin yksityiskohtaiset rangaistusmääräykset kaikenlaisista kolttosista, jotka eivät enää huolestuttaneet akateemisia isiä, kuten esim. meluamisesta luennoilla tai harjoituksissa, yliopiston tauluilmoitusten muuttamisesta, turmelemisesta tai hävittämisestä sekä toisen hartauden häiritsemisestä sunnuntaina tai pyhäpäivänä. Myöskään ei uudessa asetuksessa kaivata enää kieltoa siltä varalta, „että ylioppilas sanalla tahi työllä tekee rauhattomuutta sotilasvahdille tahi patrullille" tai että „ylioppilais karkaa kaupungin poliisipalvelijan päälle uhkauksilla ja parjaussanoilla tahi väkivaltaisesti". Uusi asetus ei liioin sisällä mitään määräystä siitä, jos „ylioppilas aikaansa tuhlaa kortti- tahi täärninkipelillä" tai että „ylioppilas kello 11:n jälkeen tavataan ravintolassa, kellarissa, biljardihuoneessa taikka muissa yhteisissä paikoissa". Ei ole myöskään enää otettu lukuun ylioppilaan mahdollisuutta „rähینätä pitää tahi epäjärjestyä tehdä kadulla, yhteisellä paikalla tahi toisen talossa taikka toisen huoneustoa pilata".

Paitsi että uusi asetus rikkomuksiin nähden edustaa muutunutta kannanottoa, on rankaiseva käsikin nyttemmin toinen.,

Ennen ylioppilasta rangaistiin karkoituksella tai karsserilla ja ellei rikkomus ollut varsin raskasta laatua, seurasi tavallisesti lisämääräys: „tahi rangaistakoon asianhaaran mukaan”. Tämä merkitsi useissa tapauksissa armon käymistä oikeuden edellä ja salli vikapään mennä rauhassa katumaan kolttosiaan. Uuden asetuksen mukaan saivat ylioppilaat vastata rikkomuksistaan yleisen lain mukaan. Niinpä karsserin tilalle tuli nyt poliisi-putka ja pahimmassa tapauksessa vankila.

Kokoontumisvapauteen nähden ylioppilaat saivat noudattaa vastedes yleistä lakia ja poliisijärjestystä, kun taas aikaisemmin oli ylioppilaalta kielletty rehtorin luvatta „näyttäytymästä julkisessa prosessikulkueessa kaupungin kadulla tahi yleisellä paikalla” ja tarkoin määrättiin, miten menetellä, „jos ylioppilaat haluavat tämmöisillä paikoilla laulaa tahi muutoin soitella”.

Uusi asetus toi myös melkoisia muutoksia osakuntien asemaan. Niinpä tällöin katsottiin voitavan myöntää sama alue yhteiseksi useammalle osakunnalle, mikä myönnytys teki mahdolliseksi osakuntajaon kielellisellä pohjalla. Kun aikaisemmin osakuntaan pääsemisen määräsi a) syntymäpaikka, b) asuinseutu ja c) isän osakunta, lisättiin näihin pyrkimisperusteihin d) kouluopetuksen nauttimispaikka.

Osakunnille myönnettiin samalla oikeus itse valita inspehtorinsa, jonka vaalin yliopiston konsistori vain tutkii ja vahvistaa. Inspehtorin oikeuksiin tehtiin uudessa asetuksessa sellainen muutos, että poistettiin entinen veto-oikeus, joka salli inspehtorin kieltää osakunnan päätöksen voimaantumisen ja jota Satakuntalaisessa Osakunnassa oli vain kerran käytetty. Tilalle tuli määräys, joka salli inspehtorin epäilyttävissä tapauksissa alistaa osakunnan päätöksen osakuntien inspektoreista muodostetun instanssin eli n.s. inspehtorikollegin tarkastettavaksi, minkä oikeuden käyttämistä ei Satakuntalaisen Osakunnan historia tunne.

Kuraattorinvaalia ei enää tarvinnut alistaa edes tutkittavaksi. Tuli vain siitä ilmoittaa rehtorille. Vakinaiseksi kuraat-

toriksi voitiin tästä puolin valita oppiarvoista riippumatta jokainen vanhempi osakuntalainen. Satakuntalaisen Osakunnan tässä suhteessa esittämä toivomus oli siis toteutunut muuten, paitsi että kuraattorin tulee olla osakunnan vanhempia jäseniä, jota rajoittavaa ehtoa osakuntaenemmistö ei katsonut sopivaksi ja jolla ei liioin ole ollut käytännöllistä merkitystä, sillä osakuntien oma etu jo vaatii kuraattoriksi kokenutta jäsentä. Ennen oli kuraattorin palkaksi määrätty 4 markkaa lukukaudessa kultakin osakuntalaiselta, kun taas nyt sen suuruus jätettiin inspehtorikollegin määrättäväksi osakunnan esityksestä. Inspehtorikollegin suostumus tuli tarpeelliseksi myös muun osakuntamaksun suuruudesta päätettäessä.

Vastaisuudessa tuli osakuntien arvostella vain jäsentensä käytöstä eikä enää ahkeruutta. Satakuntalaisessa Osakunnassa tuli kuitenkin tavaksi antaa myös ahkeruudessa arvosana, jos jäsen sitä halusi ja todistusta käytettiin yksityiseen tarkoitukseen. Uusi asetus aiheutti myös muutoksia osakuntien kurinpidollisiin oikeuksiin, mutta näillä muutoksilla ei ole ollut merkitystä Satakuntalaiselle Osakunnalle.

Uuden yliopistoasetuksen astuttua voimaan, vaativat osakunnan säännöt vastaavia muutoksia, joita varten lokakuun 29 p:nä 1907 asetettiin komitea. Siihen kuuluivat cives A. Inkilä ja V. Suvanto. Muutokset hyväksyttiin lopullisesti marraskuun 26 p:nä. Seuraavana vuonna oli sääntöjä jälleen parsittava ja yhä enemmän ilmeni alkuperäisissä vuonna 1904 laadituissa säännöissä korjaamisen varaa, joten huhtikuun 14 p:nä 1908 päätettiin, että seuraavana lukuvuonna säännöt perinpohjin uusittaisiin. Tähän työhön kuitenkin käytiin käsiksi vasta, kun syyskuun 27 p:nä 1910 asetettiin sitä varten komitea, johon tulivat cives A. Inkilä ja L. Järvinen. Joulukuussa samana vuonna vahvistettiin uudet säännöt.

Osakunnan
sääntöjen
uusiminen.

Lainarahaston säännöt.

Yleisten sääntöjen ohella osakunta tarvitsi myös säännöt lainarahastoaan varten. Toistaiseksi sitä hoidettiin kuten Länssuomalaisessa Osakunnassa ja siitä jaettiin siis vuosi-, kuukausi- ja matkalainoja. Ennen sääntöjen laatimista osakunta kokouksessaan helmikuun 29 p:nä 1904 päätti, että ne, jotka ennen vuotta 1904 olivat menettäneet lainausoikeutensa, saisivat ne Satakuntalaisessa Osakunnassa takaisin. Asiasta täytyi kuitenkin äänestää, jolloin 15 oli myöntyvällä kannalla ja 7 näki tässä arveluttavan poikkeustapauksen. Osakunnan suojeleminen herätti paikalla kysymyksen, voisiko uudessa osakunnassa vastedeskin nimensä polttanut saada oikeutensa takaisin. Näin pitkälle ei kuitenkaan myöntyväisyys ulottunut. Myönteiseen tulokseen ei vienyt liioin maaliskuun 7 p:nä 1904 tehty ehdotus, että osakuntalainen, käyttäessään toisen lainausoikeutta ja laininlyödessään maksun suorittamisen ajallaan, joutuisi kurinpidollisten seuraamusten alaiseksi.

Lainarahaston sääntöjen laatiminen jätettiin kokouksessa maaliskuun 14 p:nä 1904 rahaston johtokunnalle, jonka tuli alistaa ehdotuksensa sääntökomitean tutkittavaksi. Sääntöehdotus valmistui hitaasti, sillä vasta vuoden perästä eli maaliskuussa 1905 se tuli osakunnassa esille ja käsiteltiin sitä useissa kokouksissa. Niinpä huhtikuun 11 p:nä kuraattori A. Ihamuotila ehdotti, että lakattaisiin antamasta kuukausilainoja, koska ne olivat omiaan edistämään tuhlausta ja kevytmielistä lainausta. Myönnettiin, että lainoilla oli varjopuolensa, mutta oli niillä kuitenkin myös kannattajansa, joten 12 äänellä 11 vastaan syntyi päätös näitten lainojen lakkauttamisesta. Matkalainojakin vastustettiin samoilla perusteilla mutta pidettiin niitä sentään siksi eriluontoisina, että osakunta päätti ne säilyttää. Näiden lainojen suuruus määrättiin 50 mk:ksi, jona se pysyi inflatiovuosiin saakka, ja valtakirjalla niitä ei ollut oikeus nostaa, mikä määräys on ollut omiaan keräämään osakuntalaisia tavallista runsaammin kunkin lukukauden viimeiseen kassakokoukseen,

jossa näitä haluttuja lainoja on jaettu. Sitoumuksien laiminlyönnistä johtuvia seuraamuksia pohdittaessa huhtikuun 25 p:nä 1905 osakunta päätti ylioppilas N. Selinin ehdotuksesta 10 äänellä 7 vastaan, että oikeudet matka- ja vuosilainoihin eivät ole toisistaan riippuvia, koska vuosilainat ovat opintojen helpottamiseksi ja matkalainat tilapäistä tarvetta varten. Vähemmistö katsoi, että kevytmielisellä menettelyllä toisessa tapauksessa tuli olla sama seuraamus toisessakin.

Lainarahaston säännöt hyväksyttiin lopullisesti huhtikuun 25 p:nä 1905 ja samalla päätettiin, että ne astuvat voimaan seuraavan lokakuun 1 p:stä. Sääntöjen laatimiseen otti muita tehokkaammin osaa lääket. kand. H. Ryömä, joka oli valittu ensimmäiseksi lainarahaston hoitajaksi. Säännöt vastasivat sellaisinaan tarkoitusta, kunnes niihin vaati eräitä muutoksia vuoden 1907 yliopistoasetus, joka poistaen rehtorin holhouksen asetti ylioppilaat vastaamaan veloista ja sitoumuksista yleisen lain mukaan. Kun ylioppilaista suuri osa on alaikäisiä, jotka lain mukaan eivät ole päteviä tekemään sitoumuksia, oli lainarahaston sääntöihin tältä varalta saatava turvaava täydennys.

Osakuntien tärkeänä virallisena tunnusmerkkinä on lippu, jonka hankkiminen uudelle osakunnalle oli satakuntalaisten naisten kunnia-asia. Heidän taholtaan ryhdyttiinkin kiireellisiin toimenpiteisiin lipun hankkimiseksi. Näistä asioista on rva Maila Mikkola, joka oli hankkeen sieluna, tallettanut päiväkirjan tapaan laadittuja muistiinpanoja, jotka antavat eloisaa kuvauksen naistemme antautumisesta tälle aikoinaan suureksi katsotulle asialle. Lipputunnelmat olivat siihen aikaan harvinaisempia ja mielialat lippujen ympärillä välittömämpiä kuin nykyään.

Lippu.

Rva Mikkolan kertoman mukaan tuli hänen luokseen Eläintarhan n:o 10:een helmikuun lopulla 1904 kaksi satakuntalaista

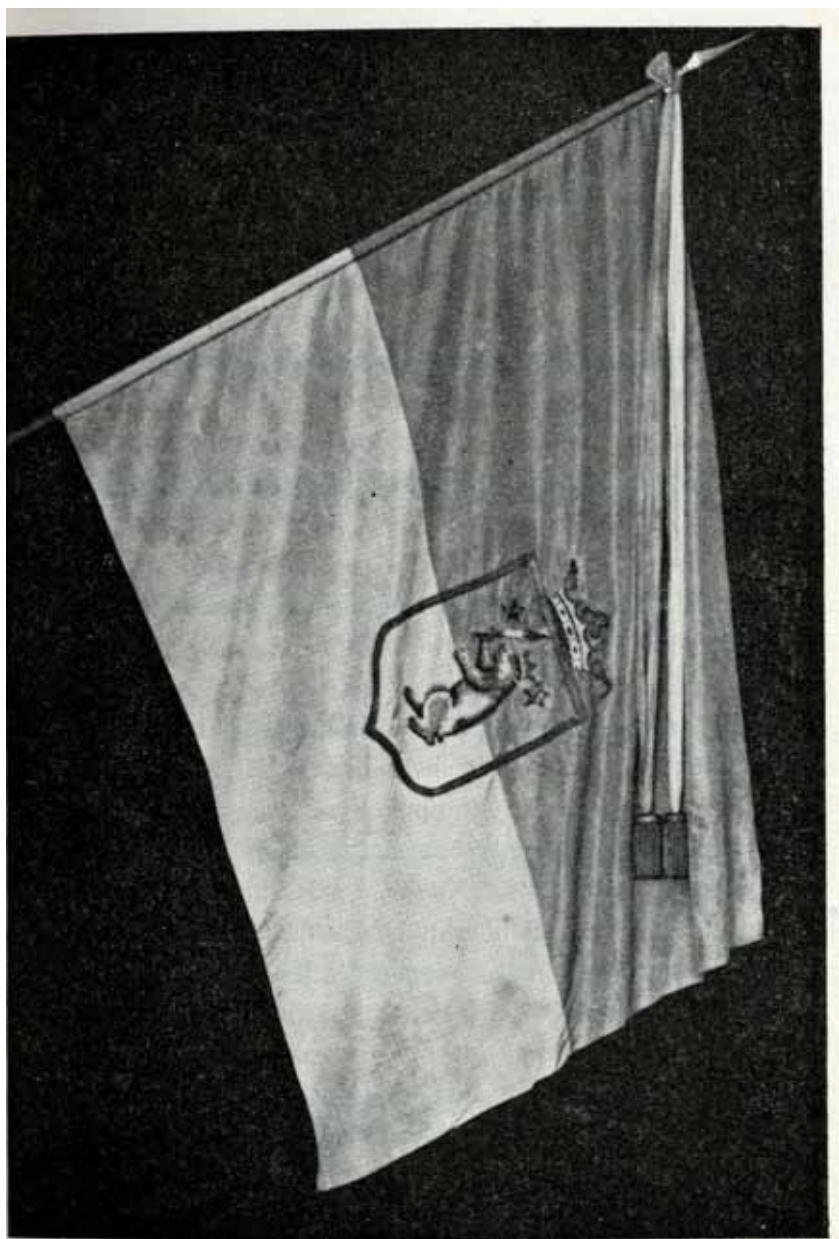
Ylioppilas Ilona Starck.

neitosta, cives Suonia Lindstedt; ja Ilona Starck, neuvottelemaan, mihin toimenpiteisiin oli ryhdyttävä lipun hankkimiseksi osakunnalle. Ylioppilas Lindstedtillä oli mukanaan kirjeliуска Ruotsista, josta oli luvassa jäljennös kuninkaallisessa varuskamarissa säilytetystä ja 1800-luvun alkuun palautuvasta Porin rykmentin lipusta. Mallin hankkimisen ohella oli ryhdyttävä varojen keräykseen, jonka suoritti 9 naista. Lippujäljennöskin tuli aikanaan, ja vähitellen kaikki ihastuivat suunniteltuun lippuun, kuten päiväkirjamme kertoo. „Se on niin yksinkertainen, niin valoisa, kirkas ja samalla ovat värit niin hillityt ja arvokkaat.” Karhu vain huomattiin heraldisesti vääräksi mutta päätettiin pysyttää sellaisenaan.

Lipun valmistaminen uskottiin Käsi-työnystäville, joiden oli lähetettävä johtajattarensa Tukholmasta hakemaan tarpeita, sillä Helsingistä ei niitä ollut saatavissa. Työtä oli joudutettava, sillä lippu aiottiin vihkiä vapun aattona Alppilassa. „Jos on kaunis ilma ja lupa saadaan ja Alppilassa ollaan, marssitaan aamun

Ylioppilas Suoma Lindstedt.

Osakunnan lippu.

koittaessa, lippu etunenässä kaupunkiin, käydään Runebergin ja Lönnrotin patsailla ja mennään sitte ylioppilastalolle", kuten päiväkirja mainitsee. Rva Mikkola kävi melkein joka päivä Käsityönystävissä seuraamassa työn valmistamista ja kehoittamassa neuvoin sekä kukkasin ja makeisin. „Uskon että se tuli, joka minua nyt lämmittää, välistä miltei kalvaen ja syöden, vielä vuosisatain takaa tulee satakuntalaisia lämmittämään ja nostamaan." Rva Mikkola oli myös mukana kun ensimmäiseksi nimitetty v.t. kuraattori, maisteri Lauri Lindstedt ja sittemmin varsinaisesti valittu kuraattori, maisteri Artturi Ihamuotila naulasivat lipun tammiseen tankoon, joka oli „kova kuin luu" ja antoikin tuntikaupalla naulaajille työtä. Lopuksi puuttuivat enää vain „ne kuuluisat, sadan markan tupsut", jotka valmistuivat parahiksi vihkiäisten aattoiltana. Lippu maksoi kaikkiaan 800 kultamarkkaa.

Vihkiäisjuhla vietettiin ylioppilastalon musiikkisalissa huhdikuun 28 p:nä 1904, jos juhlatöimikunnan asiakirjallinen ilmoitus päivästä on oikea. Lippujuhlassa piti rva Maila Mikkola paljastus- ja vihkiäispuheen, josta maine jäi säilymään ja joka myös painetussa asussa on helmi lajiaan. Ei voi olla lainaamatta tähän puheen huippukohtaa, joka ilmaisee lippuun vihkijänsä kätkemän ajatusten ja tunteiden summan. „Minä vapisen, kun minä käyn tätä vaatetta paljastamaan, sillä minusta tuntuu siltä, että meihin tällä hetkellä tähtäävät tuhansien silmät. Ensinnä ne silmät menneisyydestä, ne, jotka ovat särkyneet taistelutantereella, joita ei rakastavainen käsi ole ollut painamassa umpeen viimeiseen lepoon, ne, jotka ovat rauenneet viluun tähtikirkkaina pakkasöinä isojen vihojen ja vainojen aikoina. Sitte silmät nykypolven, heidän, joitten rakkaimmat ovat läsnä tässä huoneessa — ja kaikki nämä silmät kysyvät *pelossa ja toivossa*: kuinka te kestätte elämän myrskyssä, seisotteko sitkeästi, kuljetteko kauniisti, elättekö eheästi, kuoletteko kunnialla? Silmät menneisyydestä ja nykyisyydestä pala-

vat meitä vastaan: taistelkaa, terästykkää, toivokaa, älkää lamentuko, älkää epätoivoon vaipuko. Valoa kohti, vapautta kohti, iäisyyttä kohti."

2. MYRSKYÄ JA KIIHKOA.

Niihin aikoihin, jolloin Satakuntalainen Osakunta lähti taipaleelleen, liehui meillä vapaamielisyyden lippu korkealla. Ranskalais-englantilaista alkuperää ollut henkinen kumousliike, joka 1880-luvulla painoi leimansa uuteen kirjallisuuteemme ja nuorten yhteiskunnalliseen ajatteluun, oli vuosisadan vaihteessa levinnyt syviin kerroksiin, missä siitä sittemmin marxilaisuuden vaikutuksesta kehittyi aluksi vielä päämääriltään epäselvä työväenliike. Epämääräisenä kuohui uudistusinto myös silloisen ylioppilasnuorison keskuudessa, jossa suopeasti suhtauduttiin kaikkiin yhteiskunnallisten etuoikeuksien ja säätyrajoitusten poistamista tarkoittaviin vaatimuksiin. Työväestä ja ylioppilaat, semminkin suomalaiset, kulkivat toistaiseksi käsi kädessä. Eritoten sai alkava torppariliike suomalaisen ylioppilaspolven jakamattoman myötätunnon puolelleen. Ensimmäiset torpparihäädöt herättivät suomalaisissa ylioppilaissa mielenkarvautta ja uhmahenkeä. Suuriin kartanoihin kohdistuneissa torpparilakoissa nähtiin suomalaisen maalaisrahvaan oikeutettua pyrkimystä vapautua vierashenkisen isäntävallan ikeestä. Vasta hiukan myöhemmin, kun nämä lakot saivat väkivaltaisen luonteen ja kun ne sittemmin kohdistuivat myös suomalaiseen talonpoikaan, alkoi torppariliike kadottaa ylioppilaiden keskuudessa saavuttamaansa myötätuntoa.

Politiikan
pyörteissä.

Valtiollinen suuntataistelu, jossa työväestö empimättä edusti passiivisen vastarinnan kantaa, oli omiaan hankkimaan sille ystävällistä suhtautumista nuorsuomalaisten ja erittäinkin tähän valtiolliseen puolueeseen lukeutuneitten ylioppilaitten ta-

holta, jolla muutenkin tunnustettiin suunnilleen samoja vapaa-mielisyyden opinkappaleita kuin työväen piirissä. Vanha suomalainen puolue näki alkavassa työväenliikkeessä kansallisen herätyksen seurausta ja ansiota, suhtautuen tämän vuoksi siihen toivehikkaasti. Liikkeen äärimmäiskannassa oli tosin vanhojen fennojen mielestä jotakin arveluttavaa, mutta vanhasuomalainen ylioppilasnuoriso uskoi sitä ohimeneväksi kuohuksi. Siten suomalaiset ylioppilaat, mihin valtiolliseen leiriin he luoketuivatkin, ojensivat työväelle kättä. Sekä Suomalaisessa Nuijassa, joka oli vanhasuomalaisten ylioppilasyhdistys, että Ylioppilaiden Keskusteluseurassa, joka edusti nuorsuomalaista puoluetta, oli työväen pyrkimyksille suopea vapaamielinen politiikka korkeassa kurssissa. Niinpä toimittaja K. N. Rantakari Suomalaisessa Nuijassa Vilhelmin päivänä 1905 puhuessaan pani painoa siihen seikkaan, etteivät puoliasteleat auttaneet vähäväkisten asiassa. Ellei työväenkysymystä olisi jo herätetty, olisi puhujan mielestä ollut silloisen polven velvollisuus se herättää. Kun työväellä oli mielenosoitus yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden sekä yksikamarisen eduskuntalaitoksen hyväksi, olivat eri puolueisiin kuuluvat suomalaiset ylioppilaat tällöin retkellä edustettuina, vaikkakaan heillä ei ollut vielä tähän aikaan lupaa ilman yliopiston rehtorin suostumusta „näyttäytyä julkisessa prosessikulkueessa kaupungin kadulla tahi yleisellä paikalla". Nuijalaisia oli osittain tästäkin syystä suhteellisesti vähän mukana ja heidän lipussaan oli tunnuslauseena „Pois luokkarajat", kun taas nuorsuomalaisten lipussa huudettiin „Alas äänioikeuden vastustajat".

Silloiseen ylioppilaspolveen kuuluneitten kirjailijoiden tuotteista kuvastui kaunopuheisella tavalla, mitä opiskelevan nuorison mielissä liikkui. Kuten tavallista käännekausina, jolloin ajan suonensykintä on kiivainta, niin nytkin runon ääni oli muuta kuuluvampi nuorten keskuudessa. Nuori V. A. Koskeniemi, tällöin vielä Forsnäs, julkaisi vuonna 1905 ylioppilasleh-

dessä „Raataja”, jonka toimitukseen hän kuului, „Pikakuvia kadulta”, joissa runoissa henkii lämmin tunne vähäväkisten asiaa kohtaan. Punaisin kansin varustetussa „Raatajan” joulunumerossa 1905 on hänen sonettinsa „Esitaistelijat”. Samana vuonna ilmestyivät Rafael Engelbergin teos „Työpajan töminässä” ja Arvid Mörnen runokokoelma „Ny tid”, joka puhuu väkevässä hengessä uusista virtauksista ja uskoo, että laulu, joka luo aikamme uudeksi, syntyy tehtaissa ratasten paukkinassa ja konehihnojen surinassa. Runot sellaiset kuin „Studenten till arbetaren”, „Arbetartankar” ja „Den röda fanan” pelkillä otsikoillaan jo todistavat köyhälistön asian olevan runoilijan sydäntä lähellä. Koskenniemi, joka „Raatajassa” arvostelee teosta, on monen muun kanssa yllätetty Mörnen jyrkästä kääntymisestä ja epäilee sen kestävyyttä. Teoksessa hän kuitenkin näkee „kauniin todistuksen siitä, kuinka työväen asian harrastus ylioppilasnuorison keskuudessa on voittamistaan voittanut alaa”.

Eikä tämä ylioppilaspiirien myötätunto ja harrastus ilmenyt ainoastaan osanottona kulkueisiin ja runoissa. Käytännöllisinä ilmauksina olivat ylioppilaiden vuonna 1903 järjestämät luentokurssit työväelle ja Keskusteluseuran vuonna 1905 samoin työväelle järjestämät lauantai-illanvietot, joissa mainitaan olleen runsaasti ohjelmaa ja kohtalaisesti kuulijoita. Täten koetettiin parhaan mukaan tasoittaa kuilua, joka jakoi kansamme „porvareihin” ja „työmiehiin”. „Nuoressa Suomessa” joka oli nuorsuomalaisen vapaamielisyyden äänitorvi, kerran näinä vuosina pahoiteltiin taantumuksellisenä ilmiönä sitä, ettei kirkkoneuvosto suostunut luovuttamaan työväen opetusta varten kirkkoja, koska katsoi kirkkolain tämän kieltävän evä-tessään kirkon käyttämisen „tarkoituksiin, jotka ovat sen pyhydelle sopimattomat”.

Ajankohdan yhteiskunnallinen uudistusvirtaus oli temmannut mukaansa myös Satakuntalaisen Osakunnan. Paraiten tä-

Osakunta
ajan aallo-
kossa.

mä kävi ilmi keskustelukysymyksistä, jotka näinä vuosina säännöllisesti pyrkivät liittymään päivän politiikkaan. Etualalla oli kysymys uuden eduskuntalaitoksen sekä yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden saamisesta, joissa asioissa muuten yleinen mielipide alkoi vakiintua myönteiselle kannalle. Syksyllä 1904 kolmessa perättäisessä osakuntakokouksessa pohdittiin äänioikeuskysymystä. Ikärajaan nähden enemmistö oli vastoin alustajaa, agronomi V. Mäkelää, 21 vuoden kannalla ja samoin useimmat olivat alustajan, ylioppilas Eeva Hermosen kanssa valmiita myöntämään naisille äänioikeuden. Myöskin oli enemmistö alustajan, ylioppilas A. Mannelinin kannalla siinäkin, ettei sensusta, joksi ei enää rahaa hyväksytty, tullut liioin perustaa sivistykseen, koska melkein kaikki kansalaiset meillä osasivat lukea ja kirjoittaa. Äänioikeuden rajoituksista keskusteltaessa oli alustaja, ylioppilas A. Grönroos kaikkia sellaisia vastaan. Koska äänestämään pääseminen ei hänen käsittäkseen ollut luottamusta vaan kunkin synnynäinen oikeus, ei hänen mielestään liioin ollut syytä kieltää äänioikeutta edes kansalaisluottamusta vailla olevilta. Näin pitkälle eivät muut voineet alustajaa seurata, koska heidän käsittäkseen äänioikeus oli kansalaisluottamusta mitä suurimmassa määrässä. Muutamat epäilivät sen myöntämistä myös sotamiehille. Keskustelujen loppuponneksi tuli siis: yhtäläinen äänioikeus 21 vuotta täyttäneille itseään elättäville kansalaisille katsomatta sukupuoleen, ammattiin tai varallisuuteen.

Työväenasiaan suhtauduttiin osakunnassa myös suopeasti, kuten keskusteluista, ilmenee. Helsingin työväestön paikallisjärjestön pyynnöstä otti muiden mukana Satakuntalainen Osakunta syksyllä 1904 lausuakseen mielipiteensä Voikan lakosta, joka aiheutui siitä, että tehtaan työväki hääti erään tungettelevan mestarin ja isännistö ryhtyi toimenpiteisiin häätäjiä vastaan. Tapahtumasta kirjoitti hämäläisten silloinen inspehtori, prof. A. Serlachius „Lakimiehessä" työväelle suosiolliseen suun-

taan. Maisteri Vieno Oksasen alustuksen mukaan Satakuntalainen Osakunta ilmaisi yksimielisen myötätuntonsa lakolle ja katsoi tarpeelliseksi panna „jyrkän vastalauseen muutamissa lehdissä esiintynyttä väitettä vastaan, että työväki olisi työnantajille toimeentulostaan kiitollisuuden velassa". Ajankohdalle kuvaavana mainittakoon vielä, että leipurien ammattiosaston kirjelmän johdosta otettiin lokakuun 3 p:nä 1904 osakunnassa pohdittavaksi silloin päivänpolttava kysymys leipurien yötyöstä. Nähtävästi asian outouden takia keskustelu ja ponsien laatiminen lykkääntyi kokouksesta kokoukseen, kunnes vihdoinkin maisteri L. Lindstedtin alustuksen perusteella tultiin sellaiseen lopputulokseen, että „mitä erityisesti leipurien yötyöhön tulee, pidettiin sitä räikeänä epäkohtana ja työntekijäin vaatimuksia sen parantamiseksi kohtuullisina".

Vapaamielistä suuntaa suosiva yhteiskunnallinen katsantokanta oli ominaista ylioppilaspiireille yleensä, mutta Satakuntalainen Osakunta lienee vienyt tässä suhteessa muista voiton, päättäen „Raatajan" maininnasta, että se puheenalaisissa harastuksissa oli osakunnista „ehdottomasti ensimmäisiä". Tässä lehdessä oli näet alkuvuodesta 1905 laaja selostus edellä mainittujen keskustelukysymysten käsittelystä ja mainittiin tällöin alustajat kukin nimeltään „tovereina". Lieneekö sitten jokin alustajista omasta mielestään mennyt innostuksessa pitemmälle kuin julkisuuteen olisi ollut soveliasta, sillä viitatus selostuksen johdosta varmaankin päätettiin huhtikuun 11 p:nä 1905, ettei osakunnan kokouksissa käytyjä keskusteluja saanut ilman osakunnan lupaa selostaa julkisuudessa eikä mainita alustajan nimeä ilman asianomaisen suostumusta — julkisuuden pelko, jollaista ei osakunnan historia myöhemmin tunne. Kulissien takaisena asiana sopinee tässä yhteydessä mainita, että osakunnan ensimmäisen vuosi-historioitsijankin lausunnon mukaan Satakuntalaisessa Osakunnassa oli tällöin keskustelukysymyksiä kyllä enemmän kuin missään muussa osakunnassa, mutta harvat

ja aina samat jäsenet ottivat osaa keskusteluun, josta usein puuttui asiallisuutta ja kiintoisuutta. Yleensä olivat keskustelut mainituista suurista päivänkysymyksistä historioitsijan mielestä pintapuolisia.

Osakuntien suopea suhtautuminen työväenliikkeelle läheisiin periaatekysymyksiin antoi myös aihetta aineellisiin vetoamisiin. Niinpä tammikuussa 1906 oli osakunnassa esillä Helsingin työttömäin komitean lähettämä avunkeräyslista ja toinen samanlainen muutamien tilapäisesti työttömien pääkaupunkilaisten auttamiseksi. Edelliseen ei osakunta katsonut voivansa merkitä, koska kysymyksessä oli vuosittain uusiutuva työttömyys ja avuntarve eikä osakunta voinut suostua tällaiseen jokavuotiseen itsensäverottamiseen. Sitävastoin osakunta katsoi voivansa myöntää tilapäisesti työttömille avustusta Smk. 100:—. Avunannon puheena ollessa mainittakoon vielä, että Helsingin paikallisjärjestö anoi lokakuussa 1906 avustusta lakossa oleville metallityöläisille. Osakunta ei tosin katsonut voivansa anomukseen suostua, mutta päätettiin sen sijaan kerätä avustusta yksityisesti.

Suurlakko. Ensimmäisen satakuntalaisen ylioppilaspolven suurin historiallinen elämys oli suurlakko, joksi meillä syksyllä 1905 kehittyi latautunut valtiollinen tilanne seurauksena Venäjällä tapahtuneesta kumouksellisesta liikehtimisestä. Lakko julistettiin alkavaksi lokakuun 29 p:nä, jolloin ylioppilaskunnalla oli asian johdosta kokous sekä aamulla että iltapäivällä. Aamupäivällä oli kysymys Venäjän vallankumouksellisten tukemisesta, mutta uudestaan iltapäivällä kokoonnuttaessa, jolloin Helsingin työväestö jo oli päättänyt ryhtyä valtiolliseen lakkoon, myös ylioppilaskunta päätti yksimielisesti yhtyä lakkoon valtiollisen oikeustaistelumme tukemiseksi. Lakko julistus kiinnitettiin yliopiston ovelle. Kun samana päivänä oli keisarillinen päivä ja ylioppilastalo liputettu, tehtiin ohimennen ehdotus vai-

takunnan lipun poistamisesta talon katolta. Ehdotus toteutettiin viipymättä. Samoin kävi yliopistorakennuksen lipun.

Lakko levisi vähitellen yli kaupungin ja koko maan. Seuraavana aamuna oli Helsingissä kaikki seisahtuksissa. Kun katuvalaistuskin sammutettiin ja paksu sumu peitti kaupungin, vallitsi ulkona suuri pimeys, jossa kuitenkin tungeksi jännityksen valtaamaa yleisöä katujen täydeltä.

Levottomuuksien varalta oli ryhdytty tarpeellisiin toimenpiteisiin. Ylioppilastalolla oli huoneita järjestetty tilapäiseksi sairaalaksi, eteisessä oli sairaspöytä kantajineen lähtövalmiina ja ulkona seisoivat vartijat. Pihalla oli useita punaisen ristin vaunuja, hevoset valjaissa ja ajajat valmiina läpi vuorokauden. Muutama lyhydyssä lepattava kynttilä antoi yöllä pihalle salamyhkäisen leiman.

Lakkopäivinä saivat satakuntalaiset kokoontua ylioppilastalon lukusaliin, jossa pimeän tullen oli pari kynttilää valaisemassa. Yriteltiin keskustella hetken merkityksestä, mutta mielen jännitys ja ehkäpä levottomuuskin oli aluksi niin suuri, ettei tavallinen keskustelu ottanut syntyäkseen. Seuraavina päivinä painostus vähitellen laukesi, kun asemasta päästiin paremmin selville ja ymmärrettiin suuren historiallisen hetken yhdistävä merkitys. Inspehtori kävi lakkoviikolla joka päivä osakuntalaisia tervehtimässä heidän majapaikassaan ja keskustelemassa aseman johdosta. Päivä päivältä tuli ylioppilastalon lukusaliin majoittuneiden satakuntalaisten keskuudessa kasarmitunnelma yhä täydellisemmäksi, ja vuorokaudet kuluivat tupakoidessa, pelatessa ja sotalauluja laulaessa.

Sotilaallista leimaa tuli mukaan, kun kaupungin poliisin ryhdyttyä lakkoon myös ylioppilaat miehissä ryhtyivät järjestämään kaartia pääkaupungin turvaksi. Kukin osakunta muodosti ylioppilaskaartissa oman osastonsa, jolla oli oma päällikkönsä. Satakuntalaisten osastoa, joka käsitti n. 50 miestä jaetuna 10-henkisiin alaosastoihin, johti agronomi V. Mäkelä,

Ylioppilaskaartilaisten erikoisena tehtävänä oli m.m. toimia suojavartioina eri tahoille kaupunkia järjestetyissä jakelupaikoissa, joissa varattomille annettiin ilmaiseksi leipää. Jakelusta huolehtivat ylioppilasneitokset.

Kaupungin kaikki kaartit olivat aluksi yhteistoiminnassa, päämajana poliisikamari, josta kapteeni J. Kock jakoi käskyjään. Parin päivän perästä alkoi kuitenkin syntyä erimielisyyttä työväen ja ylioppilaiden kaartiin välillä, edelliset kun tahtoivat pitää kapteeni Kockia johdossa ja jälkimmäiset, jotka eivät häntä riittävästi tunteneet, tahtoivat jättää vallan eversti I. Gordielle. Erimielisyys johti molempien kaartiin eroamiseen toisistaan. Epäluuloisuus sai tällöin helposti jalansijaa niitten keskuudessa ja puhkesi se lopulta vihollisuuksiin. Kun sunnuntaina saapui Pietarista rauhoittava manifesti, katsottiin porvarillisella taholla lakon jatkaminen aiheettomaksi, kun taas työväki erikoisvaatimuksiensa ajamiseksi olisi sitä tahtonut vielä jatkaa. Maanantaina, jolloin eräät liikkeet jo aamusta ryhtyivät avaamaan oviaan, punainen kaarti vaati niiden sulkemista. Ylioppilaskaarti, joka käytti tunnusmerkkinä valkoista nenäliinaa käsivarressa, pantiin liikkeelle antamaan pontta vastakkaiselle vaatimukselle. Unionin ja Aleksanterin katujen kulmauksessa molemmat kaartit kohtasivat toisensa, ja syntyi niiden välillä kiivas sananvaihto, joka oli vähältä johtaa käsikähmään. Useat ylioppilaskaartilaisista ja niiden mukana satakuntalaiset, joita oli matkassa 10 miestä, pitivät tällaista esiintymistä valitettavana ja katsoivat tulleen johde-

tuiksi harhaan, joten he ylioppilastalolle palattua jättivät paikansa rivissä.

Maanantaina päivemmällä lakko sitten yleisesti lopetettiin, kun senaatti ehti julkaista manifestin ja valtiopäiväkutsun. Viikkoisen epätietoisuuden jälkeen valtasi ihmiset riemu ja uskottiin, että oli koittanut kansallemme kauan odotettu uusi päivä, joka oli päästävä meidät valtiollisesta uhanalaisuudesta ja muuttava yhteiskunnallisessakin suhteessa kaiken hyväksi. Innostuksen leima oli myös Satakuntalaisen Osakunnan kokouksella marraskuun 7 p:nä, jolloin inspektori aluksi puhui suurlakon merkityksestä. Koskaan ei hän ollut suuremmalla varmuudella luottanut Suomen tulevaisuuteen, kun nähdessään viime päivinä työmiesjoukot innostuneina isänmaan asiasta. Ylioppilaskaartin käymistä työväkeä vastaan hänkin piti valitettavana seikkana ja kehoitti miettimään keinoja, miten syntynyt juopa työväen ja ylioppilaiden väliltä saataisiin tasoittumaan. Kokouksen lopussa lääket. kand. H. Ryömä puhui puolueoloistamme, joissa arveli vastaisuudessa tapahtuvan ryhmittymisen vain kahteen puolueeseen: porvarilliseen ja sosialidemokraattiseen. Mitään suomalaista puoluetta ei hänen mielestään enää tarvittu. Asian johdosta keskusteltiin, mutta pöytäkirjan mukaan „varmalle kannalle ei voitu vielä asettua”. Suurlakon ja sen jälkipäivien innostuksessa todellakin uskottiin, että valtiollisesta suuntataistelusta olisi jo päästy ja että ainakin suomalaiset porvarilliset puolueet voisivat yhtyä.

Valtiollinen suuntataistelu kuitenkin yhä jatkui ja edelleen jakoi yhteiskuntamme kahteen jyrkkään leiriin, joiden oli vaikeata päästä toistensa kanssa luottamuksellisiin suhteisiin muisakin kuin poliittisissa asioissa. Suurlakon jälkeen keskinäinen puoluetäistelu ylti vieläpä entistä kiivaammaksi ja sai yhä enemmän henkilökohtaisen luonteen. Hajaannusta oli omiaan lisäämään vielä sekin, että sosialismin kannattajat näihin aikoi-

Puolueolot
osakun-
nassa.

hin erottautuivat muista kokonaan erilliseksi sosialidemokraattiseksi puolueeksi.

Kuten muu yhteiskuntamme oli myös ylioppilaskunta sortovuosina jakaantunut poliittisen linjan mukaan kahteen ryhmään, joilla oli oma järjestönsä, kuten jo on mainittu. Vanha-suomalaisen puolueen ylioppilasnuoriso muodosti siis Suomalaisen Nuijan, jonka äänenkannattajana oli „Raataja”, nimi valittu ajan demokraattisen hengen mukaisesti. Nuorsuomalaisia ylioppilaita taas yhdisti Keskusteluseura, jonka vapaamielisenä airuena oli „Nuori Suomi”. Nämä suuret keskusjärjestöt päämajana määräsivät yleisestä puoluerintamasta ylioppilaiden keskuudessa.

Osakuntapolitiikkaa, mikäli se oli puolueasiain kanssa tekemisissä, sääsivät asianomaisten osakuntien puolueyhdistykset. Satakuntalainen Osakunta myös sai sellaiset keskuuteensa. Ensiksi ehättivät nuorsuomalaiset saamaan itselleen yhdistyksen. L. N:n (Länsi-Suomen Nuorten) lakattua toimimasta syksyllä 1904, seurasi sen jatkona uudessa osakunnassa N. S. (Nuorsuomalaiset Satakuntalaiset). Osakunnan ensimmäisen vuosihistorioitsijan mukaan tällaisen poliittisen yhdistyksen perustaminen herätti toisin ajattalevissa „mitä ankarinta paheksumista”. Tämä näet johti mieliin ikävät riitaisuudet Länsisuomalaisen Osakunnan ajoilta, jolloin niiden vuoksi toverihenki hävisi osakunnasta. Samaa tuntuivat pelänneen mainitun historioitsijan vanhoiksi nimittämät osakuntalaiset, jotka näkivät N. S:n perustamisessa „ajattelemattomuutta ja asiantuntemattomuutta”. Nämä vanhat eivät toistaiseksi ryhtyneet omaa yhdistystä perustamaan siinä toivossa, että nuoretkin jättäisivät yhdistyspuuhansa. Epävirallisesti lienee saatu aikaan jonkinlaista sopimusta, että N. S. lupautui olemaan ennakolta pohjimatta osakuntaa koskevia asioita ja agiteeraamatta jäseniään osakunnan kokouksiin — pelkoa, joka lienee ollut peräisin Länsisuomalaisen Osakunnan ajoilta sen kielipoliittisten puolueyhdistysten järjestämien yllätysten takia.

N. S. ei kuitenkaan joutunut kauan toimimaan yksinään. Vastapuoli väitti havainneensa sen taholta agitatioimenpiteitä ja harkittua suunnitelmaa, joten kevätlukukaudella 1905 syntyi vanhasuomalaisen yhdistys Satakunnan Karhu. Seurauksena oli puoluejaon jyrkkeneminen. Mainittu historioitsija väittää osakuntaelämän tästä joutuneen kärsimään, sillä kokousten leima pyrki muuttumaan kuivan viralliseksi ja toverillisempi seurustelu siirtyi puolueyhdistyksiin.

Molemmat puolueyhdistykset pitivät kokouksiaan ylioppilastalon n.s. „teerihuoneessa“, joka oli saanut nimensä seinäreunuksen koristeellisista linnuista. Ohjelmat käsittivät niin taholla kuin toisellakin tavallisimmin esityksiä ja selostuksia päivän polttavista yhteiskunnallisista ja valtiollisista kysymyksistä sekä keskustelua niiden johdosta. Ulospäin suuntautui näiden yhdistysten toiminta harvoin. Satakunnan Karhun tällaisista aloitteista on mainittavin Pohjois-Satakunnan kansanopiston perustamista tarkoittama hanke, jonka se sittemmin luovutti osakunnan toteutettavaksi, kuten saamme vasta tarkemmin nähdä. N. S:n ansioluetteloon kuuluu aloite uuden sanomalehden perustamiseksi Poriin ajamaan nuorsuomalaisen puolueen asioita. Tämä lehti, joka sai nimekseen „Satakunnan Sanomat“, sittemmin yhdistyi Porissa vanhastaan ilmestyneen „Satakunnan“ kanssa. Tämä uuden puolueuudostuksen yhteydessä syntynyt lehti on „Satakunnan Kansa“.

Siitä huolimatta, että usein mainittu osakuntahistorioitsija pitää näiden puolueyhdistysten syntymistä onnettomuutena, jota sanaa hän käyttää, ja näkee puoluejaon kärjistymisen vuoksi osakunnan tulevaisuuden synkissä väreissä, täytyy kuitenkin sanoa, että laajemmassa yhteydessä katsoen puolue-elämän haitat osakunnassa supistuivat itse asiassa verrattain vähään ja menivät pian ohi. Puolueittain esiinnyttiin varsinaisesti vain eräissä kuraattorinvaaleissa, joissa Satakunnan Karhu enemmistöllään ratkaisi tuloksen.

Harvoista puoluekiistoista mainittakoon myös tammi-kuun lopulla 1906 ilmennyt erimielisyys osakunnan suhtautumisesta Eugen Schaumanin patsasasiaan, jossa Uusmaalainen Osakunta oli kääntynyt muiden osakuntien puoleen pyytäen niitä toimittamaan alueellaan keräyksen taiteellisen muistomerkin pystyttämiseksi vainajan haudalle. Aluksi jäi asia pöydälle. Seuraavassa kokouksessa siitä sitten virisi laaja keskustelu, jossa kuraattori, tri H. Ojansuu, pitäen tosin ajankohtaa hieman sekavana kysymyksen ratkaisulle, kannatti kuitenkin osakunnan liittymistä hankkeeseen, sillä „täytyi olla uskallusta”. Ylioppilas A. Mannelin antoi aloitteelle ehdottoman kannatuksensa. Lääket. kand. H. Ryömä edustaen välittävää näkökantaa esitti asian jättämistä yksityisten osakuntalaisten ajettavaksi, koskei asialle soveliasta yksimielistä ratkaisua voitu saada aikaan. Hänkin oli sitä mieltä, että Suomen kansa ja historia on hyväksyvä Schaumanin teon. Arveluttavinta hänestä oli vain se, että asia oli lähtöisin Uusmaalaisesta Osakunnasta, jonka jäsenet ajoivat suurlakko viikolla vastakumouksellista suuntaa ylioppilaspiireissä ja olivat olleet ylioppilaskaartin johdossa sekä hyväksyneet sen toiminnan. Kokonaan vastustavalla kannalla olivat puheenvuorojen käyttäjistä cives S. Lindstedt ja V. Suvanto, joista jälkimmäinen oli sentään valmis antamaan Schaumanille tunnustuksen epäitsekästä uhrautumisesta. Asiassa oli lopulta turvauduttava äänestykseen, jota inspehtorikaan ei pitänyt toivottavana ja jossa kysymys raukesi 26 äänellä 23 vastaan. Asia sai vielä jälkinäytöksen, sillä seuraavassa kokouksessa 24 nuorsuomalaista jäsentä ilmoitti kirjallisen vastalauseensa päätöksen johdosta. Myös väitettiin tällöin, että ääniä laskettaessa oli tapahtunut virheellisyyttä, sillä kaikki he olivat äänestäneet ehdotuksen puolesta ja samoin lisäksi kuraattori sekä eräs jäsen, jonka nimi puuttui vastalauseesta. Kuraattorin äänellä olisi siis asian pitänyt ratketa patsasasiaan ryhtymisen hyväksi. Uuteen äänestykseen ei kui-

tenkaan katsottu voitavan enää ryhtyä tässä asiassa, jota on näin laajasti selostettu erään poliittisen poikkileikkauskuvan antamiseksi silloisesta osakunnasta.

Puoluetaistelu lienevät sittenkin tuntuneet vähimmin juuri Satakuntalaisessa Osakunnassa. Aikalaisten yksimielisen todistuksen mukaan lankesi tästä ansio inspektorille, joka humaani-sella tasapuolisuudellaan ja sovittelevalla tavallaan sai osakuntalaisten poliittiset äärimmäisyyspyrkimykset vaimenemaan ja säilytti siten osakunnalle rauhan.

Silloisen ylioppilasnuorison poliittinen innostus saavutti huippukohtansa suurlakossa. Samalla myös särkyi työväen ja ylioppilaiden välinen luottamuksellinen suhde. Viitatu tapaukset perustuivat erimielisyyteen, jolla oli juurensa syvemmällä kuin hetken mielialoissa. Kaikkea tätä ei aluksi huomattu, kun sosialistisella ja porvarillisella vapaamielisyydellä ei vielä meillä ollut selvää rajaa. Toisinaan melkein jokainen nuori sielu luuli olevansa sosialisti ja melkein kaikissa kokouksissa hurrattiin vapaamielisyydelle. Kun meikäläinen sosialismi marxilaiset kasvonsa paljastaen osoittautui olevansa kansainvälistä laatua, tapahtui ylioppilaiden kylmeneminen työväen asialle. Osa kuitenkin pysyi aatteelle uskollisena, ja heistä sukeutui sittemmin sosialidemokratiamme johtomiehiä, kun taas suurin osa ylioppilaista lumouksen haihduttua valitsi porvarillisen maailmankatsomuksen. Ratkaisevana oli tässä suhteessa Oulun puoluekokous, jossa Suomen sosialidemokratia määritteli marxilaisen kantansa ja selvästi julistautui kansainväliseksi. Tämä kokous muodostui ylioppilaspireille taholla ja toisella pettymykseksi ja oli omansa suurentamaan aikaisemmin syntynyttä kuilua.

Selvemmille
vesille.

Välien kylmenemisestä oli näkyvänä merkinä laimentuva suhtautuminen opetuskursseihin, joita osakuntien yhteinen kansanvalistuskomitea oli järjestänyt Helsingin työväelle. Alussa oli osanotto niihin ollut vilkasta mutta vähitellen lai-

mentunut niin, että lopulta oli vain aniharvoja kuulijoita. Opettajavoimia, joita myös Satakuntalaiselta Osakunnalta pyydettiin, ei liioin ollut enää riittämiin. Osakuntien harjoittama valistustoiminta työväestön keskuudessa päätettiin näin ollen syksyllä 1908 lakkauttaa. Helsingin työväestö otti tästä puolin omaksi asiakseen valistuksensa vaalimisen.

Satakuntalaisessakin Osakunnassa alettiin vähitellen kallistua vasemmalta oikealle. Edelleen oltiin kuitenkin vapaamielisen eduskuntareformin kannalla, ja sitä koskevia esityksiä pidettiin osakunnassa useita. Samoin järjestettiin leikki-vaalit.

Satakuntalaisessa Osakunnassa tuli henkinen käänne selvimmin todetuksi siinä puheessa, jonka inspektori syksyllä 1908 piti uusille ylioppilaille ja jossa hän varoitti turhaan antautumasta politiikan pyörteisiin. Opintojen ohella tuli mieluummin etsiä suurten ja valoisien henkien seuraa. Osakunnan ei liioin pitäisi niinkään kiinnittää huomiotaan yhteiskuntapoliittisiin, kysymyksiin kuin suuriin kulttuurivirtauksiin, jotka olivat liikumassa suurissa sivistyskeskuksissa. Näissä merkeissä kääntyi mielenkiintoinen lehti osakunnan historiassa.

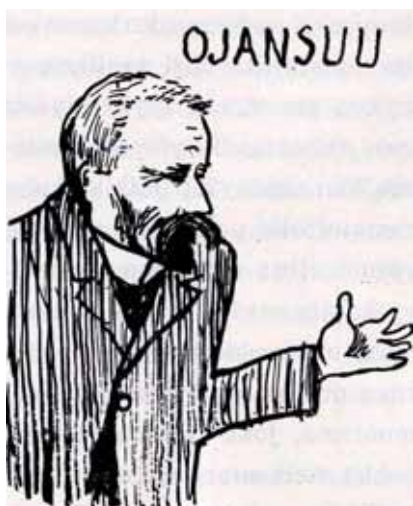
2. KURAATTOREITA.

Kuraattori
H. A. Ojan
suu.

Yhteiskunnallisen uudistusinnon lyödessä leimansa osakunnan elämään oli kuraattorina A. A. Ihamuotila. Häntä seurasi virassa toukokuun 1 p:stä 1905 dosentti H. A. Ojansuu, joka oli tunnettu vapaamielisyydestään ja suomalais-kansallisesta ajatustavastaan. Hänen kantaansa valaisee „Nuoressa Suomessa” (1906, nro 6) ollut kirjoitus, jossa hän puolustaa sitä periaatetta, että suomi olisi tehtävä valtakunnankieleksi ja ruotsi paikalliskieleksi. Toisessa kirjoituksessa, jonka hän niinikään julkaisi „Nuoressa Suomessa” (1906, n:o 2), hän esittää kään-

nösjärjestelmän haittojen vähentämiseksi uudessa eduskunnassa sellaista vaatimusta, että kaikilta edustajilta olisi vaalikelpoisuuden ehtona edellytettävä kykyä ymmärtää tyydyttävästi suomea. Hänen yhteiskunnallinen vapaamielisyytensä kuvastuu edellisestä kirjoituksesta, jossa hän nähtävästi jälkikaikuna lääket. kand. H. Ryömän ennenmainitulle puheelle tunnustaa meillä olevan vain kaksi edistyspuoluetta: sosialidemokraattisen, joka mahtavana järjestäytyy kautta maan, ja radikaalisen porvarillisen puolueen, joka vasta on muodostumassa. Hän otaksuu, että sosialidemokraattinen puolue saa riveihinsä huomattavan osan sitä ylioppilasnuorisoa, joka aikaisemmin on kuulunut nuoriin, ja että toinen ehkä vielä suurempi osa liittyy jyrkästi demokraattiseen porvarilliseen puolueeseen. Vapaamielistä liikehtimistä hän on näkevinään myös vanhoillissuomenmielisen nuorison keskuudessa mutta epäilee sentään, voiko puolue, johon kuuluu „Länsi-Suomen rusthollarit, pappien musta sotnja ja vahva kerros byrokraattisia aineksia, kokonaisuudessaan siirtyä tarpeeksi vasemmalle". Olemme näin selostaneet tri Ojansuun kuraattorikautenaan lausumia ajatuksia, koska ne ovat kuvaavia tälle (kuohuvalle ajalle, jolloin niin paljon harrastettiin puolittaista profetoimista.

Väkeivistä tunnuslauseistaan huolimatta ei tri Ojansuu kuraattorintoimessaan harrastanut erikoisemmin vapaamielisyyden propagandaa. Itse asiassa sai hänen aikanaan ja toimestaan yhteiskuntapoliittinen harrastelu osakunnasta väistyä ja antaa tilaa kansanvalistuksen ja kotiseututkimuksen asialle, joka oli tri Ojansuun sydäntä sittenkin lähinnä. Hilpeällä ja toverillisella luonteellaan hän tässäkin suhteessa vaikutti paljon osakuntalaisia, joiden kanssa hän oli vilkkaassa vuorovaikutuksessa. Kuvaavana esimerkkinä mainittakoon, että hän lukukauden alussa ylioppilastalon ilmoitustaululla tiedotti ainakin kahdena määrättynä päivänä viikossa olevansa osakuntalaisten tavattavissa Brondinin kahvilassa.

Tieteellisten töiden vuoksi keskeytyi tri Ojansuun kuraattorikausi syyslukukauden 1906 päättyessä. Osittain lienee tähän ollut sekin syynä, että hän katsoi puolueharrastusten saaneen osakunnassa suuremman jalansijan, kuin hyvän yhteishengen ja positiivisen toiminnan kannalta oli suotavaa. Tämänkin jälkeen tri Ojansuu oli jatkuvasti monella tavalla

suhteessa osakuntaan, joten hänen aikainen poismenonsa vuonna 1923 oli suuri tappio paitsi suomalaiselle tieteelle myös osakunnalle, sillä viimeiseen asti hän oli mukana Satakuntaan kohdistuneessa tutkimustyössä. Tämän vuoksi osakunta katsoi kunniavelvollisuudekseen olla mukana hänelle hautapatsasta vuonna 1927 pystytettäessä.

Kuraattori
Hannes
Ryömä.

Tri Ojansuun jälkeen valittiin kuraattoriksi lääket. kand. H. Ryömä, jolla osakunnan ja-koasioissa oli huomattava osuutensa ja joka kuului uuden osakunnan tukipylväisiin. Häneltä oli useita aloitteita osakunnassa ja hän johti siinä suuntautumista vasemmalle. Hänen kuraattorikautenaan olikin siis osakuntakokousten ohjelmissa tavallista runsaammin edustetuna uudistusystävällinen suunta.

Ryhtyessään toimeen tammikuussa 1927 uusi kuraattori loi ohjelmaluontoisen katsauksen silloisiin ylioppilasoloihin ja asetui vastustamaan yliopiston rehtorin avajaispuheessa lausumaa käsitystä, että meillä olisi yleinen sivistystaso ollut alenemassa liian voimakkaan säätykierron vaikutuksesta. Kuraattori Ryömän mielestä ei aikaisemmin ollut sivistyneistön keskuudessa vallalla sellaista harrastusten moninaisuutta kuin tähän aikaan, jolloin sivistykseen sisältyi enemmän elämän todellisuutta kuin ennen ja pääasiallisesti juuri säätykierron ansiosta. Yliopiston velvollisuus oli asettua uusien virtausten johtoon ja työskennellä tieteen ja myös taiteen popularisoimiseksi. Vallitsevasta sivistysmuodosta oli omaksuttava se, mikä siinä on arvokasta, ja sovitettava siihen nuorennusta ajan vaatimusten mukaan.

Lähinnä ajanpuutteen vuoksi katsoi lääket. kand. H. Ryömä olevansa pakotettu syyslukukauden 1907 lopussa jättämään virkansa. Kirjallisessa ilmoituksessa hän mainitsi eronsa syyksi myös senkin, ettei hän kuulunut kumpaankaan osakunnassa vallitsevaan puolueryhmään ja oli siten jäänyt vaille tarpeellista tukea.

Tri H. Ryömä on kuitenkin yhä eronsa jälkeen ja aina tähän asti ollut erittäin läheisessä suhteessa osakuntaan, läheisemmässä kuin ehkä kukaan muu satakuntalaisen esikoispolven jäsenistä. Hänen ansionsa osakunnan ajaman keuhkotautiparantolahankkeen toteuttamiseksi ovat olleet ratkaisevaa laatua, kuten myöhemmästä esityksestä ilmenee.

Maisteri V. Suvanto.

Uudeksi kuraattoriksi valittiin vuoden 1908 alusta fil. kand.

Kuraattori
V. I. Suvanto.

Lääket. kand. L. Järvinen.

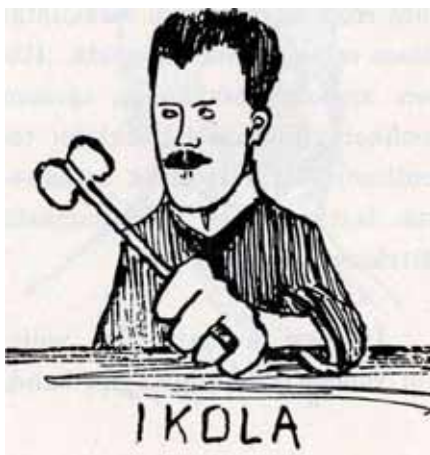
V. Suvanto, joka kuului osakunnan enemmistöpuolueen vanhoilliseen siipeen ja oli siinä suhteessa edeltäjänsä vastakohta. Hänen vaalinsa oli ensimmäinen, josta uuden yliopistoasetuksen mukaan, kuten aikaisemmin on jo mainittu, oli vain tehtävä ilmoitus yliopiston rehtorille. Maisteri V. Suvannon kuraattorikaudella ei ollut erikoista väritystä, ellei mahdollisesti eräänlainen kysymysten vakavuus lyönyt siihen leimaansa.

Kuraattori
Lauri Jär-
vinen.

Vuoden 1909 toimi osakunnan kuraattorina lääket. kand. L. Järvinen, joka toiminnassaan pyrki johtamaan osakuntalaisten harrastuksia tieteellisen maailmankatsomuksen omistamiseen ja uudenaikaisen kulttuurituntemuksen piiriin. Kotiseutuharrastus myös osoitti hänen aikanaan eräitä elpymisen merkkejä.

Kuraattori
Niilo Ikola.

Vuonna 1910 ryhtyi kuraattoriksi fil. kand. N. Ikola, jonka erikoisena pyrkimyksenä oli saada uuden yliopistoasetuksen määräykset sovelutetuiksi osakunnan virallisessa toiminnassa ja saada osakunnan säännöt niitä vastaaviksi. Asiallisten näkökohtien vaarintaminen oli yleensä ominaista hänen toiminnalleen osakunnan kuraattorina.

4. KANSANVALISTUSHARRASTUKSET.

Kun Satakuntalaista Osakuntaa perustettiin, tarkoitti osakuntien ulospäin suuntaama toiminta ennen kaikkea kansansivistyksen edistämistä kotimaakunnassa, ja niinpä uuden osakunnan toivottiin voivan tehdä paljon valistuksen levittämiseksi Satakunnassa. Osakunnan kansanvalistuskomitean tehtävä katsottiin siis tärkeäksi, minkä vuoksi kuraattorin tuli itseoikeutettuna kuulua komiteaan. Alkuaikoina tämä komitea kokoontui inspehtorin luona, joten hän ja hänen puolisonsa tulivat olleeksi läsnä kaikissa kokouksissa. Suunniteltaessa osakunnan vuosihistorioille käsittelyjärjestystä päätettiin, että siinä oli varattava kansanvalistusharrastuksille erityinen lukunsa, jota kuitenkin ei ole koskaan tarvittu. Ensimmäisten vuosien poliittisen innostuksen vallitessa ei kansanvalistustyössä tahdottu päästä kunnolliseen alkuun. Vasta kun aika hieman rauhoittui, alettiin runsaammassa määrässä suunnata katsetta kotimaakuntaan.

Kevättoiveita.

Myös kansanvalistustoimintaa varten saatiin Länsisuomalaiselta Osakunnalta valmiita esikuvia. Niinpä välikappaleina tässä työssä käytettiin mainitulta osakunnalta perinnöksi saatuja kiertäviä kirjastoja, joitten lukua Satakuntalainen Osakunta myöhemmin lisäsi vain muutamalla. Keväällä kansanvalistuskomitea sihteerinsä esityksen mukaan päätti niitten sijoittamisesta, josta kesän aikana osakuntalaiset huolehtivat ja toimittivat siis siirtämiset seudulta toiselle. Näitä kirjastoja lienee alkuvuosina vallankin syrjäseuduilla käytetty kohtalaisella harrastuksella, joten ne silloin täyttivät tarkoituksensa. Sittemmin kuitenkin valitettiin niitten käytön vähentyneen, joten osakunta oli haluton erikoisiin uhrauksiin niitten takia. Tästä syystä ne jäivät täydentämättä eivätkä pysyneet enää

Kiertävät kirjastot.

ajanmukaisella kannalla, joten kiertävien kirjastojen hyödyistä alettiin olla eri mieltä. Maalaiskunnissakin sai yhä enemmän jalansijaa valtion tukema kirjastoliike, joten monet halusivat kiertävien kirjastojen lopettamista ja niitten luovuttamista vakinaisille kirjastoille. Syksyllä 1908 kiertävien kirjastojen lakkauttamisesta äänestettäessä 16 äänestäjää oli myötä ja sama määrä vastaan. Uudistetussa äänestyksessä nämä kirjastot päätettiin 18 äänellä 17 vastaan säilyttää edelleen.

Kansanvalistusseuran kehoituksesta Satakuntalainen Osakunta päätti samana syksynä eräiden muiden osakuntien mukana ryhtyä alueellaan toimenpiteisiin, jotta kirjastot täyttäisivät valtioavun myöntämiseksi vaaditut ehdot. Käytännössä nämä toimenpiteet, joista huolehtiminen uskottiin yksityisille jäsenille, lienevät sentään jääneet merkityksettömiksi, mikäli sellaiset edes olivat osakunnan puolelta tarpeellisia.

Lukutuvat.

Kirjastoliikkeen ohella kiinnitettiin huomiota myös lukutupiin, joille osakunta ryhtyi välittämään alennettuun hintaan sanomalehtiä ja aikakausjulkaisuja. Lukutuvat lähettivät vuosittain julkaistun kehoituksen perusteella osakunnan kansanvalistuskomitealle tilauskuittinsa, joiden nojalla maksettiin niille osakunnan myöntämistä ennakkovaroista määrätty alennus. Tämän alennuksen kansanvalistuskomitea sitten peri asianomaisten julkaisujen konttoreista ja tilitti saadun ennakon osakunnalle takaisin. Komitean ensimmäisenä tilikautena 1904—1905 nousi sen, välittämä alennus Smk:aan 541:81 jakaantuen 29 lukutuvalle, tilattujen lehtien ja aikakausikirjojen lukumäärän ollessa 246. Vuonna 1910 käytti vain 13 lukutupaa osakunnan välitystä alennuksen hankkimiseksi.

Syksyllä 1907 ylioppilas J. Jyske esitti kansanvalistusitöimikunnan suunnitelman, jonka mukaan lukutupia oli perustettava niin moneen kylään kuin mahdollista, koska sanomalehdillä oli entistä suurempi merkitys uusissa yhteiskuntaoloissamme. Tätä varten aikoi komitea joululoman aikana paikkakunnittain

järjestää yksityisten avul-
la iltamia, jotta sille kävisi
mahdolliseksi avustaa
esim. 50 markalla useita
lukutupia. Osakunta hy-
väksyi tämän suuremmoi-
sen suunnitelman, josta
käytännössä ei kuitenkaan
liene tullut mitään. Tämä
ei muuten ollut ensimmäi-
nen eikä viimeinen niistä
hurskaista suunnitelmista,
joita kansanvalistuskomitea on laatinut ja joille osakunta on
antanut hyväksymisensä.

Ylioppilas J. Jyske.

. Näitten juoksevien toimenpiteitten ohella askarrutti kan-
sanvalistustoimikuntaa eräs mielenkiintoinen aloite, joka johti
myös arvokkaaseen tulokseen. Toimikunnan ensimmäisessä
kokouksessa, joka pidettiin helmikuun 26 p:nä 1904, ja pöytä-
kirjan ensimmäisessä pykälässä päätettiin hankkia piirtämällä
kartta alueesta, johon osakunnan harjoittama kansanvalistus-
työ oli kohdistettava. Tästä kehittyi sittemmin ajatus, että
sopivin merkein olisi tälle kartalle laadittava havainnollinen
esitys Satakunnan silloisesta sivistystilasta. Tällainen kansan-
valistuskartta olisi sitten opastamassa, mille aloille valistustyö
olisi ennen muuta suunnattava. Tätä kartan tärkeyttä oli
omiaan lisäämään sekin, että osakunnan katsottiin ottaneen
„päätehtäväkseen kansanvalistuksen kohottamisen maakun-
nassa", kuten karttaa julkisuudelle esitettäessä mainittiin.

Kansanva-
listuskartta.

Osakunnan hyväksyttyä helmikuussa 1906 karttasuunni-
telman, kansanvalistuskomitea lähetti kuhunkin kuntaan kyse-
lykaavakkeita ja sai niiden perusteella käytettäväkseen verrat-
tain runsaan tilastoaineksen osakunnan alueeseen kuuluvien

Satakunnan kuntain kouluista, lukutuvista, kirjastoista sekä yhdistyksistä vuoden 1905 lopussa. Valaisevaan ainehistoon nojaten ylioppilaat Eine Honkavaara ja Elli Heinonen piirsivät kansanvalistuskartan. Tämä työ, joka tarkoitettiin saada valmiiksi Snellmanin syntymän 100-vuotisjuhlaan vuonna 1906, on sivistyshistoriallisesti arvokas. Sen tuloksista mainittakoon, että lukutaito Satakunnassa osoittautui tällöin yleiseksi ja tyydyttäväksi, mutta kirjoitustaito heikoksi, sillä vanhempi polvi osasi hyvin huonosti taikka ei ollenkaan kirjoittaa. Niinikään kävi tilastotiedoista ilmi, että Satakunnan kansakouluissa kävi keskimäärin noin 25 % enemmän poika- kuin tyttöoppilaita. Yhdistyksistä ja seuroista olivat jo tähän aikaan työväenyhdistykset yleisimmät. Sitten seurasivat järjestyksessä nuoriso-, raittius- ja maamiesseurat. Kirjastoja oli maalaiskunnissa 143 ja lukutupia 64. Lisäksi mainittakoon, että Porin ja Rauman lähimmät ympäristöt esiintyivät kartassa pimeimpinä seutuina.

Muutamia vuosia myöhemmin herätettiin osakunnassa ajatus uuden sivistystilaston hankkimisesta, josta ei kuitenkaan tullut mitään.

Länsi-Suomen kansanopisto.

Käytännöllisen kansanvalistustyön piiriin on luettava osakunnan aloitteet Huittisissa sijaitsevan Länsi-Suonien kansanopiston tukemiseksi näinä vuosina. Tämä opisto oli aikoinaan länsisuomalaisen ylioppilaiden toimesta perustettu, ja olivat sen asiat huonolla kannalla siihen aikaan, kun syntyi Satakuntalainen Osakunta, jolla oli siis perittyä velvollisuutta opistoa kohtaan.

Kun Helsinkiin saatiin viestejä opiston tukalasta tilasta, tekivät inspektori, hänen rouvansa ja kuraattori maaliskuussa 1904 vartavasten matkan Huittisiin tutustuakseen perillä asioiden tilaan. Tällöin ilmeni, ettei opistolla ollut enää kannatusyhdistystä tukenaan. Vakinaiset tulolähteet olivat ehtyneet, ja

opistorakennus oli veloista kiinnitetty täyteen määräänsä. Täten saatujen selvitysten lisäksi opiston johtokunta lähetti osakunnalle vetoavan kirjelmän, jossa odotettiin „herrojen yliopilaiden" päästävän opiston taloudellisesta ahdingosta, sillä muussa tapauksessa se oli suljettava seuraavana syksynä.

Kysymys avustuksen järjestämisestä jäi osakunnassa pöydälle, ja vasta kolmannessa kokouksessa käytiin siihen käsiksi.

Länsi-Suonien kansanopisto Huittisissa.

Tällöin keskustelussa valitettiin sitä, ettei Huittisten opisto ollut saavuttanut kannatusta Länsi-Suomessa. Vikaa arveltiin olleen sekä ohjelmassa, jossa kaivattiin enemmän „maahenkeä", että myös johdossa, sillä opiston johtaja oli jo pari vuotta hoidattanut tointa viransijaisilla. Osakunnan painostus vaikuttikin, että vielä samana vuonna tapahtui johtajan vaihdos, ja osakunta oli edustettuna, kun neuvoteltiin uuden valitsemisesta. Kysymyksessä oli myös, että osakunta apurahalla tekisi uudelle johtajalle mahdolliseksi opintomatkan Tanskaan. Tähän ei osakunnalta kuitenkaan varoja liennyt. Sitävastoin osakunta uhraten

Smk. 405:— lähetti 8 stipendiaattia keräämään kesällä 1904 kannatussitoumuksia opistolle. Kauppaneuvoksetar Eva Ahlströmin tarkoitukseen lahjoittamaan Smk:n 1.000:— lisäksi kertyi täten kannatuksia Smk. 1.740:— vuosittain kolmen vuoden aikana sekä kertamaksuja Smk. 631:70. Opisto tosin tuli tällä tavalla autetuksi pahimmasta ja saattoi jatkaa toimintaansa, mutta tulosta ei voitu pitää tyydyttävänä. Siksi otettiin osakunnassa helmikuussa 1905 keskusteltavaksi ylioppilas A. Mannelinin alustuksen perusteella, miksi kansanopisto ei ole saavuttanut maakunnan luottamusta. Tämän katsottiin johtuvan osittain uskonnollisesta ahdasmielisyydestä, jolla oli niin luja jalansija Satakunnan kansassa. Toisten mielestä ohjelma oli kyllä hyvä, kun taas toiset toivoivat sen muuttamista enemmän käytännöllisen elämän vaatimuksia vastaavaksi, jotta opiston hyöty tulisi paremmin huomatuksi.

Harrastuksen kohdistumista tavallista innokkaammin maalaisnuorison valistuspyrkimyksiin todistaa sekin, että lääket. kand. H. Ryömä tammikuussa 1905 osakunnassa kehoitti jäseniä tilaamaan „Pyrkijää“, jotta voisivat paremmin tutustua nuorison sivistystarpeeseen. Inspehtori katsoi olevan syytä tehtyä kehoitusta täydentää sillä evästyksellä, että osakunta päättäisi tilata sitä vuosikerran kuhunkin kiertävään kirjastoonsa. Tilausten tekeminen tosin jäi lopulta yksityisten asiaksi, mutta asian pohdinta todistaa silloista herkkää suhdetta maalaisnuorison parhaaseen.

Pohjois-Satakunnan kansanopisto.

Se vaikea asema, mihin Huittisten opisto oli joutunut puuttuvan taloudellisen kannatuksen ja yleisön laimentuneen harrastuksen vuoksi, ei peloittanut osakuntalaisia ryhtymästä toimiin uuden kansanopiston perustamiseksi maakunnan pohjoisosaan, josta oli tullut tavaksi käyttää nimitystä Satakunnan Lappi. Jo Länsisuomalaisen Osakunnan aikoina oli satakuntalaisten ylioppilaiden piirissä pantu tätä tarkoittava hanke

vireille, ja Satakunnan Karhu, osakunnan vanhasuomalaisten yhdistys, otti sittemmin asian omakseen. Karhun toimesta pidettiin Kyröskoskella elokuun 5 p:nä 1906 iltama suunnitellun opiston hyväksi, ja sen yhteydessä kokoontui valmistava maakuntakokous, jossa kysymyksen alusti maisteri Vieno Oksanen, uuden opistohankkeen innokkain asianajaja. Alustukses-

Pohjois-Satakunnan kansanopisto Kankaanpäässä.

saan hän viittasi pohjoisen kansanopiston tärkeyteen ja korosti välttämättömyyttä saada kansa sivistymään pohjakerroksia myöten. Kaikki puhujat olivat samalla kannalla. Ohjelmaan nähden lausuttiin toivomuksena, että vanhoista malleista luopuen se tehtäisiin entistä käytännöllisemmäksi ja siinä varattaisiin elinkeinoille tilaa entistä enemmän. Kannatusta toivottiin saatavan valtiolta, siliä säädyt olivat ehdottaneet kansanopistoille valtioapua, ja lisäksi luotettiin kuntien ja yksityisten tehokkaaseen tukeen. Opiston paikaksi ehdotettiin sekä Ikaalista että Kankaanpäästä, joitten välillä oli valinta tehtävä myöhemmin.

Lisäksi pidettiin samana vuonna syyskuussa arpajaiset Porissa opiston hyväksi, ja samassa yhteydessä kauppaneuvoksetar Eva Ahlström lahjoitti tarkoitukseen Smk. 5.000:— Täten oli Karhu saanut kokoon n. Smk. 8.000:—, johon tuli lisäksi pari tuhatta aikaisemmin kertyneitä ja tarkoitukseen käytettäviä varoja. Kaikkiaan oli siis koossa n. Smk. 10.000:—.

Karhun taholla katseltiin näin ollen toivehikkaasti opistohankkeen toteuttamismahdollisuuksia. Sittenkin syksyllä tapahtui osakunnassa mielipiteitten vaihtoa, joka siirsi tämän aloitteen ajamisen Karhulta osakunnalle. Kuraattori valittaen kokouksessa lokakuun 9 p:nä 1906 osakunnassa vallitsevaa laimeutta arveli sen johtuvan osaksi siitä, että osakunnan puolueyhdistykset käsittelevät sellaisiakin asioita, jotka olivat luonteeltaan yhteisiä ja siten kuuluivat paremminkin osakunnalle, Osakunta päätti tässä tarkoituksessa vedota puolueyhdistyksiin. Vetoimuksen kärki kohdistui tietenkin, Satakunnan Karhuun, jonka jäseniä oli ollut vähän mainitussa osakunnan kokouksessa, sillä samaan aikaan vietettiin toisaalla Agathon Meurmanin 80-vuotisjuhlaa. Karhu lienee sekavin tuntein suhtautunut osakunnan esitykseen mutta luovutti kuitenkin kertyneet varat ja aloitteen jatkamisen osakunnalle, arvellen kyllä itsekin kykenevänsä saamaan opiston pystyyn, mitä seikkaa kuitenkin saattoi epäillä, sillä elettiin puoluehajaannuksen aikaa ja tällaisen opiston aikaansaaminen vaati ponnistusta kootuin voimin.

Saatuaan asian omakseen osakunta joulukuussa 1906 päätti asettaa toimikunnan laatimaan ehdotusta perustettavan opiston ohjelmaksi ja helmikuussa 1907 toisen toimikunnan suunnittelemaan varojen keräämistä tarkoitukseen. Maaliskuussa samana vuonna käsiteltiin osakunnassa toimikunnan laatimaa opintosuunnitelmaa, jonka mukaan oli varattava humanistisille aineille 17, luonnontieteellisille 8, maataloudellisille 10 ja harjoitusaineille 14 tuntia viikossa. Ohjelmasta keskusteltiin vielä huhtikuussa maisteri V. Oksasen alustukseen nojaten. Ehdo-

tusta yleensä kannatettiin, vain naisoppilaiden osanotosta maanviljelysaineiden opetukseen lausuttiin eriäviä mielipiteitä.

Tätä ennen jo oli päätetty lähettää Pohjois-Satakunnan kunnille ja Porin kaupungille kirjelmä, jossa kehoitetaan näitä olemaan edustettuina kesäkuun 8 p:nä Kankaanpäässä pidettävässä opiston perustavassa kokouksessa. Tässä tilaisuudessa osakunta halusi jättää päätäntävällän kunnille. Kirjelmässä samalla ilmoitettiin, että osakunnan keskuudessa oli ajateltu opiston sijoittamista Kankaanpäähän, joskin Ikaalisten kauppalalla myös oli kannatusta.

Samanaikaisesti ryhdyttiin puuhaamaan arpajaisia opiston hyväksi. Arpajaiset päätettiin pitää kesällä Euran laulujuhlien yhteydessä. Näiden nuorisojuhlien alkuvalmistelujen suhteen syntyi paikallista kahnasta puoluenäkökohtien vuoksi. Asiasta käytiin kiistaa sanomalehdissä, ja osakunnassa ylioppilas A. Inkilä esitti, että se katsoisi asiakseen kehoittaa juhlien järjestäjiä yhteistoimintaan, jotta niistä muodostuisi yhdistävä tilaisuus. Asetettiin komitea miettimään, olisiko osakunnan jotakin tehtävä asiassa. Kaksi komitean jäsentä kannatti huomautuksen tekemistä, etteivät laulujuhlat osakunnan arpajaisten vahingoksi saisi puolueleimaa, ja kaksi jäsentä oli vastaan. Loppujen lopuksi 16 äänellä päätettiin esittää silosanainen toivomus, kun taas 13 jäsentä halusi lausuttavaksi Euran nuorisoseuralle, että se purkaisi päätöksensä olla ryhtymättä sovitteluihin syrjäytetyn ryhmän kanssa. Asioissa lienee lopultakin päästy sovintoon, sillä laulujuhlat onnistuivat ja samoin osakunnan arpajaiset, joista jäi puhdasta Smk. 3.463:69, kun oli vähennetty 10

% paikallisen ompeluseuran hyväksi, sillä tällä ehdolla oli nuorisoseura luovuttanut osakunnalle tilaisuuden arpajaisten järjestämiseen laulujuhlien yhteydessä.

Kevätlukukauden lopulla lähetettyyn kutsukirjelmään lähettivät kunnat laimeasti vastauksia osanotostaan Kankaanpäässä pidettävään kokoukseen, minkä vuoksi osakunta katsoi tarpeelliseksi päättää, että aiottu kokous oli oleva vain neuvottelevaa laatua, ellei ainakin toinen puoli kutsutuista kunnista tulisi olemaan siinä edustettuna. Kankaanpäässä kesäkuun 8 p:nä 1907 pidettyyn kokoukseen, johon osakunta valitsi edustajikseen cives A. Jaakkolan, L. Järvisen, F. Kotirannan ja V. Oksasen, tuli kuitenkin osanottajia tarpeellinen määrä, joten siitä muodostui perustava kokous. Kaikki edustajat tällöin yksimielisesti kannattivat opiston perustamista. Enemminkin viritti keskustelua palkkakysymys, sillä sekä Kankaanpäällä että Ikaalisten kauppalalla oli kannattajansa. Julkisuudessaakin oli tätä kysymystä pohdittu aivan kokouksen edellä. „Satakunnassa" toukokuun 25 p:nä (n:o 58) Antto Laiho kannatti koulun paikaksi Ikaalisten kauppala, joka oli myöntynyt uhrauksiin uuden opiston hyväksi, ja katsoi suotavaksi, että viljelykseen nähden takapajulla olevaan Kankaanpäähän oli mieluummin perustettava yksitalvinen maamieskoulu. „Satakunnan" toimitus seuraavassa numerossa asettui puolestaan sille kannalle, että opisto oli osakunnan ehdotuksen mukaan sijoitettava Kankaanpäähän, vaikkei tämän kunnan sosialistinen enemmistö suostunutkaan luovuttamaan varoja opiston tueksi. Kankaanpää oli Pohjois-Satakunnan keskipisteessä, ja sen puolesta puhui sekin, että äskeisillä valtiopäivillä oli ehdotettu Porin-Kankaanpään rataa. Samoilla perusteilla kokouksen osanottajat lopullisesti päättivät sijoittaa opiston Kankaanpäähän, jonka hyväksi oli vielä painamassa kauppaneuvoksetar Eva Ahlströmin tekemä ennen mainittu lahjoitus. Hankkeen toteuttamissuunnitelmaan ja työohjelmaan nähden yhdyttiin pääasiassa

kirjalliseen esitykseen, jonka osakunnan puolesta kuraattori, lääket. kand. H. Ryömä oli laatinut. Kokouksessa asetettiin 16 henkinen toimikunta, johon Kankaanpäästä valittiin 4 jäsentä, huolehtimaan hankkeen toteuttamisesta siinä toivehikkaassa mielessä, että opisto jo syksyllä 1908 voisi avata ovensa nuorisolle.

Syksyllä 1907 osakunnan kokoontuessa odotti sitä Pohjois-Satakunnan kansanopiston johtokunnan kirjelmä, jossa pyydettiin osakuntaa lähettämään stipendiaatteja tekemään opistohanketta tunnetuksi ja keräämään kannatusta sekä samalla pyydettiin osakunnalta ehdotusta opiston kannatusyhdistyksen säännöiksi. Stipendiaattien lähettämistä koskevan asian osakunta lykkäsi kansanvalistuskomiteaan ja pyydytyssä sääntöehdotuksessa, joka käsiteltiin marraskuun 18 p:nä, osakunta päätti esittää opiston hallinnon luovuttamista valtuuskunnalle, johon kukin kunta valitsisi yhden edustajan, osakunta 2 edustajaa ja kannatusyhdistys, jonka hartioilla oli taloudellinen huolenpito, verrattain rajoitetun määrän. Aineellinen päättämisvalta tahdottiin saada täten erotetuksi aatteellisesta määräämisvallasta, sillä taloudellisesta vastuusta vapaa valtuuskunta olisi saanut osakunnan ehdotuksen mukaan m.m. valita opiston johtokunnan ja siten tullut ylinnä määräämään opiston asioista. Siltä varalta, että osakunnan ehdotus saavuttaisi hyväksymisen, valitsi se jo valtuuskuntaan edustajikseen inspehtorinsa, prof. J. J. Mikkolan ja maisteri Vieno Oksasen. Jälkimmäinen, joka oli edustamassa osakuntaa väliaikaisen valtuuskunnan kokouksessa, sai kuitenkin terveisinään tuoda sellaisen viestin, ettei osakunnan laatima sääntöehdotus ollut saanut „yhtään kannatusta”, vaan oli hyväksytty toisaalta tehty ehdotus, jonka mukaan kansanopisto kuului kannatusyhdistykselle ja tämä sai valita johtokunnan ja tuli saamaan määräävän vaikutusvallan. Tällainen järjestely epäilemättä oli käytännölliseltä kannalta katsoen paras ja ainoa mahdollinenkin niissä taloudellisissa vaikeuksissa, jotka odottivat uutta opistoa.

Samanaikaisesti kuin osakuntaa askarrutti johtosääntöehdotus, joka joutui paperikoriin, ryhtyi se hankkimaan piirustuksia opistoa varten. Huhtikuun puolivälissä 1908 saattoi maisteri V. Oksanen ilmoittaa niiden valmistuneen. Kustannusarvio päättyi Smk.aan 50.000:—.

Taloudellista tukea koetettiin osakunnan taholta myös parhaan mukaan järjestää. Kun kuraattori, lääket. kand. H. Ryömä laati osakunnan talousarvion vuotta 1908 varten, huomattiin siinä Smk:n 500:— erä siinä tarkoituksessa, että opiston johtokunnan esittämät stipendiaatit voitaisiin lähettää. Vasta maaliskuun lopussa 1908 osakunta lopullisesti päätti lähettää 3 stipendiaattia kiertämään Pohjois-Satakuntaa. Matkalle saatiin kuitenkin lähtemään vain ylioppilas N. Lehmuskoski, joka kiersi 6 pitäjässä ja esitelmien sijasta kulki talosta taloon vedoten auttavaan käteen. Selostuksessa, jonka asianomainen syksyllä 1908 jätti osakunnalle, hän totesi yleisössä vallitsevan hämmästyttävän kylmäkiskoisuuden uutta opistoa kohtaan. Kannatusyhdistykseen hän sai liittymään 31 henkilöä, joista kaikki muut paitsi 2 suostuivat rupeamaan alimpaan kannatusluokkaan eli maksamaan 5 markkaa 5 vuotena ja mainitut 2 henkilöä ä 10 markkaa. Pieniä lahjoituksia kertyi Smk. 192:—. Koettiin siis samanlainen pettymys kuin Huittisten kansanopiston kannatusta järjestettäessä.

Tämän avustusmuodon yhteydessä oli osakunta talvella 1908 päättänyt toisellakin tavalla kerätä avustusta Kankaanpään opistolle. Kansanvalistuskomitean ehdotuksesta painatettiin merkkejä, joita 10 penniin kappale myytiin opiston hyväksi. Aluksi ajateltiin tätä keräystä yleiseksi, mutta kun sellainen olisi vaatinut senaatin lupaa, jonka saaminen silloisissa oloissa olisi ollut mutkallista, tyydyttiin keräystä harjoittamaan yksityisesti. Tämä 10 pennin keräys antoi kohtalaisen tuloksen, jostaan sillä ei ollut suurta taloudellista merkitystä. Opiston oli siis tultava toimeen omin neuvoin ja luottaen valtion avustukseen, joka oli vasta luvassa.

Heikosta kannatuksesta huolimatta opiston johtokunta päätti kouluhankkeen toteuttaa. Perustavassa kokouksessa, kuten on mainittu, toivottiin, että opisto voitaisiin jo syksyllä 1908 avata nuorisolle, mutta pakostakin lykkääntyi koulusuo-
jien valmistuminen seuraavaan syksyyn. Marraskuun 2 p:nä 1909 Kankaanpään kansanopisto sitten vihittiin tarkoitukseensa. Samalle päivälle sattuneesta osakunnan kokouksesta muodostui merkkitapauksen

Matkalla kansanopiston vihkiäisiin.

vuoksi vaatimaton juhlatilaisuus, jossa inspektori puhui päivän johdosta ja katsoi että näille seuduille suunnitellun rautatien vain saattoi merkitykseltään rinnastaa vihittävään valistuksen ahjoon. Marraskuun 23 p:n kokoukseen liittyneessä illanvietossa ylioppilas Esteri Haapanen, joka yhdessä maisteri A. Kaitilan kanssa oli edustanut osakuntaa vihkimisjuhlassa, esitti matkastaan pakinanomaisen kertomuksen.

5. KOTISEUTUTUTKIMUS.

Kansanvalistusharrastusten ohella on kotiseutututkimus ollut ala, jolla osakunta on suorittanut positiivista työtä kotimaakuntaa silmällä pitäen. Erikoisessa määrässä ilmeni tätä tutkimusharrastusta, kun tri Heikki Ojansuu oli kuraattorina. Hän ilmoitti hankkivansa osakunnan kokouksiin esitelmää kotiseutututkimuksen alalta ja piti lyhyenä kuraattorikautenaan itsekin niitä pari. Hänen aloitteestaan keväällä 1905 päätettiin ryhtyä murretiedusteluun Satakunnan alueella, ja osakunta

Yleistä harrastusta.

suostui maksamaan kyselykirjeistä aiheutuvat menot. Sen pahempi ei tämä hanke, joka oli kuraattori, tri H. Ojansuun yliopistollista alaa ja sydäntä niin lähellä, ottanut menestyäkseen, joten hänen oli pakko keväällä 1906 todeta, että asiaa oli „kovin vähän" harrastettu. Jotta hanke saisi parempaa vauhtia, asetettiin sitä varten erikoinen agitatiokomitea, johon tarjoutui vapaaehtoisesti kolme osakuntalaista. Tietävästi ei toimikunta, jonka juhlalliseksi tehtäväksi tuli „herättää eloon uinuvan kotiseudun ja varsinkin sen kielen tutkimishalun", onnistunut saamaan vireille filologista ututteruutta. Laihan tuloksen antoi myöskin samanaikaisesti viritetty paikannimitutkimus, jonka menettelytavoista kuraattori Ojansuu piti esitelmän ja jota muinaismuistoyhdistys tarjoutui apurahoilla tukemaan. Näissä asioissa ilmennyt laimeus, jossa hän näki liiallisen puolueharrastuksen vaikutusta, oli varmaankin osaltaan syynä, miksi tri H. Ojansuu ei katsonut voivansa pitempään toimia osakunnan kuraattorina.

Kotiseutututkimuksen elvyttämiseksi teki sacr. min. kand. A. Jaakkola huhtikuussa 1906 ehdotuksen, että osakunta julistaisi jäsentensä haettavaksi Smk:n 250:— suuruisen apurahan kotiseudun tutkimista varten. Apurahan sai ainoana hakijana ylioppilas A. Vartia kirjoittaakseen etupäässä fyysillistä maantiedettä käsittelevän pitäjänkertomuksen Laviasta.

Yleisen kotiseutuharrastuksen piiriin kuuluvana aloitteena mainittakoon näiltä vuosilta vielä kuraattori, lääket. kand. L. Järvisen huhtikuussa 1909 tekemä ehdotus, että osakunta ottaisi lunastaakseen kotimaakuntaa ja sen oloja esittäviä kuvia, arkiveisuja ja sanomalehtiä y.m.s. Ehdotustaan, joka tuli hyväksytyksi, kuraattori seuraavassa kokouksessa täydensi huomauttaen, että valokuvia kerättyäessä oli syytä erikoisesti harrastaa satakuntalaisten henkilötyyppien kokoamista, jotta osakunta voisi julkaista vihkosen tällaisia kuvia. Julkaisu olisi laatuaan ensimmäinen meillä ja arvokas lisä kotiseutututkimukselle.

Mielenkiintoinen suunnitelma jäi valitettavasti toteuttamatta, ja muitakin kuvia kertyi osakunnalle varsin vähän.

Hedelmällisintä kotiseutututkimuksen muotoa tulivat sit- Satakunta I. tenkin edustamaan osakunnan tieteelliset kotiseutututkimusjulkaisut. Meikäläisten osakuntien kotiseutujulkaisut olivat aikaisemmin sisältäneet etupäässä kaunokirjallista lukemista tai vain osittain tieteellistä tutkimusta. Satakuntalainen Osakunta valiten epäilemättä paraimman muodon antoi julkaisuilleen kokonaan tieteellisen leiman, joten niistä tuli muodostumaan kotimaakuntaa käsitteleviä tietokirjoja.

Ajatus tällaisten julkaisujen toimittamiseen oli varsin aiheellinen senkin vuoksi, että vielä niihin aikoihin, jolloin osakunta syntyi, oli Satakunta verrattain vähän huomattu muiden maakuntien rinnalla ja sen erikoisluonne ei ollut saanut sijaa yleisessä tietoisuudessa. Satakuntalaiset itsekkin olivat eräistä paikallispatrioottisista ilmauksista huolimatta vielä näihin aikoihin heikosti heränneet maakuntatietoisuuteen. Tästä tarjosi valaisevan esimerkin osakunnan ensimmäisessä vuosijuhlassa kotiseudulle pidetty puhe, jossa sovinnaiseen ja asiantuntematomaan tapaan väitettiin, että „mitään luonnonkauneutta ei meillä ole”. Kun tällaista tapahtui tuoreessa puussa, niin mitä sitten kuivassa!

Tällainen nurja asiointila, joka vallitsi osakunnan aloittaessa toimintansa, aiheutti keskustelua yksityisissä piireissä. Silloin inspektorista lähti ajatus, että osakunnan oli koottava Satakuntaa koskevia tutkimuksia ja julkaistava niitä maakunnan ja muitten tiedoksi. Ajatus lausuttiin jo kevätlukukaudella 1904, mutta vasta maaliskuussa 1905 inspektori otti asian julkisesti puheeksi ja ehdotti, että osakunta ryhtyisi „hankkimaan mitä tarkimpia tutkimuksia oman alueen henkisestä ja aineellisesta kehityksestä”, kuten pöytäkirjassa syntysanat kuuluvat, ja julkaisemaan näistä tutkimussarjaa nimellä „Satakunta”.

Osakunta yhtyi mielisuosiolla tähän ehdotukseen. Suunnitelmaa laatimaan asetettiin komitea, johon tulivat cives Aina Lähteenoja, A. Jaakkola, P. Katara, L. Lindstedt, V. Mäkelä, V. Oksanen ja H. Ryömä. Parin viikon perästä komitea esitti suunnitelmansa. Laadittu ohjelma oli hyvä ja laaja ja pätee muuttamattomana edelleenkin, sillä luokittelu oli perinpohjainen melkein pä saksalaiseen tapaan. Mieli tekisi sanoa, että ohjelma, jonka määrätietoiseen suorittamiseen komitea näytti luottavan, oli liiankin suurisuuntainen ja edellytti voimia enemmän, kuin osakunnalla on ollut käytettävissä. Vastaisuus tuli pian osoittamaan, ettei voinut olla puhetta ennakolta määritellyn ohjelman toteuttamisesta vaan oli tyydyttävä kulloinkin tutkimuksiin, mitä sattui olemaan saatavissa. Niinpä sitä tutkimussarjan johdannoksi ajateltua Satakunnan bibliografiaa, jonka ohjelmakomitean mietinnön mukaan tulisi ensimmäisen niteen „välttämättä" sisältää, ei ole vielääkään arvokkaan sarjan jatkuessa kyetty saamaan aikaan, vaikka myöhemmin olisi sivulta saatu tarkoitukseen aineellista tukea, kuten saamme nähdä.

Asetettu toimikunta työskenteli, ja lokakuun lopulla 1906 saattoi kuraattori vihdoin ilmoittaa, että keväällä 1907 voitaisiin julkaista tutkimussarjan I osa, jota varten yliopiston konsistorilta saatiin Smk. 1.000:— painatusapua ja on myöhemminkin saatu, vaikka vähemmässä määrässä. Osakuntalaisille annettiin tehtäväksi kerätä joululoman aikana ennakkotilauksia julkaisulle. Kurattori, tri H. Ojansuu julkaisi maakunnan lehdissä vetoomuksen, jossa selosti tutkimussarjan aiheellisuutta viitaten Satakunnan historialliseen menneisyyteen ja sen vanhaan viljelykseen. Edellytysten ollessa kotiseututkimukselle täten erittäin hyvät, oli Satakuntalainen Osakunta ensimmäisenä osakunnista innostunut tällaiseen tutkimusalaan. Odotettavissa olevaa julkaisusarjan esikoista kuraattori H. Ojansuu katsoi voivansa täydellä syyllä suositella maakunnalle.

sillä „niin paljon hyvää ja kaunista eivät Satakunnan sivistyneet ole vielä koskaan yhdellä kertaa heimolleen tarjonneet". Kun samanaikaisesti ilmestyvää „Omaa maata", joka lieene herättävästi vaikuttanut osakuntajulkaisun suunnitteluihin, oli tilattu n. 6.000 kpl., toivoi osakunta, ottaen kotimaakuntansa yleisvarallisuuden huomioon, omalle julkaisulleen n. 1.000 kappaleen menekkiä à 2 markkaa. Teos, jonka painos oli 1.500 kpl. ja painatuskustannukset n. Smk. 2.600:—, ilmestyi vuonna 1907 aloittaen lupaavasti julkaisusarjan, joka on arvokkaampia muistomerkkejä meikäläisen kotiseutututkimuksen alalta.

Menekki ei tosin ollut odotuksen mukainen, ja arkistonhoitajilla oli huolta myymättömän määrän sijoittamisesta ahtaisiin suojiin, mutta kotiseutututkimustyö oli saatettu kauniiseen alkuun, joka velvoitti jatkamaan. Tri H. Ojansuun väistyessä sai osakunta tälle työlle inspektorinsa ohella innokkaan jatkajan ylioppilas J. Jaakkolasta, joka marraskuussa 1907 alusti kysymyksen osakunnan harjoittaman kotiseutututkimustyön tehostamisesta. Kulttuuri edistyy, ja nykyajan välinpitämättömyys vie jäljettämiin vanhat jäännökset ja muinaismuistot, joten niiden talteenpanoon on viimeinen tilaisuus käsissä. Esineellisen kulttuurin muistomerkit on pelastettava ja tähdellistä olisi myös saada talteen vanha paikannimistö ennen suullisen tradition häviämistä. Kotiseudusta olisi saatava selvä kuva. Syntyneessä keskustelussa oltiin kaikin samaa mieltä. Kuraattori, lääket. kand. H. Ryömä teki selkoa uuden kotiseutututkimusjulkaisun suunnitelmista, joihin tälläkin kerralla kuului Satakuntaan liittyvä bibliografia. Lopuksi päätettiin asettaa vakinainen kotiseutututkimuskomitea, jota tarpeen mukaan verestettiin uusilla voimilla, kunnes myöhemmin tämäkin komitea säännöllisesti valittiin vuosittain uudestaan.

Yleensä elettiin meillä näihin aikoihin kotiseutututkimuksen nousukautta, ja sen johto oli toistaiseksi ylioppilasosakuntien käsissä. Etualalle kohosi näinä vuosina käytännöllisessä

kotiseutututkimustyössä semminkin Varsinaissuomalainen Osakunta, joka suurella työllä laati maakuntaansa koskevan kirjallisuusluettelon. Se oli aluksi kannustavasti muistuttamassa Satakuntalaiselle Osakunnalle vastaavasta suunnitelmasta, mutta sittemmin lienee tehtävänsä vaikeudella vaikuttanut lamauttavasti satakuntalaisella taholla suunnitelman toteuttamisaikaisiin. Kotiseutututkimusta oli omiaan hedelmöittämään puheenalaisena nousukautena sekin, että sen edistämistä varten muodostettiin keskuskomitea, jossa kukin osakunta ja siis myös Satakuntalainen tuli olemaan edustettuna.

6. KYNÄN JA SANAN TAIDETTA VAALIMASSA.

Lalli.

Apollo, jonka pojiksi ylioppilaita on totuttu sanomaan, muun hyvän ja kauniin ohella suosi myös runoutta. Niinpä onkin yliopistojen vierellä jo vanhastaan kukoistanut runous, joka myös meillä on akateemisissa piireissä tai varsin lähellä niitä puhjennut kauneimpaan kukkaansa. Yliopisto on meilläkin ja erityisesti entisinä aikoina katsonut korkeaksi tehtäväkseen runouden vaalimisen ja nähnyt mielihyvin akateemisen nuorison viihtyvän runotarten seurassa. Myöskin osakunnat, joiden keskuuteen kätkeytyy niin monenlaisia kykyjä ja semminkin kirjallisia, ovat niinikään vanhoista ajoista koettaneet kannustaa juuri tällaisia kykyjään esille, ettei heidän kynttilänsä jäisi vakan alle.

Sittemminkin kun osakunnat meillä ovat hieman tarkistaneet suhdettaan runottariin, on ylioppilasnuoriso edelleen enemmän kuin kenties muu yleisö harrastanut kirjallisuuden viljelemistä ja suosinut runouden ilmauksia keskuudessaan. Olikin siis luonnostaan lankeavaa, että myös Satakuntalainen Osakunta kirjallisten kykyjensä kehittämistä silmällä pitäen alkoi julkaista jäsentensä toimittamaa sanomalehteä, kuten ylioppilas

LÄHI

JÄTÄKUNTALAISEN OSAKUNNAN

LEHTI.

N° 1.

1904.

Kokouksen kutsua ei enää,
tänään meidän, joll' ommen lasten jotes sytytteen

Porilaisien marssi.
(Anoniminen O. Manninen)

Laulettiin tänä muinoina eni keuruu Jätäkuntalaisten Osaikunnan
inspektori, professori Jori J. Mikkelin, toimispanonissa 22:n
kunnankokouksen Keskustelussa 3 p. maaliskuuta 1904.

Työt kansas, jotka jori
Jo viera Oskari ään, työni, Lippuun ja Oskari-milla
viera Suomen voima vo,
maas viera viera-miehen viera purppuraa!
Ois, pois, rauhon askar, jori
Jo viera käy, jo toinen jorikkuu, jorikkuu tykki
jorman lilla
Eskariin jorikkuu pientäkää!

H. Ryömä kokouksessa helmikuun 22 p:nä 1904 ehdotti. Tämä oli niinmuodoin nuoren osakunnan ensimmäisiä toimenpiteitä. Lehden ensimmäiseen toimitukseen valittiin cives Lahja Selin, Ilona Starck, V. Airo, K. Soutio, F. O. Viitanen. Jälkimmäisen ehdotuksesta sai ilmestyvä lehti seuraavassa kokouksessa nimekseen „Lalli”. Ensimmäinen numero saman jäsenen lukemana esitettiin kuitenkin vasta maaliskuun 21 p:nä.

Esikoisnumerossa oli johtavana „Porilaisten marssi” Otto Mannisen suomentamassa asussa, jossa se ensimmäisen kerran laulettiin inspehtorin kutsuissa maalikuun 3 p:nä 1904. Tämä ei kuitenkaan merkinnyt sitä, että osakunta olisi tämän suomenoksen käytäntönsä hyväksynyt, sillä se päinvastoin hiukan myöhemmin äänesti Mannisen käännöksen kumoon. Samassa „Lallin” numerossa tätä kantaa lähemmin perusteltiin ja puolustettiin Cajanderin käännöstä, jossa muodossa „Porilaisten marssia” esitettiin osakunnassa vielä monta vuotta, kunnes Klemetin suomennos otettiin käytäntöön. Ensimmäisessä numerossa oli vielä tutkielma „Piispa Henrikki ja Lalli”. Voidaan siis sanoa, että lehden alkutahti oli täysin satakuntalainen.

Sittemmin on lehti tarjonnut kuulijakunnalleen muunkinlaista hengenruokaa. Osansa ovat saaneet siinä lyhyet ja useinkin höystetyt katsaukset osakunnan ja päivän tapahtumiin, joita alkuvuosina tarkasteltiin vapaamielisessä ja perin demokraattisessa hengessä. Enemmän tilaa ovat siinä kuitenkin saaneet kaunokirjalliset kyhäelmät, joita on ollut sekä suorasanaisia että runopukuisia. Valitettavasti on puuttuvan huolenpidon vuoksi useita „Lallin” numeroita joutunut hukkateille heti ilmestymisen jälkeen.

„Lalli” ilmestyi tavallisesti osakunnan illanviettoihin, ja sen toimittamisesta huolehti kunkin lukuvuoden alussa valittu toimitus, johon sijoitettiin jäseniä heidän leiviskänsä mukaan. Kirjallisia kykyjä ei kuitenkaan satakuntalaisten keskuudessa ole ollut viljalti, joten runouden sato on pyrkinyt jäämään „Lal-

lissa" niukaksi sekä määrään että laatuun nähden. Kannustaakseen ja kehoittaakseen jäseniään kynäkäyttöön ja antaakseen tunnustusta onnistuneille yrittäjille „Lallin” palstoilla otti osakunta tavakseen jakaa vuosijuhlissa kirjallisia palkintoja.

Hedelmällisimpiin aloitteisiin, mitä osakunnan piiristä on lähtöisin, kuuluu epäilemättä n.s. Lukupiirin perustaminen. Sen Lukupiiri.

Eläintarha 10.

syntysanat lausui poliittisen myrskyn vielä käydessä inspehtorin rouva Maila Mikkola, joka halusi koota osakuntalaiset suojaiseen satamaan viettämään henkisen syventymisen ja rikastumisen hetkiä. Kokoontumispaikkana oli puistikon varjostama ja lahden kaartama Eläintarha 10, missä Linnunlaulu nimisessä huvilassa inspehtorinväen kaunis koti sijaitsi vielä seuraavan vuosikymmenen loppuun. Tässä muistojen kirjastamassa kodissa oli huone, jossa sinertävä tukevatekoinen kalusto sellaisenaan herätti turvallisuuden ja viihty-

myksen tunnetta. Kalusto oli hankittu Andersenin satujen suomenpalkkiolla, kuten kerrotaan, ja siksi kai tuntuikin, kuin olisi jokin sadun hyvä haltiatar taikasulallaan sipaissut sen istuimia ja tenhonnut tämän n.s. satakuntalaisen huoneen. Tässä tunnelmikkaassa suojassa, jossa henki oli jo itsestään altis ja pyrki korkealle, sai Lukupiiri viihtyisän tyyssijansa.

Kehoitus, joka johti Lukupiirin perustamiseen, julkaistiin „Lallin” palstoilla tammik. 20 p:nä 1907 ja on rouva Maila Mikkola kirjoittanut sen tähän tapaan: „Kehoitan asiaa harrastavia osakuntalaisia kokoontumaan Eläintarhan 10:een keskustelemaan jonkinlaisen piirin syntymisestä satakuntalaisten kesken, jotka kokoontuisivat kirjallisten kysymysten ympärille: tutustuttaisiin kirjallisuuteen, keskusteltaisiin luetun johdosta, arvosteltaisiin sitä, koetettaisiin harjaantua suusanalliseen esittämiseen j.n.e. Tämä kaikki olisi poliittisten puolueiden ulkopuolella. Mukaan tulisivat ne asianharrastajat, joilla ei muuten ole tilaisuutta ottaa osaa näitten asioitten pohtimiseen — tulisivat kaikessa vaatimattomuudessa vain toivoen virkistystä yhdessäolosta kirjallisuuden ääressä ja ohjausta toverillisesta arvostelusta. Jokainen olisi velvollinen vaikuttamaan siihen, että yhdessäolo tulisi mahdollisimman hyödylliseksi ja hauskaksi. Niitä satakuntalaisia, jotka suovat tämän tuuman toteutuvan, pyydän asiasta keskustelemaan ensi torstaina t. k. 21 p:nä. Maila Mikkola.”

Lukupiirin ajatuksen sai sen perustaja raittiusyhdistys Koiton Lausujaliitosta, jota hän oli johtanut ennen siirtymistään osakunnan keskuuteen. Tässä lausuntaa harrastaneessa piirissä, joka rouva Mikkolan erottua siitä, voidakseen kokonaan antautua osakunnan hyväksi, samalla kuoli, oli koitettu perehtyä myös kirjallisuuteen. Näistä illoista, joissa tehtiin vakavaa työtä, pidettiin päiväkirjaa, jolla oli mustat kannet ja joka sai niistä nimensä. Samoin satakuntalaisten Lukupiiri sai „Mustan kirjansa”, joihin nide niteeltä on viety tämän kirjallisen kerhon historiaa.

Ensimmäisen kerran kokoonnuttiin helmikuussa 1907 ja siitä lähtien on seurustelua kirjojen parissa jatkettu tähän asti ja edelleen. Vain parhaat kirjat ovat olleet kyllin hyviä pääsemään Lukupiirin pöydälle selostettaviksi ja jakamaan aarteitaan hartaalle kuulijakunnalle, jonka jäsenet vuoron perään ja leiviskänsä mukaan ovat saaneet huolehtia selostajan tehtävistä.

Lukupiiri vuonna 1907.

Sanomatta on selvää että näissä runottarelle omistetuissa tilaisuuksissa on muita useammin saanut olla kirjojen rikkauksia ammentamassa Lukupiirin keskushenkilö, rouva Maila Mikkola, joka yleensäkin on johtanut selostettavien kirjojen valintaa ja valvonut tasoa. Maailmankirjallisuuden merkkiteosten ohella on tällöin harrastettu myös arvokkaita kotimaisen kirjallisuuden tuotteita, erikoisesti uutuuksia, joihin W. S. O:n suosiollisella myötävaikutuksella on saatu useinkin tutustua jo oikaisuvedoksista,

Lukupiiriin on kokoonnuttu tavallisesti joka toinen torstai illansuussa. Mukana on ollut toisinaan piirin ulkopuolelta merkkihenkilöitä. Niinpä V. A. Koskenniemi oli aikoinaan usein nähty vieras Lukupiirissä ja otti hän osaa ohjelmien suoritukseen. Samoin Kyösti Vilkuna ja Eino Kalima olivat mukana antamassa Lukupiirin ensimmäisinä vuosina.

Kokouksissa ei ole tyydytty ainoastaan lukemaan ja selostamaan. Selostusten johdosta on tavallisesti aina virinnyt keskustelua, jonka elvyttäminen on ollut rouva Maila Mikkolan palavan harrastuksen varassa. Eikä keskustelu ole useinkaan rajoittunut vain illan kirjaselostukseen, sillä hengen päästessä valloille on vaihdettu mielipiteitä muistakin sekä kauniista että hyödyllisistä asioista. Henkisen ohjelman lomassa on ollut vieraanvaraista tarjoilua, jossa alkuvuosina „Riikolan fliikkain” piparikakut olivat kotiseudun antamana lisänä.

Lukupiirin keskusteluissa on useinkin suunniteltu aloitteita osakunnan toteutettaviksi, ja „Lallin” palstojen elvyttäminen on ollut palautuvana huolenaiheena. Varsinkin ovat lausuntaharrastukset saaneet tältä taholta tehokasta virikettä. Alkuvuosina ei kuitenkaan Lukupiirin merkitys käynyt osakuntalaisille vielä täysin selväksi eikä se saanut osakunnan yhteydessä sille kuuluvaa sijaa. Seuraavalla ajanjaksolla vasta Lukupiirin osakkeet, jos niin voisi sanoa, nousivat täyteen arvoonsa.

Kuten edellä on mainittu, katsoi Lukupiiri tärkeäksi tehtäväkseen elvyttää lausuntaharrastuksia osakuntalaisten keskuudessa. Ensimmäinen aloite palautuu osakunnan alkuajoille. Olihan näet luonnollista, että uudessa suomenkielisessä osakunnassa tultiin entistä enemmän kiinnittäneeksi huomiota äidinkielen viljelemiseen suullisessa esiintymisessä, tähän aikaan kun osaksi Linnankosken ja myös Maila Talvion vaikutuksesta meillä yleensäkin puheissa ja kerhotyössä muistettiin suomenkielen vaalimisen asiaa. Suullisen esiintymisen taito ei suoma-

laisen sivistyneistön keskuudessa ole ollut korkealla ja länsisuomalaisella alueella se on ehkä jättänyt enimmän toivomisen varaa. Syytä oli siis osakunnassa ryhtyä toimimaan tämän asian hyväksi.

Rouva Maila Mikkolan kehoituksesta maisteri Vieno Oksanen otti marraskuussa 1907 osakunnassa esille kysymyksen suullisesta esittämistaidosta. Virinneessä keskustelussa yksimielisesti pidettiin parannusta asiassa tarpeellisena. Katsottiin suotavaksi, että pitkiä puheenvuoroja käytettäessä sanottava esitettäisiin seisten, mitä toivomusta heti alettiin noudattaa. Hurskaana toivomuksena ehdotettiin vielä, että esitelmät ja selostukset tulisi kunkin kirjoittaa kotona valmiiksi ja esittää ne osakunnassa vapaasti ulkomuistista. Käytännöllisenä tuloksena käydystä keskustelusta oli säännöllisten harjoitusten järjestämisen suullisessa esiintymistaidossa. Muodostui Lausuntapiiri, jossa kiinnitettiin huomiota oikeaan hengitykseen, äänenmuodostukseen ja esitettävän tehtävän analyysiin. Alussa lienee ollut innostusta runsaastikin mutta jo seuraavalla lukukaudella se arveluttavasti hupeni, joten Lausuntapiirin merkitys supistui vähiin.

Lausuntaharrastusten merkeissä tehtiin osakunnassa aloite, jolla oli laajempaakin kantavuutta. Rouva Maila Mikkolan vireille paneman Lausuntapiirin jäsen ylioppilas Eeva Hermonen alusti helmikuussa 1908 osakunnassa kysymyksen kaunolu-vun ja lausunnan opettajan hankkimisesta yliopistoon. Tähän ajatukseen antoi aiheen Kaarle Halme, jonka puoleen muutamat osakuntalaiset olivat kääntyneet pyytäen häntä lausuntakurs-sien ohjaajaksi. Tällöin oli hän huomauttanut: „ Oikeastaan pitäisi teidän sitä opetusta saada yliopistosta. Siihen on teillä täysi oikeus." Todellakin yliopistossa oli opettajansa piirustuk-sessa, laulussa, vieläpä miekkailussa, mutta äidinkielen suullis-ta esitystaitoa ei ollut kukaan ohjaamassa. Tästä unohdetusta asiasta kävi rouva Maila Mikkola puhumassa yliopiston silloi-

selle rehtorille, prof. V. Ruinille. Asia oli hänelle siksi outo, että sitä oli hänelle useaan kertaan selitettävä. Päästyään asiasta vihdoinkin perille, hän piti todennäköisenä, että lausunnan opettaja saadaan yliopistoon, jos asiasta tehdään anomus.

Tällaisen hyvän sanoman johdosta arveli Lausuntapiiri parhaaksi takoa raudan ollessa kuumana ja päätti esittää, että osakunta yhdessä muiden osakuntien kanssa kehoittaisi Kotikielen Seuraa, jolle aloitteen katsottiin lähinnä kuuluvan, tekemään asiasta esityksen yliopiston viranomaisille.

Osakunta hyväksyi ehdotuksen ja kääntyi kaikkien suomenkielisten osakuntien sekä Kotikielen Seuran puoleen, jota pyydettiin „pontevasti asiaa ajamaan". Toivomuksena oli että jo seuraavana syksynä saataisiin kaunoluvun ja lausunnan opettaja yliopistoon. Niin pian ei suunnitelma kuitenkaan vielä toteutunut, mutta epäilemättä Satakuntalaisen Osakunnan taholta lähteneellä herätteellä oli ansionsa, että seuraavalla vuosikymmenellä yliopisto saattoi tarkoitettua opetusta jakaa.

7. URHEILU.

Laimeata
harrastusta.

Urheilu on jo vanhoista ajoista askarruttanut akateemista nuorisoa, jolle vallitsevan käsityksen mukaan kuului näissä asioissa johtoasema. Aikaisemmin urheilulla ymmärrettiin kaikenlaista voimainkoetusta ja yleensä atlektiikkaa. Meillä oli tapana kisoissa ratkaista voimainkoetukset köydenvedolla, jolla oli ennen vanhaan sijansa myös osakuntainvälisissä kilpailuissa ja jossa lajissa länsisuomalaiset ylioppilaat olivat hakamiehiä. Hiihto on ollut talviurheiluna suosittua myös akateemisissa piireissä.

Vasta tämän vuosisadan alussa levisi meillä urheiluharrastus nykyaikaisessa mielessä. Osakuntainväliset urheilukilpailut saivat tällöin kehittyneemmän luonteen ja vaativat osakunnilta

virallista suhtautumista niihin sekä toimenpiteitä yleensä urheilun hyväksi. Niinpä Satakuntalainen Osakunta huhtikuussa 1905 päätti valmistavan komitean ehdotuksesta järjestää jäsenilleen vuosittain kahdet kilpailut, joista toiset syksyllä ja toiset talvella. Niiden järjestäminen jäi huoleksi vuosittain huhtikuussa valittavalle urheilutoimikunnalle.

Osakunnan kiertävä urheilupalkinto.

Samoin päätettiin hankkia kiertopalkinnoksi sarvi ja jakaa muita palkintoja tarpeen mukaan. Nämä jäsenten keskeiset syyskilpailut, joissa sarven kohtalosta vuodeksi ratkaistiin, liittyivät sittemmin osakuntainvälisiin syksyllä pidettäviin kilpailuihin, joissa paraiten kunnostautunut osakuntalainen tuli kiertopalkinnon voittajaksi. Alkuvuosina voitti sarven kaksi kertaa perättäin ylioppilas Arvo Vartia, jolta se sitten moniksi vuosiksi siirtyi ylioppilas V. E. Tiirin haltuun, oltuaan vain tilapäisesti välillä eräillä muilla. Molemmat olivat he niitten valiomiesten joukossa, jotka edustivat suomalaista urheilua Lontoon olympialaisissa kisoissa kesällä 1908.

Urheiluhenkeä oli osakuntalaisten keskuuteen vaikeata saada viritetyksi. Niinpä oli osanotto näinä vuosina verrattain vähäistä sekä jäsenten keskeisiin että osakuntainvälisiin kilpailuihin. Parasta ei niissä vielä yritettykään. Hiihtokilpailuihin ei myöskään saatu harrastusta heräämään. Laimeasti suhtauduttiin hiihtoretkiin, joita sunnuntaivirkistykseksi koetettiin järjestää. Kuvaava on erään silloisen kuraattorin lausuma pa-

V. E. Turi Lontoon kisoissa.

radoksi: jos hän tahtoo mennä sisarensa kanssa hiihtämään, ilmoittaa hän lehdissä että silloin ja silloin on osakunnan hiihtoretki.

Helmikuussa 1907 kerran ruumiinkulttuurista keskusteltaessa pöytäkirjan mukaan tällöin „osoitettiin, etteivät sata-

kuntalaiset yleensä harrasta voimistelua eikä urheilua". Tästä huolimatta ruvettiin jo tähän aikaan varaamaan osakunnan vuosihistorioissa laiha lukunsa urheilulle. Tässäkin esityksessä on sille varattu oma otsikkonsa, ei kuitenkaan näiden vuosien urheiluharrastuksen oikeuttamana vaan sen maineen vuoksi, jota osakunta tuli seuraavalla kaudella niittämään Eläintarhan urheilukentällä.

III.

UUSILLA URILLA.

1910—1914.

1. VIRALLISET PUITTEET.

Uudelle vuosikymmenelle siirryttäessä oli ajansuunnassa Ajankäänne. huomattavissa ilmeistä kääntymistä, jonka oireisiin on jo edellä viitattu. Edellisen vuosikymmenen keskivaiheilla oli vapaamielisyys ollut korkeassa kurssissa, ja yhteiskunnalliset uudistusvaatimukset olivat herättäneet eritoten ylioppilasnuorison keskuudessa voimakasta vastakaikua. Sitten seurasi näissä asioissa laimeneminen, joten uudelle vuosikymmenelle ehdittäessä oli meillä tultu yhteiskunnalliseen suvantokautteen. Tätä kehitystä oli omansa jouduttamaan valtiollisen tilanteen vaihtuminen. Valtiollinen taivas, joka suurlakon jälkeen näytti valoisalta, rupesi vähitellen synkistymään ja uuden kymmenluvun alkupuoliskolla se oli synkempi kuin milloinkaan aikaisemmin. Suomen sisäisestä itsehallinnosta uhkasi tulla täysi loppu. Venäjän valtakunnanduumassa, jolle annettiin oikeuksiamme loukaten valta sekaantua sisäisiin asioihimme, todella jo julistettiin: finis Finlandiae. Mahdollisuudet yhteiskunnallisella alalla olivat tällaisissa olosuhteissa käyneet rajoitetuiksi, joten sosiaalisen harrastuksen tasaantuminen oli siis täysin odotettavissa. Lisäksi kokemukset yksikamarisen eduskuntamme ajoilta olivat jo riittäneet osoittamaan, että uutta yhteiskuntaa rakennettaessa entistä hitaampi tempo oli varminta työn kunnollisuuden kannalta.

Venäläisen valtakunnanlainsäädännön uhka rupesi yhä enemmän kokoamaan suomalaisia ja nimenomaan porvarillisia piirejä, joiden välillä ollut raja vanhan ja nuoren puolueen erotajana aikoi käydä epäselväksi. Alati uudistuvissa ylioppilaspiireissä, joissa vanhat antipatiat paraiten unohdetaan, rupesivat puoluekarsinat ensiksi häviämään. Satakuntalaisen Osakunnan taholla tämä selvästi huomattiin ja ehkäpä ennen muita vakiinnuttiin siinä käsityksessä, että puoluetunnussanojen aika alkoi jo olla ohi. Osakunnan puolueyhdistykset tosin vielä muutamia vuosia toimivat, enemmän kuitenkin jatkavaisuuden lain vaikutuksesta kuin vakuutettuina olemassaolonsa välttämättömyydestä.

Toisaalta kuitenkin valitettiin, että yhteiskunnallisen harastuksen laimetessa ja valtiollisen uhan painostaessa sivistyneen nuorison taholla ja vallankin ruotsinkielisissä piireissä pyrki esiintymään henkistä väsähtyneisyyttä, jota kuvastui semminkin kirjallisuudesta. Missä määrin näillä väitteillä oli perää muuhun suomenkieliseen ylioppilasnuorisoon nähden, on vaikeata sanoa, mutta ainakaan satakuntalaisiin ylioppilaisiin ei tällaisia väitteitä voitu sovelluttaa. Satakuntalaisessa Osakunnassa on harvoin vallinnut sellaista toiminnan virkeyttä ja sen nuorisossa suurempaa elämänhalua kuin näinä vuosina, jolloin osakunta pääsi uuteen viihtyisään huoneistoon ja osakunnalle avautui parantuneita mahdollisuuksia tarjota jäsenilleen tilaisuutta entistä läheisempään vuorovaikutukseen ja entistä tehokkaampaan toimintaan osakunnan hyväksi.

Uusi huoneisto.

Satakuntalainen Osakunta, kuten jo tiedämme, oli näihin asti ollut majoitettuna vanhalle ylioppilastalolle, jonka kansa oli aikoinaan antanut toivolleen. Tällöin ja vielä vuosikymmeniä eteenpäin se oli riittävä tarkoitukseensa. Sitten osakuntien laajetessa ja entisten jakaantuessa uusiin se kävi auttamattomasti ahtaaksi. Näin oli asianlaita jo silloin, kun Sata-

kuntalainen Osakunta syntyi. Kaikille osakunnille ei ylioppilastalolla ollut enää tilaa ja useimmilla sinne majoittuneilla osakunnilla oli kiusallisen ahdasta. Satakuntalainen Osakunta vähäisimpänä sai huonepulaa korjattaessa tyytyä tuhkimuksen osaan ja sijoittautua isompien tieltä miten milloinkin. Kun ylioppilastalolla ei enää ollut pienempää olosuojaa kuin toisen kerroksen kulmahuone, sai osakunta lopulta jäädä siihen useiksi vuosiksi.

Selvää on ettei tällaisissa ahtaissa oloissa voitu täysin kotiutua eikä osakunta virallisen puolensa täydennykseksi voinut muodostua toverilliseksi yhdyssiteeksi, joka olisi tyydyttänyt jäsentenkeskeistä seurusteluntarvetta. Kun osakuntalaitoksen luonteeseen aina ja kaikkialla on kuulunut liittyminen läheiseksi toveripiiriksi, kerhoksi, jollaiseen seurustelumuotoon ei ylioppilastalolla ollut minkäänlaista mahdollisuutta, voitiin puhua jo suorastaan epäkohdasta, joka oli haittaamassa kaikkia ylioppilastalolle jääneitä osakuntia.

Ensimmäinen aloite asiantilan korjaamiseksi lähti Varsinaissuomalaisesta Osakunnasta, joka kääntyi marraskuussa 1906 kodittomien osakuntien puoleen esittäen, että ne ryhtyisivät rakentamaan itselleen omaa taloa. Kun aloitteenottajien mielestä ei ollut kyllin, että voitiin kokoontua vain kerran viikossa, vaan oli saatava tilaisuutta lähempään toverilliseen seurusteluun pitkin viikkoa, tuli kunkin osakunnan lunastaa talohankkeessa itselleen riittävä huoneisto. Tosin ylioppilaskunta jo tähän aikaan teki suunnitteluja talon rakentamiseksi ylioppilastalon viereiselle tontille, mutta pelkäsivät varsinaissuomalaiset, ettei tällöin pidettäisi osakuntien parasta silmällä, joten heidän mielestään osakuntien huoneistokysymys ratkeaisi onnellisimmin juuri oman rakennusyhtiön muodossa. Osakunnat ja niiden mukana myös Satakuntalainen tarttuivat tähän aloitteeseen, joka kehittyi jo niin pitkälle, että hankittiin piirustukset ja kustannusarvio. Tällöin kuitenkin kävi ilmi, ettei hankkeella

ollut toteuttamismahdollisuuksia, joten se oli vuoden perästä katsottava rauenneeksi.

Samanaikaisesti sukelsi esiin ylioppilaskunnan rakennushanke, joka näytti vievän paremmin perille. Varsinaissuomalaisten aloitteessa halveksittu liikepalatsia muistuttava yritysmuoto takasi osakunnille huoneiston saannin taloudellisesti edullisimmalla tavalla. Samassa kokouksessa, jossa varsinaissuomalaisten aloite katsottiin rauenneeksi, päätti osakunta liittyä uuteen, lupaavammalta näyttävään ylioppilaskunnan rakennushankkeeseen. Asiat kehittyivät tämän jälkeen sikäli, että osakunta saattoi jo maaliskuussa 1908 lopullisesti päättää vuokrata uudesta osakuntatalosta kokous- ja seurusteluhuoneet. Huhtikuussa samana vuonna hyväksyttiin vuokrasopimus, jolla osakunta sitoutui 50 vuodeksi Smk:n 1.000:— vuosimaksulla vuokraamaan huoneiston. Tähän asti oli osakunta saanut maksaa vuosivuokraa Smk. 800:—. Tosin oli uuteen huoneistoon siirryttäessä suoritettava lisäksi perusmaksua Smk. 4.000:—, mutta tämä oli kuoletusluontoinen. Oman toivomuksensa mukaan, josta päätettiin saman vuoden toukokuussa, sai osakunta huoneistonsa kolmannelta kerroksesta. Aluksi ajoi osakunnan puolesta huoneistoasiasa maisteri Vieno Oksanen ja hänen jälkeensä ylioppilas A. Inkilä, joka maaliskuussa 1909 osakunnalle rakennushanketta selostaessaan saattoi ilmoittaa, että kahden vuoden perästä tulisi talo valmiiksi. Samalla hän esitti piirustukset ja laskelmia osakuntatalon kannattavuudesta, joka jo silloin näytti hyvältä mutta sittemmin on ylittänyt rohkeimmatkin odotukset. Marraskuussa samana vuonna otettiin osakunnassa vuokrasopimus tarkistettavaksi ja päätettiin tällöin, kun osakunnalla oli melkoinen kassasäästö käytettävissä, maksaa sopimuksen mukainen pääsymaksu Smk. 4.000:— kolmessa vuodessa. Maisteri N. Ikola sai valtuuden lopullisen sopimuksen tekemiseen, ja esitettiin se osakunnan vahvistettavaksi marraskuun 23 p:nä 1909.

Myöhemmin syksyllä uuden talon rakennustoimikunta katsoi voivansa kutsua kustakin osakunnasta kaksi edustajaa neuvottelemaan huoneistojen sisustamisesta ja somistamisesta. Satakuntalaisen Osakunnan edustajiksi valittiin cives Eeva Hermonen ja A. Inkilä. Samalla kerralla eli joulukuun 1 p:nä ase-

Osakuntatalo.

tettiin erikoinen toimikunta suunnittelemaan huoneiston kalustamista, sillä kunkin osakunnan tuli itse huolehtia siitä. Sisustamiskomitea, johon kuuluivat kuraattori L. Järvinen ja cives Esteri Haapanen, A. Inkilä, S. Loimaranta ja V. Tiiri, esitti helmikuussa 1910 laajan suunnitelman, jonka osakunta sellaiseen hyväksyi. Sen mukaan oli kokoushuoneen seinälle varattava paikka freskolle ja seurusteluhuoneeseen saatava satakuntalaisaiheinen kalusto sekä rouva Maila Mikkola pyydettyä lisäjäseneksi toimikuntaan, mikä lisäys tapahtui. Keskustelus-

sa tosin lausuttiin epäilyksiä, olisiko olemassa varsinaisesti satakuntalaistyyllisiä huonekaluja. Kalustamiskysymys jätettiin tältäkin puolelta ratkaistavaksi arkkitehti Väinö Vähäkalliolle, joka tätä varten teki tutkimusmatkan Satakuntaan ja jonka laatimat piirustukset esitettiin osakunnalle lokakuussa 1910. Kalusto tilattiin Söörnäisten Puuseppä Oy:ltä ja tuli maksa-

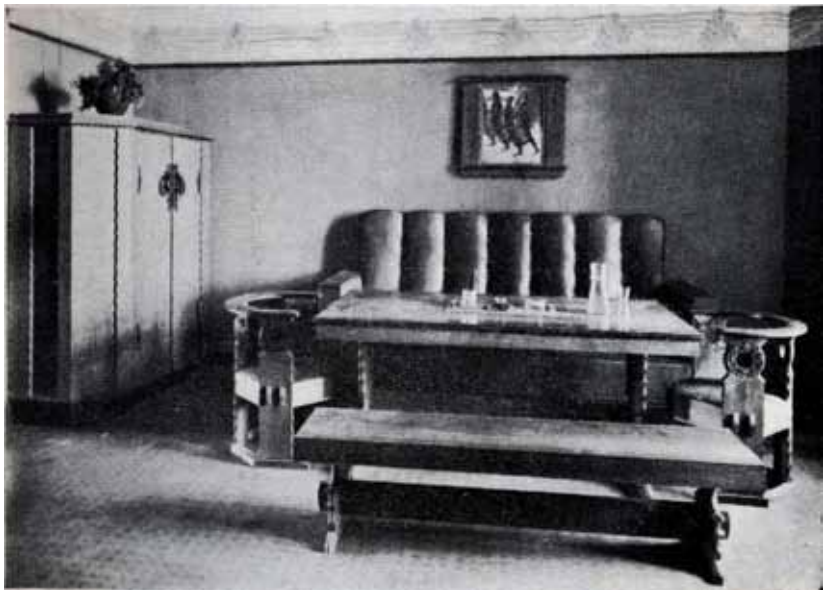

Osakunnan seurusteluhuone.

maan Smk. 7.020:—, josta seurusteluhuoneen osalle laskettiin Smk. 3.310:—, tupakkahuoneen 2.920:— ja eteisen Smk. 600:—. Eteisen sohvan karhuaihe viittasi osakunnan kotipe-rään, ja samoin tupakkahuoneen friisiin sovitetut karhunkuvat olivat satakuntalaisena tunnuksena.

Kokoussali kalustettiin puoliksi tasatuin kustannuksin naa-puriksi joutuneen Varsinaissuomalaisen Osakunnan kanssa, joka hieman suurempana ei katsonut itselleen edulliseksi suos-tua Satakuntalaisen Osakunnan taholta tehtyihin ponteviin esi-tyksiin, että kustannuspuoli olisi järjestetty suhteellisuutta nou-

dattaen. Yhteisin kustannuksin suunniteltiin myös kokoushuoneen seinälle freskoa, josta naapuriosakunta teki virallisen aloitteen marraskuussa 1911. Asetettu toimikunta havaitsi freskon saamisen taloudellisesti ylivoimaiseksi, eikä taiteilija Akseli Gallen-Kallela, jonka puoleen käännettiin, liene muilta töiltä edes joutanut tehtävää suorittamaan. Satakuntalainen Osakunta

Tupakkahuone.

puolestaan saattoi aloittaa kokoushuoneen somistamisen Antero Wareliuksen muotokuvalla, jonka hänen omaisensa talvella 1911 lahjoittivat osakunnalle tämän kirjallisella alalla ja suomalaisuuden työssä kunnostautuneen vanhan satakuntalaisen muistoksi.

Uuden huoneiston ja sen kalustuksen rahoitus järjestyi osakunnalta verrattain helposti. Vuosijuhlarahasto, johon lukukausittain kannettiin jokaiselta osakuntalaiselta 1 markka, oli vuosien kuluessa, kun mainittua juhlaa vietettiin enimmäkseen säästeliääseen tapaan pienessä muodossa, kasvanut melkoiseen

määrään, joten osakunnalla muitten tähdevarojen kanssa oli säästöä Smk. 9.128:— kullassa. Kertynyt säästö käytettiin nyt loppuun ja otettiin lisäksi pieni laina Smk. 1.200:—. Tosin tapahtui osakuntamaksussa myös pieni korotus, joka ei juuri tuntunut.

Eteishalli

Uudessa huoneistossa pidettiin ensimmäinen kokous tammi-kuun 23 p:nä 1911 ja tupaantuliaisjuhla vietettiin helmikuun 5 p:nä. Puheista, joita tässä tilaisuudessa pidettiin, mainittakoon inspektorin ja hänen rouvansa, joista edellinen kosketteli kulttuurin luonnetta ja merkitystä, kun taas jälkimmäinen puhui kodille ja Satakunnalle. Tämän puheen aikana levitti sa-vaan palava turve, joka oli tuotu Satakunnasta.

Kaluston lisäksi kaipasi huoneisto täydentävää sisustusta, joka tarkoitti suojien somistamista ja siten viihtymyksen lisäämistä. Tämä puoli, jota vähitellen kartutettiin, oli erikoisesti rouva Maila Mikkolan sydämellä. Häneltä saatiin lahjaksi useita taidejäljennöksiä, jotka vieläkin puhuvat oman kodin ensiviehätyksen ajoista, ja samoin valaistusvälineitä. Inspektorin herrasväki laski myös perustuksen seurusteluhuoneessa säily-

Kokoussali.

tettävälle käsikirjastolle, johon he lahjoittivat m.m. Tietosanakirjan. Huoneiston taiteellista somistusta kartutti myös taiteilija, vhra Emil Cedercreutz, jonka satakuntalaiset sympatiat näinä vuosina liittivät hänet voimakkain ja kestävin sitein osakuntaan. Häneltä on saatu lahjaksi paitsi satakuntalaisella helmellä koristettua puheenjohtajan nuijaa, satakuntalainen ryijy ja kuvanveistoksia, joiden aihe on kotimaakunnasta. Osakunta puolestaan hankki ostolla häneltä äestäjäpatsaan luonnoksen, joka Ateneumin näyttelyssä oli herättänyt ansaittua huomiota.

Taidelahjoista on tässä yhteydessä vielä mainittava taiteilija Maria Schwartzbergin sommittelema seinäkudos, joka esittää Ritvalan helkavirsistä saatua aihetta ja joka kustannettiin osakunnan pikkujoulujuhlassa vuonna 1909 vierailleen puolalais-amerikkalaisen pianotaiteilija Arthur Shattukin lahjoittamilla varoilla.

Täten oli osakunta saanut jäsenilleen viihtyisän ja kodikkaan tyyssijan, jonne he olivat tervetulleita pitkin päivää seu-

Äestäjäpatsaan luonnos.

rustelemaan ja lukemaan lehtiä. Osakunta varojensa niukentumisen vuoksi tilasi aluksi vain „Uutta Suometarta" ja „Helsingin Sanomia", kun taas jäsenet omalla kustannuksellaan huolehtivat kotimaakunnassa ilmestyvien sanomalehtien tilaamisesta. Shakkipeli, jota varten oli oma pöytänsä, tarjosi haluttua ajanvietettä monille osakuntalaisille. Uuden kodin viehätys oli niin suuri, että ensimmäisen vuoden kuluessa moni osakuntalainen joka päivä opintokauden aikana pistäytyi viettämään milloin pitemmän tai lyhyemmän vapaahetken osakuntahuoneistossa. Osakunnan naiset, jotka tähän saakka olivat epävirallisessa seu-

rustelussa kulkeneet hie-
man eri teitä, tulivat ve-
detyiksi nyt saman seurus-
telupiirin jäseniksi mies-
väen kanssa. Osakunta-
laisten yhteenkuuluvaisu-
uden tunne ja jäsentenkes-
keinen yhteishenki siten
varttuivat entistä paljon
voimakkaammiksi.

Uuden huoneiston käyt-
töä varten katsottiin tar-
peelliseksi laatia ohjesääntö, joka hyväksyttiin helmikuussa 1911.
Siinä m.m. kiellettiin tupakanpolto paitsi kokoussalissa myös
seurusteluhuoneessa. Muissa osakunnissa tavaksi tullut kortin-
peli katsottiin satakuntalaisten osakuntakerhossa kielletyksi,
vaikkei tästä tullutkaan määräystä ohjesääntöön, sillä käytän-
nössä oli jo kirjoittamattoman määräyksen vaikutuksesta käy-
nyt kiello voimaan tässä suhteessa. Kerhomuoto, jonka osakun-

Ylioppilas M. Saarenheimo.¹⁾

Kuraattori V. Horelli ja huoneen-
haltija A. Järvinen.

taelämä nytemmin sai, vaati
uuden virkailijan, klubimesta-
rin. Ensimmäiseksi huoneen-
haltijaksi, joksi hän inspehtorin
ehdotuksesta nimitettiin, valit-
tiin ylioppilas Altti Järvinen,
joka hilpeällä antaumuksella
hoiti luottamustehtävänsä eräi-
tä vuosia. Myöhemmin asetet-

¹⁾ Kuva, joka esittää osakunnan
sihteeriä ja historioitsijaa kolmelta
perättäiseltä vuodelta (Lv. 1909—
1912), on liitetty teokseen kirjanteki-
jästä riippumatta.

Kokoukset,
illanvietot ja
iltamat.

Ylioppilas T. Haapanen.

tiin huoneenhaltijan rinnalle soveliaana apuna toimimaan emäntä, jonka valtuudet ensimmäisellä kerralla uskottiin ylioppilas Vera Sofronoffille vuonna 1914.

Uudessa huoneistossa muodostuivat myös viralliset kokoukset entistä kodikkaammiksi ja viihtyisämmiksi, joten harrastus niihinkin lisäänty, vaikkeikaan niitten ohjelmissa voinut havaita muutosta tapahtuneen. Selvimmin saattoi huomata muuttuneen ympäristön vaikutuksen osakunnan illanvietoissa ja iltamissa. Niitä voitiin ensinnäkin viettää nyttemmin useammin kuin ennen, jota seikkaa ei liioin jätetty käyttämättä hyväksi, ja niihin liittyi entistä enemmän ulkonaista mukavuutta, joka oli omiaan lisäämään sisäistäkin loistoa. Sama havainto tehtiin muissakin osakunnissa, jotka pääsivät saman katon alle. Kuuli tähän aikaan väitettävän, että elämä osakunnissa pyrki käymään liiankin paljon iltamoivaksi.

Uudessa huoneistossa kävi mahdolliseksi myös eräs uusi seurustelumuoto. Satakuntalaisten naapurina olivat siis varsinaissuomalaiset, joitten kanssa ryhdyttiin järjestämään yhteisiä illanviettoja. Niitä varten kokoussali oli varsin riittävä, ja kummankin osakunnan seurusteluhuoneet antoivat miellyttävän lisänsä. Näin syntyneitä suhteita useissa tapauksissa myöhemmin kehiteltiin, joten osakuntalaiset molemmin puolin saattoivat täten keskenään tulla läheiseen tuttavuuteen, kuten hyviltä naapureilta sopi edellyttää.

Illanvietoista ja iltamista puhuttaessa on myös mainittava, että niihin välttämättömänä lisänä kuuluva laulu pääsi vasta uudessa huoneistossa täysiin oikeuksiinsa. Ennen voitiin laulua

harjoittaa puutteellisesti, sillä oli tyydyttävä milloin mihinkin kokoontumispaikkaan. Nytemmin laulu pääsi kotiutumaan ja samalla laulamisen ilo. Muuttuneen ympäristön lisäksi lankeksi tästä suurin ansio osakunnan laulunjohtajalle, joksi onnistuttiin vuonna 1909 saamaan ylioppilas Toivo Haapanen. Osakunnan laulun hyväksi on hän suorittanut suurtyön johtamalla sitä kymmenisen vuotta, saavuttaen sekä osakunnan että laulajain jakamattoman tunnustuksen toiminnastaan.

Se lähestymisen henki, joka uuden huoneiston seuralaisena tuli vallitsevaksi osakuntalaisten kesken, tuntui myös suhteissa inspektoriin ja hänen kotiinsa. Välittömyyttä tosin siinä oli ollut ennenkin mutta tuntui kuitenkin, kuin olisi vuorovaikutus nyttemmin uuden osakuntaympäristön heijastuksessa muuttunut entistäkin sydämellisemmäksi ja rikkaammaksi. Inspektori.

Inspektorin tavanmukaiset tervehdyssanat syksyllä uusille osakuntalaisille ovat samalla ikäänkuin muodostuneet alkavan lukuvuoden tunnussanoiksi, jotka ovat viitanneet ajankohdan asettamiin tehtäviin. Näinä vuosina on inspektorin puheiden johtolankana ollut harras kehoitus syventämään suhdetta kulttuurin lähteisiin. Kotoiselta pohjalta on avarin katsein opittava näkemään, mitä vanhempien kulttuurien piirissä on suurta ja pyrittävä sitä omistamaan. Tärkeänä keinona tätä varten on vieraitten kielten taito, ja tulisi jokaisen suomalaisen sivistyneen hallita ainakin jotakin suurista sivistyskielistä.

Elämänvalaisun kannalta mielenkiintoisena ansaitsee erikoista mainitsemista inspektorin huhtikuun 10 p:nä 1911 osakunnassa pitämä esitys, jossa hän loi katsauksen ajankohdan uskonnolliseen pulmaan. Materialistisen katsantokannan väistyessä oli tullut kriittillisen idealismin aika, jossa jälleen tuntui voimakkaana uskonnollisuuden tarve. Sen tyydyttämiseen sivistyneistön keskuudessa uupui sekä luterilaiselta että katoliselta kirkolta keinoja, joiden löytäminen oli ajan suuri ja vei-

voittava tehtävä. Pappiskutsumusta saattoi suositella vakavan maailmankatsomuksen omaavalle sivistyneelle nuorisolle kehoitus, jonka inspehtori eri kertoja näinä vuosina esitti elämäntehtäväänsä vielä etsiville nuorille osakuntalaisille.

Tunnustukseksi inspehtorin suorittamasta työstä osakunta maaliskuun 1 p:nä 1910 päätti maalauttaa hänen kuvansa asetettavaksi uuden osakuntahuoneiston seurusteluhuoneen seinälle. Työ uskottiin taiteilija B. Lagerstamille, joka sai sen valmiiksi seuraavana talvena niin että kuva voitiin paljastaa vuosijuhlan yhteydessä 1911. Alunperin oltiin yksimielisiä siitä, ettei muotokuva onnistunut. Siitä puuttui suuressa määrin ilmeen henkevyyttä ja herttaisuutta, joka on ominaista inspehtorin kasvopiirteille.

Rouva Maila Mikkolan työ osakunnan ja sen ajamien pyrintöjen hyväksi pääsi vasta näistä ajoista lähtien täysiin oikeuksiinsa, ja sen arvo tuli huomatuksi. Hänen osuutensa muodostui nyttemmin välttämättömäksi lisäksi osakuntaelämässä, jonka sieluksi häntä voidaan sanoa. Kun almanakasta on tähän saakka puuttunut hänen nimensä, joten osakunnalla ei ollut toistuvasti tilaisuutta osoittaa välittömällä tavalla hänelle kiitollisuuttaan, varattiin hänelle laulutervehdys muistolahjoin, kun hän syyskuun 17 p:nä 1911 nuorista nuorteimpana täytti 40 vuotta. Päivän johdosta oli osakunnassa järjestetty hänen kunniakseen illanvietto.

Kuraattori
Väinö
Horelli.

Kun inspehtori tammikuun 23 p:nä 1911 ensimmäisen kerran avasi kokouksen uudessa huoneistossa, saattoi hän samalla lausua osakunnan keskuuteen tervetulleeksi uuden kuraattorin, lääket. kand. Väinö Horellin. Hän oli syntyisin Kokemäeltä, siis Satakunnan sydänmailta, ja hänessä on ollut ehkä enemmän kuin kenessäkään muussa siihenastisista kuraattoreista maakuntahenkeä personoituneena. Lisäksi oli hän opintoja varten oleskellut ulkomailla, joten hänellä oli myös maailmantuntemus-

ta, minkä vuoksi hän oli tavallista pätevämpi toimimaan kuraattorina ylioppilasnuorison johdossa. Lau-lajana ja seuramiehenä hän vielä lisäsi suosiotaan osakuntalaisten keskuudessa.

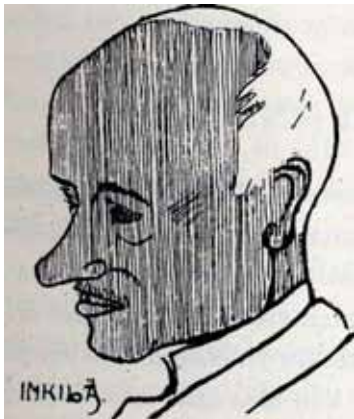
Lääket. kand. Koreilin kuraat-torikausi muodostui aloiterikkaak-si useassakin suhteessa. Hän piti kyllä mielellään esitelmää lääkäri-kokemustensa piiristä mutta ennen kaikkea hän oli käytännöllisen toi-minnan mies. Hänen aikanaan Satakuntalainen Osakunta teki itsensä julkisuudessa tunnetuksi, kuten lähemmin saamme pereh-tyä hänen vireille panemansa parantolahankkeen yhteydessä.

Lääket. kand. V. Horelli.

Osakunnan kannalta oli menetys tuntuva, kun tri Horelli vuoden 1912 lopussa luopui toimestaan. Hänen jälkeensä valit-tiin kuraattoriksi fil. kand. Arvo Inkilä, joka oli hyvin pereh-tynyt silloisiin ylioppilasoloihin ja oli jo laajemmaltikin tun-

Kuraattori
Arvo Inkilä.

nettu yhteiskunnallisena toimi-henkilönä. Virkaanastujaispu-heessaan tammikuun 27 p:nä 1913 hän sen vuoksi korosti ylioppilasnuorison velvollisuutta olla mukana kansanvaltaisten ja vapaamielisten uudistusten luo-misessa. Siirtyminen toiselle seudulle esti maisteri Inkilää tässä mielessä vaikuttamasta osakunnan keskuudessa. Hän

Kuraattori
Niilo Leh-
muskoski.

Maisteri N. Lehmuskoski.

oli pakotettu kohta pyytämään virkavapautta ja syyslukukauden alussa hän jätti kokonaan toimensa.

Edellisen virkavapauden aikana toimi v.t. kuraattorina fil. kand. Niilo Lehmuskoski, joka myös valittiin maisteri Inkilän seuraajaksi. Maisteri Lehmuskoski oli alunpi-täen ottanut tehokkaasti osaa osakuntaelämään ja oli pe-rehtynyt siinä esiintyviin

kaikenlaisiin toimintamuotoihin, joten hänellä oli kuraatto-rintoimeen hyvät edellytykset. Hänen soveltuvaisuuttaan oli lisäämässä hienotunteinen suhtautuminen toveripiiriin. Erikoi-sen lisänsä osakunnalle hän antoi lausujana, jona hän oli kohonnut maamme ensimmäisten riviin. Myöhemminkin on hän lukemattomia kertoja esiintynyt lausujana osakunnan jär-jestämässä tilaisuuksissa. Enimmäkseen on hän tällöin esittä-nyt V. A. Koskenniemen runoja.

2. OSAKUNTAINVÄLISTÄ TOIMINTAA.

Välitystoi-
misto.

Esitettyämme osakunnan virallisen johdon puheenalaisena kautena, siirrymme tarkastamaan eräitä osakuntainvälistä aloit-teita, jotka tarkoittivat käytännöllisen yhteistoiminnan tehosta-mista osakuntien kesken. Aikaisempina vuosina ylioppilaat eri osakunnista liittyivät toisiinsa semminkin yhteiskunnallisten ja poliittisten harrastusten perusteella, kun taas uusi aika, jolloin puoluetäistelu alkoi asettua, herätti esiin pyrkimyksiä, jotka

tarkoittivat osakuntatoiminnan suuntautumista yhteistyöhön ylioppilaiden taloudellisten etujen valvomiseksi. Uuden osakuntatalon luominen ja sen menestynyt talous varmaankin antoivat jo näinä aikoina ylioppilaskunnan samoin kuin osakuntainväliselle toiminnalle yllykettä ja pontta puuttumaan entistä tehokkaammin ylioppilasnuorison taloudellista parasta tarkoitaviin kysymyksiin.

Niinpä Viipurilainen Osakunta maaliskuussa 1912 kääntyi erään „Helsingin Sanomissa” olleen kirjoituksen johdosta osakuntien puoleen työnvälitystoimiston perustamiseksi ylioppilaiden keskuuteen. Satakuntalainen Osakunta muiden mukana yhtyi aloitteeseen, joten seuraavan syyslukukauden alusta alkoi toimintansa Ylioppilaiden Välitystoimisto. Sen nimi laajennettiin syksyllä 1913 näin kuuluvaksi, kun sen toimintamuotoon päätettiin lisätä vuoden 1914 alusta myös asuntojen välitys ylioppilaille.

Tilastollisena valaisuna mainittakoon, että vuoden 1913 jälkipuoliskolla tehtiin toimistolle työtarjouksia kaikkiaan 49, kun työnhakijoitten luku taas tällä ajalla oli 70. Satakuntalaisista oli työnhakijoita 6 eli 8 $\frac{1}{2}$ %. Asunnonvälityksestä ei ole käytävissä osakunnittain tilastoa, mutta mainittakoon, että kevätlukukauden 1914 alussa tarjottiin vuokralle 423 huonetta, joista 149 mieluummin miesylioppilaille ja 70 mieluummin naisille sekä 204 samantekevä kummalle sukupuolelle. Pyydetty hinnat vaihtelivat yhden hengen huoneelta 15—75 mk:aan ja jaetulta huoneelta 40—100 mk:aan. Täysihoidosta vaadittiin huoneessa ilman toveria 60—135 mk:aan ja toverin kera 150—220 mk:aan.

Välitystoimisto sijaitsi ylioppilastalolla ja kuului se aluksi osakunnille, joista kukin Uusmaalaista ottamatta lukuun, sillä heillä oli oma välitystoimisto, oli edustettuna sen johtokunnassa. Kun täten monen isännän määrätessä asiain hoitaminen osoitautui hankalaksi, siirrettiin toimisto vuonna 1914 ylioppilas-

kunnan huostaan. Sen toiminta kuitenkin muutaman vuoden perästä lopetettiin tarkoitustaan vastaamattomana.

Tutkimus
ylioppilai-
den yksityis-
taloudesta.

Taloudellisten kysymysten harrastus vei näinä vuosina erääseen toiseenkin merkittävään aloitteeseen. Talvella 1918 oli „Ajassa” tri Juho Jänneksen kirjoitus „Voitaisiinko velaksi-opiskelun haittoja vähentää?”, joka herätti julkisuudessa ja semminkin ylioppilaspireissä suurta mielenkiintoa. Tällöin jouduttiin kiinnittämään huomiota siihen, että ylioppilaiden yksityistalouden pohja oli viimeisten vuosien kuluessa tuntuvasti muuttunut. Helsingin kehittyessä suurkaupungiksi oli elämä täällä kallistunut asettaen ylioppilaan kukkarolle lisääntyneitä vaatimuksia. Opiskelu nieli sitäkin enemmän varoja, kun tutkintovaatimuksia jatkuvasti enentämällä pidennettiin opintoaikaa. Ylioppilastulvan vaikutuksesta taas ansiomahdollisuudet olivat entisestään pienentyneet, joten opiskelevan nuorison taloudellinen asema näytti sekä nykyisyyden että tulevaisuuden valossa vaikealta, jopa arveluttavalta. Jotta tilanteesta saataisiin luotettava kuva ja ylioppilaiden yksityistalous muutenkin saataisiin valaistuksi, päätti ylioppilaskunnan hallitus huhtikuussa 1913 ylioppilas J. R. Torpan ehdotuksesta panna osakuntien myötävaikutuksella toimeen ylioppilaiden taloudellista asemaa koskevan tilastollisen tutkimuksen.

Sitä varten tarpeellinen aineisto kerättiin kaavakkeilla, joista A käsitti kesäkauden toukokuun 16 p:stä syyskuun 15 p:ään 1913 ja B koski syyslukukautta ja joululomaa eli syyskuun 16 p:n 1913 ja tammikuun 15 p:n 1914 välistä aikaa sekä C kohdistui kevätlukukauteen käsittäen ajan tammikuun 16 p:stä toukokuun 1 p:ään. Täten tuli kiertokysely sulkemaan piiriinsä kokonaisen vuoden akateemisten kansalaisten elämää, sillä sen ulkopuolelle jääneestä kahdesta viikosta pyydettiin likimääräinen arvio kunkin tuloista ja menoista.

A-kaavakkeita lähetettiin ylioppilaskunnan 3.530 jäsenelle, joista käyttökelpoisia tietoja lähetti 2.034 henkeä vastaten 57,62 % kaikista. Mielihyvällä on todettava, että satakuntalaiset muita paremmin palauttivat kaavakkeensa. Heistä 64 % eli 107 jäsentä täytti velvollisuutensa.

Tilaston luotettavuuden selvittämiseksi koski tiedustelu tietenkin ensi sijassa sitä, missä määrin ylioppilaat pitivät rahataloudestaan kirjaa. Tällöin havaittiin, että vastauksensa lähettäneistä satakuntalaisista 44,9 % ilmoituksissaan nojasi yksinomaan arvioon, 36,4 % osaksi arvioon ja osaksi kirjanpitoon sekä vain 18,7 % täydelliseen kirjanpitoon. Tässä suhteessa satakuntalaiset edustivat keskinkertaista hieman alempaa tulosta-soa. Yleensä naiset ja jumaluusopin lukijat viljelivät muita tunnollisemmin kirjanpitoa, kun taas lakitieteen ylioppilaat osoittivat laimeinta harrastusta. Muuten saatettiin panna merkille, että kiertokysely oli omiaan lisäämään ylioppilaiden ja ehkäpä satakuntalaistenkin harrastusta viemään talouttaan kirjoihin.

Puheenalainen kaavaketiedustelu kohdistui myös ylioppilaiden kesämatkusteluun, jolloin ilmeni, että satakuntalaiset muita enemmän retkeilivät kotimaassa ja muita vähemmän matkustelivat ulkomailla. Ruotsalaisissa osakunnissa olivat suhteet päinvastaiset kesällä 1913, jota kysely koski.

Satakuntalaiset eivät olleet etukynnessä ainoastaan kotimaisen matkailun harrastajina, he myöskin muita enemmän ottivat kyseenalaisena kesänä osaa ansiotyöhön lukujensa ohella. Tietoja antaneista osakunnan jäsenistä 60,8 % kuului tähän ryhmään. Lähinnä seurasivat itäiset osakunnat, mutta nekin n. 10 % heikommassa suhteessa.

Syyslukukauteen 1913 kohdistunut tiedustelu antoi muun muassa valaisua ylioppilaiden kuukausimenojen laatuun ja suuruuteen. Näihin kysymyksiin kuitenkin vastasivat verrattain harvat, joten luotettavan yleiskuvan saanti on vaikeata, mutta

näyttävät kuitenkin satakuntalaiset yhdessä viipurilaisten kanssa kilpailleen kuukausimenojen huippuluokassa. Niistä 48 satakuntalaisesta, jotka katsoivat voivansa tähän puoleen vastata, oli 10 miesjäsentä jäänyt alle 180 mk:n kuukausimenojen, 21 pysytteli 180—210 mk:n välillä ja 17 opiskeli ylittäen 210 mk:n menot kuukaudessa. Osakunnan naisjäseniin piti suunnilleen paikkansa sama huomio, joka voitiin tehdä satakuntalaisista yleensä. Tosin kyllä vain 10 naisjäsenen kainous salli tilastontekijäin nähdä heidän kuukausimenojensa salaisuuksiin, joten johtopäätösten teossa puheenalaisen tilaston perusteella on syytä olla varovainen.

Kosketeltu tilastotutkimus myös selvittää ylioppilaiden velkaantuneisuutta. Tietoja antaneista satakuntalaisista 67,9 % luki velaksi ja oli heistä 59,4 % :lla korollisia velkoja, kun taas muulta osalta lainanantajat, luultavasti lähinnä vanhemmat ja muut sukulaiset, tyytyivät olemaan ilman korkoa. Satakuntalaisten suhdeluvut ylittävät vastaavat keskiarvot, jotka olivat 57,4 ja 46,2 %. Ennätystä he eivät kuitenkaan näissä suhteissa saavuttaneet. Sitä vastoin he velkojansa keskimääräisessä suuruudessa huomattaavasti ylittivät muut osakunnat. Satakuntalaisilla oli velkojen keskimäärä Smk. 3.960:— velallista kohti, kun taas karjalaisilla oli Smk. 3.751:—, vaasalaisilla Smk. 3.481:— ja muilla n. Smk. 3.000:— ja allekin. Yleensä on sanottava, että suomalaiset ylioppilaat kaiken kaikkiaan todella olivat verrattain runsaasti velkaantuneita, kuten tilastotiedusteluun ryhdyttyäessä saatettiin edellyttää.

Velkojensa vakuudeksi ylioppilaat tavan mukaan turvautuivat henkivakuutukseen, joka oli 84,9 % :lla velallisista ja ainoastaan 42,1 % :lla velattomista. Tietoja antaneista oli 39,7 % henki vakuutettu 5.000 mk:sta, sitä vähemmästä 22,5 %, kun taas sitä suuremmasta oli vakuutettu 37,8 % peräti harvojen vakuutusten noustessa yli 10.000 mk:n. Satakuntalaisista oli henki vakuutettu ja 80,7 %, miehistä 84,7 % ja naisista 66,7 %.

Osakunnan velattomista jäsenistä oli henkivakuutus 60 % :lla ja velallisista 90,5 % :lla. Yleensä olivat satakuntalaisten vertausluvut myös vakuutusasioissa keskimäärää korkeammat.¹⁾

Tekee mieli väittää, että esitetyn tilastotutkimuksen valossa satakuntalaisista syntyy muita selvempi kuva, joka puhuu reilusta elämästä, joskaan ei sentään liian rennosta. Samanlainen kokemustieto sekin puolestaan vain vahvistaa tilaston tarjoamaa kuvaa satakuntalaisista. Vallitsevana tyyppinä heidän keskuudessaan ei näihin aikoihin ollut kirjatoukka. Luku- jakaan ei sentään löyty laimin, vaikka toisinaan harmaiden teorioiden edelle mielellään asetettiin alati viheriöivä elämänpuu kultaisine hedelmineen. Satakuntalaisen enemmistötyypin, virkeän ja elämänhaluisen, näki milloin teatterissa, milloin elokuvissa, joiden esikoista Mikonkadun 5:ssä oli tapana sanaa „satakuntalaisten teatteriksi”.

Kahvilakulttuuri, joka pääkaupungissa alkoi versoa näinä vuosina, veti piiriinsä luonnollisesti myös satakuntalaiset ylioppilaat. Alkuvuosina oli akateemisten kansalaisten suosiossa Elannon kahvila Mikonkadun 8:ssa. Sittemmin jakaantui suosio yhä useampien kesken. Ekbergin kahvila Aleksanterinkadun varrella oli ahkerasti käytetty päiväkahvila, kunnes se Keskuskadun tieltä siirrettiin Bulevardin varrelle. Ravintoloissaakaan eivät satakuntalaiset miesjäsenet olleet vallan harvinaisia vieraita, kuten silloin havainnot Königissä ja Centraalissa sekä myöhemmin Cityssä ja Grillissä saattoivat todistaa. Eloste- lusta ei sentään mitenkään voitu puhua, ja silloisten satakuntalaisten hyvä sijoittautuminen elämän taistelussa vain todistaa, että opinnot sentään olivat pääasiana heille ja että miehissä on ollut kykyä ja kansalaiskuntoa. Viit- taus kosketeltuihin ilmiöihin, joita nykyinen aika voi helposti

¹⁾ A. E. Tudeer, Katsaus ylioppilaiden yksityistaloudellisiin oloihin. Selonteko lukuvuonna 1913—1914 toimeenpannun kiertokyselyn tuloksista. 1917.

ymmärtää väärin, olkoon kuitenkin sallittu paremmin käsittääksemme edellä kuvailtua tilastoa, jonka mukaan satakuntalaisten kuukausimenot pyrkivät olemaan suuremmat kuin muiden toispaikkaisten ylioppilaiden ja heidän velkansa keskimäärältään, nimenomaan 5 vuotta opiskelleiden, mainittavasti suuremmat kuin muiden. Huomattava on tällöin myös, että satakuntalaiset vähimmän kaikista saivat pääkaupungissa nauttia vapaan ylläpidon tarjoamaa etua. Tätä vaille jäi heistä syyslukukaudella 1913 98,3 % ja lyhyesti sanottuna vain yksi satakuntalainen nautti vapaata ylläpitoa koko lukukauden.

Raittiuskysymyksen tultua tässä yhteydessä esille, mainitakoon taannoisilta vuosilta asiata valaisevana, että Helsingin Raittiusyhdistykseltä tuli lokakuussa 1904 m.m. Satakuntalaiselle Osakunnalle kirjelmä, jossa sitä pyydettiin keskustelemaan „sirkuksen ja kapakan vaikutuksesta”. Kokousselostuksen mukaan hetkinen pohdittiin sirkuksen „arvoa ja merkitystä” ja tällöin yleensä ei „hyväksytty klovneja eikä balettitantsseja”, -kun taas „voimistelussa eivät useimmat nähneet pahaa”. Esitetyn keskusteluohjelman jälkimmäisestä puolesta ei tällöin syntynyt sananvaihtoa eikä sen jouduttua lykkäykseen keskustelua näyttänyt myöhemminkään syntyneen „kapakan vaikutuksesta”. Asia tuli toisessa muodossa esille, kun Karjalainen Osakunta, jouduttaakseen väkijuomalainsäädännön saattamista uudestaan tarkastettavaksi ja kannattaakseen syvien rivien raittiuspyrinnöissä ilmenevää siveellistä aatetta, kehoitti jäseniään kirjallisella sitoumuksella noudattamaan ehdotonta raittiutta, kunnes uusi laki saataisiin aikaan, ja tiedoitti tammikuussa 1906 aloitteensa muitten osakuntien harkittavaksi ja noudatettavaksi. Lykättyään asian seuraavaan kokoukseen Satakuntalainen Osakunta tammikuun 31 p:nä 1906 päätti kannattaa juomalakkoa ja panna esille listan niitä varten, jotka sitoutuivat olemaan väkijuomia nauttimatta, kunnes kieltolaki astuisi voimaan ja odoituksen mukaan tekisi kaikista muistakin raittiita. Silloinen

kuraattori, tri H. Ojansuu, joka nähtävästi arveli ylioppilaidenkin keskuudessa hengen tosin olevan alttiin mutta lihan heikon, ehdotti varmuuden vuoksi listaan lisättäväksi sarekkeen niitä varten, jotka lyhyemmäksi määräajaksi, esim. vuodeksi sitoutuisivat juomalakkoon. Osakunta kuitenkin 30 äänellä 20 vastaan edusti tinkimätöntä kantaa. Tiedossa ei ole, mihin tulokseen kyseellinen merkitseminen vei. Kuten, jo on mainittu, ei aina kaan vielä seuraavalla vuosikymmenellä satakuntalaisten ja havaintojen mukaan muittenkaan miesylioppilaiden piirissä alkoholiton kulttuuri päässyt läheskään yleisesti vallitsevaksi ja lupa lieene epäillä, onko sittemminkään, kun jo kieltolaki saatiin voimaan, ylioppilasmaailma päässyt tässä suhteessa paljoakaan likemmäksi täydellisyden astetta.

Kuvattavana olevan vuosijakson menestyksellisistä yhteishankkeista on mainittava viimeisenä vaikeikaan vähimpänä oman äänenkannattajan saaminen ylioppilasnuorisolle. Marraskuussa 1912 teki Karjalainen Osakunta asiassa aloitteen kirjelmällä, jonka olivat allekirjoittaneet kuraattorina Herman Stenberg ja sihteerinä Y. W. Puhakka. Satakuntalaisella taholla aluksi suhtauduttiin empien lehtihankkeeseen, sillä pelättiin siitä osakunnalle aiheutuvaa taloudellista vastuuvaaraa eikä toisaalta pidetty omaa äänenkannattajaa aivan välttämättömänä, koska pääkaupungin ja samoin maakunnan lehdet olivat halukkaita julkaisemaan ylioppilasnuorisoa koskevia uutisia ja kirjoituksia. Vasta seuraavalla lukukaudella eli tammikuun 27 p:nä 1913 osakunta päätti voimistelunopettaja V. E. Tiirin ehdotuksesta ryhtyä lehtihankkeeseen ja sitoutua osaltaan korvaamaan mahdollisen tappion. Vuonna 1913 sitten „Ylioppilaslehti” alkoi ilmestyä viikottain lukuvuosien aikana suomalaisen osakuntien ja sittemmin myös Kauppakorkeakoulun Oppilasyhdistyksen julkaisemana. Lehden alkutaival muodostui hankalaksi, kun sitä varten ei ollut perustettaessa liikepääomaa

Ylioppilas-
lehti.

ja tilaajamääräkään ei vastannut odotuksia. Satakuntalainen Osakunta muiden muassa syksyllä 1914 sai suhteessa jäsenmääräänsä hellittää kukkaronsa nauhoja „Ylioppilaslehden” tukemiseksi. Enemmiltä uhrauksilta säästyäkseen osakunta samalla kertaa lausui evästyksensä, että jos huomataan lehden kevät-lukukaudella tuottavan tappiota, lakattaisiin sitä julkaisemasta. Katsoipa osakunta tarpeelliseksi myös esittää talvella 1914 ojentavan sanansa lehdelle, jossa kokousselostuksen (10/2) mukaan yksimielisesti nähtiin sallitun mautonta, jopa raakaa kirjoitustapaa.

Yleensä kaiketi voidaan sanoa, että Satakuntalainen Osakunta on lojaalisesti suhtautunut „Ylioppilaslehteen”. Tosin osakuntaa kauan arvelutti suostuminen lehden pakkotilaukseen, mutta aikanaan myöntyi siihenkin, kun lehden välttämättömäksi katsottu olemassaolo näytti sitä vaativan.

3. PARANTOLAHANKE.

Syntysanat.

Edellä on jo mainittu, että lääk. kand. Väinö Horelli kuraattorina pani vireille aloitteen, joka huomattavalla tavalla tuli laajentamaan osakunnan toimintaa ulospäin ja joka sittemmin johti Satakunnan Parantolan perustamiseen. Tunnettua näet oli, että Satakunta esiintyi keuhkotautikuolleisuutta esittävällä kartalla sangen mustin värein, ja useita osakunnan lahjakaimmista jäsenistä oli kesken opintojensa sortunut tähän tautiin. Osakunta olikin siis auliisti ollut mukana avustamassa yleisiä keräyksiä, joilla koottiin varoja tuberkuloosin vastustamiseksi. Niinpä keväällä 1907 eräässä kokouksessa, jossa päätettiin osakunnan avunannosta tällaiseen tarkoitukseen, lääket. kand. Hannes Ryömä piti esitelmän keuhkotautikuolleisuudesta ja yleisestä kuolleisuudesta Satakunnassa, josta samasta aiheesta on hänen kirjoituksensa „Satakunta I:ssä”. Asialla oli siis

jo aatteellista pohjaa, kun lääket. kand. V. Horelli uuden osakuntahuoneiston tupaantuliaisjuhlassa helmikuun 5 p:nä 1911 esitti kauaskantoisen ajatuksen, että osakunnan tulisi ryhtyä toimenpiteisiin maakuntaparantolan aikaansaamiseksi.

Aluksi tuskin oltiin selvillä, mistä kaikesta tällöin oli kysymys. Pari meillä ennestään toimivaa parantolaa, jotka maan lääkärrikunta oli harrastuksellaan saanut aikaan, eivät olleet kannustavana esimerkkinä, sillä taloutensa turvaamiseksi täytyi toisen niistä aukaista ovensa muukalaisille. Parantolan kannattavuudesta kansanomaisena laitoksena ei siis ollut mitään varmuutta, mutta nuorekkaassa innostuksessa ei vaikeuksia otettu lukuun. Oli mielissä uskallusta, joka vaikeudet voitaen lopulta vei tarkoitettuun päämäärään. Asialle onneksi muodostui varsinkin yrityksen alku menestykselliseksi, mikä seikka oli omiaan rohkaisemaan, kun hankkeen toteuttamismahdollisuudet toisin ajoin näyttivät epävarmoilta.

Kun lääket. kand. V. Horelli helmikuun 13 p:nä 1911 esitti osakunnan toteutettavaksi tarkemmin perustellun suunnitelman parantolaa varten, jonka tarpeellisuutta hän tupaantuliaisjuhlassa oli vain ylimalkaisesti valaissut, asettui hän varovaiselle kannalle, katsoen aluksi sellaisen parantolan riittävän, jossa olisi n. 25 sairassijaa ja jota kunnanlääkäri hoitaisi. Tällaisen laitoksen hän arveli maksavan Smk. 35,000:— silloista rahaa. Käydyssä keskustelussa toiset olivat sitä mieltä, että laitos olisi heti suunniteltava suuremmaksi, jotta kaikki kunnat tulisivat mukaan ja siitä saataisiin todellinen maakuntaparantola. Osakunta päätti ottaa hankkeen omakseen ja lykäksi asian yksityiskohtaista käsittelyä varten komiteaan, johon tulivat inspektorin ja kuraattori V. Horellin lisäksi cives A. Inkilä, L. Järvinen, L. Katara, V. E. Tiiri, K. Tiisala ja A. Vartia. Myöhemmin tätä parantolakomiteaa täydennettiin valitsemalla siihen lisäjäseniksi cives A. Järvinen, J. Pentti ja M. Saarenheimo.

Seuraavan maaliskuun 13 p:nä komitea esitti osakunnalle mietintönsä, jonka mukaan laitosta ajateltiin enintään 60 potilaalle. Tässä laajuudessa laitos vaatisi oman erikoislääkärinsä. Vuodemaksut tulisivat olemaan 1—5 markkaan vuorokaudelta, jolloin vuosimenoihin edellytettiin saatavan valtiolta jatkuvasti n. Smk. 9.000:— ja kuntien avustuksena Smk. 6.000:— Pe-

rustamiskustannuksista ei komitea katsonut tarpeelliseksi tehdä laskelmia mutta arveli parantolan tulevan maksamaan saman verran kuin vastaavien laitosten Ruotsissa, josta oli komitean käytettävissä kustannusarvioita.

Komitean mietinnön mukaan osakunta päätti ruveta asian hyväksi toimimaan ulospäin. Kuntien myötävaikutukseen ja avustukseen ei katsottu voitavan vielä vedota, sillä muuten saat-taisi asia mennä heti alussa karille, kun kunnat eivät olleet täl-laisessa tarkoituksessa tottuneet uhrauksiin. Asian valaisemi-seksi ja mielialan muokkaamiseksi päätettiin sen sijaan kään-tyä kirjelmällä maakunnan puolueyhdistysten, nuoriso- ja rait-tiusseurojen puoleen pyytäen niitä ottamaan asian esille ko-kouksissaan ja ilmoittamaan, saako Parantolahanke vastakaikua niiden taholta ja miten ne myönteisessä tapauksessa voisivat osakuntaa avustaa. Tarkoitusta varten laadittua kirjelmää, jonka mukaan osakunta oli päättänyt „soittaa hätäkelloa herät-tääkseen maakunnan väestön taisteluun keuhkotautia vastaan“, lähetettiin eri yhdistyksille keväällä 1911 toista sataa kappa-letta. Syksyyn mennessä saapui osakunnalle vastauksia kir-jelmään odottamattoman niukasti ja nekin aineelliseen avus-tukseen nähden verrattain vähän lupaavia.

Esiintyjät näytelmässä „Juhannustulilla”.

Ryöpykohtaus (J. Pentti ja A. Järvinen) näytelmästä „Juhannustulilla”.

Parantolakiertue kesällä 1913.

Hevosmatkueessa halki viljavainioiden.

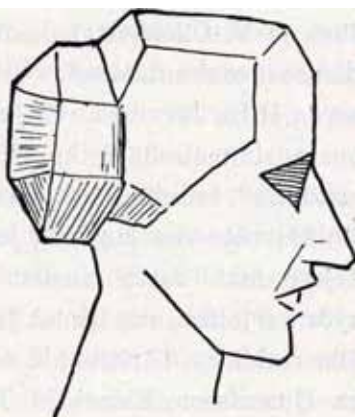
Esteri Haapanen

Arma Gustafsson

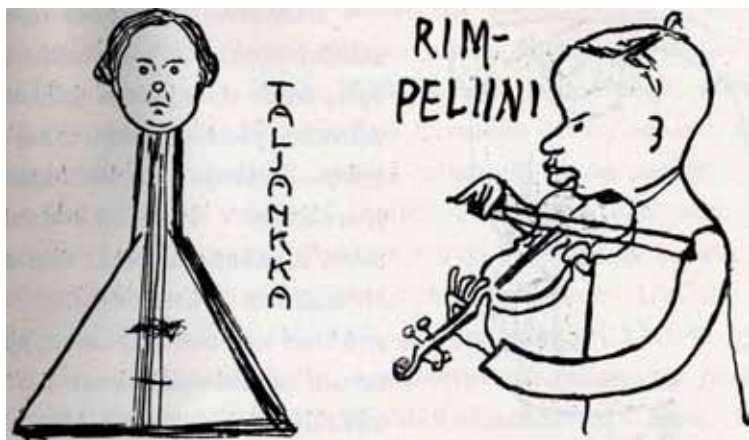
TYYNI
HAAPANEN

MARY VUORENMÄÄ

Suunniteltaessa keinoja, miten ennen asian hyväksi pidettävää maakuntakokousta saataisiin satakuntalaisen yleisön kannatus ja mielisuosio parantolahankkeelle, esitti rouva Maila Mikkola hedelmällisen ajatuksen, joka käytännössä vei kauniisiin tuloksiin. Hänen suunnitelmansa mukaan osakunta maalisuussa 1911 päätti järjestää kesällä maakunnassa iltamia aiotun parantolan hyväksi ja samalla tehdä hanketta tunnetuksi, kolmena perättäisenä kesänä, 1911, 1912 ja 1913, näitä parantolaretkeilyjä järjestettiin ja ulotettiin matkat eri ta-
hoille Satakuntaa. Kaikkiaan 25:ssä Satakunnan kunnassa pidettiin täten yhteensä 28 iltamaa parantolan hyväksi. Ohjelmat koetettiin saada mahdollisimman antaviksi, ja sisältyi niihin inspektorin tervehdys-
sanat, lääket. kand. V. Horellin esitelmä keuhkotaudista ja rouva Maila Mikkolan puhe kohottamassa illan tunnelman huippuunsa. Kolmannella kesäretkellä huolehti puheista kuraattori Arvo Inkilä, ja rouva Mikkola esitti tunnelmallisen lastun. Lisäksi oli ohjelmassa viulduettoja (cives T. Haapanen ja O. Rindell) ja eräällä matkalla viulukvartetti (edellisten lisäksi cives A. Järvinen ja V. Ollonqvist), kuorolaulua ja lausuntaa, jota esittivät useat osakuntalaiset. Viuluja säestivät cives Tyyni Haapanen ja Hilja Järvinen. Ohjelma päättyi näytelmäkappaleeseen, jona ensimmäisellä retkeilyllä esitettiin Larin-Kyöstin „Juhannustulilla“, toisella ja kolmannella „Elinan häät“ ja „Kun meidän kaivosta vesi loppuu“, jotka molemmat ovat Maila Talvion kirjoittamat varta vasten parantolakiertuetta varten. Hän myös harjoitteli näytelmät ja huolehti näyttämöasettelusta kaikilla retkillä. Tärkeimpiä osia esittivät näytelmissä cives Arma Gustafsson, Esteri ja Tyyni Haapanen, Jenny Heinonen, Eeva Hermonen, Rauha Salokangas ja Mary Vuorenmaa sekä A. Järvinen, A. Kuitti J. Pentti, P. Teeri ja R. Tuulos.

Parantolaretkeilyt, jotka tehtiin kesän kauneimpaan aikaan, muodostuivat unohtumattomiksi elämyksiksi osanotta-

Rauha Salokangas.

O. Rindell.

jille. Yleisö oli kaikkialla kiitollista ja lämpeni asialle. Retke-
läisten majoituksessa ja muonituksessa osoitettiin kilvan vie-
raanvaraisuutta. Monen osakuntalaisen maakuntatuntemus
näillä matkoilla laajeni melkoisesti, ja kaikillekin painui mie-
liin uusi kuva Satakunnasta ystävällisine äidinkasvoineen. Ke-
sän kukkein aika säteilevine päivineen, hehkuvine illansuineen
ja öisine valohämyineen muun eletyn ja tunnetun lisäksi viritti
nuorissa mielissä sointuja, jotka olivat omiaan herkentämään
toverisuhteita ja joiden kaiku ei ole vuosien kuluttuakaan voi-
nut tyystin hälvetä.

Paitsi aatteellista hyötyä, joka retkistä koitui parantola-
hankkeelle, saavutettiin niillä myös hyvä aineellinenkin tulos.
Ensimmäinen kesäretki tuotti puhdasta Smk. 1.546:86, toinen
Smk. 2.311:10 ja kolmas Smk. 3.278:— eli siis kerta kerralta
paremman tuloksen. Kaikkiaan (Smk. 7.135:96 kultarahaa saat-
toivat niinmuodoin retkien taloudenhoitajat, joina toimivat cives
A. Mustala ja P. Teeri, luovuttaa parantolarahastolle. Kun rau-
tatielippujen hinnat nielivät tuloista huomattavan erän, päätti
osakunta pyytää toisella retkellä junamatkoihin alennusta.
Senaatti ei kuitenkaan tähän suostunut, vaikka rautatiehallitus
oli puoltanut osakunnan anomusta.

P. Teeri.

kiintunut tuberkuloosipäivä oli näet asianomaiselta taholta luovutettu osakunnan käytettäväksi.

Lähimmät toimenpiteet uskottiin parantolakomitealle, jota tätä varten täydennettiin työjäsenillä cives Verna Jorma, Hilja Järvinen, Tyyni Pohjala ja Elsa Rautajoki sekä A. Kuitti, A. Mustala, M. Saarenheimo ja E. S. Tomula. Ensimmäisiin asian vaatimiin tehtäviin kuului n.s. rouvakomitean asettaminen, sillä tällainen komitea oli välttämätön voittojen valmistamisen ja keräämisen sekä arpajaisten muun kaikenpuolisen menestymi-

Parantolaretkeilyjen ohella saattoi osakunta toisellakin tavalla tehdä ajamaansa hanketta suurelle yleisölle tunnetuksi ja koota varoja tarkoitukseen. Kuraattori V. Horellin ehdotuksesta lokakuussa 1911, kun ensimmäinen kesäretkeily oli avannut tien menestykseen, päätettiin toimia maaliskuun 1 p:nä 1912 Helsingissä arpajaiset parantolan hyväksi. Tämä va-

Ensimmäisen kesäretken jälkinäytös
Tampereella.

(N. Pakkala ja A. Järvinen.)

sen kannalta. Liikkeelle saatiinkin ilahuttavassa määrässä arvokkaita helsinkiläisiä rouvia, joiden komiteaan oli henkeä puhaltamassa rouva Maila Mikkola, hän, joka eräässä nuoruutensa novellissa oli niin elävästi kuvaillut tämäntapaisia arpajaispuuhia ja luultavasti jo siitä pitäen oli niistä perillä.

Valmistukset sujuivat kaikissa suhteissa odotusten mukaan, jopa ylittäenkin. Voittoja kertyi sekä Satakunnasta että Helsingistä ja vähin muualtakin runsas kokoelma. Listoilla saatiin rahalahjoja Smk. 5.026:75, ja ennakkoarvat kävivät hyvin kaupaksi. Arpajaisjuhliin lupautuivat pääkaupungin parhaat taitelijakyvyt avustajiksi pelkästään asianharrastuksesta. Kotimaakunnan ja Helsingin lehdet julkaisivat auliisti mainoksia. Pääkaupungin lehdissä oli huomattavilla paikoilla arpajais-ten suositukseksi kirjoituksia, lääkintöneuvos A. Koskimieheltä „Uudessa Suomettaressa“, lääkintöneuvos R. Sieversiltä „Huvudstadsbladetissa“ ja tri G. Mattssonilta „Dagens Tidningissä“. Maila Talvion lennoka kynä palveli myös samaa tarkoituspää, uskollisesti ja uupumatta.

Koitti sitten juhlapäivä. Seurahuoneella, jossa arpajaiset pidettiin, oli arpojen myyntiä varten aamutilaisuus, jossa Apostolin soittokunta kajahutteli säveliä, yliopiston voimistelukurssilaiset suorittivat kansantansseja ja ylioppilas Altti Järvinen esiintyi „Satakunnan Pasina“ laulaen erikoisnumeronaan „Priki Eufrosiinan“. Arpojen myyntiä varten oli Fennian hotellissa, joka saatiin tarkoitukseen ilmaiseksi, kahvikonsertti, johon oli kerääntynyt pääkaupungin hienostoa ja jossa esiintyivät laulajattaret Gerda Lind, Phyllis Sjöström ja Maija Åkerman sekä laulaja Yrjö Somersalmi taiteilija Ilmari Hannikaisen säestämänä. Päivän huippukohdaksi muodostui kuitenkin varsinainen arpajaisiltama Seurahuoneella, jonka suuri sali täyttyi juhlapukuisesta yleisöstä. Tilaisuudessa nähtiin m.m. yliopiston silloinen sijaiskansleri ja rehtori, lääkintöhallituksen pääjohtaja, prof. T. Laitinen, kouluhallituksen pääjohtaja

Loppukohtaus unikuvaelmasta „Satakuntamme menneisyys”.

vhra Y. Yrjö-Koskinen, se-
naattori J. K. Paasikivi,
prof. E. G. Palmén, pää-
toimittaja tri E. Nevanlin-
na ynnä paljon myöhem-
min kohonneita suuruuksia
sekä kosolta pääkaupungin
lääkärikuntaa. Harvoin
saattoi näinä, aikoina näh-
dä helsinkiläistä sivisty-
neistöä kieleen ja puoluee-
seen katsomatta niin ehy-
esti ja runsaasti koolla

Maisteri J. Jaakkola.

kuin tässä tilaisuudessa, jonka voi kaiken muun päivän osalle
sattuneen huomion ohella sanoa muodostaneen tavallaan kuin
alkutahdin siihen suuremmoiseen nousuun, joka myöhemmin
tapahtui meillä tuberkuloositaistelun alalla.

Ohjelman suorituksessa avustivat Ylioppilaskunnan Lau-
lajat ja Ylioppilasvoimistelijat, laulaja Väinö Sola ja taiteilija
Elli Rängman-Björin, joka soitti varta vasten käytettäväksi
luovutetulla Bechstein-flyygelillä. Soitannollista puolta edusti
vielä, Suomalainen Jouhikvartetti, jossa soittivat Carl Lindelöf,
Ossian Fohström, Elis Jurva ja Lepo Laurila. Kirjoittamansa
kertoelman lausui rva Maila Mikkola. Ohjelman huippunume-
rona oli vhra Emil Cedercreutzin järjestämä unikuvaelma „Sata-
kuntamme menneisyys". Siinä laulaa paimentyttö — Esther
Niska-Forsman, kuolemansairaana — lauluaan, jonka muinais-
balladin sanat maisteri J. Jaakkola oli sepittänyt „Vesmanvii-
kin", satakuntalaisen kansanlaulun, säveleeseen. Paimentytön
nukahdettua nurmelle, vaeltaa — ylioppilas Toivo Haapasen sa-
maan säveleeseen soinnuttaman vienon viulumusiikin säestämä-
nä — vaihtelevia henkilöryhmiä, kädessä omenapuun oksat.
Ryhmät esittävät Satakunnan muinaisia asukkaita historiallis-

sa puvuissa, joita m.m. saatiin Ida Aalbergilta käytettäväksi, ja nähtiin siinä lappalaista, talonpoikaa ja vallasväkeä. Uneksivan paimentytön havahduttaa vihdoinkin porilaiseen asetakkiin puettu ryhmä sotilaita, joiden reippaasti marssiessa torvilla soitettiin „Porilaisten marssia”. Kuvaelma, johon oli punottu kaunis ajatus ja jota kannatti vieno tunnelma, värikkäine pukuineen ja mukaansatempaavine loppukäänteineen saattoi yleisön valtavaan innostukseen, joka puhkesi välittömiin ilmauksiin marssin soidessa. Tähän huippukohtaukseen liittyi näet samalla isänmaallista korostusta, sillä elettiin valtiollisen sorron aikaa, jolloin vaino oli kohdistettu myös „Porilaisten marssiin”.

Arpajaisjuhliin ilmestyi rva Maila Mikkolan toimittamana julkaisu *Maaliskuun iltana 19 '12*, jota myytiin saman tarkoituksen hyväksi. Paitsi julkaisun toimittajalta oli siinä avustuksia Ida Aalbergilta, Emil Cedercreutziltä, joka oli myös somistanut sen ulkoasua, Yrjö Koskelaiselta, V. A. Koskenniemeltä ja Konr. Reijo-Vaaralta.

Arpajaisten tilityspuolesta huolehti lääkintöneuvoksetar Aino Koskimies, jonka hyväntahtoista avustusta muistettiin erikoisella kiitollisuudella osakuntalaispiireissä. Hän saattoi tilitää puhdasta Smk. 17.425:50 vanhaa rahaa parantolarahastolle. Hänelle ja muille arpajaisia avustaneille osakunta järjesti illanvieron kiitollisuuden osoitukseksi.

Mainittakoon vielä, että osakunta järjesti arpajaisten yhteyteen jälki-iltaman, joka vietettiin ylioppilastalolla seuraavana sunnuntaina eli maaliskuun 3 p:nä. Tilaisuus antoi rahallisesti heikon tuloksen.

Kun täten suurarpajaisilla ja kesäretkeilyillä oli parantolahankkeelle saatu muokatuksi soveliaista maaperää, katsottiin ajan tulleen maakuntakokouksen pitämiseksi ratkaiseviin toimenpiteisiin ryhtymistä varten. Sitä ennen osakunta tahtoi

määritellä asemansa parantolahankkeen johdossa ja kertyneen rahaston vaalijana. Marraskuun 18 p:nä 1912 osakunta tässä tarkoituksessa päätti asian hyväksi toimia joko Satakunnan kuntien tai maakunnassa mahdollisesti laitoksen perustamista varten syntyvän yhtymän ja Tuberkuloosin Vastustamisyhdistyksen kanssa, pidättäen kuitenkin itselleen erimielisyyden sattuesssa lopullisen päätösvallan parantolan paikan ja suuruuden suhteen. Kun mielissä kangasti sellainen mahdollisuus, että parantolan peruskivi voitaisiin laskea jo vuonna 1914, jolloin osakunnan perustamisesta tuli kuluneeksi 10 vuotta, oli tarpeen ryhtyä nopeasti toimenpiteisiin paikan määräämiseksi, jossa tarkoituksessa tammikuun 27 p:nä 1913 päätettiin pyytää Tuberkuloosin Vastustamisyhdistykseltä asiantuntijoita, sekä myös piirustusten hankkimiseksi, jolloin käännettiin prof. Onni Tarranteen puoleen, hän kun oli piirustanut Takaharjun parantolan. Kun nämä asiat oli saatu käyntiin, osakunta maaliskuun 17 p:nä 1913 päätti kutsua maakuntakokouksen koolle Kokemäelle kesäkuun 21 p:nä samana vuonna. Valtioavun saanti näytti varmemmalta, jos kunnat ottaisivat hankkeen omakseen, ja aiotussa kokouksessa oli myös saatava suostumus kuntien kannatuksesta, jonka suuruudeksi ajateltiin 10—15 penniä silloista rahaa jokaista asukasta kohti kussakin kunnassa. Parantolan vuodeluku mainittiin tällöin 70:ksi ja ilmoitettiin, että osakunnalla oli kahden vuoden tuloksena tarkoitusta varten „koossa ja tiedossa" n. Smk. 100.000:—, josta Smk. 50.000:— Ahlström Oy:n lupamana lahjoituksena.

Kokemäen kokouksessa oli edustettuna 39 Satakunnan kuntaa. Osakunnan puolesta olivat läsnä inspehtori J. J. Mikkola, kuraattori Arvo Inkilä, tohtorit Väinö Horelli ja Hannes Ryömä sekä maisteri Niilo Lehmuskoski. Tri Horelli esitti parantolahankkeen aikaisemmat vaiheet, ja tri Ryömä teki selkoa laitoksen suunnitteluista, kustannusarvioista y.m. osoittaen seuranneessa keskustelussa erikoista taitoa johtaa suuren kokouk-

sen mielipide tarkoitettuun tulokseen. Niinpä yksimielisesti ja innostuksen vallitessa päätettiin kokouksen nimessä kehoittaa kaikkia Satakunnan kuntia myöntämään parantolalle 15 pennin avustus kunnan jokaista asukasta kohti 10 vuoden aikana. Samoin hyväksyttiin melkein sellaisenaan osakunnan parantolaa varten laatimat säännöt, joiden mukaan omistajan vastuu lankeksi osakunnalle. Osakunnan kokouksessa toukokuun 30 p:nä 1913, jolloin säännöistä päätettiin yhdeksän miehen kesken, tämä vastuuvollisuus herätti vakavia arveluita. Kun ei muutakaan omistajaa voitu ajatella, hyväksyttiin omistus osakunnalle siinä mielessä, että Kokemäen kokouksessa löydetäisiin omistuskysymykselle onnellisempi ratkaisu. Toista omistajaa ei siis tämäkään kokous voinut esittää.

Edustajakokouksen päätöksen mukaisesti käännyttiin siten kuntien puoleen avustuksen myöntämiseksi. Kunnista 33 myönsi pyydetyn kannatuksen, kun taas eräät halusivat tinkiä ja muutamat kielsivät sen kokonaan. Kokouksessa hyväksyttyjen sääntöjen mukaan osakunta syyslukukauden alussa 1913 siirsi parantolaa koskevien asioiden valvomisen erikoiselle johtokunnalle, johon jäseniksi kutsuttiin prof. J. J. Mikkola, lääkintäneuvos Uno Lojander, teit Hannes Ryömä ja Hj. Nordling, rakennusmestari Nestori Eskola, kapteeni H. Lucander ja maanviljelijä Otto Setälä sekä varalle tuomari Väinö Tanner ja maanviljelijät Erland Ala-Heikkilä ja K. T. Vänniä. Samalla osakunta päätti luovuttaa parantolarahastonsa valitun johtokunnan hoitoon, mutta rahastonhoitajaksi jäi edelleenkin osakunnan kuraattori.

Tilinpäätöksen mukaan oli joulukuun 31 p:nä 1913 rahastossa varoja Smk. 32.073:56, johon m.m. sisältyi pitkin vuosia eri tahoilta Satakuntaa virranneita eriä yhdistyksiltä ja toverikunnilta sekä rva Maila Mikkolan kahden painetun puheen myynnistä ja ennen mainitun näytelmän esittämisoikeudesta.

Osakunnan pyynnöstä kävivät lääkintöneuvos Richard Sievers ja professori Onni Tarjanne kesällä 1913 tarkastamassa parantolaa varten ehdotettuja paikkoja. Lausunnossaan helmi-kuun 2 p:ltä 1914 he asettuivat kannattamaan n.s. Pirilän nientä Harjavallassa. Seuraavana päivänä pitämässään kokouksessa osakunta hyväksyi tämän parantolan paikaksi. Myöhemmin kevätlukukaudella ostettiin Smk :n 40.000:— kauppahinnalla parantolaa varten Ala-Futkan tila, jonka maata mainittu luonnonkaunis niemi on. Ensimmäinen ratkaiseva askel oli täten otettu.

Parantolan
paikka.

Osakuntalaiset tutustuivat tähän omaan taloonsa vuonna 1915 kesäjuhlilla, joita vietettiin Harjavallassa kolmena perättäisenä päivänä. Tulevan parantolan paikalle järjestetyssä juhlatilaisuudessa puhuivat rouva Maila Mikkola, maisteri Aina Lähteenoja ja tri J. Pentti. Maisteri N. Lehmuskoski lausui V. A. Koskenniemen „Vanhan Markun". Seuraavana päivänä oli seuratalolla parantolan hyväksi iltama, jossa puhuivat inspektori, prof. J. J. Mikkola, maisteri A. Kuitti ja ylioppilas V. Hirsjärvi. Maisteri N. Lehmuskoski lausui Bürgerin kauhuballadin „Leonore" ja ylioppilas I. Helenius Koskenniemen „Hannusta" ensimmäisen osan. Viulunsoittoa esitti ylioppilas Toivo Haapanen. Lopuksi oli ohjelmassa Maila Talvion näytelmä „Huhtikuun Manta".

Samana sunnuntaina olivat osakuntalaiset aikaisemmin päivällä vieraina taiteilija, vhra Emil Cedercreutzin kauniissa kesäasunnossa, jossa oli järjestetty heille pidot. Osakuntalaisten puolesta puhui ylioppilas Vera Schultz ja ojensi isännälle ryijyn muistoksi satakuntalaisilta ylioppilailta.

Kevätlukukaudella 1914 tapahtui toinenkin ratkaiseva käänne näissä asioissa. Kun oli käynyt ilmeiseksi, ettei valtiolainaa tultaisi myöntämään parantolalle, jos osakunta välittömästi sen omistaisi, päätti osakunta kokouksessaan toukokuun 27 p:nä

Osakunnalta
osaakeyhtiölle.

1914 luovuttaa hankkeen toteuttamisen ja omistusoikeutensa tulevaan parantolaan sitä varten muodostettavalle osakeyhtiölle, jossa osakunta parantolarahastonsa varoilla merkitsisi itselleen määräävän osake-enemmistön. Osakepääoman suuruus vahvistettiin Smk:ksi 30.000:—, josta osakunta merkitsi ä Smk:n 100:— suuruisia osakkeita Smk:lla 28.300 :—. Samalla kun tästä merkinnästä ja yleensä uudesta järjestelystä ilmoitettiin joulukuun 6 p:nä 1914 pidetyn perustavan yhtiökokouksen päätöksen mukaan jäsenkunnille, saatettiin niitten tietoon alleviivauksin myös sekin, ettei yhtiön osakkeille tulla jakamaan osinkoa, joten yhtiön toiminta siis taatusti kuului hyväntekeväisyyden piiriin.

Yhtiön johtokuntaan valittiin perustavassa kokouksessa samat henkilöt, jotka olivat kuuluneet aikaisempaan johtokuntaan, sillä poikkeuksella, että kapteeni H. Lucander-vainajan tilalle valittiin varsinaiseksi jäseneksi maanviljelijä K. T. Vänniä ja hänen tilalleen varajäseneksi kansanedustaja N. Aronen.

4. KOTISEUTUHARRASTUKSIA.

Kansanvalistus

Parantolahanke sitoi osakunnan harrastusta siinä määrin, ettei mielenkiintoa ja voimia riittänyt suuresti muuhun näinä vuosina. Kotiseutuun kohdistuva valistustyö ei sekään siis päässyt vauhtiin. Sama ilmiö lienee ollut havaittavissa myös muissakin osakunnissa, sillä vaikkei asiasta vielä tähän aikaan oltu aivan selvillä, olivat osakunnat ja ylioppilasnuorisoyhteisöt yleensä kadottamassa entisen merkitsevän asemansa maaseudun valistustyön tukemisessa. Maaseutu alkoi tulla omin neuvoin toimeen semminkin yhä määräperäisemmän nuorisoseuratyön tehostuessa.

Parantolahanke muodostui Satakuntalaiselle Osakunnalle uudeksi ja entistä käytännöllisemmäksi kotiseututyön muodoksi, joka tavallaan tuli olemaan jatkona aikaisemmalle kansanvalis-

tustoiminnalle, sillä parantolahanketta ajettaessa kiinnitettiin nimenomaan huomiota myös terveydelliseen valistukseen.

Ei puuttunut kuitenkaan eräitä yrityksiä, jotka osoittivat, ettei varsinaiseen kansanvalistukseen kohdistuva harrastus ollut Satakuntalaisessakaan Osakunnassa kokonaan kuollut. Niinpä osakunnan kansanvalistuskomitea katsoi voivansa marraskuussa 1911 jälleen esittää, että ryhdyttäisiin keräämään tilastoa aikoinaan laaditun maakunnan sivistyskartan täydennykseksi. Asiaa virisi tällöin laajahko keskustelu, jossa valitettiin kansanvalistusharrastuksen laimeutta osakunnassa ja pidettiin lehtialennusten välittämistä vähäpätöisenä. Tilastohankkeelle annettiin hurskas kannatus, ja tuli tiedustelun kohdistua 1) kouluihin ja oppikursseihin, 2) valistusseuroihin ja yhdistyksiin, 3) kirjastoihin ja lukutupiin sekä 4) sanomalehtien ja aikakausikirjojen leviämiseen. Hankittavalla sivistystilastolla, joka supistui pelkään suunnitteluun, oli tarkoituksena myös saada valaistusta toistuvaan pulmakysymykseen kiertävien kirjastojen tarpeellisuudesta. Kun tästä ei ollut varmuutta olemassa, ei osakunta katsonut voivansa uhrata varoja niiden uusimiseen, joten ne olivat kutakuinkin sillä kannalla, kuin osakunta oli ne perinnöksi saanut Länsisuomalaiselta Osakunnalta. Näinä vuosina ei niihin tullut muuta lisäystä kuin osakunnan toimittamat kotiseutututkimusjulkaisut.

Kuolleena syntyneeksi voi sanoa sitäkin aloitetta, jonka kansanvalistuskomitean puolesta ylioppilas A. Kuitti lokakuussa 1912 esitti osakunnalle ja jonka tarkoituksena oli keksiä keinoja, miten osakunnan taholta voitaisiin herättää maakunnan nuoriso- ja edistysseuroissa virkeämpää toimintaa. Ehdotuksen mukaan olisi pyrittävä niissä saamaan aikaan ohjelmien yhtäläisyyttä, esim. varaamaan iltoja, jolloin käsiteltäisiin jonkun kirjailijan tai muun merkkihenkilön toiminnan eri puolia. Oman heikkoutensa tuntien osakunta ei katsonut voivansa ryhtyä asiassa toimenpiteisiin. Kansanvalistustyön aika siinä mie-

lessä, kuin sitä ennen tehtiin, alkoi siis olla ohi, ja kun ei uusia-
kaan tehtäviä varten osakuntalaisilla riittänyt aikaa ja voimia,
katsottiin kansanvalistuskomitean merkityksen siinä määrin
supistuneen, että päätettiin vuodelta 1913 lakkauttaa palkan
maksaminen komitean sihteerille.

Kansan-
opistot.

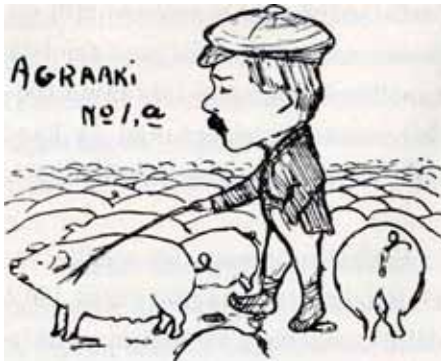
Osakunnan myötävaikutuksella, kuten on esitetty, sai Kankaanpään kansanopisto alkunsa. Se ei muodostunut lupaavaksi ja niinpä saatiin helmikuussa 1910 opiston johtajalta Juho Torvelaiselta pitkä kirjelmä, joka puhui vaikeasta taloudellisesta tilanteesta. Opettajat olivat saaneet tehdä ensimmäisen lukukauden palkatonta työtä, ja tuleva ei luvannut paljon parempaa. Paitsi rahallista apua tarvittiin myös kirjoja, sillä opistolla ei ollut vielä kirjastoa. Vastaviihityn koulun tukala asema hellytti osakuntaa, joka päätti panna toimeen keräyksen sekä kirja- että rahalahjojen kartuttamiseksi. Ajateltiin jo kiertävien kirjastojen lahjoittamista opistolle, johon hyvään tarkoitukseen ne kuitenkin havaittiin epäkäytännöllisiksi. Myöhemmin nähtiin parhaaksi järjestää opiston hyväksi joululoman aikana 1911 Porissa arpajaiset, jotka tuottivat puhdasta Smk. 2.158:93. Tämä luovutettiin opiston johtokunnan muuten vapaasti käytettäväksi paitsi että Smk. 1.000:— oli varattava opetusvälineitten hankkimiseen. Asianomaiselta taholta oli näet annettu vihjaus tällaisen ehdon tarpeellisuudesta, sillä muuten olisi rahapulassa oleva johtokunta tuskin myöntänyt tähän tarkoitukseen varoja ainakaan riittävästi.

Suhteiden ylläpitämiseksi vierailivat maakunnan molempien kansanopistojen johtajat näinä vuosina osakunnassa. Huittisten opiston johtaja ja entinen osakuntalainen, maisteri Sakari Loimaranta lokakuussa 1911 puhui osakunnassa kansanopistoista kosketellen tietämättömyyttä, joka ylioppilaspireissä vallitsee kansanopistotyön suhteen, ja toivoen vuorovai-
kutusta opistonuorison ja ylioppilaiden välille. Kankaanpään

kansanopiston johtaja Juho Torvelainen vähän myöhemmin eli tammikuussa 1912 niinkään osakunnassa piti opistonsa asioista puheen, jossa selosti sen käytännölliseen elämään tähtääviä työtapoja. Häinkin kaipasi vuorovaikutusta osakunnan ja kansanopiston kesken ja arveli tämän käyvän paraiten laatuun koti-seutututkimuksen merkeissä.

Mainitut vierailukäynnit valmistivat maaperää uusille vetoamisille opistojen taholta. Huittisista tuli maaliskuussa 1912 kirjelmä, jossa opiston taloudellista asemaa kuvailtiin synkin värein. Kun kuluvalta vuodelta ei ollut venäläisten viranpitäjien painostuksesta tiedossa kansanopistoille valtioapua, oli odotettavissa, että päättyvä lukukausi merkitsisi opistolle Smk:n 4.000:— vajausta. Tilanne oli „mitä vakavin“, kuten kirjelmässä alleviivattiin, senkin vuoksi, että seuraavaa työvuotta varten tarvittiin Smk. 9.000:—. Ellei apua saataisi taholta tai toiselta, oli opiston suljettava ovensa päättäessään keväällä 20:n työvuotensa. Opisto rohkeni vedota osakunnan avustaviin toimenpiteisiin, jotka olivat pelastaneet tilanteen, kun koulu vuonna 1904 oli ollut tukalassa asemassa.

Kun osakunnan edustaja, ylioppilas A. Kuitti oli käynyt pääsiäisloman aikana opistolla ja todennut tilannekuvauksen oikeaksi, ryhdyttiin osakunnassa asiasta neuvottelemaan. Opiston taholta oli esitetty stipendiaattien lähettämistä varoja keräämään. Kun Kankaanpään kansanopistolta oli tullut myös avunpyyntö ja se oli osakunnan perustamana katsottava sille vieläkin läheisemmäksi, olisi siis osakunnan pitänyt lähettää maakuntaa kiertämään senkin varalta stipendiaatteja eli siksi monta, että kustannukset tuskin peittyisivät, kuten kokemuksen perusteella saatettiin otaksua. Missään tapauksessa ei saatettu edellyttää varoja kertyvän siinä määrin, että opistot tulisivat autetuiksi. Neuvottomina lykättiin asia kuitenkin vielä seuraavaan kokoukseen. Tällöin osakunta 11 äänellä 8 vastaan päätti olla lähettämättä stipendiaatteja. Vähemmistö siitäkkin huoli-

Agronomi K. Soini.

matta, ettei mainittavaa tulosta voitukaan odottaa, olisi tahtonut hyvän tahdon osoituksena suostua edes yrittämään. Ettei päätös tekisi tylyä vaikutusta, jätettiin kansanvalistuskomitean tehtäväksi suostuttaa osakuntalaisia kutakin alueeltaan keräämään maakunnan kansan-

opistoille kannatusvaroja, jotka komitea sitten aikanaan toimittaisi perille. Toimenpiteestä päätettäessä saatettiin se arvaata hurskaaksi toivomukseksi, joksi se jäikin.

Syksyllä 1912 heräsi osakuntalaisissa ajatus, että jotakin pitäisi sentään tehdä ja erikoisesti Kankaanpään kansanopiston hyväksi, sillä katsottiin sen olevan etuoikeutetussa asemassa ja sillä oli vaikutusvaltaisia ystäviä osakunnassa. Niinpä päätettiin seuraavan joululoman aikana järjestää iltamia Porissa, Raumalla ja Noormarkussa. Puhdasta saatiin tällöin opiston kassaan Smk. 1.102:89. Talvikiertueen ohjelmasta mainittakoon rva Maila Mikkolan kirjoittama ja harjoittama näytelmäkappale „Talonhuijarit”, jonka esittämisoikeudesta tulo lankesi Kankaanpään kansanopiston hyväksi.

Opistossa tapahtui näihin aikoihin johtajanvaihdos ja v.t. johtajaksi tuli agronomi Kalle Soini, jonka toivottiin jäävän vakinaiseksi ja saavan parannusta myös opiston taloudelliseen asemaan. Kun osakunnan saamien tietojen mukaan ei opiston johtokunta ollut tehnyt kaikkea agronomi Soinin jäämiseksi paikalleen, katsottiin olevan syytä tästä huomauttaa kahdenkeskisesti johtokunnalle. Tämäkin välikohtaus olkoon sallittu vain osoittamaan, kuinka läheiseksi osakunta edelleen käsitti suhteensa Kankaanpään kansanopistoon.

Kotimaakuntaan kohdistuvien valistusharrastusten yhtey- Satakunta II.
dessä otettakoon myös puheeksi osakunnan toiminta kotiseutu-
tutkimuksen hyväksi näinä vuosina. Edellisellä kymmenluvulla,
kuten muistetaan, aloitettiin „Satakunta“-niminen tutkimussar-
ja lupaavalla ykkösellä ja sen valmistuttua 1907 ryhdyttiin
puuhaamaan kakkosen julkaisemista. Kesti kuitenkin vuosia
ennenkuin puuhista tuli totta. Talvella 1910 jo suunniteltiin
painatuksen aloittamista, joten uskottiin julkaisun valmistu-
van jouluksi. Luvassa olleet kirjoitukset kuitenkin viivästyivät,
ja viimeisen viivytyksen aiheutti prof. E. G. Palménin kirjoin-
tus isästään J. Ph. Palménista hänen syntymänsä 100-vuotis-
muiston johdosta. Muita kirjoituksia oltiin ehditty jo sitä en-
nen latoa, joten tästä syystä oli mainitulle kirjoitukselle, joka
tuli johtavaksi, varattava erikoinen sivumerkintänsä. Vihdoin
jouluksi 1911 ilmestyi „Satakunta II“, joka omistettiin J. Ph.
Palménin muistolle.

Tästä julkaisusta oli erikoisesti vaivannäköä inspektorille,
joka mieskohtaisin kehoituksin hankki useat kirjoituksista, tar-
kasti käsikirjoitukset ja valvoi painatuksen. Tästä on syytä
erikseen huomauttaa, kun eräissä julkaisuun kohdistuneissa suo-
siollisissa arvosteluissa erehdyttiin sen varsinaisesta luojasta,
jona siis on pidettävä osakunnan inspektoria. Teos sai täyden
tunnustuksen m.m. niin pätevältä taholta kuin tri A. M. Tall-
grenilta, joka „Helsingin Sanomiin“ 19. 12. 1911 kirjoittamas-
saan arvostelussa pitää sitä kokonaisuuteen katsoen ehkä par-
haana siihenastisista osakuntien kotiseutu julkaisuista.

Saavutettu tunnustus kannusti osakuntaa uusiin ponnistuk- Satakunta
siin. Jo helmikuussa 1912 päätettiin ryhtyä toimittamaan „Sa- III.
takunta“-sarjan kolmatta nidettä, jonka suhteen evästyksenä
lausuttiin, että siinä maakunnan luonnonhistoriallinen tutkimus
tulisi entistä enemmän edustetuksi — toivomus, jota ei taaskaan
voitu toteuttaa. Näin kävi siitä huolimatta, että tällä kerralla

oli julkaisuun tarjolla kirjoituksia enemmän kuin siihen voitiin ottaa. Toukokuussa 1914 sitten ilmestyi painosta „Satakunta III”, jonka painatuksesta ja oikaisuluvusta huolehti jälleen osakunnan inspehtori. Tämä nide ei julkisuuden taholta saavuttanut yhtä suurta huomiota kuin edellinen.

Edelliset julkaisut muodostuivat osakunnalle taloudellisesti rasittaviksi, vaikka yliopistolta saatiinkin painatusapua. Tällä kerralla järjestyi kustannuspuoli entistä paremmin, sillä tehdyn sopimuksen mukaan otti W. S. O. huolehtiakseen siitä ehdolla, että osakunta suoritti sille rahassa yliopistolta odotetun avustuksen Smk. 800:— (saatiinkin vain Smk. 700:—) ja sitoutui lunastamaan julkaisua 200 kpl. à 2:50 — sopimustapa, jollaista myöhemminkin käytettiin. Ettei osakunta julkaisuillaan havitellut suurta rahallista tulosta, ilmenee esim. vuoden 1915 talousarviosta, jossa on edellytetty mainittuna vuonna myytävän I 5 kpl. à 1:—, II 10 kpl. à 3:— ja uutuutta III 50 kpl. à 2:50.

Jotta kotiseutututkimusten julkaiseminen saataisiin vastaisuudessa taloudellisesti paremmalle pohjalle ja niistä aiheutuva rasitus tasaisemmin jaetuksi eri vuosille, päätettiin vuoden 1915 talousarviossa varata Smk. 300:— erikoiseen julkaisurahastoon, jota olisi edelleen kartutettava niin, että tämän rahaston varoista voitaisiin julkaisut kustantaa.

Maakuntalaulu.

Kotiseutuharrastusten ollessa puheena mainittakoon vielä eräästä samaan ryhmään kuuluvasta hankkeesta, jossa osakunta lopulta joutui näyttelemään vain statistin osaa. Asian alku oli sellainen, että „Uudessa Suomettaressa” oli talvella 1912 yleisön osastossa Satakuntalaiselle Osakunnalle kohdistettu kehoitus maakuntalaulun hankkimiseksi Satakunnalle. Kirjoittajaa oli kannustamassa Uudellemaalle samoihin aikoihin valmistuva Johannes Linnankosken sepittämä maakuntalaulu, jolle Sibelius antoi sävelen. „Satakunnan laulua” odotti nimi-

merkillä esiintynyt kirjoittaja osakunnalta, koska tiesi sen „keskuudessa kyllä olevan runo- ja sävelniekkoja”.

Osakunta ei voinut jättää kehoitusta huomioon ottamatta, vaikkakin se tunsu avuttomuutensa tällaisen käytännöllisen runouden alalla. Asetettu runokomitea esitti, että sille annettaisiin lupa neuvotella harkintansa mukaan asiasta runontaitajien kanssa. Ehdotus tosin hyväksyttiin, mutta evästävä keskustelu oli siksi hupaisaa laatua, ettei komitea katsonut sen koommin enää voivansa asiaan palata.

Sitäpaitsi saattoi osakunta katsoa itsensä vapautuneeksi tässä suhteessa enemmistä velvollisuuksista, sillä kesällä 1912 Satakunta sai maakuntalaulun, jonka lehtori A. Törnudd oli säveltänyt opistonjohtajatar Aino Voipion sanoihin ja joka ensimmäisen kerran esitettiin Huittisten kansanopiston 20-vuotisjuhlassa. Tämä oli muuten järjestyksessä toinen satakuntalainen maakuntalaulu, sillä ensimmäisen oli opettaja J. N. Vainio säveltänyt opettaja Juho Laineen sanoihin ja sisältyi tämä paljon levinneeseen „Valistuksen laulukirjaan”. Mutta ei kaksi ilman kolmatta. Kolmannen maakuntalaulun Satakunta sai murrekirjailijaltaan Hj. Nortamolta, jonka sepittämiin sanoihin Toivo Kuula liitti sävelten siivet. Tämän maakuntalaulun on osakunta tunnustanut omakseen ja on koettanut puolestaan tehdä propagandaa sen hyväksi.

5. ESTEETTISIÄ HARRASTUKSIA.

Olemme aikaisemmin tutustuneet rva Maila Mikkolan harrastuksesta syntyneen Lukupiirin toimintaan sen ensimmäisinä vuosina. Oleellisesti eivät torstai-iltojen ohjelmat seuraavina-
kaan vuosina muuttuneet. Kuitenkin tuntui kuin Lukupiiri olisi kuvailtavana kautena sisäisesti kasvanut ja voimistunut, osittain iän tuoman kokemuksen ja semminkin uuden osakunta-
Lukupiiri.

huoneiston luoman ja lujittaman yhteishengen vaikutuksesta. Lukupiiri puolestaan aloitteillaan ja aatteellisella tuellaan oli entistä enemmän osakunnalle avuksi ja muodosti sille välttämättömäksi tunnustetun täydennyksen. Niinpä Lukupiirin illoista virisi ajatus parantolaretkeilyjen ja niiden ohjelmien järjestämiseen, kuten Lukupiirin uskollinen kantajoukko suurimmaksi osaksi huolehti niiden suorittamisesta. Parantolan hyväksi pidettyjen suurarpajaisten parhaat ajatukset olivat nekin hedelmöityneet tässä maaperässä, jonka tarhurina väsymättömästi uurasti rva Maila Mikkola. Voidaanpa sanoa, että myös maakunnan kansanopistojen huolia huokailtiin tässä piirissä eikä ainoastaan huokailtu vaan kehiteltiin päättävästi iltama suunnitelmia, joita osakunta sitten virallisesti toteutti.

Näin siis Lukupiirissä, jonne oli kokoonnuttu kirjojen ääreen etsivin mielin, kirjoista siirryttiin taas elämään, keskelle päivän polttavia kysymyksiä. Siten Lukupiiri tuli jäsenilleen merkitsemään ei ainoastaan tunteen ja mielikuvituksen mutta mitä suurimmassa määrässä myös tahdon kasvattamista, sillä tämän piirin keskuudessa ovat lannistuksen hetket olleet tuntemattomia.

Eräänä marraskuun torstaipäivänä 1913 vietti Lukupiiri kotimaista iltaa, joka muodostui runon juhlaiksi. Kynttilöiden valossa selostettiin oikaisuvedoksesta V. A. Koskenniemen runokokoelmaa „Hiilivalkea“, joka tässä ympäristössä tapasi kiitolisen kuulijakunnan kuten Koskenniemi aina. Illan toisena uutuutena oli Maila Talvion väkevätehoinen romaani „Yölintu“, hänen itsensä esittämänä. Myöhäksi vierähtäneen illan päätökseksi oli rva Mikkola varannut miellyttävän yllätyksen: hän oli satakuntalaisista helmistä antanut valmistaa rintaneulan, jota saisi vuoden kerrallaan kantaa osakunnan kulloinkin paras lausuja. Neulan ensimmäiseksi kantajaksi tuli maisteri Niilo Lehmoskoski.

Joudumme täten koskettelemaan erästä kunniakasta sivua osakunnan historiassa ja puhumaan lausuntaharrastuksen elpymisestä sen jäsenten keskuudessa. Varsinaissuomalainen Osakunta lähetti huhtikuussa 1912 suomalaisille osakunnille kirjeen, jossa se esitti, että kaunoluvun ja lausuntataidon edistämiseksi ylioppilaspiireissä järjestettäisiin vuosittain mainittujen osakuntien kesken julkisia kilpailuja. Osakunta yhtyi miehilyvällä aloitteeseen, josta saivat alkunsa osakuntien hyväksymien sääntöjen mukaan vuosittain kevätlukukaudella tapahtu-

„Suru.“

vat lausuntakilpailut. Ensimmäisen kerran lausunnan jalossa taidossa kilpailtiin vuonna 1913 ylioppilastalon juhlasalissa, joka oli ääriään myöten täynnä, niin että tuolin varaaminen eräälle myöhästyneelle palkintotuomarille tuotti vaikeuksia. Satakuntalaista Osakuntaa edustivat harvinaisessa tilaisuudessa: Hilja Järvinen Larin-Kyöstin runolla »Äiti ja poika», Niilo Lehmuskoski Eino Leinon runolla „Räikkö Räähkä" ja Jalmari Pentti I. A. Krylovin runolla „Parnasso". Nämä ennakolta osakunnassa toimitetun valinnan perusteella hyväksytyt edustajat hankkivat osakunnalle voiton ja toivat osakuntainvälisenä palkintona Yrjö Liipolan veistämän pronssisen taideteoksen »Suru". Yksityisistä lausujista sai niinkään ensimmäisen pai-

kinnon -osakunnan edustaja, maisteri Niilo Lehmuskoski, joten hän saattoi täydellä oikeutuksella kantaa ensimmäiseksi rva Maila Mikkolan lahjoittamaa helmineulaa.

Osakunnan täten saavuttamaa riemuvoittoa juhlittiin illallisilla Kaisaniemen ravintolassa, jossa ylioppilaat ennenkin olivat viettäneet niin monia innostuksen hetkiä. Vähän myöhemmin vietettiin osakunnassa erityinen lausuntaharrastuksille omistettu illanvietto, jonka tervehdyspuheessa käytettiin sekä lausunnassa että urheilussa saavutetun kaksoisvoiton johdosta sanaa: „helleeninen”. Kilpalausajat esittivät uudestaan runonsa ja saivat ruusunsa, ja rva Maila Mikkola, joka oli ollut heitä valmentamassa voittoon, piti taas erään monista henkeivistä puheistaan suomen kielen ja sen viljelyksen puolesta.

Seuraavana syksynä otettiin osakunnassa keskusteltavaksi, miten lausuntaharrastusta voitaisiin vastaisuudessa edistää osakuntalaisten keskuudessa. Tuloksena oli, että yliopiston kaunoluvun opettaja, maisteri Ilmari Räsänen ryhtyi antamaan osakuntalaisille opetusta lausunnassa. Oppilaita oli kuitenkin verrattain vähän, mutta työtä jatkettiin siitä huolimatta vielä kevätlukukaudella. Jäsentenkeskeisten lausuntakilpailujen perusteella ei katsottu voitavan ottaa osaa kevään osakuntainväliin kilpailuihin. Sen sijaan maisteri Räsänen oppilaat järjestivät osakunnassa illanvieron lausunnan merkeissä.

Antavammaksi muodostui eräs toinen saman syksyn aloitteista esiintymistaidon edistämiseksi osakuntalaisten kesken. Henkiin herätetty Lausuntapiiri otti järjestääkseen joka toinen torstai osakunnan huoneistossa illanviettoja, joissa lausuntanumerojen ohella pidettiin puheita ja esitelmiä. Erään illan ohjelman valmistivat rva Maila Mikkolan johdolla uudet jäsenet ja tästä sitten myöhemmin kehittyi vakiintunut tapa, joten nuoret osakuntalaiset täten alusta alkaen on saatettu aktiiviseen toimintaan. Kun Lukupiirillä oli „Musta kirjansa” tallettamassa torstaisten iltojen elämyksiä kirjojen ja kirjailijoiden

parissa, hankki Lausuntapiiri „Sinisen kirjansa", jossa se sai kuvatuksi omat torstainsa, jotka vuorottelivat edellisten kanssa. Lausuntapiirin illat muodostuivat suosituiksi tilaisuuksiksi, jopa siinä määrin, että niistä arveltiin koituneen hieman haittaa osakunnan viralliselle komennolle. Joko tästä tai muusta syystä nämä illat loppuivat seuraavalla lukukaudella.

Yksityisesti sentään vielä harrastettiin lausuntaa, joten osakunta saattoi jälleen lähettää talvella 1915 edustajansa osakuntainvälisiin lausuntakilpailuihin. Kilpakentälle kutsuttiin tällöin cives I. Helenius, V. Hirsjärvi ja N. T. Virtanen, jotka osakunnalle toivat III palkinnon. Ensiksimainittu lausuen loistonumeronaan Koskenniemen „Hannua" sai III henkilökohtaisen palkinnon. Voittajille järjestettiin nytkin illanvietto ruusuineen. Ylioppilas I. Helenius sai vuorostaan kiertävän helmineulan.

Osakunnan harrastukset lausunnan edistämiseksi herättivät huomiota myös maakunnassa. Ilmauksena tästä lienee pidettävä Porin Lyseon Toverikunnan talvella 1914 osakunnalle lähettämää kirjelmää, jossa se pyysi neuvoa lausuntaharrastusten ohjaamiseksi. Osakunnan kehoituksesta pidettiin sitten pääsiäisloman aikana Porissa Satakunnan oppikoulujen edustajien kokous, jossa päätettiin vuosittain järjestää näiden koulujen kolmen ylimmän luokan kesken lausuntakilpailuja. Näihin kilpailuihin, joita edelleen on harrastettu, lähettää osakunta aina yhden palkintotuomarin.

Oppikoulujen lausuntaharrastukset.

Luku- ja Lausuntapiirin sisaruspariin liittyi vuonna 1914 uutena jäsenenä Kynäpiiri, jonka tarkoituksena oli toimittaa maakunnan lehtiin arvosteluja kirjallisuuden alalta. Tämäkin ajatus oli lähtöisin rva Maila Mikkolasta, joka myös innoitti kynäkäyttäjiä heidän työssään. Näkyvänä tuloksena tästä olivat kevätpuolella vuotta „Satakunnan Sanomissa", „Länsi-Suo-

Kynäpiiri.

messa" ja „Rauman Lehdessä" julkaistut komeat kirjallisuusnumerot, joista Kynäpiiri talletti kappaleet myös osakunnan arkistoon. Toiminta jatkui samaan tapaan seuraavanakin lukuvuonna. Erikoisuutena mainittakoon, että Kynäpiiri yhdessä Lukupiirin kanssa järjesti joulukuussa 1914 kirjallisen illanvieron, jonka tarkoituksena oli tutustuttaa osakuntalaisia jou-lun kirjamarkkinoihin.

Teatteri-
harras-
tuksia.

On jo ohimennen tullut mainituksi, että osakuntalaiset harrastivat myös teatteria, jota harrastusta tässä yhteydessä erikoisesti vielä korostettakoon. Näinä vuosina näki usein satakuntalaisia tuolirivin täydeltä istumassa Kansallisteatterissa, vieläpä tavallisesti ensi-illoissa. Lukupiirin ja Lausuntapiirin vaikutuksesta tämä teatteriharrastus kohdistui semminkin näytäntöihin, joissa esiintyi Ida Aalberg. Niinpä oli Lukupiiri in corpore lunastanut jonotuksen vuoksi vaikeasti saatavat liput „John Gabriel Borkmanin" ensi-iltaan syksyllä 1909 ja ojensi siellä kukkavihon suurelle näyttelijättärelle. Hänen ohjaamansa ja loistolla parrasvaloon asettamansa „Ikuisen taistelun" ensi-illassa oli myös paljon osakuntalaisia, arviolta neljäsosa kaikista. Satakuntalaiset ylioppilaat muistivat häntä kukkasin myös „Antonius ja Kleopatran" ensi-illassa keväällä 1911, jolloin hän näytäntökauden päättyessä erosi syntyneen ristiriidan tähden Kansallisteatterista. Taiteilijatar lähetti osakuntalaisille kiitoskirjeen. „Sillä hetkellä jolloin koetetaan vetää kotoinen turve jalkojeni alta pois, syystä että olen uskaltanut sanoa, mitä vaaroja huono teatteri voi tuottaa nuorelle kansalle, ja että aina täytyisi pyrkiä parainta saavuttamaan, sillä ainoastaan paras taide on todella kansallinen, — senlaisella hetkellä se on suuri lohdutus, jos huomaa olevansa ymmärretty siltä nuorisolta, jossa piilee kansan ja maan tulevaisuus. Ihanteellisuudessa on se voima, joka ei koskaan loppu, joka aina vaan kasvaa, sillä *ihanteet*, ne ne tekevät kansan kansaksi. Toivon, että me sillä tiellä toistekin tapaaamme toisemme."

Tämä toivomus kirjaimellisestikin ottaen myös toteutui. Kun Ida Aalberg tuli olleeksi 40 vuotta suomalaisen näyttämötaiteen palveluksessa, oli Kansallisteatterissa juhlanäytäntö, jossa myös Satakuntalainen Osakunta kunnioitti häntä

Kukkaiskunnioitus Ida Aalbergille
pilapiirtäjän silmällä nähtynä.

kukkalaitteellaan. Vähän sen jälkeen eli tammikuun 27 p:nä 1914 oli osakuntalaisilla ilo saada hänet vieraakseen osakunnan huoneistoon, jossa hänen kunniakseen järjestettiin juhlatilaisuus. Taiteilijattaren mukana oli hänen miehensä, vapaaherra A. Uexkull-Gyllenbandt. Tilaisuudessa pidetyistä puheista mai-

Tri J. Pentti.

nittakoon rva Maila Mikkolan, vhra Emil Cedercreutzin ja tri J. Pentin esiintymiset, joista jälkimmäinen puhui rahvaan näytelmätaiteen pyrkimyksistä. Tälläkin juhalla oli pikkutuntinsa, jolloin koturnit riisuttiin ja yhdyttiin poloneesiin ja lopuksi hilpeään piirileikkiin, mukana kunniavieras Ida Aalberg.

Seuraava kohtaaminen tapahtui vuotta myöhemmin eli tammikuun 22 p:nä 1915 Ida

Aalbergin ruumisarkun ääressä. Osakunta oli in corpore kokoontui surujuhlaan, ja laskettiin sen puolesta seppele. Kun Lukupiiri kokoontui kevätlukukaudella ensimmäisen kerran, muodostui tilaisuus muistojuhlaksi. Ida Aalbergin kuvan ympärille oli asetettu tulipunaisia tulppaaneja ja kynttilät paloi-
vat. Illan ohjelmassa oli Schillerin jalohenkinen „Orleansin neitsyt”. Tämän näytelmän pääosa oli askarruttanut suuren taiteilijattaren palavaa henkeä hänen elämänsä viimeisinä viikkoina. Kuten tiedettiin, odotettiin häntä Helsinkiin esiintymään Orleansin neitsyenä, kun kuolema hänet kohtasi.

6. URHEILU.

Kunnian
kukkuloilla.

Osakunnan urheiluolot edellisen kymmenluvun päättyessä ja seuraavan alkaessa olivat lamassa. Osakuntainvälisiin urheilukilpailuihin otti syksyllä 1911 osaa vain pari kolme satakuntalaista. Huolimatta urheilukomitean olemassaolosta jäivät samana syksynä vieläpä kokonaan pitämättä osakunnan jäsenten kesken kilpailut kiertävästä palkintosarvesta.

Tällainen alennustila herätti jo huolestumista muutamissa jäsenissä. Niinpä samana syksynä City-Brondinilla eräässä kahviseurassa, jossa mukana oli viisi miestä ja m.m. kuraattori Väinö Horelli, innostuneen keskustelun tuloksena päätettiin, että osakunnan on noustava urheilullisesta alennuksestaan, sillä syksyn osakuntainvälisissä kilpailuissa oli saatu tyytyä viimeisen edelliseen sijaan. Tästä huonosta sijoituksesta huolimatta mainitussa kahvipöydässä laskettiin ja kuviteltiin, että jos kovalle otetaan, niin seuraavana syksynä voidaan sittenkin päästä etunenään. Kuraattorin esityksestä ja ensimmäisen kerran harrastajataholta otettiin osakunnan seuraavassa kokouksessa keskusteltavaksi, mitä olisi tehtävä, että päästäisiin paremmalle sijalle osakuntainvälisissä urheilukilpailuissa. Keskustelu, jossa

lausuttiin yleisiä kehoituksen sanoja, jäi tällä kerralla vastaukseksi kysymykseen. Kevätlukukaudella 1912 tehtiin sitten sellainen ehdotus urheiluharrastuksen elvyttämiseksi, että osakunnan vuosijuhlissa jaettaisiin urheilussa ansioituneille jäsenille erikoisia tunnustus- ja kehoituspalkintoja, kuten jaettiin osanotosta osakuntaelämään. Tähän ei kuitenkaan suostuttu vaan päätettiin jakaa 10 palkintoa osakuntainvälisissä kilpailuissa parhaiten kunnostautuneille osakuntalaisille. Sitäpaitsi sitoutui n. 30 osakuntalaista kesän kuluessa harjoittamaan itseään syksyn kilpailuja varten.

Apoxyomenos-patsas.

Sitoumusta ei liioin unohdettu, ja urheiluhenki kasvoi sikäli, kuin kilpailut lähenivät. Niihin otettiin miehissä osaa ja tuotettiin yllätys akateemiselle urheiluvälle, jopa osakunnalle itselleen. Satakuntalainen Osakunta saavutti syksyllä 1912 ensimmäisen sijan ja niin loistavalla tuloksella, ettei sel-

laista osattu edes odottaa itseään.

„Uuden Suomettaren" kilpailuselostuksessa pidettiin osakunnan voittoa suurena yllätyksenä, sillä muutkin osakunnat koettivat parastaan. „Se, että Satakuntalainen Osakunta näin kiivaan kilpailun jälkeen suoriutui voittajana, on ihmeellistä." Voiton näkyväisenä merkinä saatiin osakunnan huoneistoon Akateemisen Urheiluseuran vasta hankkima kiertopalkinto, arvokas Apoxyomenos-patsas. Osakunta juhli voittoa illan-

Ylioppilas Y. E. Jaakkola.

vietolla, jolloin kokoussali oli koristettu ylioppilas Y. E. Jaakkolan, taitavan ja osakunnassa paljon käytetyn pilapiirtäjän, erinomaisen osuvilla ja huvittavilla kuvilla useista urheilijoista ja urheilunharrastajista. Tilaisuudessa innostui itse inspektori puhumaan urheilutauksesta, ja myös rva Mikkola oli varannut sanottavansa tilaisuuteen. Keväällä tehdyn päätöksen mukaan sai 10 paraiten pisteitä kerännyttä osakunta-

laista mitalin rintaansa, ja heistä ensimmäinen, voimistelunopettaja V. E. Tiiri sai vuodeksi kiertosarven haltuunsa. Kuuraattori Väinö Horelli, joka oli puhaltanut urheiluhengen viireille, sai aatteellisen kilvoituksen voittaneena kunniapalkinnoksi pronssijäljennöksen „Borghesen taistelijasta”.

Osakunnassa oltiin täysin selvillä, että saavutettu voitto velvoitti puolustamaan ensimmäistä sijaa. Seuraavana vuonna taas harjoiteltiin kesällä kotona ja syksyllä varsin ahkerasti Eläintarhan kentällä, jossa nähtiin myös osakunnan naisia seuraamassa ottelua. Kilpailupäivinä pantiin kaikki kenttäkuntoiset miehet liikkeelle. Tuloksena oli tällöin entistä ylivoimaisempi voitto, jota juhlittiin illanvietolla ja mitaleilla, puhein ja karikatyyrikuvin. Tällä kerralla oli paras mies ylioppilas Oiva Linturi, joka sai kiertosarven haltuunsa ja huippukykynä, m.m. akatemisen 10-ottelun mestarina, saattoi vastakin menestyksellä puolustaa sitä. Syksyllä 1914 uudistettiin jälleen voitto ja samat juhlallisuudet sen kunniaksi.

Kenttäurheilussa saavutettu menestys kannusti osakuntalaisia myös yrittämään osakuntainvälisessä viestin- ja murto-
maajuoksussa sekä hiihtokilpailuissa, joissa lajeissa aikaisem-
min ei voitu tehdä mitään. Ensimmäiselle sijalle näissäkin
ankaroissa kilpailuissa vielä päästiin kerran ja toisia palkintoja
saatiin pari kolme kertaa. Näissä lajeissa kunnostautui varsin-
kin ylioppilas Aarne Ikola, mies täynnä urheiluhenkeä.

Viestinjuoksijat.

(A. Ikola, J. Honkavaara, A. Mustala,
N. Jaakkola, P. Leikkonen ja Jokioinen.)

Puolustaakseen kunniakasta sijaansa akateemisessa Voimistelu-
yleisurheilussa, jota voitiin harjoittaa vain muutamia kuukau-
sia vuodessa, katsoivat osakuntalaiset tarpeelliseksi ruumiilli-
sen kuntonsa terästämiseksi saada pitkin lukuvuotta tilaisuutta
fyysillisiin harjoituksiin. Yliopiston voimistelulaitoksen ilta-
tunneilla näki sen vuoksi suhteellisesti paljon satakuntalaisia,

jotka suuren harrastuksensa vuoksi saivat sittemmin varata yhden iltatunnin viikossa, keskiviikkoisin 8—9, yksinomaan käytettäväkseen. Keskimäärin kävi näillä tunneilla voimistelemassa ja urheilemassa 20—30 osakuntalaista. Ponnistusten jälkeen seurasi lopuksi virkistävä suihku, jonka ottoa tavallisesti säestettiin railakoilla lauluilla.

Samassa kokouksessa, jota seuranneessa illanvietossa osakunta innostuneesti juhli ensimmäistä urheiluvoittoaan, päätettiin urheilukomitean ehdotuksesta hankkia Porin ja Rauman lyseoiden sekä Tyrvään yhteiskoulun yläluokille kiertopalkinnot urheilussa. Tarkoituksena oli sillä tavalla herättää oppikouluissa urheiluhenkeä ja kasvattaa koululaisista osakuntaan jäseniä, jotka pystyisivät jatkamaan voittojen sarjaa. Tämä tarkoitusperä kuvastuu kiertopalkintojen säännöistä, jotka laadittiin pitäen silmällä osakuntainvälisiä urheilukilpailuja. Ettei leväperäisyys pääsisi vallalle, määrättiin säännöissä, että yläluokat ovat velvollisia lähettämään osakunnalle täydelliset kilpailupöytäkirjat.

Palkintoja varten myönsi osakunta määrärahan, ja puuttuvan erän hankkimiseksi järjestettiin keväällä 1913 iltama. Hyvällä syyllä voitaneen sanoa, että osakunta lahjoittamallaan kiertopalkinnoilla ja niiden edellyttämällä luokkainvälisillä kilpailuilla kasvatti itselleen hyvää reserviä kamppailemaan aikaan pisteistä osakuntainvälisissä kilpailuissa.

Tässä yhteydessä otettakoon puheeksi myös retkeilyt, joita osakuntalaiset tekivät virkistyksekseen ja sunnuntaipäivien ratoksi Helsingin ympäristöön. Edellisellä kymmenluvulla näitä retkeilyjä tehtiin harvaksen ja jalan. Uudella kymmenluvulla, jolloin osakuntalaisten keskinäiset suhteet uuden huoneiston ja parantolahankkeen vaikutuksesta vilkastuivat entises-

tään, tällaiset retkeilyt tulivat suosituiksi. Samalla kuitenkin niistä hupeni urheilullista puolta, sillä uuden ajan kulkuneuvot rupesivat houkuttelemaan myös osakuntalaisia. Turvauduttiin autoihin ja ihailtiin moottoripursista kevään puhkeamista Helsingin ympäristössä.

IV.

ASEITTEN KALSKEESSA.

1914—1919.

1. KIRISTYVÄ TILANNE.

Maailman-
sota.

Elokuussa 1914 puhjennut maailmansota, kuten tiedetään, vaikutti monessa suhteessa mullistavasti oloihimme, aluksi lähinnä talouteemme. Tällaisen suuren maailmantapahtuman puistatukset tietenkin tuntuivat voimakkaasti myös ylioppilasoloissamme. Aatteelliselta kannalta ei se kuitenkaan merkinnyt varsinaista järkytystä näille piireille, sillä ylioppilaat kuten muukin yhteiskuntamme, mitä päämääriä he sodalle muuten asettivatkin, odottivat Venäjän aseitten vastoinkäymistä ja, kun rintamakartalla merkkirivistö ratkaisevasti painui yhä idemmäksi, lopulta toivoivat koko valtakunnan romahdusta, kuten sittemmin tapahtuikin. Kipeimmin tunsivat ylioppilaamme muun sivistyneen säädyn mukana maailmansodan aiheuttaman mullistuksen taloudellisessa katsannossa. Tunnettuahan on, että ennen sotaa meillä valitettiin opiskelevan nuorison vaikeata taloudellista asemaa, jonka ylle alkava inflatiokausi loi yhä synkemmän varjon.

Pulat.

Sodan ja saarron johdosta joutui yhteiskuntamme kokemaan vaikeata pulakautta, joka kohdistui erikoisessa määrin maan pääkaupunkiin ja tästä syystä myös opiskelemaan nuoriin. Aluksi muodostui vallankin asuntokysymys polttavaksi. Helsinkiin majoitettiin suuret määrät venäläistä sotaväkeä, sit-

ten kun liikekannallepano oli tapahtunut. Joukkojen mukana seurasi paljon upseerien perheitä, jotka tarvitsivat asuintilaa. Lisäksi siirtyi tänne lukuisasti sotapakolaisia, jotka yhä pahensivat tässä suhteessa tilannetta. Myöskin Helsingin ympäristössä suoritettut varustustyöt toivat tänne runsaasti lisäväkeä, joka laidoilta kaupunkia täyttäen aiheutti ahdinkoa keskempänäkin.

Asuntopulaa saivat ylioppilaat kokea varsinaisesti vasta, kun he syyslukukauden 1915 alussa saapuivat kaupunkiin opintoja harjoittamaan. Tilannetta valaisevana seikkana mainittakoon, että kun syksyllä 1914 Ylioppilaiden Välitystoimistolle ilmoitettiin vuokrattavaksi 450 huonetta, tarjottiin syksyllä 1915 vain n. 150 huonetta. Lisäksi olivat vuokrat kevätlukukauden hintoihin verraten nousseet 10—15 %. Kun ennen ylioppilaat saattoivat suuressa mittakaavassa harjoittaa valintaa asuntoja itselleen etsiessä, olivat mahdollisuudet nyttemmin siinä suhteessa paljon supistuneet ja supistuivat edelleen. Sai kiittää onneaan, jos osui pitkien etsiskelyjen jälkeen löytämään jotakuinkin tyydyttävän lukukammion. Tällaisissa oloissa kasvat huoneenhaaskelun päiviltä luonnollisesti entisestäänkin lisääntyvät, ja painokset paranivat.

Vielä vaikeammaksi muodostui koko maalle ja semminkin Helsingille suurkaupunkina ankara elintarvepula, joka oli välitön seuraus kauppasuhteittemme häiriintymisestä. Ruokatavarat toisensa jälkeen joutuivat säännöstelyn alaisiksi. Ruokaloissa, joita ylioppilaat käyttivät, pöydät eivät enää olleet yhtä runsaita kuin ennen. Halvat kalaruuat työnsivät pöydiltä rasvan ja ytimen syrjään. Siirtomaatavarat kävivät harvinaisuuksiksi. Sokerista ei ollut paljon tietoa, ja maito katosi kaupoista vuonna 1917. Tällöin tilanne poliittisen levottomuuden lisääntyessä paheni äärimmilleen. Niinpä Helsingin elintarvelautakunta kieltäytyi syksyllä 1917 antamasta leipä- ja maitokortteja muualta kotoisin oleville ylioppilaille. Kun he muodostivat opis-

Kuva syksyiltä 1917, jolloin yliopisto oli suljettuna.

Kuraattori (tapaa H. Potilan Suom. kirjakaupassa): „Terve!j Sepä hauskaa, että Potilakin harastaa kirjallisuutta!”

Potila: „———hm———tuota———”.

ylioppilaat olivat selviytyneet kevätlukukaudellakin suunnilleen samanlaisista elintarvevaikeuksista, heistä kun maalaisina oli suuri osa omavaraistalouksien jäseniä ja saattoivat saada siis kotoa evästyksen.

Opinto-
maksu.

Monenlaisten pulien täten vaikeuttaessa ja kallistaessa opiskelua, jota rahoitettiin yhä enemmän arvoansa menettäneellä valuutalla, tuli kaiken kukkuraksi yllätyksen tavoin eräs maksu, joka sellaisenaan oli rasittava ja poikkeuksellisen luonteensa vuoksi vielä rasittavampi kuin rahallisesti ottaen. Valtion järkeytetyn rahatalouden parantamiseksi keinoja mietittäessä johduttiin näet tällöin ajattelemaan yliopistossa opiskelevan nuorison verottamista suoraan valtion rahaston hyväksi. Tämä merkitsi vallinneen periaatteen loukkaamista, sillä halki aikojen oli yliopistomme jakanut verovapaata opetusta, joten suunnitellun maksun asettaminen valtiovallan toimenpiteenä ja sen hyväksi herätti laajoissa piireissä vakavaa huolestumista. Asian teki

kelevan nuorison suuren enemmistön, katsoivat yliopiston viranomaiset välttämättömäksi sulkea opiston syyslukukaudeksi 1917. Toimenpiteeseen suhtauduttiin semminkein opiskelevan nuorison taholta sekavin tuntein, ja sulkemispäätöksen arvostelijat viittasivat siihen, että.

vieläkin epämieluisammaksi se nopeus, millä se venäläisen hallintomme taholta valmisteltiin ja saatettiin kesäkuussa 1916 päätökseen.

„Armollisella asetuksella" siis määrättiin, että seuraavasta syksystä alkaen oli yliopistoon kirjoittautuneitten ylioppilaitten maksettava lukukaudelta kuudenkymmenen markan opintomaksu. Pakolliset yhdyskuntamaksut, jotka entuudesta kertyivät ylioppilaiden suoritettaviksi, saivat uudesta opintomaksusta kaksinkertaisen lisän. Silloisen ylioppilasmäärän mukaan laskettiin 60 markan lukukausimaksusta kertyvän vuosittain runsaasti Smk. 300.000:— vielä kohtalaisessa arvossa ollutta rahaa, mikä merkitsi paljon ylioppilaille, joista suoritetun tilastotutkimuksen mukaan n. 2/3 osalla oli velkataakka kannettavanaan.

Asetukseen sisältyi tosin määräys, joka oikeutti yliopistoviranomaiset harkinnan mukaan vapauttamaan varattomat ylioppilaat, kuitenkin enintään 10 % kaikista läsnäolevista, opintomaksun suorittamisesta. Tätä vapautusta anoi syksyllä 1916 kaikkiaan 557 ylioppilasta eli 19,43 %, siis suunnilleen joka viides ylioppilas. Satakuntalaisista kuului anojiin 35 osakuntalaista eli 22,58 % silloisesta jäsenmäärästä. Yliopiston viranomaiset jättivät tällöin osakuntien tehtäväksi esittää, keille jäsenilleen ja missä järjestyksessä olisi vapautus opintomaksuista myönnettävä. Konsistori vapautuksia myöntäessään noudatti myös yleensä sitä järjestystä, johon osakunnat olivat hakijat asettaneet. Opintomaksuista vapautettiin täten yhteensä 289 hakijaa eli 51,8 % anojista. Satakuntalaisen Osakunnan jäsenistä sai vapautuksen 21 ylioppilasta eli 60 % hakeneista. Osakunnan silloisesta jäsenmäärästä vapautettiin täten opintomaksusta 13,6 % eli melkoisesti yli keskimäärän, joka oli asetuksen mukaan siis 10 %. Vain karjalaisten saamat vapautukset, joita oli 14,6 %, ylittivät satakuntalaisille myönnettyt.

Satakunta-
laiset ajan
ahdingossa.

Satakuntalaiset ylioppilaat muiden tavoin joutuivat kokekemaan ajankohdan taloudellisia vaikeuksia, jotka eri teitä hii-
pien ja eri tavoin kutakin koskettaen olivat peräisin samasta
alkusyystä, maailmansodan aiheuttamasta taloudellisesta järky-
tyksestä. Myös satakuntalaisena taholla alettiin kipeimmin tun-
tea sen seurauksia vasta syksyllä 1916, jolloin muun kalleuden
ohella oli pääkaupunkiin kokoontuvia ylioppilaita odottamassa
mainittu 60 markan opintomaksu.

Näihin aikoihin kirjoittelivat osakuntalaiset maakunnan
lehtiin taloudellisista vaikeuksistaan ja miettivät keinoja ase-
mansa auttamiseksi, sillä tällöin olivat jo hinnat kohonneet rau-
han ajasta n. 50 % ja sivistyneen säädyn tulotaso oli yhä pysy-
nyt ennallaan, huolestuttaen tällainen epäsuhta vastaisuut-
taan ajattelevia ylioppilaita. Niinpä parissakin maakunnan leh-
dessä nimimerkki A. L. kirjoitti lukukauden alussa sellai-
sesta suunnitelmasta, että Satakuntalainen Osakunta ryh-
tyisi kiireimmiten järjestämään huoneistonsa yhteyteen jon-
kinlaista vaatimatonta osuusruokalaa. Hankkeen paremmak-
si menestykseksi ehdotti kirjoittaja yhteistoimintaa naapu-
rina olevan Varsinaissuomalaisen Osakunnan kanssa, jolloin
voitaisiin tilapäisesti käyttää ruokailuun yhteistä suurta kokous-
salia. Sinne voitaisiin hänen mielestään myöskin määrätyiksi
ajoiksi päivästä järjestää kahvila ja saada täten myös halvem-
miksi osakuntalaisten tuntuvat kahvilamenot.

Tämä ehdotus, joka olisi siis toteutettuna merkinnyt erään-
laista „palatsivallankumousta", herätti toisaalta arveluja, sillä
edellyttäen että varsinaissuomalaisetkin tulisivat mukaan, olisi-
vat käytettävissä olevat keittiöt tarkoitukseen liian pienet. Jos
osakunnan kuitenkin onnistuisi voittaa hankkeen tieltä kaikki
käytännölliset vaikeudet, jota seikkaa saattoi vahvasti epäillä,
oli vielä tarjolla sellainen mahdollisuus, etteivät osakuntalaiset
tyytyisi vaatimattomaan ruokaan, jota osuusruokala voisi val-
mistaa. Tiettyä näet oli ja se tunnustettiin nytkin, että sata-

kuntalaiset, joilla on aina ollut hieman taipumusta suurellisuuteen, olivat vaativaisia ruuankin suhteen. Ruokalasuunnitelmalla oli tietenkin myös kannattajansa ja siitä syksyllä Helsinkiin kokoonnuttaessa yksityisissä piireissä paljon keskusteltiin, mutta jäi hanke voittamattomien vaikeuksien tähden toteuttamatta. Osuustoiminnan periaate, jota muiltakin tahoilta näinä vuosina suositeltiin ylioppilaiden taloudessa sovellettavaksi, ei saavuttanut heidän keskuudessaan otollista maaperää, joten satakuntalaiset eivät olleet ainoita siinä suhteessa. Jakaen samat kohtalot muitten ylioppilaiden kanssa he kukin kohdastaan koettivat parhaansa mukaan suoriutua inflation seurauksista, joiden välttämätöntä luonnetta vielä täysin ymmärtämättä satakuntalaiset kuten muutkin ylioppilaat näkivät niissä „nylke-misjärjestelmän" ja pitivät itseään sen uhreina.

Tässä yhteydessä lienee soveliainta kosketella erästä toista pulakauden hanketta, joka tarkoitti myös lueskelevien satakuntalaisten aseman helpottamista. Asuntopulan vuosi vuodelta kiristyessä kuraattori, maisteri Toivo Viherheimo ehdotti syyskuussa 1919, että ryhdyttäisiin rakentamaan satakuntalaisille omaa taloa pääkaupunkiin. Asia sai lämpimän kannatuksen ja jätettiin valmistettavaksi toimikunnalle, johon valittiin kuraattori puheenjohtajaksi ja muiksi jäseniksi cives T. Aalto-Setälä, A. Raikkala, K. Saarenheimo ja O. Vanni. Seuraavassa kokouksessa oli jo ehdotus valmiina, jonka mukaan oli ensin hankittava tontti ja piirustukset sekä niiden mukainen kustannusarvio. Kaikkea tätä varten oli kuitenkin ensin muodosteltava osakeyhtiö, jonka koemerkintä päätettiin panna toimeen osakunnan kustannuksella, jotta päästäisiin selville hankkeen toteutumismahdollisuuksista. Toivorikkaan keskustelun lopuksi asetettiin toimeenpaneva komitea, johon tulivat inspehtori, kuraattori, tri Pekka Katara ja varatuomari Risto Ryti. Lokakuun lopussa hyväksyi osakunta O/Y Satakuntalaisen Ylioppilaskodin sääntöehdotuksen, jonka toimikunta oli valmistanut.

Osakunta puolestaan järjesti seuraavan joululoman aikana Porissa ja Raumalla iltamat, joista kertyneillä tuloilla tarkoitettiin rahoittaa koemerkinnän kustannukset.

Asiakirjoista ei ilmene, millaisen tuloksen koemerkintä antoi. Joka tapauksessa ei tuumista päästy toimiin, joten satakuntalaisesta ylioppilaskodista muodostui vain tuulentupa.

2. VIRALLISESSA VALOSSA.

Inspehtori.

Poikkeuksellinen ajanluonne löi leimansa myös osakunnan viralliseen toimintaan, joka näinä vuosina vaikeutui ja lukuvuonna 1917—1918 tyrehtyi melkein kokonaan. Osakunta muistutti tällöin alusta, joka supistetuin purjein myrskyssä pyrkii karien lomitsi tuntemattomaan satamaan, sillä siksi yllätyksellisiä aikoja tällöin elettiin koko maassa.

Onneksi sai osakunta toimia edelleen inspehtorinsa, prof. J. J. Mikkolan johdolla, joka oli aikoinaan vienyt osakunnan suurlakon myrskyistä suojaiseen satamaan. Vaikka hän olikin pysyttäytynyt varsinaisten puoluekarsinain ulkopuolella, oli hänellä aina ollut teroittunut silmä huomaamaan oleellisinta poliittisessa elämässämme ja erikoisten suhteittensa vuoksi näki hän näinäkin vuosina valtiollisiin asioihimme syvemmästi, kuin useimpien muitten oli mahdollista. Tämän vuoksi hän saattoi luoda luotettavaa valaisua tämän merkillisen ajankohdan tapahtumiin, joista sukeutui meillekin suurta historiaa. Opettavaa ja turvallista oli nuorten ja vanhempienkin osakuntalaisten hänen lähettyviltään seurata maailman menoa näinä levottomina aikoina, jolloin tavalliset kompassineulat eivät enää tietäneet näyttää suuntaa. Kun vihdoin määränpää oli selvillä ja lopulta historiamme suuri hetki koittanut, oli riemullista taas hänen läheltään nähdä uuden Suomen syntymistä.

Professori J. J. Mikkola.

Osoittaakseen syvästi tuntemaansa kiitollisuutta osakunta kunnioitti inspehtorinsa merkkipäivää, kun hän heinäkuun 6:nä 1916 täytti 50 vuotta, lähettämällä hänen luokseen Ylöjärvelle, syntymäkotiin, edustajansa, jotka jättivät hänelle kaikki „Satakunta“-julkaisut ja niiden joukossa vasta ilmestyneen IV:n osan. Tämä osa oli omistettu inspehtorille hänen merkkipäivänsä johdosta. Osakuntaa edustivat tilaisuudessa kuraattori, voimistelunopettaja V. E. Tiiri, joka piti päivän sanakarille puheen, ylioppilas Arma Gustafsson ja maisteri Niilo Lehmuskoski. Muista huomaavaisuuksista, joita eri tahoilta tuli juhlijan osaksi, mainittakoon vielä taiteilija Emil Cedercreutzin veistämä satakuntalaisaiheinen „Kyntäjä“, jonka inspehtorille jätti Satakuntalaisen Osakunnan entisten jäsenten lähetystö. Tämän muodostivat maisteri Aili Nikko, ylioppilas Tyne Pohjala ja maisterit A. Lamminen ja O. Tuorila sekä toimittaja F. O. Viitanen, joka tulkitsi entisten osakuntalaisten kiitollisuuden tunteet professori Mikkolalle.

Inspehtorin rinnalla toimi uupumattomana osakunnan hyväksi hänen rouvansa Maila Mikkola, joka edelleen kehitteli uusia muotoja osakuntaelämän vilkastuttamiseksi. Mainittakoon, että tästä samasta aiheesta hän lokakuussa 1916 piti eräässä illanvietossa erikoisen herätyspuheen.

Katsoen rouva Mikkolan tärkeään asemaan osakuntaelämässä, esitettiin syyslukukaudella 1916 toivomus, että hän ottaisi osakunnassa myös viralliseen käsittelyyn osaa, kun ratkaistavaksi tuli hänen harrastuspiiriinsä kuuluvia asioita.

Vielä näkyvämällä tavalla sai rouva Mikkola työstään tunnustuksen, kun Lukupiiri helmikuun 18 p:nä 1917 täytti 10 vuotta. Osakunta oli päivän johdosta järjestänyt juhlatilaisuuden, jossa puheitten sarjan aloitti tri Pekka Katara paljastaen samalla entisten ja silloisten osakuntalaisten maalauttaman rouva Mikkolan muotokuvan. Kuva, jonka taiteilija Janis Rosenthal on herkin siveltimen vedoin maalannut, sai sijansa

Professorinrouva Maila Mikkola.
(J. Rosenthalin maalaama muotokuva.)

osakunnan seurusteluhuoneen seinällä. Illallispöydässä päivän, sankaritar piti suuren puheensa merkkipäivän johdosta, mottona puolalaisen Mickiewiczin runolause: „Ihmisellä, se tietää, tie yks on vaan: sydämen pyhä into ja pyrkimys Jumalaan". Sen jälkeen maisteri Esteri Haapanen esitti seikkaperäisen kertomuksen Lukupiirin 10-vuotiskaudesta. Puheita pitivät vielä hammaslääkäri Jalmari Pentti ja ylioppilas Toivo Viherheimo. Maisteri Niilo Lehmuskoski lausui tilaisuudessa V. A. Koskenniemen silloin vielä julkaisemattoman „Elegian keväälle".

Muistotilaisuuksista on vielä mainittava inspektorin ja hänen rouvansa hopeahääpäivä, joka oli heinäkuun 6:s 1918. Entisten ja silloisten osakuntalaisten puolesta kävi hopeahääparia onnittelemassa lähetystö, johon kuuluivat kuraattori, maisteri Kalle Huhtala, maisteri Eeva Hermonen, ylioppilaat Kyllikki Pohjala ja Lyyli Salonen sekä maisteri Edw. Flinck. He jättivät juhlivalle parille adressin, jonka sisältönä olivat korinttilaiskirjeen ylevät sanat rakkauden kaikkivallasta. Adressia seurasi 222 satakuntalaisen omakätiset nimikirjoitukset, ja oli se koristettu hopeisin monogrammein ja tekstatuin ornamentein. Adressin rakenteen oli suunnitellut taiteilija vhra Emil Cedercreutz ja sen taiteellisen työn suorittanut hienolla aistilla lääket. kand. Yrjö Jaakkola, jonka piirtimestä osakunta oli saanut niin usein muulloinkin iloita. Adressin ohella jätettiin juhlijoille tammilaatikko pöytähopeaa, kaikissa samanlainen koristeellinen monogrammi kuin adressissakin.

On jo aikaisemmin mainittu inspektorin ja hänen rouvansa kutsuista, joita tuli tavaksi viettää Kansallisteatterin lämpiössä helmi- tai maaliskuulla punaisten tulppaanien koristamien pöytien ääressä. Antaaksemme käsityksen näistä tilaisuuksista, joissa hengen tenho on aina ollut väkevä, viipykäämme eräässä niistä, joka vietettiin vallankumouksen edellä 1917. Päivä oli sattunut laskiaiseksi, joten alakerroksen pitopöytä oli saanut

Vastaavan sovellutuksen ja eräät nuoret osakuntalaiset esittivät hetken ratoksi laskiaiskokemuksiaan — rva Mikkolalla on aina näissä kutsuissaan ollut varattuna jotakin uutta ja yllättävää. Varsinainen henkinen ohjelma suoritettiin, kun oli palattu takaisin lämpiöön. Puheitten sarjan aloitti tri Heikki Ojansuu, joka katsoi suureksi onneksi, että osakunnalla oli sellainen inspehtori kuin prof. J. J. Mikkola ja inspehtoritar kuin rouva Maila Mikkola. Tri Jalmari Hahl, näissä tilaisuuksissa ennenkin nähty vieras, puhui satakuntalaisille ylioppilaille samalla kertoen, miten Ida Aalberg oli maininnut mieluisaksi seurustelun ylioppilaiden ja erikoisesti satakuntalaisten keskuudessa. Vielä puhui maisteri Hugo Vaivanne. Taiteellista ohjelmaa edustivat tri Hahlin pianonsoitto ja maisteri Ilmari Räsäsen lausuntanumerot, joista „Ontrej Gavrilovitsch" oli tähän aikaan erikoisessa maineessa, sekä runoilija V. A. Koskenniemen esittämät kohtaukset „Hannu"-runoelmasta. Runoilijalle, joka oli jo vuosien takaa ollut osakunnan läheinen ystävä, ojennettiin tilaisuudessa Lukupiirin puolesta laakeriseppele sinikeltaisin omistusnauhoin. Kutsut päättyivät tavanmukaiseen „kankuriin" aamun koittaessa, kuten myös tavallista.

Maisteri Niilo Lehmuskosken jättäessä kevätlukukauden päättyessä 1915 kuraattorintoimen, valittiin hänen seuraajakseen voimistelunopettaja V. E. Tiiri. Syksyllä astuessaan toimeen oli hänellä suuri osakuntakokemus, sillä häntä oli käytetty moninaisissa sekä osakunnan että ylioppilaskunnan luottamustehtävissä. Niinpä hän oli vuosikausia edustanut osakuntaa ylioppilaskunnan hallituksessa ja vuodesta 1909 alkaen ollut osakunnan lainarahaston hoitajana. On jo aikaisemmin mainittu hänen osuudestaan osakunnan urheiluharrastuksiin, joita hän ensimmäisiltä ylioppilasvuosiltaan lähtien oli kannustanut ei ainoastaan kehoituksin mutta myös mieskohtaisin esikuvin. Hänen persoonallisessa esiintymisessään oli tarmokkuuden lei-

Kuraattori
V. E. Tiiri.

Voimistelunopettaja V. E. Tiiri.

maa, jota samaa oli havaittavana hänen otteistaan myös kuraattorina. Varsinkin syyslukukausi 1915 muodostui hänen johdollaan erikoisen vilkkaaksi.

Kevätlukukauden 1917 oli kuraattori Tiiri virkavapaana, ja oli hänen sijaisenaan fil. kand. Vilho Oksanen, hänkin monessa kokenut osakuntalainen, joka pystyi vakaan työhön ja osasi samalla olla hilpeä toveri. Hän sai olla osakuntalaisten johdossa vallankumouksen ja innostuksen kevään 1917. Ajan sähkö mutta myös kuraattorin omat aloitteet tekevät tästä lukukaudesta erään merkillisimpiä osakunnan historiassa.

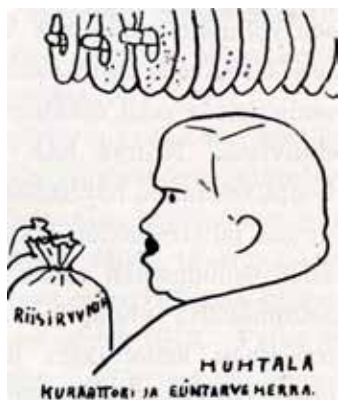
Kun voimistelunopettaja V. E. Tiiri halusi keväällä 1917 jättää kuraattorintoimen eikä v.t. kuraattori Vilho Oksanen voinut toimeen ryhtyä, valitsi osakunta uudeksi kuraattorikseen fil. kand. Kalle Huhtalan, joka ei kuitenkaan hankkain syksyllä 1917 vielä voinut ryhtyä hoitamaan tointa, vaan oli v.t. kuraattorina fil. kand. Niilo Lehmuskoski. Vakinainen kuraattori ei liioin kevätlukukaudella 1918 pääsyt toimimaan, kun yliopisto oli silloin suljettuna. Vielä seuraavankin lukuvuoden oli osakunta v.t. kuraattorin johdossa.

Kuraattori
Kalle Huh-
tala.

Kun voimistelunopettaja V. E. Tiiri halusi keväällä 1917 jättää kuraattorintoimen eikä v.t. kuraattori Vilho Oksanen voinut toimeen ryhtyä, valitsi osakunta uudeksi kuraattorikseen fil. kand. Kalle Huhtalan, joka ei kuitenkaan hankkain syksyllä 1917 vielä voinut ryhtyä hoitamaan tointa, vaan oli v.t. kuraattorina fil. kand. Niilo Lehmuskoski. Vakinainen kuraattori ei liioin kevätlukukaudella 1918 pääsyt toimimaan, kun yliopisto oli silloin suljettuna. Vielä seuraavankin lukuvuoden oli osakunta v.t. kuraattorin johdossa.

Kuraattori
Toivo Viher-
heimo.

Syyslukukauden alussa 1919 osakunta myönsi maisteri Kalle Huhtalalle eron kuraattorintoi-

mesta. Tilalle valittiin fil. maisteri Toivo Viherheimo, joka jo edellisen lukuvuoden oli ollut v.t. kuraattorina. Hän tuli paikalleen nuorempana kuin kukaan siihenastisista kuraattoreista. Mitä häneltä siis puuttui kokemusta, sen korvasi hänen kykynsä joustavasti suhtautua asioihin ja ihmisiin.

Kuraattori T. Viherheimon ehdotuksesta päätti osakunta marraskuun 26 p:nä 1918 perustaa uuden toimen vuoden 1919 alusta lukien. Lainarahaston hoitajan toimeen tuli yhdistettäväksi myös osakunnan talousrahaston hoito, josta tähän saakka oli huolehtinut kuraattori. Täten valittavalle virkailijalle, taloudenhoitajalle, päätettiin maksaa lukukausittain lainarahastosta 200 markkaa, minkä lisäksi hän saisi yhden markan niistä neljästä, jotka kuraattori oli oikeutettu kantamaan palkkionaan

Talouden-
hoitaja.

kultakin osakuntalaiselta. Ensimmäiseksi taloudenhoitajaksi valittiin ylioppilas Paavo Lihtonen.

Henkinen lamaannustila, jonka maailmansota taloudellisilla ja muilla seurauksillaan aiheutti, lienee ollut suurimpana syynä myös siihen, että osakuntaelämä joutui näinä vuosina kärsimään ja että toiminta niin sisään- kuin ulospäinkin muodostui voimattomaksi.

Kokoukset
ja jäsenet.

Satakuntalaisen Osakunnan kohdalta kuvastaa laimenevaa suuntaa pelkkä tilasto, joka esittää osanottoa osakunnan kokouksiin. Niissä kävi syyslukukaudella 1914 keskimäärin 21,8 jäsentä ja kevätlukukaudella 1915 keskimäärin 24,5. Vastavat luvut olivat edelleen: 1915 s. 1. 36,7; 1916 k. 1. 19,3; 1916 s.l. 18,2; 1917 k.l. 18,9. Syyslukukaudella 1917, jolloin siis yliopisto oli vain osittain avoinna, kävi kokouksissa keskimäärin 9,3, Kevätlukukauden 1918 oli yliopisto kokonaan suljettuna. Seuraavinaan lukukausina, jolloin uusi aika oli koittanut koko maalle ja yliopistolle, ei osanottoa kuvastava keskimäärä nousut sanottavasti yli 20.

Näinä vuosina oli myös osakunnan jäsenmäärä poikkeuksellisen alhainen. Niinpä syyslukukaudella 1919 oli satakuntalaisia yliopiston kirjoissa vähemmän kuin milloinkaan ennen lukuun ottamatta vuotta 1906, jolloin osakunnan aluetta supistettiin Varsinaissuomalaisen Osakunnan hyväksi ja jolloin siis syyslukukauden alussa poistettiin Satakuntalaisen Osakunnan kirjoista joukko jäseniä Varsinaissuomalaiseen Osakuntaan siirtyneinä ja samoin osakunta myös jäi tällöin vaille Vakka-Suomen alueelta kotoisin olevia uusia ylioppilaita. Osakunnan jäsenmäärän vähentyminen näihin aikoihin oli sitäkin silmäänpistävämpää, kun tiukennettujen määräysten johdosta yliopiston kirjoissa olevien lukumäärä muutenkin väheni entistä paremmin vastaamaan läsnäolevien eli siis varsinaisesti opiskelevien lukumäärää. Seuraava taulukko osoittaa Satakuntalaisen Osakunnan jäsenmäärän kehitystä alkuvuosista puheenalaiseen aikaan saakka.

S.l. 1904:	kirjoissa	182,	joista	läsnä	98		
” 1905:	”	151	”	”	115		
” 1906:	”	119	”	”	84		
” 1907:	”	145	”	”	110	näistä naisia	34 (30)
” 1908:	”	144	”	”	113	”	32 (29)
” 1909:	”	148	”	”	122	”	35 (33)

S.l.	1910:	kirjoissa	157,	joista	läsnä	134;	näistä	naisia	36	(30)
”	1911:	”	144	”	”	119	”	”	35	(31)
”	1912:	”	150	”	”	129	”	”	39	(33)
”	1913:	”	172	”	”	146	”	”	47	(40)
”	1914:	”	184	”	”	150	”	”	50	(43)
”	1915:	”	193	”	”	171	”	”	50	<44)
”	1916:	”	199	”	”	155	”	”	47	(38)
”	1917: ¹⁾	”	76	”	”	”	”	”	17	
”	1918:	”	132	”	”	94	”	”	37	(27)
”	1919:	”	124	”	”	104	”	”	32	(28)

Käsittääksemme jäsenmäärän jyrkkää laskeutumista luku-
vuoden 1916—17 korkeasta määrästä, on otettava huomioon,
että asevelvollisuus supisti miespuolista jäsenlukua ja että so-
danjälkeinen markkamme lopullinen painuminen kymmenen-
teen osaan yleensä pidatti antautumasta velkalukuihin.

Markkamme arvon sortuminen mullisti luonnollisesti myös
osakunnan taloudellista pohjaa ja vaati toimenpiteitä tilanteen
parantamiseksi. Paitsi menoja rajoittamalla voitiin parannusta
saada aikaan varsinaisesti vain korottamalla lukukausittain
kannettavaa osakuntamaksua.

Osakunta
maksu.

Sen suuruus oli ensimmäisellä kymmenluvulla 31 markkaa,
josta ylioppilaskunnalle meni 17 markkaa. Jäännösmäärästä,
joka oli siis 14 markkaa, sai kuraattori palkkionaan 4 markkaa
ja 1 markka lankesi vuosijuhlarahastoon, joten osakunnan ta-
lousrahaston käytettäväksi jäi vain 9 markkaa jäsentä ja luku-
kautta kohti. Osakuntamaksua järjestettiin uudelleen vuonna
1910, jolloin osakunta päätti korottaa talousrahastoon kannetta-
van osuuden 3 markalla eli 12 markkaan. Korotuksen teki tar-
peelliseksi uuden huoneiston kalustamisesta aiheutuneet tuntu-

¹⁾ Syyslukukaudella 1917 oli yliopisto suljettu,

vat kustannukset. Korotus, joka jäi pysyväiseksi, nosti lukukausimaksua kuitenkin vain 1 markalla, sillä samanaikaisesti ylioppilaskunnalle menevää maksua alennettiin 2 markalla, joten se tuli olemaan siis vain 15 markkaa.

Osakuntamaksua, jonka suuruus näin ollen oli 32 markkaa, kuuli toisinaan osakuntalaisten pitävän korkeana. Niinpä inflatiovuosina oli vaikeata käydä sitä nostamaan. Kun kuitenkin vuosi 1917 jätti tilinpäätöksen mukaan tappiota Smk. 2.876:97, joka oli siitakin huolestuttavampi, kun tulostilin tase-summa nousi kaikkiaan Smk :aan 6.308:57, täytyi ainoana pelastuskeinona ryhtyä korottamaan osakuntamaksua. Vuoden 1918 talousarviota vahvistettaessa se siis määrättiin 37 markaksi, joten korotus oli 5 markkaa.

Tämäkään korotus ei kuitenkaan riittänyt kuin seuraavaan vuoteen, jolloin osakunta syyslukukauden 1919 ensimmäisessä kokouksessa katsoi tilanteen vaativan osakuntamaksun järjestämistä uudelleen. Tällöin päätettiin korottaa kuraattorin palkkio 3 markasta 8 markkaan, taloudenhoitajan 1 markasta 4 markkaan ja osakunnalle lankeava vero 18 markasta 20 markkaan, joten lukukausimaksu näiltä osilta kohosi 22 markasta 32 markkaan. Kun tähän lisätään vielä ylioppilaskunnalle silloin menevä erä 16 markkaa, tuli yhdyskuntaveroa kannettavaksi osakunnan jäseniltä kaikkiaan 48 markkaa lukukaudelta.

Tässä yhteydessä tulkoon mainituksi, että osakunnan yhteyteen kuului paitsi yliopistossa opiskelevia myös teknillisen korkeakoulun ja kauppa korkeakoulun ylioppilaita, jotka suorittivat osakuntamaksunsa samoin kuin muutkin jäsenet. Poikkeus tehtiin vain kirjoittautumismaksuun nähden, jolloin heidän tuli taksoitetusta määrästä maksaa vain 10 markkaa. Jäännös oli suoritettava siinä tapauksessa ja silloin, jos tällainen jäsen ryhtyi harjoittamaan opinnoita yliopistossa. Lisäksi saattoi osakuntaan liittyä myös ulkojäseniä, jotka osakunta sellaisiksi hyväksyi ja jotka eivät olleet koskaan ilmoittautuneet

yliopistoon läsnäoleviksi. Tällainen jäsen, joka sai ottaa osaa keskusteluihin muttei vaaleihin eikä äänestyksiin, suoritti luku-kausimaksusta vain osakunnalle ja kuraattorille sekä sittemmin myös taloudenhoitajalle menevän osan. Ulkojäseniä on osakuntaan kuulunut verrattain vähän.

On jo kuvailtu niitä vaikeuksia, joissa ylioppilaat ja satakuntalaiset muiden mukana olivat harjoittaessaan opinnoita inflatiovuosina. Muita vaikeammassa asemassa olivat kuitenkin ne, jotka näinä vuosina uskalsivat antautua jatkamaan lukujaan korkeimman oppiarvon saavuttamiseksi ja voidakseen tiedemiehinä tulla kiinnitetyiksi yliopiston palvelukseen. Korkeampi tieteellinen ura oli tämän vuoksi tukossa semminkin suomalaisista kodeista lähteneille opiskelijoille, joilla ei ollut turvanaan sukuvarallisuutta eikä stipendirahastoja, kuten oli ruotsinkielisillä kilpakumppaneilla.

Stipendirahasto.

Yksityisissä osakuntalaispiireissä oli taloudellisen tilanteen käydessä uhkaavaksi ollut puhetta erikoisen satakuntalaisen tiedemiesrahaston luomisesta tukemaan niitä osakunnan jäseniä, jotka pyrkivät saavuttamaan korkeamman tieteellisen sivistyksen ja valmistautumaan yliopiston opettajiksi. Tämän ajatuksen esitti suurisuuntaisena ehdotuksena osakunnalle v.t. kuraattori, maisteri Vilho Oksanen huhtikuun viimeisessä kokouksessa 1917. Ehdotuksen mukaan oli rahasto saatava niin suureksi, että siitä voitaisiin vuosittain jakaa ainakin 1,000 markan suuruisia stipendejä silloista rahaa ja rahastoa kartutettaessakin oli annettava samaan tarkoitukseen lainoja, joita sama henkilö voisi saada aina 5,000 markkaan. Osakunta hyväksyi ehdotuksen ja asetti valmistavan toimikunnan, jonka mietintö esitettiin toukokuun 14 p:nä. Sen mukaan päätettiin, että talousrahastosta siirretään 1,000 markkaa stipendirahaston pohjavaroina ja että ulkojäsenet suorittavat kirjoittautumismaksuna, josta he tähän saakka olivat vapautettuja, 10 markkaa

stipendirahastoon, ja että osakunnan entisten jäsenten sallitaan „vanhoina jäsenenä" kuulua osakuntaan suorittamalla vähintään 10 markkaa lukukaudessa stipendirahastoon. Kysymyksessä oli myös, että kultakin osakuntalaiselta lukukausimaksun yhteydessä kannettaisiin tarkoitukseen 5 markkaa, johon verotukseen ei osakunta kuitenkaan katsonut voivansa suostua. Sitävastoin päätettiin vedota maakunnan varakkaisiin, jotta

he tekisivät lahjoituksia rahastolle. Osakunta puolestaan suostui „joka vuosi" järjestämään iltamia Porissa ja Raumalla stipendirahaston hyväksi.

Seuraavalla syyslukukaudella 1917, jolloin yliopiston ollessa suljettuna osakunta saattoi toimia vain nimeksi, ei siis voitu liioin ryhtyä erikoisemmin ajamaan vireille pantua asiaa. Vasta joulukuussa saattoi osakunta lähettää kiertokirjeensä, jossa se vetosi maakunnan apuun stipendirahastonsa kartuttamiseksi. Kirjelmässä, jonka olivat allekirjoittaneet inspehtori, prof. J. J. Mikkola, v.t. kuraattori, fil. kand. Niilo Lehmuskoski, fil. maisteri Edwin Flinck, lääket. kand. Y. E. Jaakkola ja fil. kand. Hugo Vaivanne, viitattiin sodan luomaan taloudelliseen ahdinkotilaan, joka painoi opiskelevaa nuorisoa. Kun elinkustannusten noustessa opintomenot olivat kohonneet entisestään jopa nelinkertaisiksi, eivät tulevaisuuden tarjoamat taloudelliset arvot, mainittiin kirjelmässä, olleet missään sopusuhteessa valmistautumisajan kustannuksiin. Tukalassa asemassa olivat tällöin vallankin ne, jotka alkututkinnot suoritettuaan ryhtyivät jatkamaan tieteellisiä opintoja, sillä jo ennen sotaa laskettiin lisensiaattitutkinnon vievän suorittajaltaan n. Smk. 20.000:— ja tällöin oli määrä moninkertaistunut. Korkeampi

tieteellinen kulttuurimme oli täten uhattu ja maamme sivistyksellisesti taantuessa oli jäämässä vaille suojamuuria idästä tunkeutuvaa tartuntaa vastaan, kuten kirjelmässä huomautettiin. Kun yhteiskunnalta, vaikka se olikin siihen lähinnä velvollinen, ei ollut odotettavissa sanottavasti apua kosketeltujen epäkohtien lieventämiseksi, oli toistaiseksi turvauduttava yksityisiin aloitteisiin. Tämän tietäen oli Satakuntalainen Osakunta samoin kuin muutamat muutkin ylioppilasosakunnat ryhtynyt muodostamaan stipendirahastoa osakunnan piiristä lähteneitten tiedemiesten avustamiseksi ja myös osakuntaan kuuluneitten taiteilijain tukemiseksi, sillä heidän taloudellinen asemansa oli rinnastettavissa tiedettä harjoittavien asemaan — täydentävä tarkoitusperä, joka oli tullut lisää alkuperäiseen maisteri Vilho Oksasen esittämään rahastosuunnitelmaan.

Poliittisen tilanteen kärjistyminen vuoden 1918 tapahtumiksi vaikutti, ettei vetoomus maakunnan varakkaisiin voinut johtaa toivottuun tulokseen eikä liioin osakunta muutenkaan saattanut tehokkaasti asiaa ajaa.

Joululoman aikana 1917 sentään järjestettiin stipendirahaston hyväksi Porissa ja Raumalla iltamat, joissa inspektori, prof. J. J. Mikkola ja rouva Maila Mikkola esiintyivät. Kaunis alku oli joka tapauksessa otettu, ja osakunta saattoi kevätlukukauden 1919 alussa valita stipendirahastolle johtokunnan, johon tulivat kuulumaan dos. H. Ojansuu, tri P. Katara, fil. kand. N. Lehmuskoski, lääket. kand. Y. E. Jaakkola ja ylioppilas V. Keskilä. Saman vuoden maaliskuussa osakunta asetti toimikunnan kartuttamaan stipendirahastoa ja valittiin tähän tri P. Katara, varatuomarit N. Pakkala ja R. Rytö, maisteri E. Flinck ja ylioppilaat Vera Flinck ja Vera Sofronoff. Vasta seuraavalla kymmenluvulla saattoi tämä rahasto osoittaa elonmerkkejä.

Puheenalaisen ajanjakson aloitteista on mainittava Osakuntaneuvosto, jonkalaisen koneiston osakunta lokakuussa 1916

Osakuntaneuvosto.

päätöksiä asettaa keskuuteensa. Kysymyksen herätti maisteri J. Honkavaara. Alustajan käsityksen mukaan ei osakuntaelämä ollut enää niin vilkasta kuin ennen eikä keskustelutottumus ja puhevalmius yhtä suurta kuin aikaisemmin osakunnassa. Sitä vastoin n.s. juhlapuoli oli hänen mielestään korkeammalla tasolla kuin ennen. Kun kuitenkin osakunnan tulisi kehittää jäsenissään ennen kaikkea arkisuhtautumista ympäröivän elämän kysymyksiin ja herättää heissä sellaisiin harrastusta, oli alustajan mielestä osakunnan entistä enemmän saatava ohjelmiinsa keskustelukysymyksiä ja kasvattavaa puolta. Kun tällaisten ohjelmien järjestäminen kuitenkin asettaisi kuraattorille liikoja vaatimuksia ja päinvastoin oli saatava entistä enemmän osakuntalaisia mukaan hankkimaan ja valmistamaan kokouksiin keskustelukysymyksiä ja esitelmiä, oli alustajan ehdotus sellainen, että olisi asetettava kuraattorin rinnalle erityinen toimikunta ohjelmista huolehtimaan. Osakunta tarttui mielihyvin tarjottuun oljenkorteen ja päätti asettaa pysyvän toimikunnan, joka sai nimekseen osakuntaneuvosto. Siihen tuli kuulumaan virkailijoiden" lisäksi edustajia kustakin tiedekunnasta.

Osakuntaneuvoston tehtävät olivat oleellisesti samoja, joita varten osakunnassa kuten eräissä muissakin oli asetettu enemmän tai vähemmän tilapäisiä n.s. ohjelmatoimikuntia. Sitäpaitsi oli näinä vuosina osakunnissa tullut tavaksi järjestää illanviettoja tiedekunnittain hankitulla ohjelmalla, joten eri harrastuspiirejä oli täten vedetty mukaan. Osakuntaneuvoston tarkoituksiksi tuli siis muodostaa ja vakiinnuttaa tällaisesta kokeilun asteella olleesta käytännöstä pysyvä ja säännöllinen järjestelmä, joka takaisi kokouksiin ja illanviettoihin arvokasta ja monipuolista ohjelmaa. Osakuntaneuvosto joutui toiminnassaan myös käsittelemään muitakin asioita, joten kaikki osakuntaa koskevat tärkeimmät kysymykset saivat tässä yhteishyvänsä valiokunnassa valmistavan käsittelyn,

Alku oli siis mitä lupaavinta, ja järjestelmän esittäjä selosti ylioppilaslehdessä" vuonna 1916 pariinkin otteeseen sotasensuurin merkillä „S. H." varustetussa kirjoituksessa uutta suunnitelmaansa. Osakuntaneuvosto toimi satakuntalaisten keskuudessa kuitenkin varsinaisesti vain lukuvuoden 1916—17. Tosin päätettiin huhtikuun 1 p:nä 1919, jolloin kuraattori oli valittanut osakuntalaisten laimeata harrastusta, ryhtyä tarmokkaisiin toimenpiteisiin ja valittiin kokousten ohjelmia hankkimaan kaikkia tiedekuntia edustava toimikunta, mutta tästä ei käytetty nimitystä osakuntaneuvosto, joka lieenee siis jo tällöin unohdettu.

Osakuntahistorioihin jäi kuitenkin vuosi vuodelta kummittelemaan huomautus, ettei osakuntaneuvostoa oltu enää valittu, kunnes vihdoinkin syksyllä 1925 päätettiin sellainen jälleen asettaa. Tällöinkin osakuntaneuvosto jäi vain kuolleeksi kirjaimeksi, sillä sitä ei kutsuttu koolle ainoatakaan kertaa.

3. KOTISEUTUHARRASTUKSIA.

Edellisen ajanjakson kuvauksessa on jo mainittu, että ylioppilaspiirien huomio alkoi yleisten asioiden harrastuksesta siirtyä omakohtaisiin taloudellisiin kysymyksiin. Maailmansodan järkyttämät olosuhteet olivat lisäksi omiaan jouduttamaan tätä kehitystä, joka toisaalta merkitsi myös kotimaakuntaan suuntautuvan toiminnan supistamista.

Tienhaarassa.

Satakuntalaisessa Osakunnassa oli muuttunut asiantila periaatteellisen selvityksen esineenä, kun keskusteltiin lokakuun 12 p:nä 1915 silloisen kuraattorin, voimistelunopettaja V. E. Tiirin alustuksen perusteella osakuntaelämästä. Alustaja huomautti, miten eduskuntareformin ja sosialidemokratian valtaavan nousun jälkeen oli ylioppilaiden toiminta rahvaan hyväksi kadottanut entisen merkityksensä ja miten ylioppilaiden talou-

dellisessä asemassa samanaikaisesti tapahtuneen muutoksen jälkeen osakuntien harrastukset olivat suuntautuneet sisäänpäin omien jäsenten kehittämiseen ja heidän taloudellisten etujensa vaalimiseen. Virinneessä keskustelussa, joka oli laajimpia näinä vuosina käydyistä, osakuntalaiset totesivat suunnanmuutoksen välttämättömyyden silloisen talouskehityksen vallitessa. Katsottiin vääräksi moittia ylioppilasnuorisoa tämän vuoksi ihanteettomuudesta, kuten usein näihin aikoihin kuuli mainittavan, sillä sekin kulki yleisen henkisen virtauksen mukana. Sitäpaitsi tunnustettiin, etteivät osakunnan voimat riittäneet pysyttämään sitä maakunnan johdossa, kuten siltä odotettiin, sillä maaseudulla oli noussut uusia työvoimia, jotka pystyivät parempiin tuloksiin kuin nuoret ylioppilaat. Samalla myönnettiin, että maakunnalla oli liioiteltu käsitys osakunnan aikaansaamiskyvystä. Kuitenkaan ei keskustelussa tahdottu kieltää osakunnan velvollisuutta toimia kaikesta huolimatta myös maakunnan hyväksi, johon sitä velvoitti jo sekin, että osakuntalaiset opiskelivat maakunnan luotolla. Osakunnan toiminnalle sen kohdistuessa maakuntaan oli vain asetettava entistä vaatimattomammat puitteet. Sodan poikkeuksellisista oloista johtuen tämä toiminta supistui näinä vuosina todella verrattain vähin.

Kiertävät
kirjastot.

Yhä vaikeammaksi käynyt kysymys osakunnan suhtautumisesta kiertäviin kirjastoihin sukelsi jälleen esille huhtikuun lopulla 1915, sillä ne olivat edellisinä vuosina jääneet kokonaan oman onnensa nojaan ja kansanvalistuskomitea katsoi niitten joutuneen tällöin sellaiseen kuntoon, että ennen uusia siirtoja ne olisi koottava pariin paikkaan tarkastettaviksi, jonka jälkeen oli päätettävä tarkoituksenmukaisista toimenpiteistä. Osakunta hyväksi toukokuun 3 p:nä tämän ehdotuksen, ja kirjastot, mikäli ne kaikki olivat enää saatavissa käsiin, kerättiin toiset Kokemäelle ja toiset Kankaanpäähän. Suoritetun tarkas-

tuksen perusteella katsoi kansanvalistustoimikunta huhtikuussa 1916 voivansa yksimielisesti ehdottaa, että osakunnan harjoittama kirjastoliike silloisessa muodossaan lopetettaisiin. Toimikunnan jäsenistä kaksi oli sitä mieltä, että kirjastoliike oli lopetettava kokonaan, koska osakuntalaisilta puuttui siihen mieskohtaista harrastusta ja koska kirjastojen saattaminen vaatimattomampaankin kuntoon olisi kysynyt liikoja uhrauksia osakunnalta, joka sai varansa verottamalla taloudellisen painostuksen alaisia jäseniään. Kaksi toimikunnan jäsentä taas oli sitä mieltä, että kirjastoliikettä oli jossakin muodossa jatkettava ja järjestettävä se, kuten Savolainen Osakunta oli tehnyt, sopimuksella Kirjastoseuran kanssa, siten että osakunta maksaisi vuosittain määrätyn summan Kirjastoseuralle, joka ylläpitäisi Satakunnassa kiertäviä kirjastoja. Niiden säilyttämistä he puolustivat sillä, että varsinkin syrjäkulmilla kaivattiin tällaisia kirjastoja, koska niitä vielä verrattain ahkeraan käytettiin.

Kysymys täten ristiriitaiseen ehdotukseen kytkettynä tuli huhtikuun 11 p:nä 1916 esille osakunnassa, joka lykkäsi asian seuraavaan kokoukseen ja päätti tällöin inspehtorin ehdotuksesta ryhtyä neuvotteluihin Kirjastoseuran kanssa kysymyksen järjestämiseksi. Asia jäi kuitenkin syystä tai toisesta yhä edelleen avoimeksi, kunnes marraskuun 20 p:nä 1916 siihen jälleen palattiin. Kirjastoseuran sihteeri oli tällöin ilmoittanut olevansa sitä mieltä, että osakunta lopettaisi itse hoitamansa kiertävät kirjastot ja lahjoittaisi niihin kuuluvat kirjat Kirjastoseuralle, joka kyllä niitä sijoittaessaan käyttäisi niitä etupäässä Satakunnan hyväksi. Lisäksi oli osakunnalle ilmoitettu, että Kirjastoseura lainasi 50 teosta käsittäviä kirjastoja 3 kuukaudeksi 10 markan maksusta, joten osakunta olisi paraiten kirjastotyössä mukana avustamalla maakunnan syrjäkulmia näiden kirjastojen hankkimiseksi puolella mainitusta maksusta eli siis 5 markalla. Täten osakunnalle laskettiin aiheutuvan korkein-

taan 100 markan suuruisen menoerän seuraavan vuoden ku-
luessa.

Ehdotuksen johdosta virinneessä keskustelussa menivät mielipiteet hajalle moneen suuntaan, joten asia lykättiin seuraavaan kokoukseen kypsymistä varten. Tällöin päätettiin antaa kiertävät kirjastot Kirjastoseuralle, kuten edellisessä kokouksessa oli ehdotettu, ja avustaa kotimaakunnan eri seutuja puolella kirjastolainausmaksulla eli siis 5 markalla, kuitenkin enintään 100 markkaan seuraavana vuonna. Lisäksi annettiin kansanvalistuskomitean huoleksi kiertävien kirjastojen luovuttaminen ja lähempi sopiminen Kirjastoseuran kanssa niihin kuuluneitten kirjojen käyttämisestä.

Täten osakunta katsoi saattaneensa pulmallisen kysymyksen päiväjärjestyksestä, ja kiertävät kirjastot todella katosivat sen näköpiiristä. Mutta nämä kirjastot osoittautuivat sitkeähenkisemmiksi kuin osattiin aavistaakkaan. Joko kansanvalistustoimikunta ei toiminut saamiensa valtuuksien mukaan tai muusta syystä kiertävät kirjastot jäivät edelleen ajalehtimaan maakunnassa, kuten vuosien perästä kävi ilmi. Ilmoitusten perusteella saatiin niistä sittemmin osa talteen, toisten ollessa teillä tietämättömillä. Kysymys kiertävistä kirjastoista on siis edelleen avoinna osakunnan täyttäessä 25 vuotta. Olla vai eikö olla, siinä on ollut kysymyksen ydin koko tänä aikana.

Kotiseutu-
tutkimus-
päivät.

Osakunnan kotiseutuharrastuksille antoi näinä vuosina hie-
man virikettä eräs uusi käytännöllisen toiminnan muoto, jonka
osakunnalle esitti tri Th. Schwindt. Hän piti kokouksessa huh-
tikuun 26 p:nä 1915 seikkaperäisen esitelmän kotiseutututki-
mustyön käytännöllisestä järjestämisestä. Hänen esityksensä
mukaan oli järjestettävä suunnilleen viikon kestävät kotiseutu-
tutkimuspäivät jonnekin salokylille, missä vanhaa oli vielä tal-
lella, ja päteväällä johdolla tehtävä muistiinpanoja eri aloilta,
jotta saataisiin seudun aineellisesta ja henkisestä kulttuurista

ja historiasta mahdollisimman monipuolinen kuva. Muistiinpanijoina toimisi 7 eri tiedekuntia edustavaa ylioppilasta ja yhtä monta kansanopiston käynnyttä.

Osakunta päätti ryhtyä ehdotusta toteuttamaan ja valitsi käytännöllisiä toimenpiteitä varten komitean, johon kuuluivat maisteri B. U. Vallin ja ylioppilaat Tyyne Vesanen, K. Aukee, V. Hirsjärvi, J. Honkavaara, N. Jaakkola, A. Kuusisto ja E. Salmelainen. Tutkimuspäivät järjestettiin seuraavana kesänä Ikaalisiin, ja otti niihin osaa tri Schwindt johtajana ja joukko osakuntalaisia, etupäässä seudun ylioppilaita, sekä muita asianharrastajia, joten koolla oli viitisenkymmentä henkeä ja niiden, luvussa myös paikkakunnan oloja tuntevia vanhuksia tietolähteinä. Muistiinpanoja tehtiin ahkerasti ja aineistoa kertyi runsaasti, joten päättäjäistilaisuudessa tri Schwindt ja museonjohtaja M. Kauppinen saattoivat ilmaista suuren tyytyväisyytensä näillä ensimmäisillä kotiseutututkimuspäivillä saavutettujen tulosten ja kokemusten johdosta. Myös osakunta ja sen jäsenistä erikoisesti ylioppilas Otto Vanni saivat tunnustuksen sanoja näitten päivien järjestämisestä, joilla oli tavallaan uranuurtava merkitys. Kuten tiedetään, on myöhemmin tieteilisten seurojen yhteistoiminnalla järjestetty tutkimusretkikuntia, jotka ovat eri tahoilla maamme muutamissa vanhoissa kylissä merkinneet muistiin muinais-, kansa- ja kielitieteen kannalta tärkeitä seikkoja. Näiden tutkimuspäivien ohjelmat ovat siis olleet vain laajennettu ja parannettu painos Ikaalisten kotiseutututkimuspäivien ohjelmaa. Mainittakoon vielä, että Ikaalisten päiviltä julkaistiin painettu selostus nimellä „Kotiseutututkimuskursseilta Ikaalisissa 10—16. VI. 1915", jota osakunta lunasti 100 kpl. à 60 p.

Ikaalisten kotiseutukurssien yhteydessä järjestivät seudulla vierailleet ja paikkakunnan satakuntalaiset ylioppilaat iltaman osakunnan kotiseutututkimustyön hyväksi. Esitelmän kotiseutututkimuksesta piti tri Schwindt ja maisteri Aleks

Maisteri A. Kuitti.

Kuitti puheen. Lausujina esiintyivät osakunnan kyvyt, maisteri Niilo Lehmuskoski ja ylioppilaat Ilmari Helenius ja Väinö Hirsjärvi. Lopuksi näyteltiin Maila Talvion kirjoittama „Huhtikuun Manta”.

Huhtikuussa 1917 osakunta päätti taas järjestää seuraavana kesänä kotiseutututkimuspäivät Ikaalisten tapaan Kokemäelle, ja lupautui nytkin tri Schwindt niitä johtamaan. Näistä kotiseutupäivistä ei taitanut kuiten-

kaan tulla mitään, osaksi rauhattoman kesän takia ja osaksi siitakin syystä, ettei tri Schwindt liene enää kyennyt sellaisia johtamaan, sillä seuraavana syksynä hän kuoli. Edellisenä vuonna osakunnat päättivät Varsinaissuomalaisen Osakunnan aloitteesta maalauttaa hänen muotokuvansa säilytettäväksi samana vuonna avatussa Kansallismuseossa. Sen kansatieteelliset kokoelmat olivat näet suurimmaksi osaksi ylioppilasosakuntien keräämiä Th. Schwindtin johdolla ja oli hän niitä hoitanut ja kartuttanut, kunnes nämä osakuntain kokoelmat vuonna 1893 lahjoitettiin valtiolle. Tri Schwindt tuli vuonna 1916 olleeksi kansatieteellisen museomme johtajana 40 vuotta.

Satakunta IV.

Kotiseutututkimuksen alalta on kuitenkin ennen kaikkea mainittava uusi nide tieteellistä julkaisusarjaa. „Satakunta IV” ilmestyi vuonna 1916 inspehtorin 50 vuotispäiväksi, josta on jo edellä puhuttu, ja merkkipäivän johdosta osakunta omisti sen syvällä kiitollisuudella kunnioitetulle inspehtorilleen, prof. J. J. Mikkolalle. Asian luonnosta johtuen oli tämä tutkimus-sarjan nide toimitettu inspehtorin selän takana ja siis ensim-

maisen kerran ilman hänen avunantoaan. Painatusta valvoivat tällä kerralla maisterit Edwin Flinck ja Niilo Lehmuskoski. Yliopistolta saatiin avustusta Smk. 800:—.

Uusi nide muodosti arvokkaan jatkon julkaisusarjalle. Tähän osaan saatiin 9 kirjoitusta 8 kirjoittajalta, joiden joukossa oli myös tällöin prof. E. G. Palmen ja dos. Heikki Ojansuu.

Muulta osalta jäi kotiseutututkimus näinä vuosina verrattain hedelmättömäksi, kuten osakunnan kokouksessa helmikuun 22 p:nä 1916 valitettiin osakunnan kotiseutututkimusharrastuksista keskusteltaessa. Esillä oli kuitenkin tällä kaudella eräitä aloitteita, joita on syytä tässä vielä kosketella.

Osakunta sai metsänhoitaja Harald Borgilta huhtikuun 11 p:nä 1915 päivätyyn kirjeen, jossa hän osakunnan kotiseutujulkaisuihin kiinnostuneena ja entisenä osakuntalaisena ilmoitti jättävänsä osakunnalle Smk. 1.000:— käytettäväksi palkintona Euran pitäjää koskevasta tutkimuksesta. Sen tuli ulottua vanhimmista ajoista vuoteen 1850 saakka ja ilmestyä vuoden 1917 kuluessa. Osakunta päätti kiitollisuudella ottaa lahjoituksen vastaan, ja lupautui maisteri Jalmari Jaakkola tutkimuksen kirjoittamaan. Kun sotatilan takia tarpeelliset asiakirjat eivät olleet valtionarkistossa käytettävissä, päätettiin pyytää lahjoittajaa siirtämään aikarajaa, jolloin teoksen tulisi olla valmis, vuodeksi eteenpäin. Tähän tuli hetimiten kohtelias suostumus, ja samalla osakunta sai lahjoituksen haltuunsa. Olosuhteet kuitenkin sodan jatkuessa muuttuivat, ja rahanarvon suistuessa lahjoitus menetti reaalisin arvonsa, joten Euran, lahjoittajan kotipitäjän, historia on edelleen kirjoittamatta.

Tulokseen ei ole vienyt eräs toinenkaan aloite samalta ajalta. Kuten jo on mainittu, suunniteltiin osakunnan kotiseutututkimusjulkaisujen ensimmäiseen osaan ja sittemmin taas toiseen osaan luetteloa Satakuntaa koskevasta kirjallisuudesta.

Suunnitelma jäi kuitenkin toteuttamatta eikä liene osakunnan taholta vakavasti sen toteuttamista yritettykään. Varsinaissuomalainen Osakunta sitävastoin samaan aikaan innostuksen valitessa ja kymmenien jäsentensä työllä keräsi n. 20.000 lippua käsittävän bibliografisen hakemiston. Samoin saattoi Pohjois-pohjalainen Osakunta vuonna 1910 julkaista kotiseutukirjassaan „Jouko I" maisteri K. R. Donnerin laatiman luettelon kaikesta siihen asti ilmestyneestä Pohjois-Pohjanmaata ja Lappia käsittelevästä kirjallisuudesta, joka luettelo täydennettynä Etelä-Pohjanmaata koskevalla kirjallisuudella ilmestyi vuonna 1912 painosta erikoisena teoksena.

Satakunnan kohdalta tällaisen tärkeän luettelomistytön jäädessä yhä suorittamatta, Porin Kotiseutuyhdistyksessä heräsi kysymys asian saattamisesta suotuisaan päätökseen. Kun yhdistys kuitenkin tunsii voimansa liian heikoiksi tällaista tehtävää suorittamaan, kääntyi se huhtikuun 1 p:nä 1916 Satakuntalaisen Osakunnan puoleen tiedustelemalla, voisiko osakunta ryhtyä tehtävän toteuttamiseen. Yhdistys tarjoutui puolestaan avustamaan työtä ja jäi myönteisessä tapauksessa odottamaan suunnitelmaa tätä varten. Osakunta kokouksessaan huhtikuun 11 p:nä lykkäsi asian komiteaan, johon kuuluivat kuraattori, voimistelunopettaja V. E. Tiiri, maisterit J. Jaakkola ja Vilho Oksanen sekä ylioppilas O. Vanni. Vasta syksyllä loka-kuun 16 p:nä 1916 tuli asia osakunnassa uudestaan esille. Komitea periaatteessa kyllä kannatti tehtyä ehdotusta mutta oli samalla sitä mieltä, että tehtävä oli liian suuri silloisissa oloissa osakuntalaisten suoritettavaksi. Ainoaksi mahdolliseksi keinoksi jäi, että palkattaisiin jokin henkilö työtä suorittamaan. Siten asia muuttui kokonaan rahakysymykseksi, ja osakunta päätti ottaa kyllä kustannuksiin osaa mutta tiedusteli myös, voisiko Porin Kotiseutuyhdistys puolestaan rahallisesti avustaa hanketta. Yhdistys kirjeessään helmikuun 14 p:ltä 1917 ilmoitti yhtyvänsä täysin osakunnan mielipiteeseen

ja sitoutui puolestaan kuluvana vuonna avustamaan luettelomistyyötä Smk:lla 300:—. Saatuaan osakunnalta tarkemman kustannuslaskelman, lupasi yhdistys ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin hankkeen riittäväksi rahoittamiseksi.

Kotiseutututkimuskomitean käsiteltyä kirjelmää ja asiaa yleensä, osakunta päätti huhtikuun 2 p:nä ehdotuksen mukaisesti ryhtyä maakuntaa koskevan kirjallisuushakemiston julkaisemiseen. Työ olisi kuitenkin toistaiseksi rajoitettava siten, että sanomalehdissä olleista kirjoituksista otettaisiin huomioon vain tärkeimmät, kuten varsinaisissa kotiseutunumeroissa julkaistut sekä yleensä muut laajahkot pitäjiä ja niiden historiaa koskevat kuvaukset. Työhön oli ryhdyttävä heti ja sen johto uskotava maisteri Edwin Flinckille, joka oli siihen suostunut ja jonka tuli laatia työsuunnitelma ja kustannusarvio. Porin Kotiseutuyhdistykseltä hankittavalla suostumuksella päätettiin kertyvä bibliografia julkaista „Satakunta“-sarjassa, koska siinä tapauksessa voitiin toivoa yliopistolta painatusavustusta. Porin Kotiseutuyhdistyksen osuutta ei luonnollisesti unohdettaisi mainita lähdehakemistoa julkaistaessa, kuten osakunta ennakolta päätti yhdistykselle vakuuttaa.

Työ jäi hyvistä päätöksistä huolimatta tälläkin kerralla suorittamatta. Aika oli levotonta ja antoi muuta miettimisen aihetta. Rahamme arvo painui kuukausi kuukaudelta tehden kaikki varaukset mitättömiksi ja mahdottomiksi kaikki kustannuslaskelmat. Myöhemminkään kun olot jo vakiintuivat, ei tähän useasti suunniteltuun työhön ole käyty käsiksi. Työn luonteeseen ja aikaisempiin traditioihin katsoen on kuitenkin sellainen ajatus lähellä, että Satakuntaa koskevan bibliografisen hakemiston toimittaminen kaikesta huolimatta kuuluu juuri Satakuntalaisen Osakunnan kunniakkaisiin velvollisuuksiin. Koskettamalla oikeita kieliä pitäisi sen voida saada tässäkin asiassa maakunnan taholta sitä henkistä ja aineellista tukea, mitä tällaisen arvokkaan suurtyön suorittaminen vaatii. Osa-

kuntaa on tähän velvoittamassa sekin, että maakuntatutkimuksen johtolangat ovat uskotut sen käsiin ja että tämän tutkimuksen sekä voima- että laajaperäinen suorittaminen välttämättömänä apukeinona edellyttää lähdehakemistoa.

Kansanopis-
tot.

Vaikea aika oli myös alituisena uhkana kansanopistoille, joiden taloudellinen kannatus oli yleensä heikolla pohjalla. Niin oli laita, kuten entuudesta tiedämme, myös Satakunnassa toimivien kansanopistojen. Vähäisin keinoin koetti osakunta avustaa viimeksi Kankaanpään opistoa, niinkuin on edellä jo kerrottu. Sama opisto keväällä 1915 jälleen apua tarvitessaan turvautui nytkin osakuntaan. Opiston johtajalta, maisteri Väinö Karilta saapui huhtikuun 21 p:nä päivätyy kirje, jossa soitettiin hätäkelloa, sillä koulun jatkuva toiminta oli varojen puutteen vuoksi uhattu. Opiston johtokunta pyytään laskea huolensa osakunnan sydämelle, toivoi jälleen stipendiaattien lähettämistä kannatusta keräämään tai mahdollisesti kesäkiertueen järjestämistä samassa tarkoituksessa. Jätettyään asian ensin pöydälle, osakunta toukokuun 3 p:nä harkitsi tilanteen sellaiseksi, ettei se voinut ryhtyä suoranaisesti opistoa avustamaan, koska stipendiaattien lähettämisestä ei odotettu vastaavaa hyötyä eikä liioin kesäretkeilyä voitu järjestää opiston piiriin. Ainoaksi neuvoksi jäi, että annettiin kansanvalistuskomitean tehtäväksi julkaista elokuun aikana osakunnan nimessä maakunnan lehdissä kehoitus opiston auttamiseksi. Tämäkin keino jäi kuitenkin käyttämättä, sillä osakunnan asiassa tekemä päätös, kun se tuli julkisuudessa tunnetuksi, sai osakseen eräissä lehdissä moittivan uutismaininnan, joten ei katsottu osakunnan voivan tarkoitetulla avustuskehoituksella kuitenkaan enää mitään vaikuttaa asian hyväksi ja sen vuoksi jätettiin kehoitus julkaisematta.

Keväällä 1919 Kankaanpään kansanopisto jälleen kääntyi osakunnan puoleen taloudellista tukea etsien. Osakunta kokouksessaan huhtikuun 1 p:nä ei katsonut nytkään voivansa antaa

rahallista avustusta. Päätöstään lieventääkseen se kuitenkin erään aikaisemman esimerkin mukaan asetti toimikunnan yksityisesti keräämään varoja opiston tukemiseksi — toimenpide, josta nytkään ei voitu tulosta odottaa. Kun sitten Huittisten kansanopiston taholta vähän myöhemmin vedottiin osakunnan apuun, päätettiin toukokuun 6 p:nä pidetyssä kokouksessa avoimesti tunnustaa, ettei osakunta „vaikeitten aikojen” vuoksi voinut ryhtyä asiassa toimenpiteeseen.

Vaikea aika teki esteen myös parantolahankkeen kehitykselle. Rauhan aikaa odotettaessa ajateltiin jo puisen sairausviljongin rakentamista mutta tästäkin ajatuksesta pian luovuttiin, kun havaittiin, ettei parantola olisi täten rakennettuna tullut sanottavasti halvemmaksi kuin kivistäkään. Talvella 1917 suunniteltiin jälleen suurarpajaisia, joita varten jo saatiin lupa, mutta myrskyinen aika teki hankkeen tyhjäksi. Vuoden 1917 ensimmäisillä valtiopäivillä oli esillä aloite, joka tarkoitti 500.000 mk. valtioavun saamista keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan sekä vuotuista kannatusapua 40 vapaapaikan järjestämiseksi parantolassa. Valiokuntakäsittelyssä suhtauduttiin suopeasti anomukseen, mutta kun parantolayhtiön puolesta oli näihin aikoihin jätetty samaa tarkoittava anomus myös senaattiin ja lääkintöhallitus oli sitä puoltanut, ei valiokunta ja senmukaisesti eduskunta luottaen siihen, että anomus saisi myönteisen ratkaisun, katsonut tällä kerralla enempää toimenpidettä tarpeelliseksi. Kun hallituksen päätös yhä viipyi, jätettiin saman vuoden toisille valtiopäiville asiasta uusi anomus, jota valiokunta jälleen asettui puoltamaan, osaksi siitäkin syystä, että rakentamiseen ryhtymällä toivottiin voitavan lieventää vallinnutta työttömyyttä. Samalla valiokunta esitti, että valtioapu myönnettäisiin ehdoilla, jotka jäisivät hallituksen määrättäviksi. Eduskunta ei anomusehdotusta ehtinyt käsittelemään, sillä valiokunnan mietintö jaettiin eduskunnalle tammi-

Parantolahanke.

kuussa 1918 juuri, kun se oli pakotettu kumouksellisten tapaus-
ten vuoksi hajaantumaan. Asia jäi siten edelleen lepäämään,
ja anotut avustukset osoittautuivat sittemmin rahamme
arvon jatkuvasti luhistuessa tarkoitukseen riittämättömiksi,
joten entisten anomusten pohjalla ei voitu enää hankkeen toteut-
tamista ajatella.

4. VALLANKUMOUS JA ITSENÄISYYSTAISTELU.

Jääkäriliike.

On jo viitattu siihen, että ylioppilaspiireissä jotenkin yksi-
mielisesti toivottiin maailmansodassa Venäjän aseitten häviötä.
Silloin vasta voitiin odottaa maamme vapautumista valtiolli-
sesta ikeestä ja mahdollisuutta päästä itsenäiseksi valtakun-
naksi, joka oli ylioppilasnuorison suuri unelma. Eikä nuori-
somme tätä ainoastaan uneksunut mutta käytettävissä olevin
keinoin myös toimi tämän päämäärän hyväksi. Olosuhteista
riippuen tämä toiminta tapahtui huomiota herättämättä, mutta
panokset sen puolelta olivat kuitenkin suuret, kuten nyttemmin
tiedetään. Ylioppilaspiireistä oli syntyisin jääkäriliike, jota
myös siltä taholta tarmokkaasti johdettiin, päämääränä toimin-
ta maamme vapauttamiseksi Venäjästä. Tästä liikkeestä, joka
aikoinaan tuntui yltiöpäiseltä mutta sai sittemmin nähdä roh-
keimmat toiveensa toteutuvan, on olemassa kokonainen kirjalli-
suus, joka kertoo vaaroista ja kieltäymyksistä, odotuksista ja
pettymyksistä sekä vihdoin sankariteoista ja voitoista. Ei ole
kuitenkaan syytä ryhtyä tässä niitä kuvailemaan. Mainitta-
koon vain vielä, että satakuntalaisista kantoi 4 miestä jääkärin
asetakkia ja että yksi osakuntalainen sai kokea Spalernajan
kauhut. Nämä numerot eivät tosin ole suuria, mutta niitä suu-
rempi oli osakuntalaisten keskuudessa myötätunto jääkärien
asialle, jonka hyväksi myös tehtiin enemmän kuin numeroilla
voidaan osoittaa,

Ylioppilasnuoriso väkevämmin kuin muu yleisömmme tunsu suuren hetken koittavan, kun tapahtui Venäjän sotaisen mahdin lopullinen romahdus ja siellä syntyi, kuten oli toivottu, valtiolinen sekasorto, jonka vallitessa ankaralla kädellä kumottiin vanha hallitusjärjestelmä ja lakaistiin entiset vallanpitäjät paikoiltaan sekä Venäjällä että meillä.

Ensimmäisiin vallankumousviesteihin täällä kuitenkin suh- tauduttiin pidättyen, sillä tahdottiin ensin suomalaisella kylmä- verisyydellä nähdä, oliko vanhan suunnan tappio lopullinen vai onnistuisiko sen, kuten aikaisemmissa kumouksissa, muuttaa vielä ensimmäisen tappionsa musertavaksi voitoksi. Pietarista tulleet viestit olivat lisäksi alussa varsin epämääräisiä, omiaan kuitenkin pitämään mieliä jännityksessä ja antamaan valtiolista puheenaihetta.

Näin oli asianlaita siinäkin suurenlaisessa osakuntalaisseu- rueessa, joka maaliskuun 16 p:nä vietti perjantaista iltaansa Grillissä, näinä vuosina suositussa ravintolassa. Iltamyöhällä tuli sinne pari vanhempaa osakuntalaista, jotka tiesivät ker- toa, että vallankumous oli jo levinnyt tänne sijoitettuun venä- läiseen laivastoon ja että siellä paloivat punaiset lyhdyt ja kuu- lui alituista ammuntaa huutojen kaikuessa. Epäiltiin kuitenkin tiedon todenperäisyyttä, sillä samasta asiasta oli jo ennenkin puhuttu, ja oltiin tietävinään, että laivastossa vietettiin vain suuria juhlia, mistä lie syystä. Kun seurue oli jättänyt ravin- tolan ja ilmestynyt Aleksanterinkadulle, tultiin muitten muka- na vakuutetuiksi, että vallan pyörät olivat kääntyneet. Samana iltana osakunnan huoneistoon kokoontuneet olivat myös saa- neet tiedon tapahtumien kulusta ja m.m. Seynin ja Borovitino- vin vangitsemisesta, mikä uutinen täytti riemulla koko osakun- tatalon.

Täyden vakuutuksen vallankumouksesta antoi kuitenkin vasta seuraava päivä, jota mielettömien upseerimurhien takia on sanottu „ veriseksi lauantaiksi". Kadut ja torit lainehtivat

heti aamusta alkaen ihmismerenä, joka juhli vallankumousta. Hulmusi punaisia lippuja ja aseistetut sotilasautot kiväärit ojossa kiitivät valtakatuja. Ammuntaa kuului taholta ja toiselta. Osakuntalaiset, joita oli pitkin päivää runsaasti omalla konnulla, tiesivät kertoa hirvittäviä asioita. Sähkösanomia saapui myös yhä uusia joka hetki, sikäli kuin tapaukset Pietarissa kehittivät dramaattista vauhtiaan. Kukaan ei toisen mielestä tietänyt mitään uutta, sillä jokainen tiesi itse aina uudempaa ja uudempaa. Mies toisensa jälkeen näet käväisi kaupungilla uutisaineistoa lisäämässä. Päivemmällä oli kuitenkin keskikaupungin kaduilla liikenne kokonaan seisauksissa. Muillakin kaduilla pitivät sotilaspatrullit ankaraa järjestystä. Ilman punaista nauhaa ei ollut turvallista liikkua, joten ihmiset olivat jo aamusta varanneet itselleen tämän kumouksen tunnusmerkin. Useita suorastaan pidätettiin, kun heiltä puuttui punainen nauha. Niin tapahtui myös osakunnan inspektorille, kun hänellä ei ollut nauhaa, mutta kekseliäästi selitettyään, ettei kaupoissa enää ollut punaista nauhaa, sillä se oli *myyty* loppuun, antoi eräs sotilas hänelle palasen omasta nauhastaan ja niin hän sai jatkaa matkaansa.

Suomalaisella taholla oltiin selvillä, että vallankumouksen päättyessä mihin tulokseen tahansa oli suomalaisten suhtauduttava siihen varovaisesti. Timeo Danaos et dona ferentes — troijalaisen puuhevosen tarina saattoi uudistua nykyisessäkin ajassa. Niinpä maaliskuun 17 p:nä, varsinaisena vallankumouspäivänä, keskellä melskeitä ja murhia kokoontui Uusmaalaisen Osakunnan talolle, jota syrjäisen asemansa vuoksi pidettiin turvallisempänä kuin ylioppilastaloa, muutamia jäseniä kustakin osakunnasta sekä lisäksi teknillisen korkeakoulun oppilaita neuvottelemaan ylioppilasnuorison suhtautumisesta hetken vaatimuksiin. Toistaiseksi katsottiin tällöin voitavan tehdä ainoastaan sellainen päätös, että tilanteen selkenemistä odotettaessa ylioppilaiden tulisi pysyä syrjästäkatsojina. Samalla

järjestettiin uusmaalaisten talolle jonkinlainen päivystys, jota eri osakuntien jäsenet vuorotellen hoitivat. Täten tarkoitettiin järjestää ylioppilaille tiedonantotoimisto, joka välittäisi päivän tärkeimpiä uutisia. Kun seuraavana päivänä eli siis sunnuntaina, jolloin pahin myrsky oli jo ohitse, jatkettiin eilisen sopimuksen mukaan neuvotteluja, keskittyi tällöin keskustelu Spalernajasta vapautettujen maanmiestemme kohtaloon. Tiedettiin että monet heistä aikoivat illalla saapua junalla Helsinkiin ja, kun levisi huhuja, ettei heidän vapautensa ollut taatua, päätettiin järjestää heidän tulonsa kaupunkiin mahdollisimman vähän huomiota herättäväksi, jotta ikävät välikohtaukset vältettäisiin, kuten myös tapahtui.

Seuraavat päivät kuluivat tilanteen kehittymistä seuratesa, ja uusmaalaisten talolla jatkettiin edelleen päivystystä. Osakuntien kokouksissa sillä välin asetettiin pysyväinen yhteinen valiokunta, n.s. ylioppilasdelegatio, johon kuului edustajia kustakin osakunnasta ja teknillisen korkeakoulun ylioppilasyhdistyksestä. Delegation tarkoituksena oli seurata asioiden kulkua ja neuvotella ylioppilaiden suhtautumisesta tilanteisiin. Satakuntalaisen Osakunnan edustajina tässä tärkeässä toimikunnassa, joka vallankumouskeväänä näytteli huomattavaa poliittista osaa, olivat v.t. kuraattori, maisteri Vilho Oksanen ja maisteri Edwin Flinck.

Delegatiolla oli mainittava kokous seuraavana keskiviikkona eli maaliskuun 21 p:nä, jolloin ylioppilaat oli kutsuttu kuulemaan Itämeren laivaston komentajan, amiraali Maximovin puhetta. Hiukan ennen tätä tilaisuutta kokoontui delegatio keskustelemaan, miten oli siihen suhtauduttava ja mitä vastattava amiraalin puheeseen. Ylioppilaskunnan puheenjohtajan, dos. Yrjö Kajavan vastauspuhetta tarkastettaessa esiintyi kaksi suuntaa, joista toinen tahtoi valaa siihen vapauden intoa ja toinen neuvoi pidättyvään kohteliaisuuteen. Jälkimmäinen kanta eli paremmin sanoen järjen kanta pääsi voitolle ja olikin

tällöin paremmin paikallaan, sillä amiraalin ruotsiksi pitämä puhe, jota leimasi slaavilainen herkkyyys, osoitti kuitenkin, etteivät hänen tiensä olleet eivätkä voineet olla samoja kuin ylioppilaskunnan. Tämä ilmeni myös, kun delegatio myöhemmin pääsi kosketuksiin amiraali Maximovin kanssa. Keskustelut koskivat toisaalta jääkärikysymystä, jossa ei päästy tulokseen, ja toisaalta valtiollisia vankejamme, joita kaikkia ei oltu vielä vapautettu. Tässä asiassa menestyivät neuvottelut paremmin. Delegatio sai valtuuden, jos harkitsi ja saattoi taata jonkun poliittisista syistä vangitun toimineen „jalossa isänmaallisessa tarkoituksessa", hankkia kenraalikuvernöörin apulaisen, vhra Korffin välityksellä asianomaiselle vapautusmääräyksen. Tämä tehtävä antoi paljon työtä delegatiolle, kunnes se lopulta siirtyi senaatin ja prokuraattorin huoleksi.

Ylioppilasdelegation toimintaa leimasi harkittu asiallisuus, joka varoitti sitä antautumasta ja kehoittamasta muitakaan antautumaan vallankumouksellisen innostuksen purkauksiin ja veljeilyyn vieraiden ainesten kanssa. Tämä pidättyväisyys, jota eräällä ylioppilastahollakaan ei ymmärretty, johtui osaksi siitäkin, ettei sitä vapautta, jota ylioppilasnuoriso toivoi maallemme, oltu vielä saavutettu eikä sitä saavutettukaan muuten kuin verellä ja raudalla. Hämärä tunto vapauden lunastamisesta kalliilla hinnalla siis pidätti ylioppilasnuorisoamme antautumasta haihattelevaan vallankumoushurmaan ja yleensä julkiisiin mielenilmauksiin. Asessori P. E. Svinhufvudin palatessa karkotuksestaan tunteet kuitenkin ottivat osansa, ja ylioppilaat osoittivat hänelle muun huomavaisuuden lisäksi korkeimman kunnioituksensa, kun eri osakuntien edustajat vetivät hänet vaunuissa asemalta Kämpin hotelliin — monesta vuodesta taas ensimmäinen kerta, kun ylioppilasjärjestöt esiintyivät kaduilla lippuineen. Myöhemmin samana päivänä olivat vielä molemmat ylioppilaslaulukunnat ottamassa vastaan vallankumouksen epäjumalaa. Kerenskiä, joka muutaman ajan perästä oli kukis-

tunut suuruus ja johon kohdistunut innostuksemme oli huono sijoitus.

Kuinka eri lailla venäläiset käsittivät syntyneen tilanteen kuin suomalaiset, ilmeni heikäläisten sotilasviranomaisten halusta saada suomalaisia muodostamaan vapaaehtoisia sotajoukkoja venäläisten turvaksi. Pääesikunnan valtuutetut neuvottelivat näistä asioista parikin kertaa ylioppilasdelegation kanssa. Katsantokannat olivat luonnollisesti siksi eroavia, etteivät ylioppilaat mitenkään voineet olla osallisina sellaisissa hankkeissa. Ylioppilasnuorisolle oli kypsynyt vakaumus ja ohjelma: irti Venäjästä ja itsenäinen Suomi!

Aluksi huolehti järjestyksestä pääkaupungin kaduilla sotilaspatrullit, joiden tilalle tuli etupäässä järjestyneen työväen toimesta muodostettu miliisi. Ylioppilaille myös tarjottiin tilaisuus liittyä siihen. Ilmoittautuneista oli n. 50 % satakuntalaisia ylioppilaita, joilla siis oli muita enemmän halua miliisipalvelukseen.

Osakunnan vuosijuhlien sarjasta, joiden yksityiskohtaiseen käsittelyyn ei ole ollut erikoista syytä, erottautuu muita huomattavampana vallankumouskevään vuosijuhla, johon ajankohdan suuret elämykset painoivat leimansa ja joka osakuntalaisten tämänaikaista mielialoja valaisevana ansaitsee tässä kuvauksessa rivinsä. Tapausten vyöryä oli näet jatkunut runsaan viikon, kun valkeni maaliskuun 24:s, osakunnan vuosijuhlapäivä, joten ennakolta saattoi odottaa patoutuneitten isänmaallisten tunteiden pyrkivän esille puheenalaisessa tilaisuudessa.

Vallankumouskevään vuosijuhla.

Näistä tunteista kertoivat jo sinivalkeat liput ja Suomen vaakuna, jotka koristivat puhujalavaa. Varsinaisen tulkkinsa ne saivat kuitenkin isänmaalle pidetystä puheesta, joka oli uskottu v.t. kuraattorille, maisteri Vilho Oksaselle. Kuuluen ylioppilasdelegationiin ja tuntien asioita niiden polttopisteessä saattoi hän antaa sanoilleen erikoisen kantavuuden, kun hän ryh-

tyi kuvaamaan suuren hetken merkitystä akateemisen nuorison toiveiden valossa. Tehtävä oli vaikea, kuten puhuja sattuvasti huomautti, ei aiheen puutteen, vaan sen tavattoman runsauden takia. Silloisissa oloissa ei Suomi saanut jäädä toimeettomaksi syrjästäkatsojaksi. Sen oli itse käytävä ohjaamaan kohtaloltaan. Kuten Venäjällä oli myös Suomessa olot luotava uudelleen. Ei ollut tyydyttävä vain siihen, että oikeutemme palautettaisiin ennalleen, siihen, missä ne olivat ennen sortokauden alkua. Ne oli saatava myös laajennetuiksi, joten vaadittiin valtiomiehiltämme terävää silmää tajuamaan hetken edellytyksiä sekä rohkeata päättäväisyyttä ja lujaa luottamusta tulevaisuuteen. Emme saaneet säikkyä unelmista rohkeintakaan. Kun puolalaiset jo puhuivat vapaasti täysin itsenäisen ja valtiollisesti riippumattoman Puolan välttämättömyydestä, oliko silloin mahdotonta, että myös Suomikin kerran saavuttaisi valtiollisen itsenäisyyden. Tällaiset ajatukset, joita liikkui ylioppilasnuorison mielissä, olivat vielä harvoin kuultuja julkisesti lausuttuina, joten puheen teho oli sitäkin suurempi ja sai hyväksymishuudot ratkeamaan. Välittömänä jatkona seurasi mieskuoron laulama „Porilaisten marssi“, joka kiihkeistä vaatimuksista oli esitettävä kolmeen kertaan. Innostuksen vallitessa kannettiin puhujaa käsivarsilla ja samoin tehtiin kuoron johtajalle, maisteri Toivo Haapaselle. Inspektorille tuli samanlainen vuoro eläköönhuutojen kaikuessa, kun ylioppilas Toivo Aalto-Setälä oli ensin pitänyt puheen inspektorille ja hänen rouvalleen, huipentaen sanansa lauseeseen: „Nyt mekin tiedämme, mitä innostus on“. Tämän jälkeen seurasi inspektorin puhe, joka sekin vei keskelle päivän tapahtumia. Välistä on aikoja ja nyt oli sellainen, sanoi hän, että pessimistinkin täytyy tunnustaa: „riemu elää“. Suomalainen sai nyt ajatella rohkeasti ja puhua rohkeasti, kun sen sijaan äsken oli eletty aikoja, joista emme uskaltaneet kirjoittaa historiaamme vapaasti. Uuden asiointilan oli tehnyt mahdolliseksi tapahtunut vallankumous. Se oli

mahtava moraalinen voima Venäjän kansalle, ja puhuja pelkäsi, että tämä voima suuntautuisi myös ulospäin ja muodostuisi uhaksi vähäiselle kansallemme. Puhujan mielestä venäläistymisen vaara oli tällöin kenties suurempi kuin koskaan ennen — pelko, jonka aiheellisuuden seuraavat kuukaudet ja semminkin vuoden 1918 tapahtumat osoittivat selvääkin selvemmäksi. Suotta ei puhuja viitannut, miten haaveksijat voivat Venäjällä muodostua mahdiksi ohi valtiomiesten. Hyväksymishuutojen kaikuessa hän siirtyi puhumaan, miten kansan nähdessään valtiollisten elinehtojensa uhattuna tulee taistella niiden puolesta. Kunkin kansan on valittava se valtiomuoto, jota se katsoo etujensa vaativan. Oli niinä päivinä viitattu siihen, että Suomesta tulisi Venäjän liittotasavalta, mutta se olisi vielä vähemmän, kuin mitä tähän asti oli ollut. Meidän oli pyrittävä enempään. Emme voineet jäädä miksikään kenraalikuvernöörivaltioksi, sillä se oli samaa kuin jokin provinssiautonomia. Puhuja uskalsi uneksia suurempaa Suomea, sellaista, jonka laivat kantaisivat Suomen nimeä ja leijonalippua maan ääriin. Meidän oli järjestettävä vapaasti suhteemme Venäjään ja turvauduttava yllätyksiltä siltä taholta. Puhe päättyi salin täyttyessä hyvähuudoista seuraavin haltioitunein sanoin: „Vaikka vapautta ei kestäisi kuin lyhyen ajan, voimme sanoa: yksi päivä sinun huoneessasi on enemmän kuin tuhannen muualla. Vapauden hengettären suudelman ken kerran on saanut otsalleen, ei voi taipua tyrannin jalkain juureen.” Muista puheista mainittakoon vielä tri Hannes Ryömän pitämä. Se oli ylistyspuhe ylioppilasradikalismille, sillä „joka ei nuorena ole radikaalinen, hän on 60-vuotiaana jo homeessa”. Viimeksi kajahutti kuoro vielä eteissä, kun jo tehtiin lähtöä, „Porilaisten marssin”, jonka voi sanoa saaneen näinä päivinä uuden ja entistä korkeamman kaiun.

Satakuntalaisen Osakunnan vuosijuhlissa siis jotenkin Itsenäisyys-
avoimesti puhuttiin itsenäisestä Suomesta. Viikko viikolta ajatus.

tämä ajatus, kuten jo on viitattu, ylioppilaspiireissä voimistui ja selkeni. Siitä on todistuksena myös neuvottelukokous, jonka „edistysmielisten" nimellä satakuntalaiset pitivät huoneistossaan huhtikuun 18 p:nä. Kokouksen avasi kuraattori, maisteri K. Huhtala, joka ilmoitti, että yksityisestä aloitteesta oli kokoonnuttu keskustelemaan valtiollisesta asemastamme. Kaikki puhujat olivat tällöin yksimielisiä siitä, että maamme oli saatava itsenäiseksi ja täysin riippumattomaksi Venäjältä. Vain käytännöllisiin toimenpiteisiin nähden olivat mielipiteet hie- man eroavia. Maisteri Voitto Oksanen viittasi prof. R. Erichin laatimaan suomalaiseen ohjelmaan, jossa hän ajoi itsenäisyyspolitiikkaa, ja katsoi, että siinä esitettyihin mielipiteisiin kaikki voisivat yhtyä. Maisteri Edw. Flinck taas piti prof. Erichin ohjelman vaatimuksia epätäydellisinä. Täytyi kuitenkin tois- taiseksi jäädä odottamaan, miten Venäjän uudet vallanpitäjät tulisivat suhtautumaan siihen suomalaiselta taholta tehtyyn eh- dotukseen, että hallinnollinen määräysvalta täällä siirtyisi mei- käläiselle senaatille. Puhujan mielestä oli harjoitettava painos- tusta eduskuntaan ja erittäinkin sen enemmistöön, joka oli saa- tava vakuutetuksi, että kansan toivomuksena oli valtiollinen itsenäisyys. Puhuja ei ollut edellisen kanssa samaa mieltä, että nämä aatteet olivat vieraita sosialidemokraateillemme. Tässä yhtyi häneen voimistelunopettaja V. E. Tiiri, joka katsoi, että yleinen mielipide oli luotava eikä odotettava eduskunnan kan- nanottoa. Rauhanneuvottelujen alkaessa piti meillä olla selvä ja yksimielinen kanta itsenäisyyskysymyksessä, jota kootuin voimin oli ryhdyttävä tehokkaasti ajamaan ja jota varten suunniteltiin uuden äänenkannattajan perustamista. Maisteri H. Valvanteen mielestä eivät sosialistit olleet vielä suoraan lausu- neet kannattavansa itsenäisyyspyrkimyksiä. Asiaamme ei ollut ratkaistava Venäjän kansalliskokouksessa vaan kansainvälisis- sä rauhanneuvotteluissa. Jotta Suomen itsenäisyysasia saatai- siin mahdollisimman laajalti ulkomailla tunnetuksi, tarvittiin

Suomalaista diplomaattikuntaa, jonka perustamista puhuja ehdotti. Ylioppilasnuoriso esim. voisi lähettää edustajiaan ulkomaille. Oli muuten sitä mieltä, että ylioppilasnuorison oli itsenäisyysshankkeissa toimittava varovaisesti ja lojaalisti suhtauduttava sekä senaattiin että eduskuntaan, kuten kaikki johtavat piirimme olivat yleensä tehneetkin. Muuten katsoi maantieteellisen asemamme vaikeuttavan itsenäisyyspyrkimyksiämme, joka käsitys ei kuitenkaan saanut kannatusta. Maisteri Vilho Oksanen oli sitä mieltä, että itsenäisyysvaatimus oli saatava koko kansan asiaksi, jotta se saisi enemmän pontta. Ei ollut syytä odottaa, mille kannalle eduskunta tulisi asettumaan. Puhujan mielestä oli suomalaisten taholta tehty erehdys, kun oli ilman muuta ruvettu kannattamaan Venäjän väliaikaista hallitusta. Oli välttämätöntä saada venäläinen sotaväki maasta pois ja tilalle oma sotajoukko. Ylioppilas V. Laukola edelliseen yhtyen erikoisesti korosti oman sotalaitoksen tarpeellisuutta itsenäisyysellemme positiivisena tekijänä, sillä puhuja oli vakuutettu, ettei Venäjän kansalliskokous tulisi kuitenkaan myöntämään Suomelle itsenäisyyttä. Keskusteluun ottivat vielä osaa maisterit Aina Lähteenoja, joka myös kannatti pontevaa propagandaa yleisen mielipiteen muodostamiseksi, E. Laitinen sekä ylioppilas Toivo Viherheimo.

Sama keskustelukysymys otettiin esille heti sen jälkeen osakunnan virallisessa mutta ylimääräisesti kutsutussa kokouksessa huhtikuun 21 p:nä. Itsenäisyysasiassa oli näet tällä välin päästy hieman konkreettisemman toimintasuunnitelman kannalle. Kysymyksen alusti v.t. kuraattori, maisteri Vilho Oksanen. Hän huomautti aluksi, miten Venäjän vallankumous oli Suomessakin herättänyt toivon vapaamman ajan alkamisesta. Sangen voimakas oli tällöin se usko, että nyt oli Suomelle koittamassa vapaa tulevaisuus ja maamme oli saavuttamassa kansojen korkeimman päämäärän: valtiollisen itsenäisyyden. Tähän päästäksemme oli koko kansa saatava käsittämään hetken

vaatimukset ja yksimielisesti toimimaan suuren päämäärän hyväksi. Tätä varten tarvittiin myös ylioppilasnuorison aktiivista osanottoa, jonka muodoista kokous oli kutsuttu neuvottelemaan. Ylioppilasdelegatio oli evästyksenään ehdottanut, että ylioppilaat koettaisivat kotimaakunnassaan vaikuttaa kansan keskuudessa herättävästi ja selventävästi mielipiteeseen itsenäisyysvaatimuksen luomiseksi. Jotta työssä saavutettaisiin välttämätön yhdenmukaisuus, olisi osakuntien valittava yhteinen toimikunta neuvottelemaan menettelytavasta. Virinneessä keskustelussa, jossa käytettiin lukuisasti puheenvuoroja ja jossa m.m. inspehtori puhui oman sotajoukon tarpeellisuudesta, asetuttiin yleensä alustuksen kannalle. Voimistelunopettaja V. E. Tiiri sen ohella rakensi erikoisia toiveita kohta ilmestyvään itsenäisyysasian äänenkannattajaan „Uuteen Päivään”. Keskustelun lopuksi päätettiin siis ryhtyä harjoittamaan propagandaa maaseudulla ja valittiin sitä suunnittelevaan osakuntainväliseen toimikuntaan jäseniksi maisterit K. Huhtala ja E. S. Tomula sekä voimistelunopettaja V. E. Tiiri.

Kansanedustajien illanvietto.

Kun pidettiin tärkeänä, että itsenäisyysasiassa päästäisiin kosketuksiin maakunnan kansanedustajien kanssa, päätettiin vielä myöhemmin järjestää illanvietto, johon heidät kutsuttaisiin juhlavieraiksi ja heidän mukanaan myös eduskunnan puhemies Kullervo Manner entisenä osakuntalaisena. Tilaisuutta valmistamaan asetettiin toimikunta, johon tulivat maisterit J. Honkavaara, J. Leivo, Voitto Oksanen ja H. Vaivanne. Illanviettoon, joka järjestettiin pääsiäisen aikoina, tuli kuitenkin ainoastaan viisi kansanedustajaa ja niiden joukossa puhemies Kullervo Manner. Ohjelma aloitettiin »Marseljeesilla”, jonka pianolla soitti ylioppilas Arvi Ilmoniemi. Vieraille kohdistettuun puheeseen, jonka piti v.t. kuraattori, maisteri Vilho Oksanen, vastasi puhemies Manner. Hän korosti internationalismin aatetta ja asetti sen suurpiirteisempänä nationalismin edelle,

kehoittaen lopuksi ylioppilaita harrastamaan aatteita ja ennen kaikkea olemaan radikaalisia. Tämän jälkeen nousi korokkeelle inspektori, prof. J. J. Mikkola, joka esitti laajasti Puolan itsenäisyshankkeita. Vielä puhui edustaja Lucina Hagman jyrkkiä sanoja militarismia vastaan, ja maisteri Jalmari Jaakkola loi historiallisen katsauksen itsenäisyyspyrkimystemme vaiheisiin. Vielä oli ohjelmassa maisteri Väinö Hirsjärven kirjoittama runo „Porin rykmentti”, jonka lausui ylioppilas Ilmari Helenius.

Vaikeata on sanoa, missä määrin tämä kosketustilaisuus vastasi osakuntalaisten odotuksia. Tuntuu kuitenkin siltä, ettei se vastannut nuorison väkevimpiä toiveita, joissa ylinnä kuvastui itsenäinen ja kansallinen valtio sekä, jos niin vaadittiin, hellittämätön taistelu sen puolesta.

Esitettäessä ylioppilasnuorison kantaa itsenäisyysasiassa, Vastakohtia. on kautta rantain tullut viitatuksi, että heidän käsityksensä hetken vaatimuksista ei ollut aivan sama kuin johtavien poliittisten piirimme. Tilanteen kehitystä seurattaessa sillä taholla katsottiin olevan syytä varovaiseen kannanottoon, joten toiminnalta puuttui päättäväisyyttä. Kuten olemme satakuntalaisten keskuudessa liikkuvia virtauksia selostaessa huomanneet, ei nuorison taholla ollut liioin täyttä luottamusta eduskuntaan. Se oli kyllä vuosikausia käynyt epätasaista laillisuustaistelua oikeuksiemme puolesta, mutta itsenäisyyskysymyksessä ei se ollut yhtä valmis ratkaisevaan kannanottoon kuin nuoriso, jota ei vastuuvellollisuus samassa määrässä ollut painamassa ja pidättämässä.

Ylioppilasnuoriso tahtoi kuitenkin päättävästi toimia asetamansa päämäärän hyväksi ja valloittaa yleisen mielipiteen puolelleen. Tässä tarkoituksessa se suunnitteli, kuten on mainittu, tehokkaan propagandan järjestämistä maaseudulle. Voidakseen harjoittaa painostusta sekä yleiseen mielipiteeseen että

eduskuntaan, jossa toiminta tapahtuu puoluetunnussanojen mukaan, ylioppilasnuoriso tahtoi päästä määräävästi vaikuttamaan puolue-elinten toimintaan.

Tässä mielessä keväällä 1917 herätettiin henkiin entiset akateemiset puoluejärjestöt, joitten toiminnasta ei enää pitkiin aikoihin ollut mitään kuulunut. Siten virkosivat jälleen Keskusteluseura ja Suomalainen Nuija sekä näiden esimerkkiä seuraten osakuntien puoluejärjestöt. Niinpä Satakuntalaisessa Osakunnassa toimineet Satakunnan Karhu ja Nuorsuomalaiset Satakuntalaiset alkoivat antaa itsestään elonmerkkejä. Näiden toiminnassa, joka supistui lyhyeen, tuli määrääväksi kuitenkin vain se, mikä oli ylioppilasnuorisoa yhdistämässä, nimittäin itsenäisyysshanke. Osakuntien puolueyhdistysten varsinaiseksi tehtäväksi tuli ottaa osaa puolueitten puoluekokouksiin ja vaikuttaa niissä siihen suuntaan, että porvarilliset valtapuolueet omaksuivat mahdollisimman radikaalisen ohjelman itsenäisyysasiassa. Kevätlukukauden lopussa pidettiin ylioppilastalolla kokous, jossa oli läsnä ylioppilaita satamäärin. Tällöin hyvähuudoin päätettiin saattaa julkisuuteen ylioppilaitten kannanilmaisu suuressa valtiollisessa kysymyksessämme. Sen loppuponsi kuului: „Me ylioppilaat olemme vakuutetut siitä, että Suomen täydellisen valtiollisen itsenäisyyden hetki kohta lyö. Tämän päämäärän saavuttamiseksi jännitämme kaikki voimamme ja kykymme.”

Tyytymättömyys puolueiden toimintaan oli johtamassa myös siihen esiintymiseen, mikä satakuntalaisten piirissä tapahtui „edistysmielisyyden” nimellä. Tämä entisiä puoluerajoja sivuuttava esiintyminen, jonka ensimmäistä ilmenemistä on jo selostettu, sulautui sittemmin täysin osakunnan viralliseen elämään, joten osakunnassa siis oli isänmaan suuressa kysymyksessä vallalla yksi kannustava ja kokoava ajatus: itsenäinen Suomi. Puoluerajojen sortumisesta puhuttaessa mainittakoon, että porvarillisten liittoutumista tapahtui pitkin linjaa ja että vuoden 1917 eduskuntavaaleissa vanha- ja nuorsuomalainen puolue tekivät vaaliliiton itsenäisyyskysymyksen merkeissä.

Vallankumouskevään suurta ohjelmaa lienevät ylioppilaat seuranneena kesänä sentään verrattain vähän voineet toteuttaa, sillä kesä 1917 muodostui poliittisessa katsannossa poikkeukselliseksi. Intohimot pääsivät työläispiireissä valloille pitkien kesää, johtaen lakkoihin ja rettelöihin, jotka tekivät elämän maassa rauhattomaksi. Ylioppilaat saattoivat tällaisissa oloissa verrattain vähän vaikuttaa mieskohtaisella esiintymisellään. „Uusi Päivä”, johon nuorison taholta myös rakennettiin erikoisia toiveita, ei liioin voinut suuria saada aikaan, sillä kesällä vallinneen pitkäaikaisen kirjapainolakon vuoksi oli sen toiminta kuten muunkin porvarillisen julkisen sanan estetty. Pahinta oli, että venäläinen sotaväki, joka oli kadottanut kurinsa, alkoi sekaantua keskinäisiin asioihimme, joten sisällissodan uhka oli jo kesällä olemassa. Yhä ilmeisemmäksi kävi, että itsenäisyyden saavuttaminen tulisi vaatimaan taistelua kahdella rintamalla.

Syksyllä 1917 oli yliopisto suljettuna, mutta toimivat kuitenkin osakunnat vajalukuisina. Yhä vaikeammaksi kävi siis ylioppilasnuorison erikoinen toiminta keväisen ohjelman hyväksi. Poliittinen sekasorto kasvoi kasvamistaan ja koski kohta kipeästi ylioppilaita itseään. Karjalaisten osakuntatalo otettiin venäläisten sotilaitten haltuun pääasiassa tanssipaikaksi ja heidän kuraattorinsa, maisteri Lauri Hannikainen, jonka senaattimme oli äsken nimittänyt Karjalan komitean sihteeriksi, venäläisten sotilasviranomaisten toimesta vangittiin. Toimenpide herätti ylioppilaskunnassa mieltenkuohua ja vaadittiin Venäjän pääministeriä myöten vangitun vapauttamista. Sama kohtalo kuin karjalaisten taloa uhkasi myös ylioppilastaloa, joka kuitenkin saatiin säilytetyksi pakko-otolta. Sellaista ennenkuulumatonta kuitenkin tapahtui, että ylioppilastalolla pidettiin venäläisten toimesta kotitarkastus lokakuun 23 p:nä. Kun Satakuntalainen Osakunta hetkistä myöhemmin kokoontui vakinaiseen kokoukseensa, päätti se tapahtuneen johdosta lau-

sua jyrkän vastalauseensa, jonka kuraattori ja sihteeri saattoivat julkisuuteen. Ajankohdan yllätyksiä saivat satakuntalaiset ylioppilaat myös kokea, kun heidän täytyi keskeyttää syksyllä eräs iltamansa, sillä sosialistit olivat julistaneet n.s. marraskuun lakkonsa alkavaksi samana yönä klo 12, jota ennen kaikkien oli turvallisuutensa vuoksi oltava kotona.

Vapaussota.

Ylioppilaat olivat tammikuussa 1918 kokoontuneet jälleen avattuun yliopistoon harjoittamaan opintoja, kun poliittinen sekasorto vinhaa vauhtia kiihtyen kehittyi sisällissodaksi, jossa samalla ratkaistiin suhteemme Venäjään ja joka siten muodostui vapaussodaksi. Tästäkin on olemassa laaja kirjallisuus, joten tässä ei ole syytä edes yleisin piirtein antaa siitä kuvausta. Riittänee, kun teemme muutamia viittauksia, mitä satakuntalaiset ylioppilaat kokivat rintamilla ja samaan aikaan pääkaupungissa.

Heti kun punainen vallankumous oli julistettu alkaneeksi ja sosialistit olivat anastaneet vallan käsiinsä Helsingissä, lähettivät he vartiostoja sulkemaan yliopiston ja osakuntatalon. Niinpä saapui tammikuun 28 p:nä aseistettuja miehiä myös osakunnan huoneistoon tyhjentäen sen. Täten oli osakuntatalo viikon päivät suljettuna, kunnes vihdoinkin muutamat naisylioppilaat rohkaisivat itsensä ja kävivät tutkimusmatkalla, jolloin selvisi, että vartioinnista huolimatta talossa kyllä sai käydä. Jonkun ajan perästä punakaartilaiset jättivät osakuntatalon kokonaan rauhaan, joten ylioppilaat saivat taas vapaasti käyttää huoneistojaan.

Satakuntalaisia ylioppilaita ei varsin paljon ollut enää näihin aikoihin pääkaupungissa. Kaikki eivät olleet vielä ehtineet tulla kaupunkiin ja useat olivat saman tien palanneet kotiinsa takaisin rautatieliikenteen ollessa vielä vapaana. Sittenkin koetettiin varustautua tarpeellisilla lupatodistuksilla, jotka oikeuttivat matkustamaan kotiseudulle. Moni katosi kaupun-

gista tuntemattomia teitä omille mailleen. Onnellisesti yleensä satakuntaiset pääsivätkin perille, joka useille merkitsi siirtymistä rintaman toiselle puolelle. Tämän takia punaiset viranomaiset vaikeuttivat ylioppilaitten enempää matkustamista, joten myöhemmin eivät ainakaan miesylioppilaat voineet ajatella kaupungista lähtöä. Oli tyydyttävä oleviin oloihin ja vietettävä aikaa, miten paraiten taidettiin.

Luvuista oli luonnollisesti vaikeata saada kunnollista otetta silloisissa oloissa, jotka olivat täynnä huolestuttavaa epätietoisuutta ja rasittavaa jännitystä. Kaavaksi, jonka mukaan satakuntaisten päivät kuluivat pääksytysten, tuli sellainen elämänjärjestys, että aamulla luettiin „Tiedonantajan” väriteytyt uutiset, syötiin ylioppilastalon ruokalassa silakoita ja hapankaalia sekä vellintapaista, ellei sattunut pahempaakin pulaa. Sitten kokoonnuttiin n.s. „Huhutoimistoon”, joka oli ylioppilaskunnan lukusalin eteinen. Siellä oli pitkin päivää miehiä tuvan täydeltä kuulemassa ja kertomassa tuoreimpia uutisia, joita oli sekä mahdollisia että mahdottomia. Täällä sai käsiinsä myös valkoisten salaisia lehtiä ja muita julkaisuja, joita punaiset vallanpitäjät erikoisesti vainosivat. Täten uutisilla evästettyinä kokoonnuttiin sitten osakuntahuoneistoon, jossa kahvikupin ääressä koetettiin tulkita kuultua ja luettua sekä päästä siten oikeaan käsitykseen asemasta kulloinkin. Jotkut seurasivat säännöllisesti venäläisiä lehtiä, joista saatiin tietoja ulkopoliitikasta ja tarkasti lukien kotimaastakin usein enemmän kuin punaisten äänenkannattajasta. Joskus saatiin täällä lukea myös valkoisesta Suomesta eksynyttä lehteä, joka herätti mielissä kaihoa. Valkoisten voittoon sentään luotettiin, vaikka odotusaika tuntuikin toisinaan pitkältä.

Kun lukemista ja keskustelemista ei riittänyt kaikeksi päiväksi, keksittiin ajanvieteeksi pelata skruuvia vakinaisissa ryhmissä. Tällaisia peliryhmiä, jotka leiritilanne teki ymmärrettäviksi, ei oltu osakunnassa ennen nähty ja katosivat ne

sieltä jälleen, kun sodan jäljiltä oli taas päästy säännöllisiin oloihin. Täten siis kuluivat päivät, kunnes piti olla kotona jo klo 9 illalla ja myöhemmin klo 8. Tyhjänä mainitaan osakuntahuoneiston olleen vain sinä päivänä, jolloin punaiset ilmoittivat ottavansa rintamatöihin „etupäässä joutilasta katuyleisöä”. Tästä kuten kaikesta muustakin pahimmasta osakuntalaiset yleensä säilyivät. Tosin sai eräs heistä kuulan rintaansa, kun kotitarkastuksessa tohti ilmaista vastalauseensa, mutta onneksi ei haava ollut hengenvaarallinen.

Selvää on että osakuntalaisten rahavarat pyrkivät usein uupumaan, kun yhteys kotipuoleen oli katkennut ja rahalaitokset olivat suljetut. Lisäksi oli osakunnan lainarahaston johtaja punaisten vankina ja muut rahaston jäsenet mikä missäkin. Ylimääräisissä kokouksissa, sillä julkisia osakunnan kokouksia ei voitu pitää, koetettiin parhaan mukaan järjestää kapinatalvena tilapäistä lainausliikettä. Lisäksi saatiin tuntemattomalta lahjoittajalta Smk. 2.400:— jaettavaksi osakuntalaisille. Täten sai 27 osakuntalaista, eräät 50 markkaa mutta useimmat 100 markkaa rahapulansa lievennykseksi.

Valkoisten
voitto.

Syksyllä 1917 alkoivat ylioppilaat keskuudessaan järjestää aseharjoituksia, sillä ilmeiseksi oli käynyt, että itsenäisyytemme oli hankittava asein. Suunniteltiin kokonaisen ylioppilaspataljoonan muodostamista. Satakuntalaisia saatiin kokoon — huomattava on että yliopisto oli suljettuna — kaksi kahdeksanmiehistä ryhmää päällikköineen, ja nämä yhdessä varsinaissuomalaisien kanssa muodostivat yhden joukkueen. Harjoituksia pidettiin pari kertaa viikossa osakunnan kokoussalissa ja myöhemmin yliopiston voimistelulaitoksella. Tällöin myös saatiin harjoitusvälineiksi jostakin kulissi varastosta puiset kiväärin, jotka myöhemmin hyvänäkin saaliina takavarikoitiin. Täällä myöskin muutamat Saksasta palanneet jääkärit tarkastivat joukot, ja Satakunnan rintaman silloinen ylipäällikkö kävi kerran

osakuntalaisia tervehtimässä. Muutamat innokkaimmista osakuntalaisista lähtivät joululoman ajaksi Pohjanmaalle jatamaan aseharjoituksia, jotka ennen pitkää olivat heille ja maalle hyödyksi.

Satakuntalaisia ylioppilaita, entisiä ja silloisia, oli muutama kymmen valkoisten riveissä taistelemassa vapautemme puolesta. Toiset suorittivat asepalvelusta tavallisina sotamiehinä, toiset ryhmän tai joukkueen johtajina, alipäällystönä ja jotkut komppanioitten päällikköinä. Useimmat kuuluivat Porin rykmenttiin, joka suorittaen sivustaliikkeitä sai tehtäväkseen Satakunnan vapauttamisen. Paljon saivat he tällöin kokea: niinpä kylmää, nälkää ja haavojakin, joihin eräät sortuivat saaden sankarikuoleman. Toisia taas joutui muulla tavalla sodan uhriksi.

Nekään osakuntalaiset, jotka rintamien muodostuttua jäivät olosuhteiden pakosta pääkaupunkiin, eivät olleet toimettomia. Eräät naisista puuhailivat vaatteiden hankkimiseksi valkoisille ja levittivät valkoisten julkaisuja. Miesjäsenet alkoivat jälleen suunnitella syksyiseen malliin akateemista suojeluskuntaa. Järjestäytymisen ja harjoitusten täytyi luonnollisesti tapahtua mitä suurimmassa salaisuudessa. Liikuttiin sukkasilla ja muutamissa miehin kerrallaan. Komennukset suoritettiin kuiskaamalla, ja useat liikkeet tehtiin vain paperilla. Mutta sikäli kuin saksalaiset lähestyivät kaupunkia, tultiin yhä rohkeammiksi ja tykkien jyskeen kantaessa jo kaupunkiin, saattoi osakuntatalolla kuulla sotilaallista askelten tahtia. Miehet alkoivat esiintyä saappaissa, ja „Huhutoimisto" kävi tyhjäksi. Kun vihdoinkin huhtikuun 12 ja 13 pp:nä pääkaupunki oli valloitettu, kuului tällöin melkein jokainen satakuntalainen mies jäsen täkäläiseen suojeluskuntaan, jota sittemmin sanottiin Helsingin jääkäribrigadiksi ja myöhemmin kokonaan hajoitettiin.

Helsingin valloituksen jälkeen kului vielä muutamia viikkoja, ennenkuin koko maa oli vapautettu ja voittoisa valkoinen

Suhde sotilaisiin,

armeija saattoi suorittaa kunniamarssinsa maan pääkaupunkiin. Yleinen riemu oli vallannut myös osakuntalaiset, jotka tahtoivat tietenkin kohdistaa kunnianosoituksensa semminkin satakuntalaisille rivimiehille, joista melkein yksinomaan oli muodostettu silloinen Porin rykmentti. Tämän uudestisyntyneen rykmentin kunniaksi pidettiin siis satakuntalaisten toimesta juhla toukokuun 15 p:nä Kansallisteatterissa. Katsomo oli ääriään myöten täyttynyt kenttäpukuisista sotilaista, joukossa myös rykmentin komentaja, eversti E. Bergh ja maaherra, eversti K. J. M. Collan.

Rykmentin soittokunnan soitettua aluksi marsseja, esittivät Laulu-Miehet rykmentin vanhan kunniamarssin, »Porilaisien marssin", jota seisten kuunneltiin. Tämän jälkeen puhui tri Heikki Ojansuu, jonka esi-isistä eräs oli ollut Suomen sodassa Porin rykmentin lipunkantajana. Tästä ottaen lähtökohdan hän sai aiheen verrata vuosien 1808 ja 1918 porilaisrykmenttejä toisiinsa. Aikaisemmassa sodassa oli se pantu kokoon kuten muikin armeija vain kansan pohjakerroksista, kun taas vapaussodassa kaikki yhteiskuntaluokat taistelivat rinnan. Ennen sanottiin, että suomalaiset olivat uljaita sotureita, kun heillä oli ruotsalaiset päälliköt. Tämä sota oli osoittanut, että suomalaiset olivat entistäkin parempia sotilaita, kun heillä oli suomalaiset päälliköt. Omistettuaan tämän johdosta tunnustuksen sanoja jääkäreillemme, siirtyi puhuja vertamaan vuosien 1808 ja 1918 sotien merkitystä. Molemmilla kerroilla oli kysymyksessä siihenastisen sivistysperinnön säilyttäminen. Suomen armeijan vastaiset tehtävät puhujan mielestä tulivat olemaan vielä kauan edelleen samat kuin äskeisessä sodassa. Sen oli säilytettävä itsenäisyytemme ja samalla myös oltava sisäisen järjestyksen turvana. Puheen jälkeen Kansallisteatterin näyttelijät esittivät »Wilhelm Tellistä" kuvaelmia, jotka olivat kuin kotoisia vapaussankareitamme varten kirjoitettuja ja aiheuttivat pitkin esitystä suosionosoituksia. Kun vielä maisteri Niilo Lehmus-

koski, esiintyen Helsingin jääkärirykmentin vormussa, oli lausunut V. A. Koskenniemen runon „Vapaudelle“, seurasi rouva Maila Mikkolan puhe sotureille. Verrattuaan kapinatalven kokemuksiimme ristinvaelukseen ja Golgatan kärsimyksiin sekä vapaudenkoittoa pääsiäisaamuun ja ylösnousemuksen huomenhetkeen, hän päätti lennokkaan esityksensä, sanoen: heidän isänmaamme ja kotimme ovat hyvässä turvassa, kun ne ovat Teidän käsienne ja sydäntenne varassa. Me tiedämme, että kotiseudun ja isänmaan onni ovat Teidän korkein päämääränne. Me tiedämme, että kotiseudun ja isänmaan kunnia on sädehtivin voiton seppel, jota Te tavoitatte kulmilleenne. Se voiton seppel on oleva Teidän. Sinä vanha ylösnoussut Porin rykmentti, käy sinne, minne halusi vetää: kunnian teille.” Juhlaselostuksissa mainitaan, että puheen aikana kostui monen karaistuneenkin kuulijan silmä ja että puheen jälkeen yhdyttiin „Maamme“-lauluun niin hartain mielin kuin ennen tuskin koskaan. Tämäkin laulu oli nyttemmin saanut entistä korkeamman kaiun.

Vapaussodassa toiminut Porin rykmentti tehtävänsä päätettyään hiukan myöhemmin hajosi, ja sen tilalle syntyi säännöllisen asevelvollisuuskutsunnan perusteella uusi Porin rykmentti. Senkin sotilaat osakunta otti suojateikseen. Niinpä marraskuun 12 p:nä 1918 virisi osakunnan kokouksessa laaja keskustelu siitä, voisiko osakunta tehdä jotakin armeijassamme ja erikoisesti Porin rykmentissä vallitsevan mielialan parantamiseksi, sillä puutteellisten olojen vuoksi oli armeijamme henki vapaussodan jälkeisinä kuukausina mennyt masennuksiin, kuten yleisesti tiedettiin, ja tuhoisa espanjantauti oli vielä omiaan lisäämään synkkää vaikutelmaa. Keskustelussa ehdotettiin kirjaston hankkimista ja sivistystilaisuuksien järjestämistä Porin rykmentin sotilaille. Muonituksen parantamiseksi ehdotettiin kääntymistä kuntien puoleen, jolloin myös hevosten kipeä heinäntarve oli otettava huomioon. V. t. kuraattori, maitteri T. Viherheimo ja ylioppilas Eino Kaitila saivat tehtäväk-

seen neuvotella maaherra Collanin kanssa keinoista, millä rykmentin tilaa voitaisiin parantaa niin henkisessä kuin aineellisessa suhteessa. Osoitukseksi osakunnan läheisistä suhteista tähän rykmenttiin, mainittakoon että v.t. kuraattori otti osaa joulunviettoon sen piirissä. Osakuntalaisten taholta järjestettiin sotilaille lahjoja.

Vainajien muistotaulu.

Muutkin joukko-osastot, joissa palveli satakuntalaisia nuorukaisia, olivat osakunnan sydäntä lähellä, ja koetettiin muodossa tai toisessa osoittaa heillekin huomaavaisuutta. Kansanvalituskomitean tehtäväksi näinä vuosina muodostui huolenpito sotilaitten sivistystarpeista. Mainittakoon vielä, että osakunta järjesti sotilaille eräitä illanviettoja. Myös vuosijuhlaan 1919 oli kutsuttu vieraiksi Porin rykmentin edustajat. Samoin nähtiin tämän rykmentin nuoria upseereita ja mukana rykmentin komentaja, eversti Bergh seurueineen inspektorinväen „rymyissä”

talvella 1919. Tässä tilaisuudessa maisteri Aili Nikko esitti Porin rykmentin lippuasian, ja lisättäköön, että rykmentti sai vielä samana keväänä Satakunnan naisten lahjoittaman lipun, jonka luovutus tapahtui Porissa juhlallisuuksin.

Kuten on jo mainittu, vaati vapaussota uhrinsa myös satakuntalaisten riveistä. Kaikkiaan sortui heitä täten manalle kymmenen, joista useimmat olivat entisiä osakuntalaisia. Syksyllä 1918, kun osakunta kokoontui kesäloman jälkeen Helsinkiin, heräsi kysymys näiden vapaussodan uhrien muiston kunnioittamisesta. Kokouksessaan loka-kuun 1 p:nä osakunta valitsi rouva Maila Mikkolan, maisteri N. Lehmuskosken, ylioppilas A. R. Alhon ja V. Kestilän tekemään ehdotusta vainajien muiston ikuistuttamiseksi.

Osakunta päätti hankkia muistotaulun, jollaisia näinä vuosina saatiin pitkin Suomea niin monta ripustaa sankarivainajien kunniaksi. Satakuntalaisen Osakunnan muistotaulun suunnitelti ja huolehti sen valmistuksesta ylioppilas Eino Kaitila, osakunnan huoneenhaltija. Taulussa on muistolause, jonka keskeltä kohoaa metallinen Satakunnan vaakuna ja jota lisäksi koristaa kaksi metallista vapaudenristiä. Koristeellisen otsikon alle on kaiverrettu kunkin vainajan nimi, syntymä- ja kuolinaika. Muistotaulu paljastettiin vuosijuhlassa 1920, johon tilaisuuteen vainajien lähimmät omaiset olivat kutsutut, ja säilytetään sitä osakunnan kokoussalin seinällä. Taulua verhoava silkkivaate saa juhlatiloissa väistyä syrjään, jotta sankarivainajien muisto voisi puhua välitöntä kieltään.

Eino Kaitila.

Vainajien
muisto.

5. KIRJALLISUUDEN JA TAITEEN PARISSA.

Lukupiiri.

Sota ja kallis aika, joka vaikeutti ylioppilaiden opiskelua ja lamautti osakunnan toimintaa, ei voinut tyrehdyttää sitä hengenelämää, jonka viettämistä varten satakuntalaisilla oli Lukupiirinsä. Mikäli torstai-illoissa saattoi havaita sen murhenäytelmän vaikutuksia, joka tunnetaan maailmansodan nimellä, ilmeni tämä pikemminkin eräinä syventävinä piirteinä, jotka olivat omiaan lisäämään Lukupiirin jättämää talletusta jäsenilleen. Näinä vuosina selostettujen teosten joukossa oli näet useita, joista kuvastui eletty aika syvine ristiriitoineen ja järkyttävine kokemuksineen, joten niihin kätkeytyi traagillista tuntoa mutta samalla niistä heijastui sovituksen hohdetta — hengen viljaa, jonka tähtkäävät ovat painavimpia ja antoisimpia.

Lukupiirin toiminnalle oli omiaan antamaan rikkauden piirrettä myös sen 10-vuotisjuhla, joka sattui näihin aikoihin, sillä juhlanhan ovat kuin valosoihtuja, jotka kirkastavat kaikille suunnille. Lukupiirin 10-vuotisjuhla, jonka valossa siis luomme tätä katsausta, vietettiin helmikuun 18 p:nä 1917, kuten on jo kerrottu esitettäessä osakunnan ja osakuntalaisten kunnioitusta rouva Maila Mikkolalle tänä sekä hänen että Lukupiirin merkki-

päivänä. Mainittu on jo myös, että samassa tilaisuudessa eräs Lukupiirin uskollisimmista jäsenistä, mais-teri Esteri Haapanen esitti tämän kirjallisen kerhon historian.

Tähän historialliseen katsaukseen ja sitä täydentävään osakuntahistoriaan sisältyy myös mielenkiintoista tilastoa, joten on syytä antaa numeroiden puhua ja valaista, millaista toiminta ensimmäisenä kymmenvuotiskautena on ollut. Että Lu-

Rouva Maila Mikkola.

kupiiri tosiaankin on tänä aikana toiminut, käy ilmi jo siitäkin, että se on kokoontunut kirjojen ääreen toistasataa kertaa eli tarkemmin sanoen 10.4 kertaa. Kun kokousten ajaksi otetaan keskimäärin 3 tuntia iltapuhdetta, saadaan Lukupiirin yhteenlasketuksi kokousajaksi 312 tuntia eli 8-tuntiseksi työpäiviksi muunnettuna 39 työpäivää, jonka osanottajat siis lukujensa ohella ovat suorittaneet ylityönä, jos ammattikieltä edelleen käytämme.

Maisteri Esteri Haapanen.

Esitetyt numerot antavat aavistaa, että työtä on siis tehty. Sen laadusta puhuvat taas omat numeronsa, jotka antavat syvemmän käsityksen Lukupiirin harrastuksista kuin edellä esitetty tunneissa mitatut tiedot. Seuratessamme siis edelleen tilastoa saamme tietää, että Lukupiirissä kymmenvuotiskautena selostettiin kaikkiaan 101 teosta, joista muutama harva oli tullut toistetuksikin ja pari kertaa oli esitetty kaksi teosta samana iltana. Kirjailijavalintaa kuvastavat seuraavat nimet ja numerot:

Ibsen	11 teosta,
Tolstoi	6,,
Zola	5 „
Shakespeare	4 „
Frensen	4 „
Goethe	3 „ j.n.e.

Alkuvuosina pyrittiin perehtymään mahdollisimman perusteellisesti samaan kirjailijaan, kun taas sittemmin tahdottiin tutustua moninaisiin kirjailijoihin ja kirjallisuuksiin.

Käytettävissä on myös taulukko, joka osoittaa Lukupiirin harrastuksen kohdistumista eri maitten kirjallisuuteen. Ettei Lukupiirin illoissa ole ollut sentään vallalla mikään Babelin kielensekoitus, vaatii huomauttamaan, että selostukset vieraitten maitten kirjallisuudesta on suurimmaksi osaksi esitetty käännösten perusteella, joskin samalla voidaan sanoa Lukupiirin pää- ja jäsenten edustamaa kielitaitoa varsin kunnioitettavaksi. Tällainen on siis tilaston valossa näköala maailmankirjallisuuden Lukupiirin 10-vuotis juhlassa:

Venäjä15 teosta,	Tanska 6 teosta
Norja 14 „	Englanti 6 „
Suomi 13 „	Puola 4 „
Ranska 13 „	Espanja 2 „
Saksa 11 „	Italia 2 „
Ruotsi 7 „	Belgia 2 „

Unkaria, Intiaa, Islantia sekä Kreikkaa edustaa kutakin vain yksi teos. Voidaan siis sanoa, että kirjojen valinta on liikunut laajalla alalla.

Lukupiirin ensimmäiseltä kymmenvuotiskaudelta on myös hieman tilastoa selostusten esittäjistä. Tällöin ilmenee, että rouva Maila Mikkola on selostanut 30 kertaa eli lähes kolmannen osan kaikesta, joten siis tässäkin tapauksessa on todella vaadittu paljon häneltä, jolle paljon on annettu. Väsymätön on hän ollut näyttämään osakuntalaisille hengen soihtua, jota vertausta tekee mieli käyttää hänen loistavista selostuksistaan, sillä ne ovat olleet myötälämystä ja siten todellakin kirkastaneet teosten henkeä. Parastaan ovat koettaneet muutkin selostajat, joista naispuolisia on ollut 35 kertaa esiintymässä ja miespuolisia 28 vuorottelemassa. Mainittava on vielä, että muutamia näytelmiä esitettiin lukemalla ne osittain, kuten esim. Ibsenin „Meren tytär“, Gogolin „Revisori“, Shakespearen „Kesäyön unelma“, Grillparzerin „Sapho“ ja Björnsonin „Yli voimain“.

Olemme tämän kuvauksen keskittäneet kymmenvuotisivaiheen ympärille. Kauniit saavutukset eivät kuitenkaan antaneet Lukupiirille aihetta asettua laakereille lepäämään. Torstai-illat jatkuivat edelleen, ja teos toisensa jälkeen on tarjonnut aarteitaan etsiville mielille. Mitä näissä illoissa on ennen muuta sitten etsitty? Tuskin lohdutonta, karkeata todellisuuskuvausta, sillä tervehenkinen nuoriso uskoo voivansa kohdaltaan tasoittaa koleikat ja voittaa paikkansa auringon alla. Nuoriso ei pelkää todellisuutta eikä vaikeuksia, mutta se tahtoo nähdä pääsyn niistä. Sen täytyy uskoa ponnistusten johtavan tulokseen ja kunnollisuuden saavan palkkansa. Sellainen kirjallisuus, joka on ollut omiaan antamaan tästä vakuutuksen, on paraiten tyydyttänyt nuorten lukupiiriläisten mieltä. Runouden välke on ollut myös sille voittopuoleksi ja vaihteeksi hiven kaihonsekaista tunnelmaa, sillä akateeminenkin nuoriso tuntee kaihon, nähdessään kauneimmat vuotensa vähitellen muuttuvan unelmaksi. Ei siis ilman aihetta Lukupiirin 10-vuotispäivänä selostettavaksi valittu Calderonin „Elämä on unelma“.

Maaliskuun vallankumouksen nostattama innostus vaati myös Lukupiiriltä iltansa, sillä mikään inhimillinen ei ole tälle piirille jäänyt vieraaksi. Ajan suuret tapahtumat ikäänkuin kokosivat osakuntalaisia yhteen, joten Lukupiirikin oli maaliskuun 29 p:nä 1917 runsaslukuisena koolla. Mikäpä olisikaan tällöin sopinut paremmin esitettäväksi kuin suuren vapausrunoilijan Schillerin „Wilhelm Tell“, joka oli kuin luotu hetkeä varten ja jonka osakuntalaiset esittivät osittain. Tilaisuuden selostaja mainitsee tämän hetken luonnetta kuvaten, miten „ihana vapauden tunne täytti rinnan ja samalla pelko siitä, että huomenna ehkä voisi olla toisin“. Illan loppuksi esitettiin vielä runo „Porin rykmentti“, jonka Lukupiirin jäsen Väinö Hirsjärvi oli sepittänyt suuren vallankumouksen muistoksi.

Juttupiiri.

Lukupiiriläisten mielissä eli siis aavistus lähimmästä tulevaisuudesta, sellaiseksi kuin se muodostui. Kymmenen kuunkierroksen jälkeen todella syntyi Porin rykmentti ja vapautemme oli suuremmassa vaarassa kuin koskaan ennen. Tuli aika niin rauhaton, että Lukupiirinkin täytyi keskeyttää toimintansa ja toteutui taaskin: inter arma silent Musae.

Kapinatalvena 1918 Helsinkiin jääneet osakuntalaiset hakeutuivat turvaiseen Eläintarha 10:een, jossa yhdyttyessä aluksi vaihdettiin kuulumisia ja niitten lomassa nautittiin teetä tai kaa-kaota ja kulutettiin inspehtorin leipäkorttia, hän kun oli matkustanut Balkanin maihin ja Turkkiin hakemaan hallitusten tunnustusta itsenäisyydellemme. Nämä kokoontumiset, jotka kävivät Juttupiirin nimellä, tapahtuivat maanantaisin keskellä päivää, sillä illoin oli kielletty liikkumasta kadulla, ja oli tällöin mukana varsinkin naisia, jotka eivät osakuntatalolla näyttäytyneet näihin aikoihin. Kokouksiin ruvettiin pian kaipaamaan säännöllistä ohjelmaa ja, kun eivät levottomat mielet ottaneet paneutuakseen kaunokirjallisuuteen, ruvettiin niihin järjestämään esityksiä yhteiskunnallisista kysymyksistä. Tahdottiin täten löytää selitystä siihen, mitä yhteiskunnassamme silloin tapahtui, ja koetettiin hakea vastausta tuskalliseen kysymykseen, oliko olevissa oloissa sellaisia epäkohtia, että ne olisivat riittäneet aiheeksi puhjenneeseen veriseen kapinaan. Esitettyjen alustusten perusteella täten keskusteltiin maanomistuskysymyksestä, sosialismista, yhteiskunnallisesta terveydenhoidosta, kirkon ja valtion erosta, koululasten aseman parantamisesta ja rangaistuksen juridisesta oikeutuksesta. Erään kerran keskusteltiin ilman alustusta väkivallan oikeutuksesta ja toisen kerran

onnen ehdoista. Erään päivän ohjelmassa oli Veli Virtasen lausuma „Hauta Perhossa”.

Juttupiiri ehti kokoontua parikymmentä kertaa, ja oli kokouksia tarkoitus jatkaa, sillä keskustelukysymykset tarjosivat mielenkiintoa ja olivat omiaan rauhoittamaan mieliä. Kokoukset kuitenkin herättivät levottomuutta naapureissa, koska he olivat olleet huomaavinaan että punaiset seurasivat osakunta-läisten jälkiä ja pelkäsivät koko talon joutuvan vaaranalaiseksi. Juttupiirin täytyi silloin maaliskuun päättyessä lopettaa kokoontumisensa, ja sattunut välikohtaus loukkaavalla tavallaan vaikutti sen, että inspektorinväki katsoi tämän jälkeen parhaaksi etsiä itselleen uuden asuinpaikan.

Vapaussodan tapaukset sittemmin kehittyivät nopeasti, ja saksalaiset apujoukot vapauttivat Helsingin, jonne inspehtoriin palasi kenraali von der Goltzin esikunnan mukana. Lukuupiiri saattoi kuitenkin kokoontua jälleen vasta syksyllä 1918, jolloin se sai kerran vieraikseen kreivi ja kreivitär von der Goltzin. Kenraalin saksalaisia joukkoja oli majoitettu osakuntataloon ja pitivät ne myös satakuntalaisten huoneistoa hallussa koko syksyn, jolloin osakunta oli siis koditon. Vasta kevätlukukaudella 1919 pääsi osakunta jälleen säännöllisiin oloihin.

Näinä poikkeuksellisina vuosina eivät lausuntaharrastukset jaksaneet yleisemmin herättää osakuntalaisten mielenkiintoa. Rouva Maila Mikkolan virittäessä harrastusta sentään vielä vuosina 1915 ja 1916 oli osakunnan piirissä järjestetty harjoituksia ja toimintaa lausunnan edistämiseksi. Rouva Mikkolan ohella antoi lausujille tällöin ohjausta maisteri Ilmari Räsänen.

Lausuntaharrastukset.

kenniemen jannua" sai kolmannen henkilökohtaisen palkinnon. Voittajille järjestettiin tavanmukainen illanvietto ruusuineen, ja sai ylioppilas I. Helenius osakunnan parhaana lausujana haltuunsa rouva Maila Mikkolan lahjoittaman kiertävän helmineulan.

Talvella 1916 osakunta ei päässyt osakuntainvälisessä kilpailussa palkintosijalle, mutta sen edustajista ylioppilas I. Helenius jälleen kunnostautui ja lausuen Larin-Kyöstin „Kuisman ja Helinän" saavutti nytkin kolmannen henkilökohtaisen palkinnon. Hänen pistemääränsä oli 23 ja ensimmäisen palkinnon saajan 27, joten kilpailu parhaasta henkilökohtaisesta sijoittautumisesta oli tasaväkistä. Ylioppilas I. Helenius tuli siis toistamiseen saamaan kiertopalkinnon, satakuntalaisen helmineulan.

Vuonna 1917 oli osakunta taaskin edustettuna osakuntainvälisessä kilpailussa, mutta palkinnot jäivät kokonaan saamatta. Lausuntaharrastukset näihin aikoihin muutenkin laimenivat ja ajan melskeiden yltyessä lamaantuivat kokonaan. Satakun-

Niinpä osakunta kykeni talvella 1915 lähettämään osakuntainväliselle kilpakentälle edustajansa cives I. Heleniuksen, V. Hirsjärven ja N. T. Virtasen, jotka toivat osakunnalle III palkinnon. Ensiksi mainittu lausuen loistonumeronaan V. A. Kos-

Ylioppilas I. Helenius.

talaisessa Osakunnassa ne jäivät lamaan koko tämän ajanjakson loppuun.

Näiltä vuosilta on mainittava eräs taideharrastuksen piiriin kuuluva aloite, josta kunnia lankeaa osakunnan naisille ja „Äestäjä”

Taiteilija, vhra Emil Cedercreutz.

ennen kaikkea taaskin rouva Maila Mikkolalle. Hänen esityksestään ja johdollaan osakunnan naiset jo ennen maailmansotaa päättivät ryhtyä toimenpiteisiin, että Satakunnan molemmat kaupungit, Pori ja Rauma, saisivat kumpikin monumenttaalisen taideteoksen, joka sopeutuisi niiden erikoisluonteeseen. Taiteilija, vhra Emil Cedercreutz laati tässä mielessä niitä varten

luonnokset. Poria, lakeuksien kaupunkia, varten hän suunnitelti „Äestäjän" ja Raumaa varten luonnoksen, joka esitti merimiestä ratin ääressä ja sai nimekseen „Tasala Vilk". Osakunnan naiset kääntyivät ennakolta näiden kaupunkien muutamien huomatuimpien jäsenten puoleen tiedustellen, mitä tällaisesta suunnitelmasta ajateltiin. Kun aloite herätti innostunutta vastakaikua, päättivät naiset ryhtyä tuumista toimeen ja järjestivät tammikuussa 1914 Porissa ja Raumalla iltamia patsashankkeen hyväksi. Paikallisten voimien lisäksi esiintyivät näissä tilaisuuksissa rouva Maila Mikkola ja tri Jalmari Hahl puhujina ja lausujana maisteri Niilo Lehmuskoski. Taiteilija Emil Cedercreutz oli järjestänyt kuvaelman, jossa „Porilaisten marssin" raikuessa sotajoukko palaa taistelusta omaisten tervehtimällä. Mainitaan esiripun Porissa saaneen nousta lähes parikymmentä kertaa valtavien suosionosoitusten vuoksi.

Rahallisesti heikomman tuloksen antoi talvella 1915 Porissa järjestetty iltama patsasrahaston hyväksi. Tällöin olivat puhujina rouva Maila Mikkola ja tri Pekka Katara sekä lausujina taiteilija Emil Cedercreutz ja maisteri Niilo Lehmuskoski. Epäedulliseen tulokseen vaikutti toistaiseksi vielä outo iltama paikka, jona oli Cygnaeus-koulu. Parempi yleisömenestys oli, kun tammikuussa 1916 järjestettiin taas iltama Porin teatteritalolle. Osakuntalaisista esiintyivät tällöin maisterit Eeva Hermonen ja Aina Lähteenoja, puhuen kumpikin. Näytelmässä, johon ohjelma päättyi, olivat esiintyjät satakuntalaisia ylioppilaita. Ohjauksesta oli huolehtinut tri Jalmari Hahl ja lavastuksesta taiteilija Emil Cedercreutz.

Seuraavina vuosina esti sisäinen sekasorto kaiken tehokkaan toiminnan patsashankkeen hyväksi. Mainittakoon, että osakunnan naiset sen sijaan vapausmanifestin muistoksi lahjoittivat keväällä 1917 Porin raatihuoneen katolle asetettavaksi ylvään leijonalipun, jonka rahoittamiseksi he järjestivät osakunnassa arvokkaan illanvieton,

Säännöllisten olojen palattua osakunnan naiset jälleen vuonna 1919 ryhtyivät patsasasiain ajamaan. Tuloksena oli, että elokuun 29 p:nä 1920 voitiin paljastaa „Äestäjä“-patsas, joka sijoitettiin Cygnaeus-koulun edustalla olevaan puistik-
koon. Päivä oli Porille merkkipäivä, joka aloitettiin vartavasten somistetussa kirkossa vietetyllä jumalanpalveluksella. Sieltä

„Äestäjä“-patsas..

saavuttiin juhla-kulkueena, etupäässä rouva Maila Mikkola, taiteilija Emil Cedercreutz ja yliairut, ins. M. Ikonen, juhlapai-
kalle, jossa läsnä oli m.m. läänin maaherra, eversti K. J. M. Collan. Väkevätehoisen paljastuspuheen piti rouva Maila Mik-
kola ja luovutti patsaan Porin kaupungin huostaan. Lahjan otti vastaan kaupungin puolesta valtuuston puheenjohtaja, pankin-
johtaja Mikko Latva. Vielä puhui patsaan luoja, taiteilija Ceder-
creutz tulkiten kiitollisuuttaan, ja ylioppilas Allari Seppä lau-
sui V. A. Koskenniemen kirjoittaman juhlarunon „Syksyn ylis-
tys“. Illalla esitettiin teatterissa harrastajavoimin Daudet'n

„Arlesitar", ja teatterinäytöksen jälkeen oli palokunnantalolla suuret illalliset Satakunnan väreillä ja ryijyillä koristetussa salissa. Illan puheissa, joista mainittakoon rouva Mikkolan pitämä, todettiin, että Pori oli saanut kaupungin ja maakunnan arvon mukaisen taideteoksen, joka on satakuntalaisen viljelystyön vertauskuva, ja lausuttiin toivomuksia, että tästä puolin alkaisi paikkakunnan taidepyrkimyksissä elpyminen kaupungin kaunistamiseksi. Taiteilija Emil Cedercreutzille ojennettiin laakeriseppele „kotiseudulta", kuten sinikeltaisissa nauhoissa luettiin.

Porin saadessa täten suunnitellun muistomerkin on Rauma yhä jäänyt omaansa vaille.

6. URHEILUHARRASTUKSET.

Voittojen
jatkuminen.

Edellisinä vuosina saavutetut voitot velvoittivat osakuntalaisia yrittämään parastaan seuraavinakin vuosina. Osakuntalaisten urheilukunto oli jatkuvasti nousemassa, mihin vaikutti osaltaan uusien tulokkaiden kohonnut suoritustaso. Oppikoulujen luokkienvälisillä kilpailuilla, joihin aloite oli osakunnasta, oli tässä suhteessa merkityksensä.

Siten tuli Satakuntalainen Osakunta 4-ottelussa jälleen ensimmäiseksi syksyllä 1915 ja 1916. Satakuntalaisten jatkuvat voitot, joita määräävällä taholla lieene pidetty liian helppoina, antoivat aihetta vaatimusten tarkistamiseen. Urheilutason parantamiseksi siis syksyllä 1916 oli tulosten laskutapaa muutettu korottamalla maksimi- ja minimivaatimukset. Tästä huolimatta pystyi ne suorittamaan 100 m. juoksussa 208 osanottajaa 260 yrittäneestä (maksimi 13,5 sek.), 1.500 m. juoksussa 107 yrittänyttä (maksimi 5 min. 20 sek.), korkeushypyssä 274 osanottajaa (minimi 130 cm.) ja keihäänheitossa 173 yrittänyttä (minimi 35 m.). 100 m. juoksussa selviytyneistä oli satakuntalai-

sia 25 ja olivat he lukumäärältään toisella sijalla, kun eteläsuomalaisia oli taas 27 ja muita vähemmän kuin satakuntalaisia. Rasittavan 1.500 m. matkan kesti 13 satakuntalaista, kun suuremmistakin osakunnista oli tämän matkan miehiä vain 14. Korkeushypyssä suoritettiin vaatimukset 30 satakuntalaista, kun taas vain hämäläiset pääsivät parempaan lukumäärään, joka oli 34. Keihästä heitti rajaviivalle ja sen yli 20 satakuntalaista, kun taaskin vain hämäläisistä pystyi useampi eli 25 vastaavaan suoritukseen. Kun Satakuntalainen Osakunta, jossa oli kaikkiaan vain 117 miespuolista jäsentä, kykeni mainituilla määrillä suorittamaan vaatimukset kussakin lajissa ja siis tässäkin suhteessa kilpailemaan ensimmäisestä sijasta suurimman osakunnan eli hämäläisten kanssa, joita oli 390 miestä, täytyy sanoa, että satakuntalaisten yritys ja mieskunto oli hyvä. Kun satakuntalaisten joukossa oli lisäksi yksityisiä valiokykyjä, kuten akateemisen 10-ottelun primus O. Linturi, kohosi osakunnan näissä kilpailuissa saama kokonaispistemäärä lukuun 1452. Vain hämäläiset pystyivät suuremmalla miesmäärällään saamaan hiukan enemmän eli 1494 pistettä. Kun otettiin huomioon osakuntien miespuolisten jäsenten lukumäärä, joka ratkaisi suhteellisen tuloksen, tuli Satakuntalainen Osakunta voittajaksi saaden 1.250,00 pistettä, kun taas toiselle sijalle jääneiden eteläpohjalaisten pistemäärä oli 1.065,75.

Kuten on jo mainittu, kannusti vapaaurheilussa saavutettu mestaruusarvo osakuntalaisia yrittämään myös muissa lajeissa. Edellisinä vuosina saavutettiin niissä kolme kertaa toinen palkintosija. Hiihdossa oli satakuntalaisten talvella 1915 jälleen tyydyttävä entistä ankaramman kilpailun jälkeen toiseen sijaan, kun pohjoispohjalaiset taaskin veivät ensimmäisen palkinnon. Sittemmin oli satakuntalaisten sijoittuminen näissä kilpailuissa vieläkin heikompaa. Murtomaajuoksussa yrittivät osakuntalaiset myös, ja oli heillä menestyksen päivä keväällä 1915, jolloin heidän onnistui sisukkaassa kilpailussa voittaa pelätyt eteläsuo-

malaiset, voittoisat vastustajansa edellisen vuoden vastaavissa kisoissa. Satakuntalaiset uudistivat kunniakkaan voittonsa jälleen vuoden 1916 murtomaakilpailussa. Viestinjuoksussa myös yritettiin parasta näinä vuosina, ja menestys seurasi tässäkin satakuntalaisten askeleita. Pitkänmatkan (5X2000 m.) viestissä satakuntalaiset pääsivät syksyllä 1915 toiselle sijalle, kuten edellisenäkin, jolloin myös eteläsuomalaisen valiojoukko voitti tämän matkan. Eteläsuomalaiset perivät voiton taaskin vuonna 1916, ja jäivät satakuntalaiset nytkin toiseksi, joskin kilpailu oli tällöin entistä tasaväkisempää. Suorastaan onnesta riippuen saivat satakuntalaiset näissä samoissa kilpailuissa ensimmäisen sijan lyhyenmatkan (10X100 m.) viestinjuoksussa, sillä väärän vaihtamisen vuoksi useimpien kilpailevien joukkueitten juoksut hylättiin.

Naisten
urheilu.

On jo kerrottu, miten satakuntalaisten urheilukunnian noustessa myös innostus tarttui osakunnan naisiin, joita näki Eläintarhan urheilukentällä seurailemassa miesten otteluita. Lisääntynyt urheiluharrastus tarttui näinä vuosina yleensäkin naisylioppilaihin, jotka ryhtyivät myös järjestämään keskuudessaan osakuntainvälisiä mestaruuskilpailuja. Kevätlukukaudella 1915 olivat ensimmäiset sellaiset, ja voittivat osakunnan naiset toisen sijan, jolloin heidän 9 edustajaansa sai 21,48 pistettä, kun taas hämäläisillä, joiden 33 osanottajaa saavutti ensimmäisen sijan, oli 25,58 pistettä. Naisten kilpailuvaatimukset oli sovellettu sukupuolta myöten, joten heidän oli hiihdettävä 5 km. matka alle 50 min., hypättävä korkeutta kummallakin jalalla 80 sm., juostava 1.000 m. alle 7 min. ja suoritettava pilkanheittossa ja pallonlyönnissä eräät määrätyt vaatimukset. Lisäksi oli heidän käytävä lukukauden aikana vähintään 10 kertaa voimistelemassa ennen kilpailuja. Vaatimusten kainoudesta sanottakoon mitä tahansa, mutta täyden tunnustuksen ansaitsivat naisylioppilaat ainakin osanotostaan hiihtoon, jossa heitä oli mu-

kana melkoista enemmän kuin miesten osakuntainvälisissä hiihtokilpailuissa.

Seuraavana syksynä valittiin osakunnan kokouksessa erikoinen naisten urheilukomitea. Mainittavaa tulosta ei tästä toimenpiteestä ollut toistaiseksi. Vasta vuonna 1917 mainitaan aikakirjoissa jälleen osakunnan urheilevat naiset, jotka tällöin osakuntainvälisissä suoriutuivat voittajina.

Vallankumous ja sitä seurannut vapaussota järkyttivät urheiluolot myös akateemisissa piireissä. Niinpä poikkeuksellisten aikojen takia ei voitu järjestää osakuntainvälisiä kilpailuja vuosina 1917 ja 1918. Lisäksi jälkimmäisen vuoden tapahtumat harvensivat urheilijoiden rivejä, ja sotilaalliset tehtävät jatkuvasti kiinnittivät toisaalle urheilullisesti parhaan nuorison harrastuksia.

Urheilun
lamaantu-
minen.

Vuonna 1919 jälleen osakunnat kilpailivat Eläintarhan kentällä. Osanotto oli tällä kerralla verrattain laimeata, ja harjoittelun puute löi leimansa kilpailuihin. Eteläpohjalaiset veivät 4-ottelussa satakuntalaisilta ensimmäisen sijan, joka heillä oli ollut vuodesta 1912 alkaen, ja Apoxyomenos-patsas sai muuttaa majaa ensimmäisiltä omistajiltaan. Viestinjuoksussa, jossa vielä selvemmin havaitsi urheilukunnan laskeutumisen, eivät satakuntalaiset liioin kyenneet miehenvastukseen, ja seuraavan kevään murtomaa juoksuun eivät he ottaneet lainkaan osaa, joten osakunta menetti siten toisenkin kiertopalkintonsa.

Vuosikymmen päättyi siis urheilullisessakin suhteessa sekaviin oloihin. Asiaintilaa arvosteltaessa on kuitenkin muistettava, että harjoituksissa ja kilpakentillä karaistunutta mieskuntoa tarvittiin itse työssä ja myös tavattiin, kun maallemme hankittiin valtiollinen vapaus ja itsenäisyys. Elettiin tässä suhteessa suurten arvojen aikaa, jolloin tärkeämpien harrastusten tieltä sopi väistyä vähemmän törkeitten. Tähdellisintä siis oli, ettei nuoriso tällöinkään horjunut vartiopaikallaan.

V.

UUSIN AIKA.

1920—1929.

I. OMISSA OLOISSA.

Jäsenet.

Itsenäisyytemme aamunkoitto, kuten tiedetään, valkeni pilvisenä. Kansalaissota oli järkyttänyt sisäiset olomme, ja taloudellisten suhteittemme häiriytyminen saattoi elinkeinoelämämme vaikeuksiin, joita lisäsi markkamme arvon jatkuva supistuminen. Lueskeleminen pääkaupungissa kysyi varoja, joten niiden käytössä tuli olla entistä tarkempi. Opiskelukustannuksien pitämiseksi kohtuullisissa rajoissa oli joudutettava lukuja, jotta samalla päästäisiin entistä nopeammin ansaitsemaan ja vapautumaan velkataakasta. Epämääräinen lueskeleminen, jonka tähden aikaisemmin saattoi olla runsaastikin nuorisoa yliopiston kirjoissa, ei enää käynyt laatuun, joten tämänkin vuoksi karisi väkeä alma materin liepeiltä. Kaiken lisäksi uusi valtiollinen asemamme lisääntyneine tehtävineen vaati kiireesti miehiä ja voimia, joten tämänkin vuoksi on ymmärrettävissä ylioppilaskunnan jäsenmäärän laskeutuminen näinä vuosina.

Olemme jo edellisessä luvussa nähneet, että myös Satakuntalaisen Osakunnan jäsenmäärässä tapahtui näihin aikoihin jyrkkää laskeutumista. Kesti useita vuosia ennenkuin osakunnan jäsenmäärä pääsi kohoamaan ennalleen, kuten näkyy seuraavasta jäsenluettelosta;

S.l. 1921:	kirjoissa 134, joista läsnä 122; naisia vastaav. 33 (29)				
„ 1922:	129 „ „	115 „ „	35 (29)		
„ 1923:	126 „ „	109 „ „	38 (35)		
„ 1924:	138 „ „	123 „ „	50 (47)		
„ 1925:	166 „ „	144 „ „	55 (52)		
„ 1926:	191 „ „	171 „ „	64 (61)		
„ 1927:	226 „ „	205 „ „	74 (69)		
„ 1928:	273 „ „	254 „ „	99 (89)		

Kehitys on siis osoittanut voimakasta noususuuntaa, ja erikoisena ilmiönä on siinä huomattavana, että naisten lukumäärä on siis kohonnut 1/3 osaan koko jäsenmäärästä, oltuaan aikaisemmin 1/4, joilla suhteilla on ollut soveltuvaisuutensa koko ylioppilaskuntaan nähden.

Satakuntalaisen Osakunnan lisääntynyt jäsenmäärä, joka osaltaan todistaa hyvinvoinnin ja sivistyskannan kohoamisesta Satakunnassa, on noussut siinä määrin, että tämä aikoinaan pienimpään suuruusluokkaan kuulunut osakunta on nyttemmin sivuuttanut useita muita osakuntia, kuuluen tällöin keskikokoisten luokkaan. Kasvuvoimaa tuntuu siinä olevan edelleen, mikä lupaa osakunnalle lisääntyneitä mahdollisuuksia sisäisten tarkeitusperien toteuttamiseksi ja työhön kotimaakunnan hyväksi.

Samanlaista nousua osoittaa myös osakunnan taloudellinen kehitys puheenalaisena aikana. Kymmenluvun alussa oli osakunnan taloudellinen asema sekava ja horjuva. Osakuntamaksu osoittautui kerta toisensa jälkeen korotettuna yhä riittämättömäksi tyydyttämään menotalouden vaatimuksia, jotka pyrkivät kasvamaan indeksin kehityksen mukaan. Niinpä vuonna 1921 oli lukukausimaksu noussut 100 markkaan, kun se pari vuotta aikaisemmin ei ollut puoltakaan mainitusta määrästä. Eikä se edes tässä korotetussa määrässä riittänyt tyydyttämään tarvetta sen pitempään, kuin että seuraavan vuoden talousar-

Osakunnan
talous.

viossa se oli korotettava 130 markaksi ja tällöinkin oltiin tietoisia osakuntamaksun riittämättömyydestä ennen pitkää. Olojen vakiinnuttua osakuntamaksun suuruus vahvistettiin 180 markaksi lukukaudelta ja 102:50 puolelta, ja kannettava maksu tuli kokonaan lankeamaan osakunnan hyväksi, sillä ylioppilaskunta varakkaana kiinteimistön omistajana ei enää tarvitse veroja. Tästä tosin maksetaan myös osakunnan kuraattorin palkkio, joka säännöissä on määrätty 25 markaksi kultakin jäseneltä lukukaudessa, mutta sittenkin on osakunnan käytettävissä tarkoituksiinsa yhtä suuri jäsenmaksu kuin entisinä aikoina, jos silloisen vastaavan määrän kerromme indeksillä. Kun lisäksi osakunnan jäsenmäärä on viimeksi kuluneina vuosina huomattavasti lisääntynyt, on sen taloudellinen kantokyky suurempi kuin milloinkaan ennen ja tältäkin kannalta osakunta voi valoisasti katsoa tulevaisuuteensa sivuuttaessaan 25-vuotisraja-pyykin.

Mainitsimme osakunnan taloudellisen aseman vuosikymmenen alussa sekavaksi. Tätä se oli senkin vuoksi, että osakunnan rahavarojen kirjanpito oli tällöin epätydyttävällä kannalla. Jo edellisellä vuosikymmenellä kuuli valitettavan osakunnan käyttämää kirjanpitomuotoa vanhentuneeksi ja epäselväksi. Huolellisten tilinpitäjien hoitaessa kirjoja vanha järjestelmä kävi jotenkuten laatuun, ja vallankin kun kuraattorit vielä hoitivat talousrahastoa ja osakunnan ohjepäätöksistä paremmin selvillä olevina tiesivät tehdä viennit kohdalleen. Kun sitten tämäkin rahasto siirtyi osakunnan valitseman uuden virkailijan, taloudenhoitajan, huostaan ja näistä eivät kaikki täyttäneet pätevyyden vaatimuksia ja verrattain nuorina jäseninä eivät suorastaan olleet tietoisia, mitä osakunta oli milloinkin päättänyt rahavarojen kannosta ja käytöstä, pääsi syntymään sekavuutta kirjanpitoon. Niinpä ei oltu osakuntave-roista viety säädettyjä määriä asianomaisiin rahastoihin ja oli eräs, tosin pienehkö rahasto unohdettu kirjanpidossa koko-

riään. Taloudenhoitajiakaan ei tästä voitu yksinomaan syyttää, sillä osakunnan painetut säännöt eivät aina antaneet riittäviä ohjeita. Sääntöjä muutettaessa ei näet oltu pidetty muutosten tasalla olevaa normaalikappaletta, joten muutetut pykälät hautoantuivat osakunnan pöytäkirjoihin, mikäli niitä kaikkia saattoi sieltäkään enää löytää, kun aina ei oltu merkitty muutosten sanamuotoa pöytäkirjaan.

Että tällainen asiantila oli saattanut jatkua, johtui osaksi myös siitäkin, ettei osakunnan tilien tarkastus ollut aina pätevissä käsissä eikä kyllin huolel-

lista. Vallinneen epäkohdan korjaamisesta lankeaa tunnustus eräille tilintarkastajille tämän vuosikymmenen alussa, joista mainittakoon maisterit N. Lahtinen ja H. Potila sekä ylioppilas L. Rindell. Sitäpaitsi sai osakunta tällöin uudeksi taloudenhoitajakseen ylioppilas Eino Vuorelan, joka on ollut tehtävänsä tasalla. Hän onkin siitä lähtien hoitanut tätä tointa. Taloudenhoitajan palkkio, joka alkuaan maksettiin per capita kuten kuraattorillekin, maksetaan nykyisin määräsuuruisena osakunnan kulloinkin ennakolta tekemän päätöksen mukaan, kun taas muiden toimihenkilöiden palkkiot määrätään talousarvion yhteydessä.

Tilinpitoa ajanmukaistuttaessa päätettiin valantehneen tilintarkastajan, maisteri N. Ikolan esityksestä talousrahaston hoidossa siirtyä hallinnollisen kirjanpidon kannalle. Myöskin on tilivuosi muutettu laskettavaksi heinäkuun 1 p:stä seuraavan vuoden kesäkuun 30 p:ään, kun aikaisemmin kirjanpito päätet-

Eino Vuorela.

tiin kalenterivuosittain. Alkuvuosina oli tilikausi laskettu samaan tapaan kuin nytkin, jolloin tilikausi ja lukuvuosi jälleen käyvät yhteen, kuten ne taloudellisessa käytännössä muutenkin läheisesti liittyvät toisiinsa, jo senkin vuoksi, että osakunnan jäsenmäärä, johon tulolähteet perustuvat, vaihtelee lukuvuosien eikä niin paljon kalenterivuosien mukaan.

Jo kymmenluvun alussa osakunnan tilinpitoa selviteltäessä lausui maisteri N. Lahtinen käsityksensä, että olisi ehkä syytä asettaa jonkinlainen pysyvä talousvaliokunta valvomaan osakunnan taloudenhoitoa. Syyslukukauden 1926 alussa maisteri E. Tommila samaan tapaan esitti erikoisen elimen, valiokunnan, asettamista valmistamaan erittäinkin taloudellista laatua olevia asioita, sikäli kuin osakunta sille tällaisia tehtäviä antoi. Tämä valmistusvaliokunta sittemmin vakinaistutettiin osakunnan uudistetuissa säännöissä, jotka vahvistettiin toukokuun 9 p:nä 1927, ja mainitaan se tällöin taloustoimikunnaksi. Siihen kuuluu kuraattori puheenjohtajana ja neljä osakunnan jäsentä, ja valitsee se keskuudestaan sihteerin, joka nauttii toimestaan palkkiota.

Toimikunnan tehtäväksi määriteltiin säännöissä osakunnan talouden ja rahastojen hoito sekä talousarvion laatiminen. Myös toimii se lainarahaston johtokuntana ja valmistaa osakunnalle toimialaansa kuuluvia asioita.

Edellä kosketellussa tilien sekaannuksessa kävivät talousrahaston ja erikoisrahastojen väliset suhteet epäselviksi, joten ne oli tarkistettava, osittain harkinnan mukaan ja inventoitava uudestaan.

Pahimmin joutui inflation johdosta kärsimään osakunnan lainarahasto, jolla aikaisemmin oli ollut melkoinen merkitys osakuntalaisten opintojen tukemisessa. Se oli ehtinyt vuosikymmenien vaihteessa kasvaa alkuperäisestä määrästäan kaksinkertaiseksi mutta markan arvon alentuessa se oli jäänyt todelliselta arvoltaan vain 1/5 alkuperäisestä määrästä, joten sen tarjoama lainausapu oli siis entisestä melkoisesti supistunut. Samoin kuin lainarahasto oli kokonaisuudessaan menettänyt entisen merkityksensä, olivat myös vuosilainat, joiden suuruus oli edelleen 800 markkaa, kadottaneet reaalisen arvonsa. Jo edellisellä vuosikymmenellä oli kysymyksessä niiden suurentaminen, mutta kun rahaston varat eivät tällaista kernaasti sallineet, jäätiin tässä suhteessa vain ehdotusten varaan. Tällaisina pieninäkin olivat lainat hyvin haluttuja, varsinkin kun korkokanta oli edelleen vain 6 %.

Kun vuosilainojen suuruutta ei voitu enää jättää järjestelmättä, tyydyttiin aluksi siihen, että sama henkilö saattoi saada kaksi lainaa. Vihdoin päätti osakunta kokouksessaan huhtikuun 7 p:nä 1925 korottaa lainarahastosta myönnettävät lainat kultakantaa paremmin vastaaviksi, joten vuosilainojen suuruudeksi tuli ä 2.000:—, ä 3.000:— ja ä 5.000:— sekä matkalainojen ä 500:—. Kun lainoista peritty korkoprosentti oli liian pieni verrattuna käypään korkokantaan, päätettiin helmikuussa samana vuonna siirtyä liikkuvaan korkoon, joka sai olla enintään sama kuin säästöpankkien yleinen lainauskorko. Lainarahaston ohjesäännöissä, jotka hyväksyttiin uusittuina toukokuun 9 p:nä 1927, määrättiin, että koron tulee olla suunnilleen sama kuin säästöpankkien lainauskorko ja samoin vuosilainojen suuruudeksi vahvistettiin 2.000—5.000 markkaa. Matkalainojen jakamisesta sen sijaan on nyttemmin kokonaan luovuttu.

Mainittakoon, että osakunta järjesti loppiaisen tienoilla 1923 lainarahastonsa kartuttamiseksi Porissa, Raumalla ja Tyrväässä iltamat, joissa kuraattori, maisteri E. Kytömaa

selitti tilaisuuden tarkoitusta, inspehtori, prof. J. J. Mikkola kosketteli suurmiesten syntyperää ja tri Edw. Flinck puhui tieteellisen työn luonteesta ja sen muuttuneista taloudellisista edellytyksistä. Lausuntaa esittivät maisteri N. Lehmuskoski ja ylioppilas R. Nylund. Ylioppilas H. Hermonen esitti Nortamon jaarituksen, ja musikaalisesta puolesta huolehti paikallisten voimien lisäksi ylioppilas Impi Frestadius.

Vuosilainarahaston suuruus oli kesäkuun 30 p:nä 1928 omaisuustaseen mukaan Smk. 66.374:44, kun se osakunnan saadessa osuutensa Länsisuomalaisen Osakunnan vastaavasta rahastosta oli Smk. 25.198:36, joten lainarahasto on vasta päässyt n. 1/4 osaan alkuperäisestä arvostaan.

Saman kohtalon alaiseksi kuin lainarahasto joutui myös Pippingsköldin rahasto, josta jaetaan palkintoja vieraskielisistä kirjoitelmista. Tämän rahaston pieneen määrään katsoen, joka oli Smk. 1.000:—, ei menetys ollut erikoisen tuntuva. Usein mainitussa tiliselvityksessä vuonna 1922 määrättiin sen käyttövarat Smk:ksi 2.000:—. Sittemmin osakunta korotti sen kulkutakantaa vastaavaksi siirtämällä siihen kirjoittautumismaksuja, joten rahasto korkoineen oli kasvanut vuoden 1927 lopussa Smk.ksi 14.031:60.

Eräitten myöhemmin perustettujen rahastojen avulla on osakunta voinut jossakin määrin korvata sitä menetystä, minkä inflatio aiheutti lainarahastolle ja sen harjoittamalle opintolainausliikkeelle. Kuten muistetaan, päätti osakunta keväällä 1917 perustaa keskuuteensa tiedemiesrahaston, jonka pohjavaroin siirrettiin talousrahastosta Smk. 1.000:—. Rahastoa sittemmin jatkuvasti kartutettiin ja tunnustukseksi inspehtorin, prof. J. J. Mikkolan ja hänen rouvansa Maila Mikkolan osakunnan hyväksi 20 vuoden aikana suorittamasta työstä osakunta päätti kokouksessaan joulukuun 2 p:nä 1924 muuttaa rahaston heidän nimeään kantavaksi. Seuraavan joululoman aikana järjestettiin kiertue keräämään varoja tähän rahastoon. Ilta-

missä, joita pidettiin Raumalla, Porissa ja Tyrväässä, puhui osakunnan kuraattori, lääk. kand. J. Im. Aalto kiertueen tarkoituksesta ja prof. Pentti Eskola piti esitelmän alisen Satakunnan vuoriperästä. Osan matkaa oli mukana myös prof. J. J. Mikko-la, joka puheessaan kosketteli suomenkielisen sivistyksen kasvua. Porissa asuvat entiset osakuntalaiset kutsuivat iltaman

jälkeen prof. Mikkolan illallisille, jolloin maisteri A. Lamminen tulkitsti entisten satakuntalaisten aina säilyvää kiintymystä ja kiitollisuutta inspektoriparia kohtaan.

Toukokuun 9 p:nä 1927 hyväksytyissä Jooseppi ja Maila Mikkolan rahaston uusituissa ohjesäännöissä määrätään, että sen korkotulojen puhtaasta tuotosta korkeintaan $\frac{3}{4}$ jaetaan vuosittain 500—2.000 markan suuruisina stipendeinä entisille ja nykyisille osakuntalaisille, jotka kandidaatti- tai lisensiaattitutkinnon suorittettuaan harjoittavat tieteellisiä tutkimuksia tai taiteilijoina jatkavat opintojaan. Loput rahaston korkotuloista liitetään pääomaan. Rahaston pääomasta jaetaan myös niille osakuntalaisille, jotka ovat oikeutetut saamaan mainittuja stipendejä, korkeintaan Smk:n 15.000:— suuruisia lainoja, joiden viimeinen erä on maksettava takaisin vasta 6 vuoden kuluttua.

Stipendit ja lainat jakaa ja määrää niiden suuruuden kuten myös korkokannan, joka riippuu säästöpankkien lainauskorosta, stipendineuvosto, johon osakunta inspektorin ja kuraattorin lisäksi syyslukukauden alussa valitsee kolme osakunnan vanhempaa varsinaista ja kaksi entistä jäsentä. Tämän rahaston suuruus oli kesäkuun 30 p:nä tasetilin mukaan 1928 Smk. 38.670:83.

Ahlströmien perheen ja sen muodostaman yhtiön taholta on aikojen kuluessa eri kertoja muistettu lahjoituksilla osakunnan ajamia tarkoituksia. Siten saatiin aikoinaan tukea osakunnan välityksellä maakunnan kansanopistoille. Parantola-arpajaisiin saatiin samalta taholta huomattava erä ja sittemmin varsinaiseen parantolarahastoon sen suurin lahjoitus. Kun sitten vihdoin parantola valmistui ja osakunta näki suurtyönsä saatetuksi päätökseen, lahjoitti A. Ahlström o.y. maaliskuun 24 p:nä 1925 osakunnan käytettäväksi Smk. 100.000:—. Tähän kauniiseen lahjoitukseen lienee ollut osaltaan vaikuttamassa se kehoitus, minkä rouva Maila Mikkola ja tri Hj. Nordling julkaisivat maakunnan lehdissä parantolan vihkiäisten aikaan. Siinä lausuttiin sellainen toivomus, että maakunta tunnustukseksi osakunnan suorittamasta työstä muistaisi osakunnan omia tarpeita ja lahjoituksilla kartuttaisi sen niukkoja rahastoja, jotka ovat osoittautuneet monesti riittämättömiksi antamaan avustusta vakaavaankin tarpeeseen.

Osakunta päätti kiitollisuudella käyttää täten lahjoitettuja varoja jäsentensä, entisten ja nykyisten, tukemiseksi heidän jatkaessaan tieteellisiä tutkimuksia oppiarvon saavutettuaan. Lahjoituksesta muodostettiin A. Ahlström o.y:n nimeä kantava rahasto, josta stipendejä ja lainoja jaetaan samoin edellytyksin kuin Jooseppi ja Maila Mikkolan rahastosta ja jonka hoito on uskottu samoin stipendineuvostolle. Stipendien suuruudeksi on toukokuun 9 p:nä 1927 hyväksytyssä rahaston ohjesäännössä määrätty Smk. 2.000:—10.000:— ja lainojen suuruudeksi korkeintaan Smk. 20.000:—. Tämä rahasto oli kesäkuun 30 p:nä 1928 Smk. 112.534:84.

Kevätlukukaudella 1927 voitiin vuosijuhlassa, jossa stipendit sääntöjen mukaan jaetaan, Jooseppi ja Maila Mikkolan sekä A. Ahlström O.Y:n rahastoista jakaa yhteinen Smk:n 10.000:—suuruinen stipendi, jonka sai tri Elsa Ryti tieteellisessä tarkoituksessa tehtävää ulkomaanmatkaa varten. Vuosijuhlassa 1928

jaettiin stipendirahastoista tri Arvo Paloheimolle Fmk. 10 000:— pohjoismaihin tehtävää opintomatkaa varten, jotta hän siellä voisi perehtyä tuberkuloottisten työhoitoon, ja tri Pekka Kataralle Smk. 5.000:— Saksaan tehtävää kielitieteellistä opintomatkaa varten.

Muista erikoisrahastoista mainittakoon ensinnäkin julkaisurahasto, jollaista osakunta suunnitteli jo edellisellä kymmenluvulla mutta joka sekin alunpitäen unohdettiin. Osakunnan vuonna 1927 hyväksymien sääntöjen mukaan julkaisurahaston muodostavat julkaisujen myynnistä kertyvät tulot ja niitä varten saadut avustukset ja lahjoitukset sekä myös ne varat, joita osakunta mahdollisesti katsoo tarpeelliseksi siihen siirtää. Rahaston varoilla suoritetaan osakunnan julkaisutoiminnasta aiheutuvat kustannukset. Tällä erikoisrahastolla on tarkoitus saattaa osakunnan julkaisutoiminta entistä enemmän nykyaikaisen liikekäytännön kannalle.

Muut
rahastot.

Mainittakoon myös osakunnan hallussa oleva taideteosrahasto, joka on syntynyt osakunnalle lahjoitettujen taideteosten ylijäämävaroista mutta jonka varsinainen pääoma on osakunnan kartuttama. Rahastoa käytetään tarvittaessa, kuten sen nimikin edellyttää, taideteosten hankkimiseksi, ja oli sen suuruus kesäkuun 30 p:nä 1928 eli viimeisen tilitaseen mukaan Smk. 17.352:85.

Aikaisemmin oli vararahaston käsite osakunnalle tuntematon. Nytemmin kun osakunnan taloudenhoitoon on muutenkin sovellettu nykyaikaisen liikekäytännön mukaisia uudistuksia, on ryhdytty järjestämään varausta. Niinpä vuoden 1927 säännöissä määrätään, että osakunnan erikoisrahastojen lainausliikkeessä mahdollisesti syntyvät tappiot korvataan vakuusrahastosta, jota kootaan siirroilla talousrahastosta ja jonka mikäli mahdollista tulee nousta kymmenenteen osaan erikoisrahastojen kokonaismäärästä.

Huoneisto.

Osakunnan rahallisesta omaisuudesta siirrymme koskettamaan sitä omistuksen muotoa, jota sen huoneisto edustaa. Kuten aikaisemmin on mainittu, joutui osakunnan huoneisto vapaussodan jälkeen saksalaisen sotaväen haltuun ja vetoamiset Helsingin majoituslautakuntaan jäivät turhiksi. Kun saksalaiset vihdoin huoneiston jättivät kevätlukukaudella 1919 jälleen osakunnalle, vaadittiin siinä perusteellisia korjauksia, jotta kotoinen viihtymys pääsisi uudestaan vallitsemaan. Majoituslautakunnan vuonna 1919 maksama korvaus Smk. 9.000 :— riitti siistimistöihin, ja kustannettiin siitä myös sankarivainajien muistotaulu, minkä jälkeen jäi vieläkin tähdettä osakunnan silloisten huonojen raha-asioiden korjaamiseksi.

Saksalaisten majoituksesta selviydyttyä alkoi osakunnalle koitua huoneistostaan uusia huolia. Ylioppilaskunnan kanssa 10 vuodeksi tehty vuokrasopimus päättyi vuoden 1920 lopussa ja uusi oli tehtävä seuraavaa 10-vuotiskautta varten. Ylioppilaskunnan hallitus esitti jo sellaistaakin, että osakuntataloa korotettaisiin kahdella kerroksella, jolloin kaksi alinta kerrosta varattaisiin liikehuoneistoiksi ja osakunnat muuttaisivat vastaavasti yhä ylempiin kerroksiin. Lienevät olleet muutkin asianomaiset osakunnat tällaista korottamista vastaan, sillä ainakaan Satakuntalainen Osakunta ei sellaiseen suostunut ja sai muitten mukana jäädä entiseen huoneistoonsa, josta siis tehtiin uusi sopimus toiseksi kymmenvuotiskaudeksi. Vuokran suuruus, joka aikaisemmin osakuntien jäsenmäärästä riippuen vaihteli 450—950 markan välillä, tuli tästä puolin olemaan 1.500—2.500 markan välillä. Lisäksi oli lämmityskustannuksista korvattava lattia-alan mukaan, jolloin Satakuntalaisen Osakunnan maksettavaksi tuli vuosittain Smk. 3.442:—. Kun vuokra täten kohutuullisestikin nostettuna tuli osakunnille muodostumaan rasittavaksi, sillä Osakuntamaksu ei ollut voinut seurata indeksin mukana, saivat ne oikeuden vuokrata huoneistojaan vuorostaan muihinkin tarkoituksiin. Saamaansa lupaa osakunnat ryhtyi-

vät parhaan mukaan käyttämään hyväkseen ja niin myös Satakuntalainen Osakunta. Aluksi ja kaiken aikaa oli osakunnan tarkoituksena noudattaa tarkkaa valintaa alivuokralaisiin nähden, jottei kokoussalia, sillä siitä oli pääasiassa kysymys, käytettäisi arvottomia tilaisuuksia varten. Valvonta oli kuitenkin vaikeata, kun kokoussali kuului yhteisesti Varsinaissuomalai-

Osakunnan olosuojia.

selle Osakunnalle, joka sai siitä määrätä toisen puolen viikkoa ja pitää omia alivuokralaisiaan. Kokoussalia vuokrasivat täten kyllä akateemiset kansalaiset illatsujansa ja juhlatilaisuuksiaan varten, kuten aluksi oli ajateltu, mutta samalla myös ruvettiin salia vuokraamaan liikkeitten henkilökunnille ja siinä sivussa epäilystä herättäville seurueille, jotka saattoivat pahennusta matkaan osakuntalaistenkin piirissä. Täten muodostuivat sivullisille vuokratessa osakuntatalossa illat eri kerroksissa pelkästään huvittelutilaisuuksiksi, joissa uuden ajan tanssit viettivät voittokulkuaan ja elämä toisinaan muodostui siksi remuavaksi, että järjestysvalta jo alkoi kiinnittää huomiotaan osa-

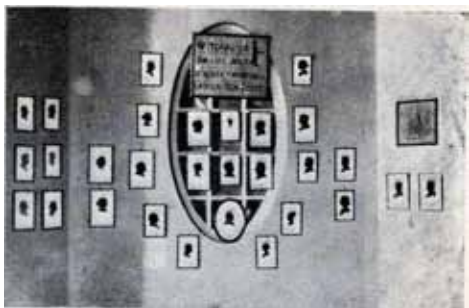
kuntataloon. Osakunnat itsekin rupesivat katumaan kauppiaan, joten osakuntatalo vähitellen vapautui epäilyttävistä alivuokralaisista ja osakunnat tunsivat jälleen huoneistonsa omaksi tyyssijakseen.

Osakunnan seurusteluhuone.

Ajan hammas ehti tällä välin taas näyttämään jälkiään osakunnan huoneistossa, jonka vuoksi osakunta melkoisilla kustannuksilla perinpohjin kesällä 1928 kunnosti olosuojansa. Kalustokin sai uuden käsittelyn, ja valaistusvälineet hankittiin uudet, joten osakunnan huoneisto tuntuu entistäkin viihtyisämmältä tämän jälkeen. Korjaustöitä valvoi osakunnan kuraat-

tori, maisteri H. Potila, joka joutui osaksi tämän takia viettämään kesälomansa Helsingissä. Korjaustöiden taiteellisen puolen valvomisessa avustivat häntä inspehtori ja hänen rouvansa sekä taiteilija Bruno Tuukkanen.

Osa eteishallin kuvakokoelmaa.

Huoneiston somistamisesta puheen ollen mainittakoon, että osakunta on kuluvaan vuosikymmenen aikana saanut jatkuvasti taideteoksia huoneistonsa kaunistukseksi. Jo edellisellä kymmenluvulla osakunta rouva Maila Mikkolan esityksestä pyysi taiteilija, vhra Emil Cedercreutzia, joka on mestari alalla, leikkaamaan varjokuvia huomattavista osakuntalaisista. Nämä kuvat, joista myös eräät ovat osakuntalaisen Y. E. Jaakkolan leikkaamia, kehystettyinä asetettiin eteisen seinälle, jossa ne tervehtivät tulijaa. Vuosikymmenien vaihteessa kuvakokoelmaa täydennettiin, joten tämä „Ahnengallerie" silloin sai lopullisen asteensa. Täydennykseen kuului myös, että siihen liitettiin satakuntalaisen murrekirjailijan Hj. Nortamon varjokuva, joka sekin oli taiteilija Cedercreutzin leikkaama. Häneltä myös saatiin samaa henkilöä esittävä korkokuva. Vielä kolmannesakin muotohaahmossa esiintyy täällä kirjailija Nortamo, jonka jaaritukset ovat vuosikymmeniä olleet välttämättöminä numeroina osakunnan juhlissa ja illanvietoissa samoin kuin hänen laulunsa, iloiset ja vakavat, ovat rinnan täydeltä raikuneet osakunnan eri tilaisuuksissa, semminkin milloin laulu on saanut vapaan sananvuoron. Entiset osakuntalaiset lahjoittivat osakunnalle taiteilija Eero Snellmanin maalaaman Hj. Nortamon muotokuvan, joka paljastettiin osakunnan vuosijuhlissa 1922. Paljastuspuheen piti tuomari Arvo Linturi.

Kirjailija Hj. Nortamo.
(Eero Snellmanin maalaama muotokuva.)

Arvokkaan taulun sai Osakunta myös Antero Wareliuksen omaisten lahjoittaessa sille vuonna 1924 tämän satakuntalaisen merkkihenkilön taiteellisen muotokuvan aikaisemmin saadun valokuvasuurennuksen tilalle. Paljastuspuheen piti inspehtori, prof. J. J. Mikkola, joka kertoi Wareliuksen elämäntyöstä.

Muutama sana on myös omistettava osakunnan flyygelille, jonka hankkimisesta herätettiin kysymys, kun varsinaissuomalaisten kanssa yhteinen piano alkoi osoittaa rappeutumisen merkkejä. Sen puolesta oli myös puhumassa näinä vuosina osakuntalaisten keskuudessa virinnyt huomattava musikaalinen harrastus. Flyygelin kustantaminen vain oli pulmallinen kysymys niukoissa varoissa olevalle osakunnalle. Hyvässä luottamuksessa hanke kuitenkin toteutettiin, ja sen rahoittamista varten järjesti osakunta ylioppilastalolle joulukuun 4 p:nä 1926 iltaman, jossa rouva Maila Mikkola puhui aiheesta: Ida Aalberg ja ylioppilasnuoriso. Maisteri N. Lehmuskoski lausui Koskennientä ja ylioppilas H. Hermoilen esitti Nortamon uusimman jaarituksen. Lisäksi oli ohjelmassa musiikkia ja kansantänhuja. Iltaman rahallinen tulos oli valitettavasti laiha kuten melkein kaikista iltamista, jotka osakunta on pääkaupungissa järjestänyt suuralle yleisölle. Parempaan tulokseen päästiin, kun seuraavan joululoman aikana osakunta järjesti talvikiertueen samassa tarkoituksessa ja pääasiassa samalla ohjelmalla. Esiinnyttiin Porissa, Raumalla, Noormarkussa ja Tyrväässä. Tervehdyspuheen piti kuraattori, maisteri H. Potila ja juhlapuheen professori Edw. Flinck, joka esitti Rooman historian opetuksia ny-

kyiselle ajalle. Retken puhdas ylijäämä oli Smk. 6.770:—, minkä lisäksi saatiin n. Smk. 3.500:— valtioneuvos V. Kiveltä lahjana. Mutta tämäkään ei vielä riittänyt tarkoitukseen. Niinpä osakunta päätti vielä järjestää arpajaiset kesäjuhliensa yhteyteen juhannuspäivänä 1927. Arpajaisten suuritöisen val-

Antero Warelius.

mistelutyön suoritti miltei yksin kuraattori, maisteri H. Potila, joka tarmokkaasti otti järjestääkseen flyygelin rahoituksen, Arpajaisten puhdas tulo oli Smk. 37.772:40, joten vuoden aikana osakunta kykeni selvällä rahalla saattamaan flyygelikysymyksen päiväjärjestyksestä ja jäi sen käytettäväksi vielä melkoinen ylijäämä.

Osakunnan esineellisestä omaisuudesta ja lahjoituksista puhuttaessa on myös syytä mainita, että osakunta on saanut Systema o.y:ltä lahjaksi 2 kirjoituskonetta, joten osakunnan itse kustantaman kanssa on osakuntalaisten käytettävissä 3 kirjoituskonetta. Näitä uudenaikaisia kirjoitusvälineitä myös ahkerasti käytetään, joten pitkin päivää kuuluva nakutus ajanmukaisena ilmiönä antaa täydentävän lisänsä nykyiselle osakuntaelämälle. Kirjoittelun ohella kerää osakuntalaisia vapaahetkien viettoon omaan huoneistoon myös huomattava määrä sanomalehtiä ja aikakausikirjoja, joita on sekä yleissivistystä että kunkin tiedekunnan erikoisaloja edustavia. Tässä yhteydessä on samoin mainittava, että viime vuosina osakunta on uhrannut melkoisia erii käsikirjastonsa täydentämiseen. Edelleen sopinee esineellisestä omaisuudesta puhuttaessa myös mainita, että osakunta on hankkinut projektiokoneen, joka havaintovälineenä tyydyttää nykyaikaisia vaatimuksia.

Osakunnan viikkokousten ohjelmat ovat yleensä olleet jatkuvasti perinnäistavan mukaisia. Osanotto niihin on ollut vaihtelevaa, ja tavallisesti syyslukukaudella on niihin riittänyt enimmäkseen innostusta. Yleisenä huomiona voidaan mainita, että parina viime vuonna on osanotto erikoisemmin vilkastunut, johon lienee paitsi lisääntyntä jäsenmäärää vaikuttanut kuraattorin herättämä entistä suurempi harrastus osakunnan asioihin. Näinä vuosina on osakunta toiminnassaan sekä sisään- että ulospäin elänyt ilmeistä nousukautta.

Illanviettojen suhteen on ollut havaittavissa samanlaista kehitystä. Paitsi kokousten yhteyteen liittyneitä illanviettoja, joitten ohjelmista huolehtii sääntöjen edellyttämä toimikunta, on osakunnassa tullut tavaksi järjestää kerran viikossa ompeluiltoja, joissa työn ohella on toisinaan saatu kuulla kirjaselostuksia ja alustuksia. Harrastuksen runsaudesta on todistuksena

Kokoukset
illanvietot,
ja juhlat.

sekin, että viime vuosina on erikoisia iltoja järjestetty pelkääseen keskustelutilaisuuksiksi.¹⁾

Keskinäisistä juhlista mainittakoon, että osakunta on entiseen tapaan viettänyt pikkujoulua, jonka ohjelmista karikatyyrikuvat eivät ole edelleenkaan puuttuneet, laskiaista, jolloin ilo on ollut ylimmillään, ja, milloin on sattunut, karkauspäivää,

Karkauspäivän illanvietossa.

jonka ohjelmista osakunnan naiset ovat pitäneet asianmukaista huolta, kuten ennenkin. Tähän luokkaan kuuluvista tilaisuuksista mainittakoon vielä erikoisesti vapunvietto. Lienee ollut Satakuntalainen Osakunta ensimmäinen, joka otti tavaksi viettää myös vapunaattoa. Rouva Maila Mikkolasta oli ajatus läh-

¹⁾ Kuluvan vuosikymmenen puolivälissä esiintyi osakuntalaisten keskuudessa n.s. Deekisklubi, jolla leikillisesti valitulla nimellä eräs läheinen toveripiiri harrasti keskinäistä seurustelua kasvattavassa ja samalla hilpeässä mielessä sekä antoi pirteän lisänsä osakunnan kokouksiin ja illanviettoihin. Klubilaisilla, joiden johtavana henkilönä lienee ollut ylioppilas Aarne Salokas, oli myös oma äänenkannattajansa „Kaiku” ja huolehtivat he samalla suureksi osaksi myös „Lallin” toimittamisesta.

toisin, kun osakuntalaiset vuonna 1915 kokoontuivat huoneistoonsa aattoiltana ottamaan vappua vastaan. Tilaisuudessa paljastettiin eteisen leikkelykuvakokoelma, ja maisteri Esteri Haapanen puhui osakunnasta keväällä eroaville. Rouva Maila Mikkolan sanat muodostuivat puolustuspuheeksi tanssille ja elämänilolle. Ahkeran karkelon lomassa maisteri N. Lehmuskoski lausui erään Koskenniemen kevätrunoista. Kellon lähes-tyessä 12, keräännuttiin seurusteluhuoneeseen, jossa olivat valkoiset lakit, ja kokoussalista alkoi kuulua ylioppilas Toivo Haapasen tunnelmikasta viulunsoittoa ylioppilas Tyyni Haapasen säestämänä. Täsmälleen klo 12 inspehtori tervehti Valpuria, ja kaikki kansa painoi valkoiset lakit päähänsä. Tästä tilaisuudesta, jota muutkin osakunnat rupesivat omalla tavallaan seuraamaan, sukeutui satakuntalaisille ylioppilaille perinnäistapa. Se oli samalla juhla eroaville ja ennen kaikkea elämänilon juhla, johon siis sovitettiin myös henkistä sisältöä. Muut osakunnat rupesivat seuraamaan esimerkkiä omalla tavallaan ja kauniin aloitteen kävi kuin raamatun kertomuksessa: vihamies tuli ja kylvi ohdakkeita nisun sekaan. Vapun vastaanottajaiset muodostuivat osakuntatalolla remuaviksi, jopa siinä määrin, että järjestysvalta teki huomautuksia, joten nämä tilaisuudet oli toistaiseksi pakko kieltää. Satakuntalaiset ylioppilaat, joiden mukana oli tällöin aina ollut inspehtori ja hänen rouvansa sekä järjestys moitteetonta, saattoivat kuitenkin jatkaa aloittamaansa tapaa, sillä osakuntalaiset kutsuttiin inspehtorinväen uuteen kotiin, Laaksolaan, ottamaan vappua vastaan. Tämä tapahtui vuonna 1921 ja siitä lähtien on vappu toisensa jälkeen perinnäistavan mukaan saanut henkeväen vastaanoton Laaksolassa, josta sitten on yön tunnelmissa kotiuduttu ja taas aamulla yhdytty viettämään varsinaista vappua kuten muutkin ylioppilaat.

Vapusta siirtykäämme osakunnan kesäjuhliin, joista myös muutama sana. Alkuvuosina saattoi toisinaan tapahtua, että kesäjuhlat muodostuivat pettymyksiksi. Niitten pitämisestä

kyllä tehtiin kevätlukukaudella kauniita päätöksiä, mutta osanot-tajia ei kaikistellen tullut kuin nimeksi. Niinpä vanhat ja vaka-vat osakuntalaiset tällöin korottivat äänensä jopa niitten viettä-mistä vastaan. Muutamat onnistuneet kesäjuhlat olivat kuitenkin omiaan pitämään perinnäistä tapaa yllä, joten osakuntalaiset ovat jatkuvasti voineet tavata toisiaan suvisessa juhlassaan.

Vapun vastaanottajaiset Laaksolassa.

Osakunnan kesäjuhlia pyrki taannoisina vuosina toisinaan varjostamaan valtiollisten vaalien äänestystulosten laskemistoi-mitus, mikä tapahtui Turussa ja tavallisesti kesäiseen aikaan. Turun ja Porin läänin pohjoisen vaalipiirin keskuslautakunta otti näet tavaksi pyytää osakuntalaisia apulaisiksi toimitukseen, johon joukolla matkustettiin. Monen satakuntalaisen miellyttä-vimpiin ylioppilasmuistoihin kuuluvat Turussa toverien kesken vietetyt iltapuhteet, joihin sisältyi paljon viehättävää tun-nelmaa.

Yleensä ovat osakunnan kesäjuhlat viime vuosina onnistu-neet sekä osanotoltaan että muussakin suhteessa, joten niissä on

voitu tuntea aitoa jälleennäkemisen iloa. Vallankin on syntynyt todellisia kesäjuhlia niistä, jotka ovat muodostaneet oman päivänsä osakunnan monien kesäretkien yhteydessä ja joilla siis muun lisäksi on ollut aatteellista pohjaa ja asiallista sisältöä.

Osakunnan juhlista jaloimmat ovat kuitenkin sen vuosijuhlat, joitten ohjelmat ovat olleet arvokkaan perinnäistavan mukaisia. Vaihtelu on riippunut pääasiallisesti juhlapöydän laadusta ja vieraitten valinnasta. Myöhemmin ei liene kuulunut enää sellaisia ääniä kuin osakunnan alkuvuosina, jolloin demokraattisista tunnesyistä tahdottiin leimata vuosijuhlat turhaksi koreudeksi.

Vuosijuhla
1924.

Kuluvan kymmenluvun vuosijuhlista ansaitsee mainitsemista se, joka vietettiin vuonna 1924, sillä se muodostui samalla osakunnan 20-vuotisjuhlaksi. Tässä historiallisessa tilaisuudessa, joka vietettiin ylioppilastalon muistoista rikkaassa juhlasalissa, oli läsnä n. 175 henkinen joukko, edustaen kaikkia osakuntalaispolvia kuluneiden 20 vuoden ajalta. Tri Elsa Ryti piti vuosijuhlaesitelmän bakteorologian kehityksestä ja ylioppilas A. Salokas puhui päivän merkityksen johdosta, korostaen yhteiskunnallisen työn arvoa. Vielä puhui perinnäistavan mukaan ylioppilas E. Kaitila inspehtorinväelle, ylioppilas B. Mickelsson ylioppilaskuntien, kadettikoulun ja vieraiden osakuntien edustajille sekä ylioppilas Hanna Wegelius kuraattorille. Inspehtori vastauspuheessaan palautti mieliin tapauksia 20-vuotiskaudelta, Paistiin päästyä esittivät onnittelunsa ensin sisarosakuntien, Varsinaissuomalaisen ja Turkulaisen Osakunnan edustajat sekä sitten muitten suomalaisten ja ruotsalaisten korporatioiden edustajat. Satakunnan Killan tervehdyksen esitti tri J. Jaakkola. Rva Mary Ollonqvist puhui vainajien muistolle ja maisteri Y. Sipi isänmaalle. Vielä oli ohjelmassa lausuntaa, jota esitti ylioppilas R. Nylund, ja ylioppilaslaulua sekä soittoa, josta huolehtivat taiteilijaveljekset E. ja V. Raitio ja ylioppilas G. Strömmer.

Tri Elsa Ryti.

Muun ohjelman lomassa jaettiin tässä tilaisuudessa ensimmäisen kerran uutta kunniamerkkiä ansioituneille osakuntalaisille.

Jo syksyllä 1920 esitti silloinen lääket. kand. Elsa Ryti, että osakunta ryhtyisi tavanmukaisten kirjapalkintojen asemasta jakamaan vuosijuhlissaan kunniamerkkejä, jollaisen voisi saada vain kerran. Ehdotus havaittiin hyväksi, mutta eivät suunnittelut

vienneet sillä kerralla tulokseen, sillä hankitut merkkimallit eivät liene esteettisestikään olleet tyydyttäviä. Kun osakunnan 20-vuotis juhla alkoi lähestyä, tehtiin uudestaan ehdotus kunniamerkin hankkimisesta ja tällöin ajateltiin sille myös arvokkaampaa käytäntöä kuin aikaisemmassa ehdotuksessa. Päätökseksi tuli, että uusi huomaavaisuudenosoitus sai sinikeltaisen kunnianauhan muodon. Sitä voitiin päätöksen mukaan jakaa entisille ja nykyisille osakuntalaisille, jotka ovat erikoisella harrastuksella ottaneet osaa osakunnan toimintaan, tai myöskin osakunnan ulkopuolella oleville henkilöille, jotka huomattavalla tavalla ovat toimineet osakunnan tarkoitusprien hyväksi. Kunnianauhasta tuli osakunnan sääntöihin lähemmät määräykset, joista myös ilmenee että niitten jakami-

Tri Y. E. Jaakkola.

nen toimitetaan osakunnan vuosijuhlassa jokaisen viisivuotisen toimintakauden päättyessä.

Tässä vuosijuhlassa saivat kunnianauhan paitsi inspehtoria ja hänen rouvaansa, tri Hannes Ryömä, maisteri Aina Lähteenoja, tri Väinö Horelli ja maisteri Toivo Haapanen.

Maisteri Aina Lähteenoja.

Tähän vuosijuhlaan ilmestyi toinen kokoelma „Satakuntalaisten karikatyyrejä“, joitten ensimmäinen kokoelma ilmestyi vuonna 1914 osakunnan 10-vuotisjuhlaan. Lisäksi „Ylioppilaslehti“ julkaisi erikoisen Satakuntalaisen Osakunnan numeron, jossa esiintyy toisen kokoelman pilakuvia. Aikaisemmin oli osakunta vuonna 1920 toimittanut erikoisnumeronsa „Ylioppilaslehteä“.

2. AJANKOHDAN YLIOPPILASPOLITIikka.

Yleisiä piir-
teitä.

„Ylioppilaslehden" mainitseminen vie meidät keskelle ajankohdan ylioppilaspolitiikkaa, jonka välikappaleena on semminkin ollut tämä opiskelevan nuorison äänenkannattaja. Ylioppilaiden poliittisissa harrastuksissa on Satakuntalaisen Osakunnan olemassaolon aikana esiintynyt kolme toisistaan eroitettavaa vaihetta. Alkuvuosina se liittyi yhteiskunnallisen harrastuksen ohella laillisuustaisteluumme ja oli pikemminkin jälleikaikuna suurten poliittisten puolueitten turnauksesta. Tällöin sen vaikutus yleisten asioittemme kulkuun oli vähäistä. Toiseksi muuttui asianlaita, kun Venäjän vallankumouksen puhjettua ylioppilaspiirit ennen muita ja muita rohkeammin ryhtyivät vaatimaan itsenäisyytemme toteuttamista. Kun ensimmäisessä vaiheessa ylioppilaspolitiikka oli puoluenäkökohtien pirstoamaa, oli se tässä toisessa vaiheessa sangen yksimielistä, mistä osaksi johtui sen voittoisa varmuus.

Kiinteyttä vailla ei ole ollut ylioppilaspolitiikka liioin kolmannessa vaiheessa kuluvan vuosikymmenen aikana, vaikkakin siinä on tällöin ollut havaittavissa säröjä ja siinä on melkein yksinomaan vain suomenkielinen ylioppilasnuoriso edustanut aktiivista kannanottoa. Uusin ylioppilaspolitiikkamme, joka on suuntautunut etupäässä kansallisiin ja kielellisiin kysymyksiin, muodostaa yhteiskunnassamme varteenotettavan tekijän, joka on herättänyt mielenkiintoa rajojemme ulkopuolellakin.

Kielikysymys.

Luonnollista on että yliopiston kieliolot erikoisen, historiallisista syistä johtuvan luonteensa vuoksi ovat askarruttaneet aikojen kuluessa suomalaisen ylioppilasnuorison ajatuksia. Sikäli kuin kuluvan vuosisadan aikana tällä nuorisolla on ollut mahdollisuuksia, on se myös toiminut parannusten saamiseksi yliopiston kielioloihin. Ensimmäisen kerran näytti tähän tarjoavan tilaisuutta suurlakon jälkeinen aika, jolloin vapaamat

tuulahdukset puhalsivat yhteiskunnassamme. Tällöin ei kuitenkaan rintama ollut yhtenäinen, ja kielellisiä vaatimuksia ajettiin puolueyhmittäin. Erimielisyys koski kuitenkin vähemmän päämäärää kuin keinoja, millä siihen oli pyrittävä. Hajaanuksen leimaa oli siis myös sillä pontevalla esiintymisellä, jolla osa ylioppilasnuorisoa, pääasiassa Suomalaisen Nuijan jäseniä mutta myös osalta Keskusteluseuran jäseniä, tahtoi lokakuussa 1906 tehostaa suomalaisten ylioppilaitten aikaisempaa anomusta saada yliopistossa opetusta omalla äidinkielellään.

Seuraavalla kerralla suomenkieliset osakunnat yhdessä ryhtyivät aloitteeseen yliopiston kieliolojen korjaamiseksi. Tämä tapahtui sen jälkeen, kun Venäjän vallankumous jälleen teki ilmapiirimme vapaammaksi hengittää. Suomenkieliset osakunnat kääntyivät vielä samana keväänä yliopiston konsistorin puoleen esityksellään, joka tarkoitti äidinkiellisen yliopisto-opetuksen lisäämistä suhteellisuuden vaatimuksia tyydyttäväksi.

Toimenpiteet, joihin konsistorin ja sittemmin eduskunnan taholta on ryhdytty tarkoitettujen parannusten saamiseksi, eivät ole tyydyttäneet suomalaista ylioppilasnuorisoa, jonka vaatimusten tinkimättömäksi päämääräksi mainittiin jo, kun he vallankumouskeväänä kääntyivät konsistorin puoleen: „on saatava maailmaan edes yksi yliopisto, jossa annetaan suomeksi täydellistä yliopisto-opetusta, siinä ohella huolehtien myöskin tarpeellisessa määrin toisella kotimaisella kielellä tapahtuvasta opetuksesta". Suomalaisten ylioppilaiden kielivaatimuksia ryhtyi sittemmin ajamaan myös ylioppilaskunta, jolloin esiintymiseen tässä asiassa tuli yhä enemmän arvovaltaa.

Vuosien kuluessa päämäärä, johon puheenalainen pyrki-
mys on käynyt, on saanut yhä täsmällisemmän muodon ja vaatimuksena on suomalainen valtionyliopisto. Sen hyväksi ovat suomenkieliset ylioppilaspiirit koettaneet käytettävin keinoin vaikuttaa. Kun tässä tarkoituksessa konsistorille tehty ehdotus sai yksimielisen hylkäystuomion, kääntyivät suomenkieliset

ylioppilaat syksyllä 1928 joukkoadressilla valtioneuvoston puoleen ja olivat suomalaiset osakunnat valtavana kulkueena viemässä perille kirjelmää. Sen kohtalo on jo tunnettu, mutta ei voitane sanoa mainitun historiallisen esiintymisen jääneen merkityksettömäksi, sillä valtiovallan taholta on sittemmin ryhdytty aloitteeseen, jotta suomalaiset ylioppilaat voisivat saada äidinkielellään täydellistä yliopisto-opetusta.

Kansallisuuskysymys.

Kielellisiä vaatimuksia ajavaan ylioppilaspolitiikkaamme on läheisesti liittynyt harrastus kansallisten näkökohtien tehostamiseksi. Tämä harrastus oli pohjimmaltaan sanelemassa edellä mainittua valtioneuvostolle jätettyä kirjelmää, jossa suomenkielistä yliopistoa kaivataan nimenomaan myös kansallisten pyrkimysten johtavaksi elimeksi. Eivätkä ylioppilaat ole tyytyneet kielellisiä ja kansallisia vaatimuksia ajamaan vain yliopistollisten asiain piirissä, sillä voimakasta toimintaa on siltä taholta kohdistettu myös yleisen mielipiteen muokkaamiseksi, jotta suomalais-kansalliset vaatimukset tulisivat entistä enemmän otetuiksi huomioon julkisessa elämässämme. Rajan-takaisten heimolaistemme asiaan on myös ylioppilaiden taholta kiinnitetty huomiota.

Suomalaiskansalliseen vaatimusten ajamista varten on suomenkielisten ylioppilaiden keskuudessa toiminut Akateeminen Karjala-Seura, jonka taholta on viimeisten vuosien ylioppilaspolitiikka saanut voimakkaita sysäyksiä n.s. aitosuomalaiseen suuntaan. Tämän ohella on ylioppilaspolitiikkaamme myös vaikuttanut Itsenäisyyden Liitto, joka on pyrkinyt toimimaan yhdistävässä mielessä ja saamaan eheyttämistä aikaan. Molempien mainittujen seurojen toiminnassa on toisinaan ollut havaittavissa keskinäistä kahnausta.

Satakuntalaiset ja ylioppilaspolitiikka.

Yleisenä huomiona täytynee sanoa, että satakuntalaiset ylioppilaat ovat maltillisesti ottaneet osaa päivän ylioppilaspolitiikkaan. Tästä riittänee antamaan käsityksen sekä, että luku-

vuoden 1926—1927 alussa kuului Akateemiseen Karjala-Seuraan vain 6 ja Itsenäisyyden Liittoon 2 satakuntalaista ylioppilasta sekä saman lukuvuoden päättyessä vastaavasti 17 ja 4. Tällaisen laimean osanoton on määrättyllä taholla arveltu johtuvan muka siitä, että osakunnassa olisi nukuttu yleensä ja erittäinkin tärkeitten kansallisten asioiden suhteen.

Tällaiseen väitökseen ei ole kuitenkaan aihetta, vaikka osakunnan historiaa tarkastettaisiin sen alusta alkaen. Satakuntalaiset olivat vuosisadan ensimmäisellä kymmenluvulla muitten ylioppilaitten mukana ajamassa silloisia kielellisiä vaatimuksia, ja mainittu on, miten tri Heikki Ojansuu aikoinaan edusti näissä asioissa radikaalista suomalaisuuskantaa. Hänen ollessaan kuraattorina satakuntalaiset ylioppilaat joukolla suomalaistuttivat nimensä, ja osakunnan vuosihistorioissa kiinnitettiin erikoista huomiota siihen, missä määrin osakuntalaisilla oli suomalaiset sukunimet. Vaikuttihan sitäpaitsi jo tällöin osakuntalaisten keskuudessa sellainen suomalaisuuden esitaistelija kuin rouva Maila Mikkola, jonka sanat sytyttivät myös poliittisesti joskin niitten pääpontena oli kuitenkin itsekunkin henkilökohtainen velvoitus äidinkielen viljelemiseen ja vaalimiseen.

Sittemminkin ovat satakuntalaiset ylioppilaat muitten mukana olleet ajamassa vaatimuksia äidinkielen oikeuksien lisäämiseksi ja viimeksi yhtyivät syksyllä 1928 muitten kanssa kirjoittamaan nimensä valtioneuvostolle jätettyyn kirjelmään, jonka sanamuotoa tarkistettaessa satakuntalaisetkin lienevät saaneet äänensä kuuluville. Ylioppilaskunnan jakokysymyksessä ovat satakuntalaiset myös olleet vastustavalla kannalla, joskin aivan viime aikoina on tässä suhteessa ollut erimielisyyttä,

Satakuntalaisten ylioppilaiden suhde kumpaankin leiriin, Akateemiseen Karjala-Seuraan ja Itsenäisyyden Liittoon, tarjosi mielenkiintoisen aiheen osakuntalaisten keskustelukokoukselle maaliskuun 4 p:nä 1927. Antaen asialle kysymyksen muodon, miksi satakuntalaiset ovat pysyneet poissa mainituista

yhdistyksistä, osakunnan kuraattori, maisteri H. Potila kävi alustuksessaan etsimään syitä siihen. Hänen käsittääkseen ei satakuntalaisia voitu ensinnäkään syyttää puuttuvasta suomenmielisyydestä, kuten oli tahdottu väittää, sillä todennäköisesti 90 % osakuntalaisista hyväksyi aitosuomalaisuuden ohjelman periaatteen ja päämääränä. Erimielisyydet koskivat pääasiassa menettelytapaa, jossa satakuntalaiset luonteenomaisesti ja osakuntatradition vaikutuksesta edustivat jossakin määrin toista kantaa, kuin päivän huuto vaatisi. Itse asiassa juuri satakuntalaisten käsitys kieli- ja kansallisuuskysymyksestä pidatti heitä liittymästä Itsenäisyyden Liittoon, koska seura tarkoituksella syrjäytti nämä kysymykset yhteiskunnallisen eheyttämisen asiaa ajaessaan. Laajassa, kolmisen tuntia kestäneessä keskustelussa asetuttiin yleensä alustajan kannalle, joskin kummankin yhdistyksen erikoisia tarkoituseriä samalla koetettiin tehdä ymmärrettäviksi. Siinäkin yhdyttiin alustajaan, että kummallakin seuralla on riittävästi työalaa ilman että niitten tarvitsisi kuluttaa voimiaan keskinäiseen taisteluun.

Satakuntalaisen Osakunnan taholla on tietoisesti tahdottu välttää hajaannusta, koska sellainen voisi vaikuttaa herpaisevasti niitten aloitteitten kehittämiseen, joita osakunta on saanut perinnöksi aikaisemmilta polvilta. Vain hyvän yhteishengen varassa, kuten tiedetään, on osakunta kyennyt saavutuksiinsa, jotka siis puhuvat tässä suhteessa nykyisellekin polvelle velvoittavaa kieltä.

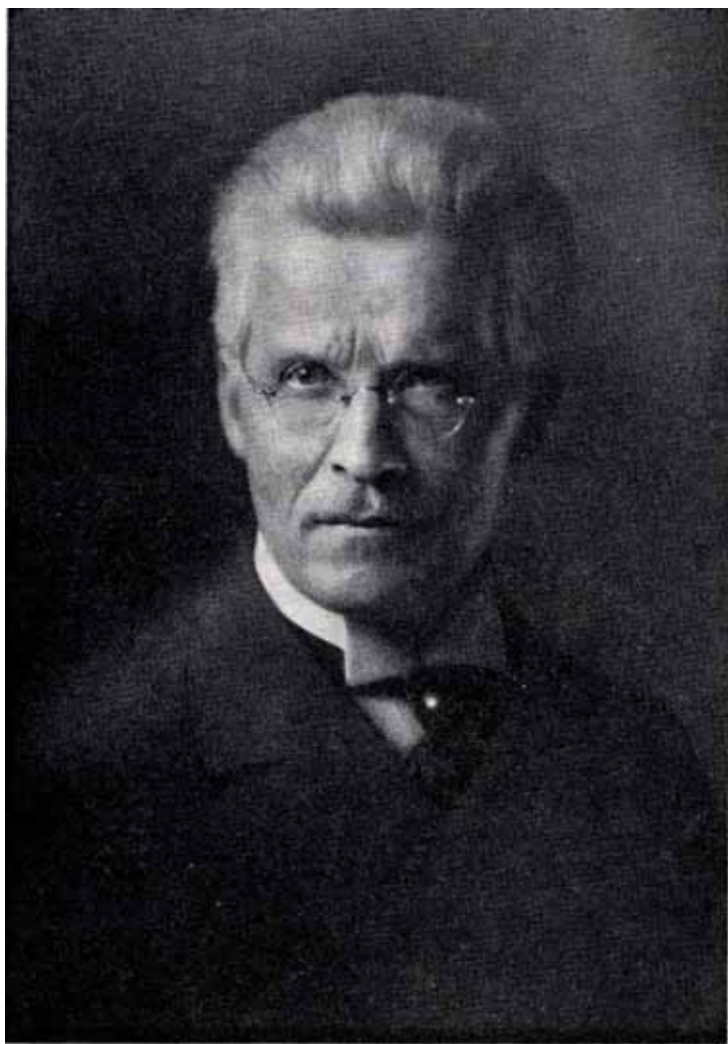
Että Satakuntalaisessa Osakunnassa on täten jatkuvasti säilynyt hedelmällisen yhteistyön edellytykset, siitä seikasta se on yhä edelleen saanut kiittää ennen kaikkea inspektorin ja hänen rouvansa kokoavaa vaikutusta.

3. OSAKUNNAN JOHTO.

Edelleenkin on prof. J. J. Mikkola pysynyt satakuntalaisen ylioppilasnuorison johdossa ja kokouksessa toisensa jälkeen istunut esimiehen paikalla. Hän, joka humanilla persoonallisuudellaan vaikutti, etteivät puoluekiistat päässeet osakunnan alkuvuosina järkyttämään työrauhaa ja toverihenkeä, on perinnäistä katsantokantaa edustaen ja osakunnan parasta valvoen yhä edelleen arvovallallaan vaikuttanut, etteivät osakunnan kokoukset ole muodostuneet äärimmäisten mielipiteitten temmellyskentäksi. Yhteiskunnallinen suunta, jollaista osakunta teoriassa harrasti alkuvuosinaan ja joka sittemmin parantolahankkeessa muodostui luonteeltaan käytännölliseksi, on siten voinut edelleen jatkua tuloksia tuottaen ja antaen täydentävää, suurpiirteistä sisältöä osakuntaelämälle, joka helposti voisi jäädä pelkästään pienoismuotojen varaan.

Siitä asti kun parantolahankkeen toteuttaminen jäi osakunnalta osakeyhtiölle, on prof. Mikkola toiminut sen johtokunnan puheenjohtajana ja on saanut nähdä toiveiden toteutuvan yli odotusten. Jo tällä paikalla on hän joutunut toteamaan, mitä vähäisilläkin voimilla saadaan aikaan, kun on yksimielisyyttä ja alttiutta yhteiseen asiaan. Tältäkin kohdalta siis osakunnan historia puhuu yhteishengen hyväksi velvoituksen kieltä, jota prof. Mikkola inspehtorina on syystä saattanut teroittaa osakuntalaisten mieliin myös laajemmankin kulttuuriperinnön suhteen.

Inspehtorin tehtävät sellaisella suurella ja monipuolisella harrastuksella suoritettuina kuin Satakuntalaisessa Osakunnassa vaativat paljon aikaa ja voimia, joten vuosiensa 60-luvun kynnykselle ehtineenä prof. Mikkola näihin aikoihin vakavasti aikoi luopua inspehtorintoimesta, voidakseen kokonaisuudessaan antautua tieteellisille töilleen. Osakuntalaisten hartaasta pyynnöstä hän kuitenkin suostui edelleen jäämään toimeensa.

Professori J. J. Mikkola.

Kun prof. Mikkola sitten heinäkuun 6 p:nä 1926 täytti 60 vuotta, kohdistui häneen monin tavoin osakuntalaisten kiitollisuudentunteet. Hänen merkkipäiväkseen ilmestyi uusi nide „Satakunta“-sarjaa ja omistettiin se päivän sankarille. Samoin sai inspehtori 60-vuotispäivänään entisten ja silloisten osakuntalaisten kuvista kootun valokuvakokoelman. Vielä muullakin tavoin sai hän tällöin tunnustuksen elämäntyöstään Satakuntalaisen Osakunnan inspehtorina.

Inspehtorin työhuone.

Samoin kuin prof. Mikkola on nuortein mielin yhä toiminut harrastuksella osakunnan hyväksi, on hänen rouvansa Maila Mikkolan työ myös ollut yhtä uupumatonta. Siinä on ollut samaa jäntevyyttä kuin aina ennenkin, ja hänen luovaa tahtoansa todistavat monet perille viedyt aloitteet, joista osakunnan historia tältä kaudelta tietää kertoa. Työn ja toimen ohella on hän edelleenkin puheillaan luonut lentoa moniin tilaisuuksiin, joiden loistava keskushenkilö hän on ollut. Tunnustakseen hänelle kiitollisuudenvelkaansa osakunta vuosijuhlas-

Rouva Maila Mikkola kunniajäsenenä.

saan 1920 kutsui hänet ensimmäiseksi kunniajäsenekseen ja kävi, mukana myös entisiä osakuntalaisia, in corpore lippuineen ja kukkasin tervehtimässä häntä, kun hän lokakuun 17 p:nä 1921 täytti 50 vuotta. Kuraattori, lääket. kand. Arvo Paloheimo puymyös entisiä osakuntalaisten puolesta. Rouva Maila Mikkola vastauspuheessaan kiitti erikoisesti

lipputervehdyksestä, sillä tämä lippu oli hänelle rakas niiltä vuosilta, jolloin hän oli ollut sitä hankkimassa ja vihkimässä.

Inpehtorinväen kaunis koti, joka kymmenluvun alussa siirtyi Eläintarha 10:stä Meilahden Laaksolaan, on edelleen polvi polvelta ollut osakuntalaisten mieluista vierailupaikka, jossa heille on osoitettu vilpitöntä ja välitöntä ystävyyttä monin tarvin. Inspehtorinväen vuosittaiset kutsut, „satakuntalaiset rymyt“, joita ennen vietettiin Kansallisteatterin lämpiössä, saivat nekin tällä kaudella uuden ympäristön. Parina vuonna järjestettiin ne Munkkiniemen pensionaattiin, jonka tornisalissa vietetyt täyteläiset juhlahetket ovat unohtumattomia. Järjestyksessä 20:net kutsuista pidettiin vuonna 1923 ylioppilastalon musiikkisalissa, ja oli silloin tarkoitus, että nämä kutsut olisivat viimeiset. Aloittaessaan puheitten sarjan rouva Maila Mikkola ehdotti, että pääkaupungissa oleskelevat satakuntalaiset perustaisivat osakuntaa lähellä olevan seuran, joka liittäisi piiriinsä kaikkialla muualla olevat satakuntalaiset yhteistoimintaan kotimaakunnan hyväksi ja erityisesti maakuntahengen kehittämiseksi. Uuden seuran vuosijuhlalta olisi siten muodos-

tuva jatko näille viimeisiksi tarkoitetuille „satakuntalaisille ry-myille”. Ehdotus sai innostuneen vastaanoton, ja tri Jalmari Jaakkolan esityksestä hyväksyttiin seuran nimeksi Satakunnan Kilta, jonka vuosipäivää vietettäisiin pyhän Henrikin päivänä tammikuussa. Ehdotus sittemmin toteutettiin hyväksytyn suunnitelman mukaan, kuten saamme lähemmin nähdä.

Laaksola lumessa.

Sitä vastoin eivät nämä „rymyt” muodostuneetkaan viimeisiksi, sillä siksi suuria arvoja on -niihin sisältynyt vuosikymmenien kuluessa, että satakuntalaisesta osakuntaelämästä ilman niitä puuttuisi jotakin oleellista, minkä vuoksi inspektorinväen henkeviä ja samalla rattoisia kutsuja on lyhyen keskeytyksen jälkeen vietetty edelleen ja entiseen rikassävyiseen tapaan.

Vuosikymmenen vaihteessa oli osakunnan kuraattorina maisteri Toivo Viherheimo, kuten on edellisessä luvussa mainittu. Syyslukukauden 1920 toimi hänen ollessaan estettynä v.t.

Kuraattori
Arvo Palo-
heimo.

kuraattorina ylioppilas Erkki Kaitila, jossa piili raumalaisten jaaritusten runohenkeä. Kun vakinainen kuraattori, joka hoiti tointa jälleen kevätlukukauden 1921, seuraavana syksynä halusi erota, suostui lääket. kand. Arvo Paloheimo aluksi toimimaan v.t. kuraattorina ja vihdoinkin vuoden 1922 alusta ryhtymään vakinaiseksi.

Kuraattorina oli hän työteliäs vaatimattomaan tapaan, mutta supistui hänen toimikautensa lyhyeen, joten hän ei ehtinyt jättämään syvempää jälkeä osakuntaelämään.

Kuraattori
Ensio Kytömaa.

Lyhyeksi jäi myös hänen seuraajansa, f. il. maisteri Ensio Kytömaan kuraattorikausi. Kun hän kevätlukukaudella 1923 ryhtyi tehtäviinsä hoitamaan, keskeytti sen lukukauden lopulla sotapalvelus. Samoin kävi seuraavan syyslukukauden lopulla. Nauhattuaan myös kevätlukukaudella 1924 virkavapautta, hän keväällä erosi toimesta. Hänen otteissaan kuraattorina oli nuorekkaan innon ohella varmuutta ja määrätietoisuutta, joskaan näkyviä tuloksia ei lyhyt toimikausi riittänyt jättämään.

Maisteri Ensio Kytömaa.

Kuraattori
Juho Im.
Aalto.

Edellisen kuraattorin ollessa virkavapaana toimi hänen viransijaisenaan lääket. kand. Juho Im. Aalto, joka keväällä 1924 valittiin vakinaiseksi kuraattoriksi. Luon-

täinen pirteys, joka ei silti estänyt häntä harrastamasta vakavia asioita, hankki hänelle suosiota kuraattorina, joka ansioluetteloonsa saattoi merkitä senkin, että hän oli spalernajalainen. Astuessaan toimeensa hän lausui suotavaksi, että osakunta toimisi valtioelämän ja puhetaidon valmistavana kouluna sitäkin suuremmalla syyllä, kun oppikoulujen konventeissa yhä vähemmän esiintyi enää keskustelukysymysten tapaista kasvattavaa ohjelmaa. Osakunnassa tulisi entistä enemmän käyttää puheenvuoroja, arvostelun- ja sananvapautta.

Lääket. kand. Juho Im. Aallon ollessa virkavapaana pariin otteeseen, toimivat hänen sijaisenaan lääket. kand. Bror Mikkelä ja maisteri Hanne Potila.

Lääket. kand. J. Im

Kun fil. maisteri Hanne Potila vuoden 1927 alusta valittiin kuraattoriksi, oli valinta onnellisimpia, mitä osakunnan historia tuntee. Harvalla kuraattorilla on ollut sellaisia edellytyksiä toimeensa kuin hänellä. Paitsi että hän jo nuorena osakuntalaisena on ollut paljon mukana ja myöhemmin yhä syvemmin perehtynyt sekä osakunnan että ylioppilaskunnan asioihin, on

Kuraattori
Hanne Potila.

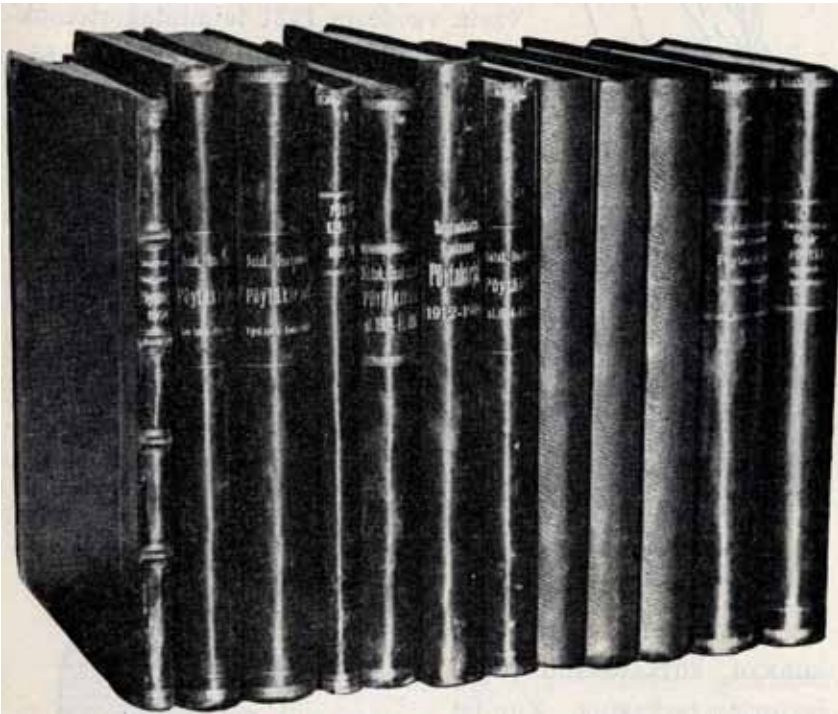
hänellä monia nuorison johtajalle tähdellisiä avuja. Seuramiesominaisuuksien lisäksi on hän ollut laulaja ja tarvittaessa myös laulunjohtaja, samoin korkeata luokkaa oleva urheilija ja organisatorinen kyky tälläkin alalla. Osakunnan karikatyyrikokoelmaan on hän myös kyennyt antamaan lisiä.

Kuraattori, maisteri H. Potila.

Mutta ennen kaikkea on hän ollut velvollisuudentuntoinen toimihenkilö, joka on vaatinut itseltään ja siten on voinut vaatia myös muilta. Siksi hänen kuraattorikautensa muodostaa osakunnan historiassa huomattavan nousukauden. Hänen johdolla on toiminta ollut monipuolista ja väkevää tarttumista asioihin. Osakunnan säännöt ja talous, siis yleensä ulkonaiset muodot, ovat saatetut suureksi osaksi juuri hänen toimestaan mallikelpoiseen kuntoon. Toiminta ulospäin on samalla vilkastunut ja muodostunut aloiterikkaaksi.

Tärkeintä on kuitenkin, että osakunnan sisäinen elämä on hänen aikanaan käynyt harvinaisen runsaaksi. Vakinaiset viikkokokoukset eivät ole enää riittäneet, vaan on järjestetty vielä erikoisia iltoja keskustelutilaisuuksiksi. Niin täyteläitä pöytäkirjoja ja historioita kuin nykyään, ei osakunnalla ole ennen ollut. Kaikessa huomaa määrätietoisuuden huolehtimisen tulosta.

Osakunnan pöytäkirjat.

Osakunnan sihteereistä, joista kirjan lopussa on luettelo, ei ole ollut erikoista mainittavaa. Aluksi täytettiin toimi hake-
muksen perusteella, mutta sitten pian havaittiin oikeammaksi täyttää sekin luottamustoimena. Yleensä ovat sihteerit hoitaneet tointaan lukuvuoden. Vain yksi heistä on ollut virassa kaksi vuotta ja samoin vain yksi kolme vuotta.

Sihteerit.

Sihteerille maksettiin rauhan aikana palkkiota syyslukukaudelta 60 ja kevätlukukaudelta 70 markkaa. Markan arvon las-

Historioit-
sijat.

kettua järjestettiin paikkausta, joten se on nyttemmin vastaavasti Smk. 650:— ja 850:—.

Osakunnan sihteerit ovat samalla olleet myös historiankirjoittajia, kunnes vasta vuodesta 1921 toimintakertomuksen laatiminen jätettiin varsinaisen historioitsijan tehtäväksi, jota varten eräissä osakunnissa jo aikaisemmin on ollut erikoinen toimihenkilönsä.

Kevätlukukaudelta 1904 ei ole historiaa saatu aikaan, vaikka sitä on pari kertaa myöhemminkin yritetty, ja samoin puuttuu lukuvuodelta 1918—1919 historia. Aluksi olivat vuosihistoriat vahakantisia vihkoja, kunnes ne edellisen vuosikymmenen alussa osoittivat kasvamisen merkkejä ja niihin liitettiin myös valaisevia kuvia sekä sanomalehtileikkeitä. Täten on osakunnan vuosihistorioita kertynyt vankka nidosmäärä, jonka veroista ei liene millään muulla osakunnalla. Lähdeteoksina osakunnan 25-vuotiskertomusta varten ovat ne olleet todellinen aarreaitta.

Alkuvuosina kuului osakunnan kuraattorille vuosihistorian tarkastus. Kun tri H. Ojansuu tuli kuraattoriksi eikä hän katsonut riittävästi tuntevansa edeltänyttä vuosikertaa, valittiin hänen avukseen kaksi muuta tarkastajaa. Sittemmin tästä muodostui vakiintunut käytäntö, joka myös vahvistettiin sääntöihin otetulla määräyksellä.

Sihteerit ja historioitsijat T. Rudanko.

Osakunnan uudistetuissa säännöissä, jotka hyväksyttiin toukokuun 9 p:nä 1927, on säilytetty tarkastajien luku kolmena, joihin kuraattori ei enää kuulu itseoikeutettuna. Tällöin on asetettu sille kannalle, että kuraattoria voidaan pitää jäävillisenä arvostelemaan kuvausta, mikäli se koskee hänen omaa toimintakauttaan.

Osakunnan vuosihistoriat.

Alkuaan maksettiin historioista kirjoittajalleen palkkiota 50 markkaa, mutta saattoi historioitsija saada jo vahakantisesta vuosikertomuksesta 75 markkaa, vallankin jos tarkastajat olivat suopeita. Sittemmin kun tarinat paisuivat laajemmiksi, tuli tavaksi maksaa palkkiota 75 markkaa, joka oli korvaus jopa runsaan kuukauden työstä. Historian kirjoittaminen oli epäkiitollista senkin vuoksi, että mitä enemmän ne laajenivat, sitä enemmän niiltä alettiin vaatia. Kun alunperin oli tarkoituksena, että historioissa kuvattaisiin lähinnä sellaista, mikä ei käynyt ilmi pöytäkirjoista ja siis kuulunut viralliseen osakuntaelämään, kehittyi sittemmin tavaksi kuvailla historioissa myös

Osakunnan sekakuoro vuosijuhlassa v. 1928.

Osakunnan orkesteri v. 1927.

yhtä tyhjentävästi virallista toimintaa. Epäilemättä kuitenkin vaatimusten asettaminen korkealle on omansa tallettamaan osakunnan vuosihistorioihin verrattoman ainesvaraston.

Kuten jo on mainittu, ovat parina viime vuonna osakunnan toimintakertomukset paisuneet entistään laajemmiksi. Nykyisin on vuosihistoriasta maksettu palkkio Smk. 1.000:—.

Ylioppilas G. Strömmer.

Musikaaliset harrastukset ovat muodossa tai toisessa jatkuvasti herättäneet osakuntalaisissa vastakaikua. Niinpä on osakunnassa saatu kuluvalle kymmenluvulla kuulla sekä kvartetti-että sekakuorolaulua. Vieläpä on saatu aikaan oma orkesterinkin antamaan lisänsä musikaalisiin ohjelmiin.

Musikaalinen johto.

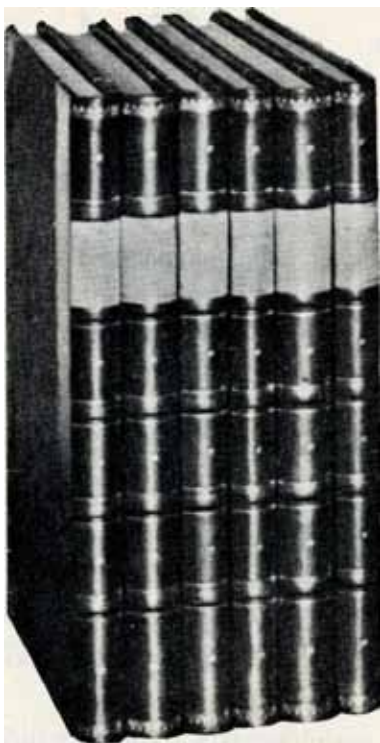
Laulunjohtajista ansaitsee mainitsemista ennen muita ylioppilas R. Nylund, jonka taiteelliset lahjat ovat käyneet useaan suuntaan. Soitonjohtajista on mainittava ylioppilas G. Strömmer, jonka ansiota on oman orkesterin luominen. Hänen työnsä jatkajista mainittakoon ylioppilas O. Bergroth.

4. MAAKUNTAHARRASTUKSET.

Aikaisemmin on osakunta asettanut kotiseutututkimus- ja kansanvalistustoimikunnat, jotka ovat huolehtineet kumpikin alaansa kuuluvista asioista. Jo ennen kuuli toisinaan mainittavan, että niitten harrastuspiirien välillä ei voitu pitää selvää rajaa. Nytemmin onkin niitten tehtävä yhdistetty samalle elimelle, kotiseututoimikunnalle. Kun toisaalta kansanvalistuk-

Yleistä.

Satakunta
V ja VI.

Satakunta I—VI.

20-vuotisjuhlaan. Seuraava eli kuudes osa ilmestyi, kuten on jo mainittu, inspehtorin 60-vuotispäiväksi, ja on se hänelle omistettu. Tämän julkaisun toimittamista varten olivat Satakuntalainen Osakunta ja Satakunnan Kilta yhteistoiminnassa. Kilttaa edustivat valtuuskunnassa professorit Edw. Flinck ja P. Eskola sekä tohtorit J. Jaakkola ja T. Haapanen. Osakunnan edustajina olivat lääket. kand. J. Im. Aalto ja B. Mikkeli sekä maisterit E. Kaitila ja E. Kytömaa.

Osakunnan kotiseutututkimussarjaan, jota siis on ilmestynyt kuusi osaa, on 48 henkilöä kirjoittanut 76 tutkielmaa, jotka edustavat mitä erilaisimpia aloja Satakunnan tieteellistä tutkimusta. Seuraava luettelo osoittaa kirjoittajat ja heidän kirjoitustensa määrän:

seen kohdistuvat tehtävät ovat entisestään vähentyneet eikä kotiseutututkimustyö ole sanottavasti sitonut voimia, on kotiseututoimikunnan tehtäviin voitu näitten lisäksi sisällyttää myös muita kotiseutuun kohdistuvia osakunnan harrastuksia. Vuonna 1927 uusittujen sääntöjen mukaan kuuluu tähän toimikuntaan kuraattori puheenjohtajana ja jäsenenä kuusi osakuntalaista, jotka valitaan lukuvuositain. Toimikunnalla on palkattu sihteeri.

Osakunnan kotiseutututkimusjulkaisujen sarjaa ilmestyi viides osa vuonna 1925. Tarkoitus lienee ollut alkuaan, että se olisi voinut ilmestyä osakunnan

Avellan, Niilo J.	3	Laitakari, Aarne	1
Boldt, R.	1	Linnainmaa, S.	1
Cedercreutz, Emil	1	Loimaranta, Sakari	1
Eskola, Pentti	3	Lähteenoja, Aina	2
Flinck, Edwin	2	Malin, Aarno	1
Grotenfelt, Kustavi	1	Mikkola, Joos. J.	2
Grönvall, Reinh.	2	Ojansuu, Heikki	4
Gylling, Edvard	1	Oksanen, V. I.	i
Haapanen, Toivo	1	Oksanen, Vilho	1
Heman, G. A.	1	Palmen, E. G.	2
Honkavaara, Eine	1	Rinne, Juhani	1
Hämäläinen, Albert	1	Rosengren, Athanasius	1
Ikola, Niilo	4	Ryömä, Hannes	2
Ikonen, J.	1	Saarenheimo, Mikko	2
Inkilä, Arvo	1	Salminen, Väinö	1
Jaakkola, Jalmari	9	Sandelin, L. H.	1
Kaitila, Aarne	1	Sauramo, Matti	2
Kalima, Jalo	1	Seppä-Hannus, Sandra	1
Kallio, Kaarlo	1	Tomula, E. S.	1
Kaukoranta, Toivo	1	Wichmann, Yrjö	1
Kauppinen, M.	1	Vartia, Arvo	2
Krohn, Kaarle	1	Wahlroos, Achilles	1
Kytömaa, Ensio	1	Viitanen, F. O.	2
Laiho, Antto	1	Vänni, Otto	1

Enemmän ovat siis julkaisusarjaan kirjoittaneet prof. Heikki Ojansuu ja tri Jalmari Jaakkola, joista edellisen kirjoitukset ovat kielitieteellistä laatua, kun taas jälkimmäisen erikoisalana on ollut Satakunnan historia. Inspehtorin ohella on hän myös enemmän ottanut osaa julkaisujen käytännölliseen toimitustyöhön. Sarjaan kirjoittaneista on tri Niilo Ikolan osuus vielä erikseen mainittava.

Tieteellisen kotiseutututkimustyön saavutuksena on „Satakunta“-sarja arvokas, ja on myös ollut pantavissa merkille, että tämä sarja on lähdeteoksena saavuttanut yleisempääkin huomiota ja arvontoa. Rajoituksena on vain mainittava, että

Prof. H. Ojansuu.

toimivat osakuntalaiset ovat verrattain vähän voineet antaa lisiään „Satakunta“-julkaisuihin, joten ne ovat enimmäkseen olleet entisten osakuntalaisten ja muitten avustajien työn varassa. Tämä ei kuitenkaan vähennä sarjan arvoa eikä osakunnan ansiota sen toimittajana ja kustantajana.

Osakunnan suhde maakunnan kansanopistoihin on edelleen säilyttänyt välittömän luonteensa, joskaan osakunta nyttemmin yhtä vähän kuin ennenkään ei ole voinut tarjota niille sanottavasti taloudellista tukea. Huomaavaisuuttaan on osakunta voi-

Kansanopis-
tot.

Tri J. Jaakkola.

nut osoittaa, kun opistolaiset ovat olleet pääkaupungissa retkeilyllä, jolloin heille on järjestetty ohjelmallisia tilaisuuksia seurusteluun osakuntalaisten kanssa.

Kun Kankaanpään kansanopisto keväällä 1925 paloi, oli se isku myös osakunnalle, joka oli ollut mukana sitä perustettaessa ja oli myöhemminkin parhaansa mukaan koettanut täyttää vei-

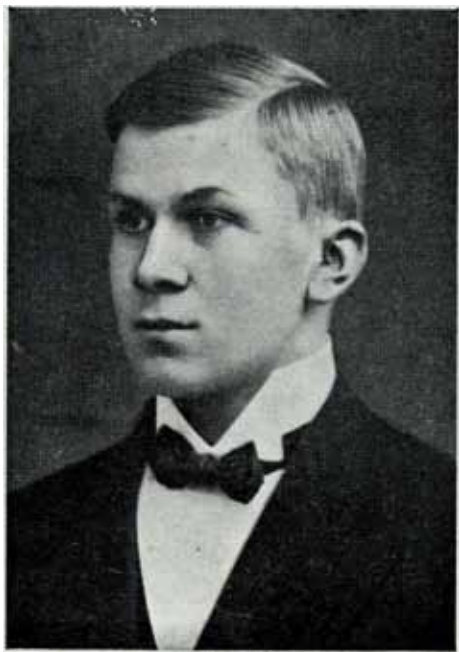
vollisuuksiaan sitä kohtaan. Kun kansanopistoväen taholta tehtiin aloite opiston uudelleen rakentamiseksi, tahtoi osakunta myös olla mukana avustamassa yritystä. Osakunta järjesti kesällä 1927 kiertueen tässä tarkoituksessa. Iltamia pidettiin Pohjois-Satakunnassa, ja esiintyivät tällöin puhujina tri Kalle Huhtala ja maisteri Ensio Kytömaa. Näytelmänä esitettiin Artturi Leinosen „Oikeata maahenkeä”. Retken rahallinen tulos muodostui odottamattoman heikoksi, sillä puhtaaksi jäi vain Smk. 1.936:35.

Satakunnan
Parantola.

Kuluvan kymmenluvun alussa oli Parantolahanke kuollessa pisteessä sikäli, ettei valtion huonon rahallisen aseman takia riittänyt varoja parantolan rakennusavuksi. Aloitteita tähän suuntaan ei kyllä puuttunut, ja osakunta puolestaan järjesti parantolarahaston hyväksi tammikuussa 1922 Porissa ja Rauhalla iltamat, joissa tervehdyspuheen piti maisteri H. Potila ja juhlapuheen osakunnan inspehtori, prof. J. J. Mikkola, kosketellen akateemisen sivistyksen tarpeellisuutta saavutetun itsenäisyytemme tukemiseksi. Esitelmän keuhkotaudin tuntemisen tärkeydestä piti lääket. kand. Valto Kestilä, joka harras ja paljon pidetty osakuntatoveri itse sortui tähän tautiin juhannuspäivänä samana vuonna.

Satakunnan keuhkotautiparantolan perustamishanke kehittyi käännekohtaansa vasta, kun eduskunta vihdoinkin vuoden 1923 talousarviossa varasi riittävän määrärahan parantolan rakennusavuksi ja myöhemmin saatiin tarvittava lisä. Laitoksen vuotuisen kannatuksen järjestämiseksi valtiolta saatavan avustuksen lisäksi sitoutuivat useimmat Satakunnan kunnat korottamaan entisen sitoumuksensa, joka oli 15 penniä kutakin kunnan asukasta kohti, Smk:ksi 1:50, kuten parantolan johtokunta oli ehdottanut maaliskuun 25 p:nä 1923 Harjavallassa pidetylle kuntain edustajien kokoukselle.

Samalla kun valtioavun turvissa saatettiin ryhtyä parantolaa rakentamaan, syntyi osakunnassa aloite, joka tarkoitti perustamiskustannusten huojentamista vetoamalla yksityiseen uhrautuvaisuuteen. Kevätlukukaudella 1923 ensimmäisessä kokouksessa tehtiin osakunnassa ehdotus, joka oli lähtöisin rouva Maila Mikkolasta ja jonka mukaan Satakunnan naiset oli

Lääket. kand. V. Kestilä.

saatava yhteistyöhön liina- ja vaatevaraston hankkimiseksi Satakunnan Parantolalle. Tätä varten julkaistiin lehdissä helmikuussa 1923 kehoitus, jonka olivat allekirjoittaneet Lempi Ahla, Hanna Hansen, Evi-Maija Jarva, Aina Lähteenoja, Maila Mikkola, Suoma Oksanen, Elsa Ryti, Eine Ryömä, Lilli Saurio, Taimi Valtonen, Liisi Vanne ja Martta Ylönen. Vetoamus Satakunnan naisiin ei ollut turha, sillä vaatetavaraa kertyi eri

Osakunnan ompeluseura.

tahoilta huomattavat määrät. Samoin osakunnan keskuuteen, mukana myös eräitä entisiä jäseniä ja muita satakuntalaisia naisia, perustettiin ompeluseura työskentelemään parantolan hyväksi. Tätä työtä, jota alussa johti Evi-Maija Jarva ja sittemmin Hanna Rantanen, on tehty osakunnassa jatkuvasti vielä sen jälkeen, kun laitos jo oli avattu, ja ovat nämä tilaisuudet muodostuneet (merkittäväksi lisäksi osakuntaelämälle.

Helmikuun 28 p:nä 1925 saatettiin vihdoin Satakunnan Parantola vihkiä tarkoitukseensa. Juhlallisuuksiin oli saapunut läheltä ja kaukaa kutsuvieraita, joiden joukossa oli myös entisiä parantolahankkeessa mukana olleita osakuntalaisia ja silloisia osakuntalaisia. Vihkiäispuheen piti osakunnan inspektori, prof. J. J. Mikkola, joka on alusta asti ollut parantolayhtiön johtokunnan puheenjohtajana. Tri Pekka Katara, joka on toiminut johtokunnan sihteerinä, loi katsauksen parantolahankkeen vaiheisiin.

Laitoksen ylilääkäri Väinö Horelli, joka oli aikoinaan lausunut parantolan syntysanat, piti esitelmän keuhkotaudin ilmenemismuodoista ja parannustavoista. Lopuksi vihkiäisjuhlassa puhui tri Hannes Ryömä, joka oli eduskunnassa ratkaisevasti vaikuttanut valtioavun saantiin ja muutenkin

Evi-Maija Jarva.

Hanna Rantanen.

muita tehokkaammin toiminut parantolahankkeen käytännölliseksi toteuttamiseksi sekä aikaisempina vuosina että varsinkin rakennusvaiheessa, muodostaen tämä laitos osan siitä suurtyöstä, jonka hän on vuosien kuluessa suorittanut eduskunnan piirissä tuberkuloositaistelun hyväksi.

Vihkiäistilaisuuden jälkeen syötiin parantolassa juhlapäivälliset, joilla esitettiin tervehdyksiä ja pidettiin lukuisia puhei-

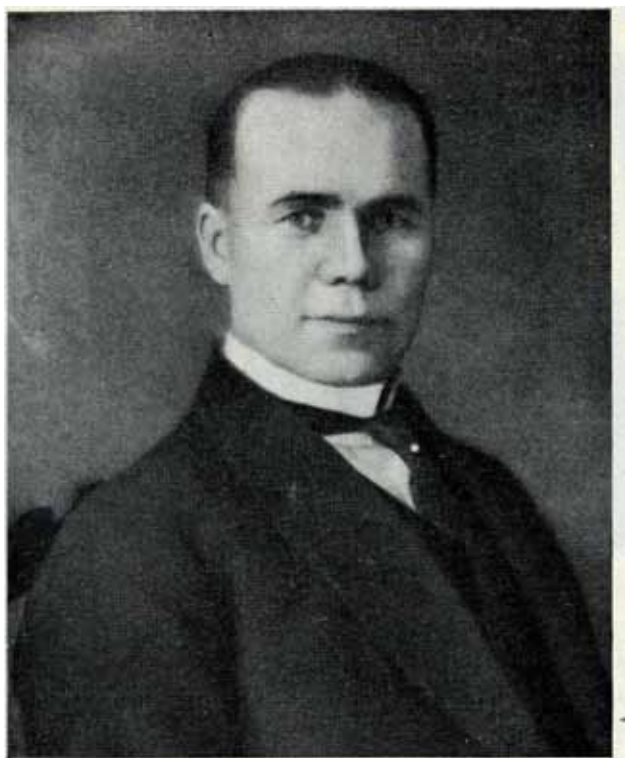

Pääjohtaja, tri H. Ryömä.

ta. Niistä mainittakoon varsinainen juhlapuhe, jonka piti rouva Maila Mikkola, hän, joka enimmänsä on tehnyt aatteellista työtä valmistuneen parantolan hyväksi. Osakunnan tervehdykset esitti tilaisuudessa kuraattori, lääket. kand. Juho Im. Aalto.

Seuraavana päivänä, joka oli sunnuntai, jatkettiin parantolan vihkiäisiä kirkkojuhlalla Harjavallan kirkossa. Illalla oli pitäjän seuratalolla juhla parantolan lastenosaston hyväksi. Tilaisuudessa puhuivat rouvat Maila Mikkola ja Vera Flinck.

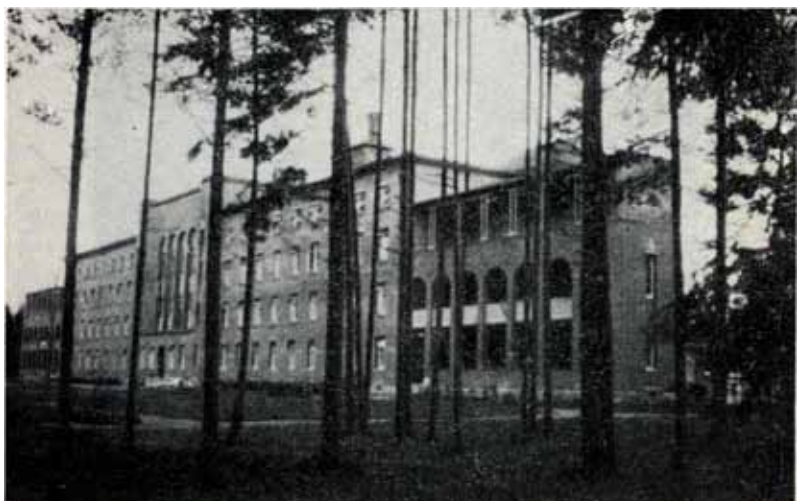
Osakunnan suhde sen omistamaan parantolaan ja laitoksen hoidokkeihin on ollut läheistä, vieläpä ystävyyden siteillä luji-tettua. Vaikutusvaltaa, joka johtuu omistussuhteesta, ei osa-kunta ole pyrkinyt käyttämään määrätäkseen laitoksen asioita. Parantolan taloudellisen valvonnan ja huolenpidon sen aineelli-sesta parhaasta on se täydellä luottamuksella uskonut yhtiön

Ylilääkäri, tri V. Horelli.

johtokunnalle, jossa on toiminut yleistä ja erityisesti myös maa-miinan arvonantoa nauttavia henkilöitä. Tässä suhteessa on osakunta katsonut asiakseen tyytyä oikeastaan vain eräisiin aatteellista laatua oleviin aloitteisiin. Lähinnä on osakunta harrastanut potilaitten viihtyväisyyden lisäämistä, jossa tar-koituksessa osakunnan kesäretkikunnat ovat suunnanneet mat-

kansa myös Satakunnan Parantolaan ja suorittaneet siellä ohjelmiaan. Muulloinkin on osakunnasta käsin ohjattu sinne taiteellisia voimia luomaan vaihtelua parantolan jokapäiväiseen elämään. Siten on osakunnan ja laitoksen välillä vallinnut, kuten mainittu, molempien tyydytykseksi ystävällinen suhde. Tätä valaisevana pienenä piirteenä mainittakoon, että parantola liputtaa m.m. osakunnan vuosijuhlapäivänä.

Satakunnan Parantola.

Viime vuosina on saatettu toteuttaa eräs parantolaa täydentävä aloite, joka sekin lienee osakunnan taholta lähtenyt, nimittäin erillinen lastenosasto, joka vihittiin juhannusaattona 1927 ja joka mainitaan alallaan ehkäpä ensimmäiseksi pohjoismaissa. Vihkiäispuheen piti inspehtori, prof. J. J. Mikkola. Uuden lastenosaston koulusuojaan saatiin vuonna 1928 piano, johon tarvittavat varat on kerätty rouva Maila Mikkolan alkuunpanosta. Hänen lämpimästä asianharrastuksestaan saatettiin myös parantolan edustalle syksyllä 1928 pystyttää kuvanveistäjä Väinö Aaltosen luoma veistokuva „Rukous”, jonka vaatimattomassa paljastustilaisuudessa rouva Mikkola piti puheen.

Melkoinen on se aineellinen pääoma, jonka Satakuntalainen Osakunta on kerännyt Satakunnan Parantolan hyväksi, joskin sen toteuttaminen on käynyt mahdolliseksi vain valtion rahallisen avustuksen varassa. Mutta sen sijaan ansaitsee osakunta jakamattoman tunnustuksen siitä aatteellisesta työstä, jota se on suorittanut omistamansa parantolan hyväksi. Voidaan sanoa, että tällä työllä on ollut suurempikin kantavuutensa, sillä omaa parantolahanketta ajaessaan on osakunta samalla edistänyt yleensä maakuntaparantoloitten asiaa. Satakunnan Parantola on näet ollut esikuvana myöhemmin syntyneille ja yhä syntyville tuberkuloottisten hoitolaitoksille, joita kuntien yhtymät perustavat. Antamalla sysäystä viime aikoina varsin vilkkaalle parantolakehitykselle on osakunta tehnyt työtä, jolla on siis kantavuutensa yli kotimaakunnan rajojen. Maamme tuberkuloositaistelun historiaan on osakunta täten näkyvällä tavalla piirtänyt nimensä.

Osakunnan suorittamaa työtä maakunnan keuhkotautisten hyväksi täydentää kauniilla tavalla Väinö ja Laina Kiven säätiö, joka on muutaman miljoonan markan suuruinen ja jonka tarkoituksena on tuberkuloosin vastustaminen Satakunnassa. Säätiön perustamiskirja on päivätty pari viikkoa sen jälkeen, kun Satakunnan Parantola vihittiin, joten säätiön syntymisen voinee asettaa aatteelliseen yhteyteen ja jatkuvaisuussuhteeseen tämän tapauksen kanssa.

Esikuvallista työtä on Satakuntalainen Osakunta myös tehnyt huoltokodin perustamiseksi Satakunnan Parantolan yhteyteen, jotta siellä saatua parannustulosta voitaisiin riittävällä jälkihoidolla varmentaa. Potilastulvan takia ei näet parantoloissamme voida useimmissa tapauksissa hoitoa pitkittää täydelliseen tervehtymiseen, joten toipilaat liian aikaisin koteihinsa ja työhönsä siirryttyään hyvin usein menettävät alkuhoidolla saavutetun tervehtymisen ja suistuvat entistä pahemmin taudin

Huolto

valtaan. Täten parantoloiden tarkoitus jää suureksi osaksi saavuttamatta, ja potilaat tuntevat asemansa turvattomaksi.

Näihin seikkoihin Satakunnan Parantolan tarjoamien kokemusten ja havaintojen perusteella syventyneenä ei rouva Maila Mikkola, jonka sydän on aina ollut yhteiskunnan kärsimyksille altis, ole voinut toimitomana jäädä katsomaan tuberkuloosipotilaiden turvatonta asemaa parantolahoidon jälkeen.

Hän on asiasta sytyttävästi kirjoittanut ja puhunut sekä myös väsymättömästi toiminut erityisesti Satakuntaan perustettavan työhoitolan hyväksi.

Hänen aloitteestaan otettiin työhoitolan ajaminen Satakuntalaisen Osakunnan ohjelmaan keväällä 1927. Samana kesänä

Tri B. Mikkela

Tri. A. Seppä.

järjestettiin kiertue tekemään asiaa tunnetuksi Satakunnassa. Seuraavana vuonna kierrettiin taas kotimaakuntaa sekä talvella että kesällä kahteenkin otteeseen ja pidettiin iltamia, joissa samoin tehtiin herätystyötä ajettavan asian hyväksi. Ohjelmien suoritukseen ovat ottaneet osaa eri paikoissa vaihdellen: puhujina m.m. inspektori ja hänen rouvansa sekä

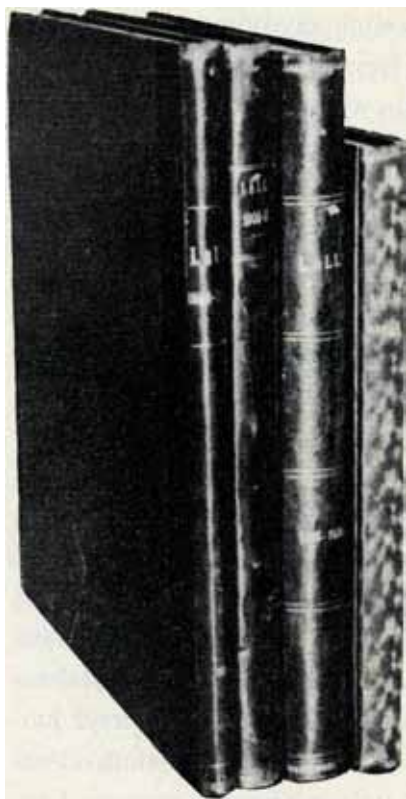
kuraattori, maisteri H. Potila ja esitelmäitsijöinä maisteri Eeva Hermonen ja trit Väinö Horelli, Bror Mikkeli ja Allari Seppä, joka on erikoisella harrastuksella ajanut puheenalaista asiaa. Lausuntaa ovat retkillä esittäneet tri Seppä ja ylioppilaat Karin Riippa ja Risto Nylund, joka myös on suorittanut laulunumeroita agronomi Alvar Grundströmin kanssa. Eräällä retkellä oli mukana myös laulajatar Ursula Thesleff. Ohjelmiin on kuullut vielä näytelmä, eräällä retkellä Kiven „Kihlaus“.

Osakunnan viettäessä 25-vuotisjuhlaansa on huoltokotihankkeessa päästy niin pitkälle että on jo olemassa päätös sen toteuttamista varten.

Velvollisuuden sanelema oli myös aloite, (kun Satakuntalais- S2:n nen Osakunta toimeenpani Kansallisteatterissa maaliskuun 3 p:nä 1927 päiväjuhlan Satakunnan rannikolla lokakuun 4 p:nä 1925 järkyttävästi haaksirikkoutuneen S 2:n vainajien muistoksi ja tarkoituksella kerätä varoja Mäntyluodon veljeshaudalle pystytettävää muistomerkkiä varten. Yleisöä kertyi juhlaan vähänlaisesti, vaikka tarkoitus oli kaunis ja ohjelma oli valiolautua. Musikaalista puolta edustivat Ylioppilaskunnan Laulajain lisäksi nimet sellaiset kuin Maikki Järnefelt-Palmgren ja Selim Palmgren sekä Arvo, Tauno ja Väinö Hannikainen. Lausuntaa esitti näyttelijä Teuvo Puro. Tervehdyspuheen piti kuraattori, maisteri H. Potila ja juhlapuheen inspehtori, prof. J. J. Mikkola, joka korosti meriemme asettamia isänmaallisia velvoituksia. Mainittakoon, että juhlaa kunnioittivat läsnäolollaan tasavallan presidentti, yliopiston rehtori, prof. A. Tulenheimo ja ulkoministeri, prof. V. Voionmaa.

Aineellisessakin suhteessa onnistuneen juhlan järjesti osakunta samassa tarkoituksessa Raumalla lokakuussa 1928 haaksirikon vuosipäivänä. Patsashanke onkin nyttemmin toteutuksessa, kun valtioneuvosto yhtymällä osakunnan aloitteeseen on ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin.

Lalli.

„Lallin" vuosikerrat.

5. KAUNOHARRASTUKSET.

Osakunnan sanomalehden „Lallin" vuosikerrat ovat ajan vierieissä pysyneet suunnilleen samanlaisina ja arvolutaankaan sanottavasti vaihtelematta, joten niihin ei ole tässä esityksessä ollut syytä erikoisesti syventyä. „Lallin" kirjoitusten orkestraalissa sävelvuossa ovat olleet kautta aikojen vallitsevana nuoruuden kaihot ja iloittelut, muistot ja toiveet, joiden sävyssä on ollut vaihtelua persoonallisesta äänenpainosta riippuen. Harvoja kertoja on „Lallin" palstoilla luomistyö kyennyt seestymään varsinaiseksi kirjalliseksi taiteeksi.

Vallitsevana piirteenä on ollut ajanvietteen etsiminen.

Viime vuosina, johtuen osaksi ehkä osakunnan jäsenmäärän lisääntymisestä, on „Lallillekin" riittänyt hieman enemmän voimia. Lehden äskeiset vuosikerrat ovat huomattavasti laajentuneet ja puhuvat entistä virkeämmästä harrastuksesta.

Lehden entinen, tuttu otsikko, joka esitti hiihtosauvaansa nojautuvaa legandan miestä, on nyttemmin vaihdettu taiteilija, vhra Emil Cedercreutzin suunnittelemaan otsikkoon. Lehden toimitustavassa on myös tapahtunut entiseen verraten muutoksia. Kun alkuvuosina lehden julkaisemisesta huolehti jäsenluvultaan epämääräinen toimitus, otettiin sittemmin tavaksi valita sille

lukukausittain erityinen päätoimittaja, joka milloin sai itse valita avustajansa tai milloin osakunta valitsi ne. Osakunnan uusimmissa säännöissä on asia järjestetty siten, että „Lallia” varten valitaan lukuvuosittain kolme toimittajaa, joista yksi määrätään vastaavaksi.

Lukupiiri on uskollisesti taivaltanut vuodesta vuoteen perustajansa, rouva Maila Mikkolan johdolla. Inspektorinväen

Satakuntasali Laaksolassa.

kodin mukana muutti Lukupiirikin majaa kuluvan kymmenluvun vaihteessa. Juhlien erottiin muistorikkaasta Eläintarha 10 :stä, jossa viimeisen kerran kokoonnuttiin toukokuussa 1919. Erojaistilaisuudessa puhuivat osakunnan kuraattori, maisteri T. Viherheimo ja rouva Mary Ollonqvist, joka tulkitsi entisten lukupiiriläisten tunteita ja jätti kiitollisuudenosoituksena rouva Maila Mikkolalle kirjokukin koristellun sohvatyynyn, jonka koristeaiheisiin liittyi muistojen kieltä. Hänelle omisti vielä runotervehdyksen tohtorinrouva Tyyni Tallgren.

Syksyllä 1919 yhdyttiin ensimmäisen kerran Meilahden Laaksolassa, jossa inspektorinväen uusi koti tuli vielä enemmän olemaan luonnon helmassa kuin entisessä paikassa. Laaksolassa myös satakuntalainen sali mitoiltaan avartui, joten sinne voitiin sijoittaa piano ja siten saada Lukupiirin iltoihin lisäksi sävelten tenhoa. Selostuksia on täällä esitetty entiseen tapaan, joten siis rouva Mikkola on saanut muita enemmän olla antavana puo-

Rouva Maila Mikkola työhuoneessaan.

lena. Edelleen on uutuuksiin saatu tutustua oikaisuvedoksista. Täten on Lukupiiri saattanut ennakolta perehtyä Maila Talvion, V. A. Koskenniemen, F. E. Sillanpään ja Hj. Nortamon uusiin teoksiin. Presidentinrouva Ester Ståhlberg saapui itse selostamaan kirjansa „Sunnuntai”. Harvinainen oli myös tilaisuus, kun Juhani Aho syksyllä 1920 oikaisuvedoksesta selosti Lukupiirille kirjansa „Muistatko—?”, joka on hänen joutsenlaulunsa. Suurilukuinen kuulijakunta, jota oli istumassa tuolien ja lattian täydeltä, saattoi aluksi kirjailijan hämille, kunnes vähitellen

painostava tunne hälveni ja tehtävä sekä hetken tunnelma tem-
pasivat selostajan mukaansa. Lukupiiri seurasi hartain mielin,
kun kirjailija ympäristönsä unohtaen eli uudelleen muistojensa
runohohteista kirjaa. Asetettuaan viimeisen painoarkin pin-
kalle, virkkoi hän: „tahdon jättää tämän rakastettavalle emän-
nällemme, sillä ilman häntä en olisi tullut sitä kirjoittaneeksi”.
Rva Mikkolan kiitettyä liikutettuna, ojensivat Lukupiirin puo-

Maisteri Eeva Hermonen.

lesta Aina Lähteenoja ja Kyllikki Pohjala mestarille laakerisep-
peleen. „Heidän seppeleensä on minulle kuin kotijumalainen,
johon katson, kun mieleni milloin masenee”, kirjoitti Juhani
Aho kiittäessään illasta rouva Mikkolaa.

Seuraavana vuonna Juhani Aho meni manalle, ja Lukupiiri
ottaen osaa maansuruun järjesti syyslukukauden alussa muisto-
juhlan, jossa selostettiin kirjailijan „Kevät ja takatalvi”. Ilta
päätyi virteen „Sun haltuus, rakas isäni”, joka veisattiin sil-

loinkin, kun edellä kerrotun selostustilaisuuden päättyessä Juhani Ahoa hyvästeltiin.

Paitsi kirjallisuuden merkkihenkilöihin ovat osakuntalaiset päässeet vuosien kuluessa Lukupiirissään henkilökohtaisesti tutustumaan myös eräisiin muihinkin taiteen armoitettuihin. Viimeisinä vuosina ovat he päässeet myös kosketuksiin diplomaattisten piirien kanssa, joten Lukupiiri on tullut satakunta-

Tyyni Haapanen, sittemmin rva Tallgren.

laisille ylioppilaille merkitsemään yhä avarampia näköaloja. Elämän symfonia on siten suurena ja rikkaana kantautunut Lukupiiriin, jonka jäsenet vain ovat vuosi vuodelta vaihtuneet elämän lakien mukaan. Kuitenkin ovat eräät jäsenet voineet olla jatkuvassa kosketuksessa Lukupiiriin vielä senkin jälkeen, kun yliopisto on jätetty. Tällaisista uskollisista jäsenistä mainittakoon maisterit Aina Lähteenoja ja Eeva Hermonen, ken-

raalitar Aili Vilkama (o.s. Nikko) sekä arkkitehdinrouva Esteri Paalanen (o.s. Haapanen) niiltä ajoilta, jolloin Lukupiiri syntyi. Myöhemmän polven uskollisista mainittakoon professorinrouvat Vera Linkomies (o.s. Schultz) ja Tyyni Tallgren (o.s. Haapanen).

Kun Lukupiiri vuonna 1927 täytti 20 vuotta, sallittiin sen „Mustan kirjan”, jota tällä välin oli karttunut monta nidettä, päästä kertomaan julkisuudelle kerhon elämyksistä kirjojen parissa. „Torstai-iltoja”, jolla nimellä selostuskokoelma julkaistiin, antaa kaleidoskooppisissa kuvissaan vieraankin lukijakunnan aavistaa, mihin Lukupiirissä on pyritty, isillä parhainta on senkin toiminnassa ollut harras pyrkimys, joka on kauneinta kaikessa jalossa kilvoittelussa. . Lukupiirin kirjallinen esikoinen sen koruttomasta puvusta huolimatta herätti laajalti huomiota, ja sivistystyön muoto, josta se kertoo, saavutti arvovaltaisellakin taholla ihailevaa tunnustusta. Tällä julkaisullaan Lukupiiristä tuli kauaksi näkyvä esikuva.

Sotavuosina ja niiden jälkeen lamaantuivat lausuntaharrastukset osakunnassa, ja samoin lieenee ollut asianlaita muissakin osakunnissa. Osakuntainväliset lausuntakilpailut menettivät nekin entistä tasoaan ja arvontaan, jota niiden on ollut myöhemmin vaikeata enää saavuttaa.

Lausuntaharrastukset.

Satakuntalaisten keskuudesta ei kymmenluvun alkuvuosina voitu ketään lähettää näihin kilpailuihin. Vasta vuonna 1923 oltiin niissä edustettuna ja tällöinkin vain yhdellä edustajalla, joka kunnialla puolusti osakunnan värejä. Satakuntalainen Risto Nylund voitti kilpailujen ensimmäisen henkilökohtaisen palkinnon. Hän yhdessä osakuntatoverinsa Lyyli Virtasen kanssa myös hankki osakunnalle toisen sijan seuraavan vuoden lausuntakilpailuissa. Sitten seurasi jälleen laimea lukuvuosi. Lausuntaharrastusta kohottaakseen osakunta syksyllä 1925 myönsi varoja lausujille opettajan palkkaamiseksi, mutta tulok-

Risto Nylund.

set muodostuivat siksi laihoksi, ettei kevätlukukaudella 1926 liioin kyetty ottamaan osaa osakuntainvälisiin lausuntakilpailuihin. Sen sijaan oli osakunta niissä mukana seuraavana vuonna, jolloin sen edustajat cives Saini Friberg, Kaisu Blom ja Aune Palletvuori voittivat osakunnalle akateemisen mestaruuden ja ensiksi mainittu samalla toisen henkilökohtaisen palkinnon. Kilpailujen käytännöllisestä järjestelystä

huolehti tällöin ensimmäisen kerran Akateeminen Näytelmäseura, joka oli äskettäin perustettu elvyttämään Thalian palvelusta ylioppilaiden piirissä. Taiteilijavoimiinsa on se voinut lukea satakuntalaiset Saini Fribergin ja Karin Riipan, jotka ovat menestyksellä esiintyneet osissaan.

6. FYYSILLINEN KULTTUURI.

Urheilu.

Syytä lienee tässäkin yhteydessä varata otsikkonsa osakunnan urheiluharrastuksille, jotka edellisellä vuosikymmenellä olivat korkeassa kurssissa mutta vapaussodan murroskauden jälkeen lyötiin laimin. Sama ilmiö oli havaittavana muissakin osakunnissa. Yleinen laimeus kuvastui myös osakuntainvälisten kilpailujen järjestelyssä, jossa ilmennyt huolimattomuus herätti ylioppilaspiireissä tyytymättömyyttä. Akateeminen Urheiluseura, jonka laiminlyönnin tiliin oli pantava osakunnan osanotamattomuus ja häviö syksyn 1921 kilpailuissa, oli pakotettu

niitten jälkeen lopettamaan toimintansa. Sen tilalle tuli Helsingin Yliopiston Urheiluseura.

Tiukasti yrittäen kykeni Satakuntalainen Osakunta vasta vuodesta 1922 lähtien kolme kertaa toisensa jälkeen saavuttamaan ensimmäisen sijan. Sitten seurasi vuorostaan kolme häviön vuotta, kunnes syksyllä 1928 päästiin

jälleen ensimmäiselle sijalle, joten osakunnan viettäessä 25-vuotisjuhlaansa sen hallussa on satakuntalaisille tuttu Apoxyomenos-patsas. Tämä kiertävä voitonmerkki on alkaen syksystä 1912, jolloin se hankittiin osakuntainväliseksi urheilupalkinnoksi, ollut Satakuntalaisen Osakunnan hallussa yhdeksän kertaa, kun taas muut osakunnat ovat yhteensä kuusi kertaa päässeet sen voittajiksi.

Satakuntalaisten voittoja ei ole kaikilla tahoilla nähty hyvillä mielin. On tahdottu selittää niitä osakunnan vähäisestä jäsenluvusta muka ilman muuta johtuviksi, ikään kuin voitot pienillekään osakunnille tulisivat „miesten maatesa”. Epäilemättä on niitä varten tarvittu osakuntalaisten puolelta täyttä yritystä, ja lisäksi on ansiopuolena huomattava osakunnan huolenpito, että maakunnan oppikouluissa harrastetaan urheilua ja kasvatetaan varaväkeä vastaisia osakuntainvälisiä kilpailuja varten.

Voitaneen sanoa, että kaikilla niillä muutoksilla, joita on tehty osakuntainvälisen 4-ottelun pistelaskutapaan, on pyritty vähentämään nimenomaan satakuntalaisten voitonmahdollisuuk-

sia heidän käyttäessään hyväkseen osakunnan kiinteätä ja koeteltua yhteishenkeä, joka, se myönnettäköön, paremmin on saatavissa aikaan pienissä kuin suurissa osakunnissa. Vuoden 1927 alusta on laskutapaa viimeksi muutettu sikäli, ettei minimi- ja maksimi vaatimuksia ole enää, vaan otetaan huomioon osakunnan

Inspehtori voimistelemassa.

miespuolisesta jäsenluvusta riippuva määrä parhaita tuloksia. Kokonaispistemäärästä lasketaan sitten keskitulos.

Kuluvalla kymmenluvulla on Satakuntalainen Osakunta myös eräitä kertoja menestyksellä kilpaillut osakuntainvälisessä viestinjuoksussa. Ensimmäiseksi ei tässä lajissa toisin ole voitu sijoittautua mutta kyllä toiselle ja kolmannelle sijalle. Mainitakoon edelleen, että satakuntalaiset H. Potila ja A. Niini ovat saavuttaneet nimiinsä akateemisen urheilumestaruuden, edelli-

nen vuonna 1923 ja jälkimmäinen vuonna 1928 ennätystuloksella. Molemmat he ovat lisäksi elvyttäneet urheiluharrastusta osakuntalaisten keskuudessa ja kunnostautuneet myös Satakunnan urheilukentillä.

Viime vuosina on osakuntainvälisten urheilukilpailujen ohjelmaan liitetty uusina lajeina pesä-, potku- ja jääpallo, joissa lajeissa osakunta kuitenkin ei ole vielä kyennyt sijoittautumaan.

Ilakoiden keväisellä kävelyretkellä.

Osakunnan virkeys, jota on eri aloilla tavallista runsaam- Voimistelu.
min ilmennyt parina viime vuonna, on myös johtanut voimistelu-
harrastuksen elpymiseen. Niinpä satakuntalaiset ovat jäl-
leen varanneet oman iltansa yliopiston voimistelulaitoksella, jos-
sa naisilla myös on harjoitustuntinsa. Jäsenten harrastus on
myös tarttunut osakunnan inspektoriin, joka on trikoossa usein
nähty arenalla nuorison keralla. Naisten harjoituksia on joh-
tanut voimistelun-opettajatar Martta Ylönen, ja miehiä on ohjail-
lut ylioppilas T. Laes, osakunnan voimistelu-
harrastuksen varsinainen herättäjä, joka syksyllä 1927 voitti akateemisissa
voimistelumestaruuskilpailuissa toisen sijan.

Mainittakoon vielä, että joukko satakuntalaisia mies- ja naisylioppilaita järjesti pääsiäisloman aikana 1928 voimistelukiertueen, joka esiintyi kotimaakunnassa kaikkiaan viidessä paikassa. Ohjelmasta, joka käsitti vaihtelevia suorituksia, mainittakoon erityisesti n.s. primitiivinen voimistelu.

Uinti.

Kun Helsinki sai äskettäin uimahallin, ovat satakuntalaisen ylioppilaat muitten mukana ruvenneet harjoittamaan lukuvuoden aikana uintia sekä virkistyksekseen että urheiluna. Satakuntalaisen Osakunnan taholta on lähtöisin aloite alennuslippujen myöntämiseksi uimahallia käyttäville ylioppilaille ja samoin uinnin liittämiseksi osakuntainvälisten kilpailujen ohjelmaan.

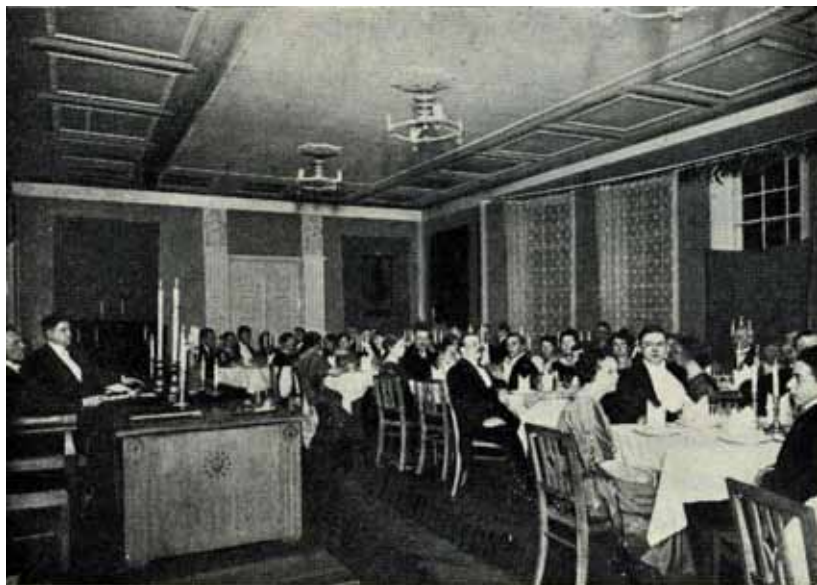
7. KOLMILIITTO.

Satakunnan
Kilta.

Satakuntalaisen Osakunnan rungosta on puhjennut kaksi elinvoimaista vesaa, jotka liittyvät osakuntaan siksi välittömästi, että ne ansaitsevat mainintansa myös tässä historiassa. Nuorin, joskin sentään kunnianarvoisin niistä on Satakunnan Kilta, jonka syntysanat lausuttiin osakunnan inspehtorinväen kutsuissa vuonna 1923, kuten on jo mainittu. Rouva Maila Mikkola näet tällöin esitti, että pääkaupungissa toimivat satakuntalaiset perustaisivat osakuntaa lähellä olevan seuran, joka maakuntahengessä liittäisi yhteistoimintaan myös muualla asuvat satakuntalaiset. Tohtori J. Jaakkola historian miehenä täydensi esitystä sillä onnellisella ajatuksella, että perustettava seura saisi historiallisen pohjan ja että siinä tavallaan elvytetäisiin nykyaikaan sovitettuna vanha „communitas terrae Satacundiae”. Päätökseksi siis tuli, että perustetaan Satakunnan Kilta, jonka vuosijuhlaa vietetään Pyhän Henrikin päivänä, Satakunnan ja koko maan vanhimpana merkkipäivänä. Samalla valittiin väliaikaiseen hallintoon, jonka tuli huolehtia perus-

tamispäätöksen käytännöllisestä toteuttamisesta, prof. J. J. Mikola, maisteri Aina Lähteenoja, kenraalitar Aili Vilkama ja rouva Mary Ollonqvist sekä tohtorit J. Jaakkola, P. Katara ja Edw. Flinck.

Ennen vuoden loppua lähetti Killan hallinto Satakuntalaisen ja Länsisuomalaisen Osakunnan entisille jäsenille kierto-

Kilta viettämässä ensimmäistä vuosijuhlaansa.

kirjeen, jossa se kehoitti heitä liittymään jäseniksi seuraan ja saapumaan sen ensimmäiseen vuosijuhlaan. Ilmoittautuneita oli kaikkiaan n. 80 henkeä, ja lisäksi oli kutsuttu osakunnan kirjoissa olevia jäseniä, mikäli tila salli. Ensimmäisen kerran vietettiin Satakunnan Killan vuosipäivää tammikuun 19 p:nä 1924 osakunnan huoneistossa ja tällöin luotiin se perinnäistapa, jota näissä tilaisuuksissa on myöhemminkin noudatettu. Mikäli mahdollista on koetettu niihin sovelluttaa keskiaikaista sävyä ja onkin tässä onnistuttu viehättävässä määrässä, vallankin kun kahtena viime vuonna ylioppilastalon jyrävä musiikkisali on hoi-

Prof. P. Eskola.

vikattoineen ollut lisäämässä muinaisvaikutusta. Seiniä on ollut somistamassa vanhoja ryijyjä ja suurikokoinen jäljennös Pyhän Henrikin sarkofagin sivukuvasta. Asianmukaista tunnelmaa ovat myös olleet omansa loihtimaan suuret vahakynttilät katederipöydällä ja epälukuiset pienet kynttilät rautajalkoineen pitopöydissä, joitten ääressä vuosipäivien vietto on tapahtunut. Pyhimysliput ovat lisäksi olleet koristamassa pöytiä,

joitten antimissa on mahdollisuuden mukaan koetettu sovelluttaa vanhan Satakunnan kulinaarisia erikoisuuksia.

Näitä juhlallisia kiltakokouksia on kulloinkin johtanut „oldermanni”, vanhin läsnäolevista kunniajäsenistä, joiksi valittiin ensimmäisessä kokouksessa: museonhoitaja Matti Kauppinen, prof. J. W. Ruuth, kirjailija Hj. Nortamo, prof. E. N. Setälä, prof. J. J. Mikkola ja rouva Maila Mikkola. Perinnäiseen tapaan on kuulunut Satakunnan Killan perustamiskirjan lukeminen latinan ja suomen kielellä, jonka jälkeen on seurannut virallisten asioitten käsittelyä. Varsinaiset juhlamenot on aloitettu Pyhän Henrikin maljalla, johon liittyvän puheen on tähän mennessä pitänyt tri J. Jaakkola, Satakunnan Killan varsinainen tukipylväs. Myös on kunakin vuosipäivänä pidetty juhlaesitelmä Satakuntaa koskevasta aiheesta. Täten ovat esitelmiä pitäneet tri J. Jaakkola keskiaikaisista killoista (1924), prof. P. Eskola Ala-Satakunnan kallioperustasta (1925), viira Emil Cedercreutz satakuntalaisesta luonteesta (1926), tri M. Saarenheimo Lalli-aiheesta kirjallisuudessamme (1927) ja tri J. Jaakkola suomalaisista itsenäisyysilmiöistä 1320-luvulla

(1928). Lisäksi on ohjelmassa ollut muistopuhe vainajille ja tervehdyssanat vieraille y.m.

Erikoisesti on kiltajuhlien ohjelmasta mainittava niitten musikaalinen puoli, josta on huolehtinut keskiaikaisen säveltuotannon tuntijana tri T. Haapanen. Vanhat sekvenssit ja koulu-laulut y.m.s. ovat omalla tavallaan täydentäneet näitten juhlien historiallista tunnelmaa.

Tavaksi on tullut Satakunnan Killan juhlissa esittää jokin määrätty aloite, jonka toteuttamista tarkoittaa vastaavan vuoden toiminta. Nämä aloitteet ovat koskeneet Satakunnan museorakennuksen jouduttamista, muistomerkin pystyttämistä S 2:n tuhoutumispaikalle ja prof. H. Ojansuun haudalle sekä viimeksi Säkylän Antin talon siirtämistä Seurasaaren ulkomuseoon. Toteutunut on näistä aloite prof. Ojansuun hautapatsaan pystyttämiseksi, ja paljastettiin se vuonna 1927 Satakunnan Killan vuosipäivänä.

Satakunnan Killan yhdistäessä entisiä osakuntalaisia, on Karhuliitto. tulevia osakuntalaisia yhdistämässä Karhuliitto, jossa on edustettuna nuorin ikäkausi palleroisista ylioppilaskokelaisiin saakka. Liitto johtaa alkunsa vuodesta 1913, jolloin eräänä joulukuun aamupäivänä osakunnan inspektorin ja hänen rouvansa ystävällisessä suojassa kokoontui erääseen Kansallisteatterin sivuhuoneeseen kuusen ympärille muutamia satakuntalaisvanhempia pienokaisineen. Tavaksi tuli sittemmin kokoontua näihin perheluontoisiin tilaisuuksiin tuomiosunnuntaina, jolloin joulupukki kontteineen jo saattoi tulla niihin tervehdyskäynnille. Osakunnan pöytäkirjoissa sukeltaa Karhuliitto esiin ensimmäisen kerran vasta marraskuussa 1918, jolloin päätettiin antaa osakunnan lippu „tuomiosunnuntaina tapahtuvaan lastenjuhlaan“. Liiton nimi ei liene vielä tällöin ollut täysin vakiintunut, kuten sillä ei siis ollut myöskään omaa lippua. Sellaisen se sai vuonna 1924 Lukupiirin lahjana.

Karhuliiton ensimmäisessä kuusijuhlissa oli koolla pienoinen joukko. Sittemmin on tämä kirjoittamattomien sääntöjen mukaan toimiva liitto vuosi vuodelta kasvanut, sikäli kuin entiset osakuntalaiset ovat yhä enemmän ja enemmän ennättäneet siirtyä aviosäätyyn ja saaneet nähdä lastensa lisääntyvän. Viime vuosina on näissä tuomiosunnuntain juhlissa ollut väkeä osakunnan kokoussalin täydeltä. Äitien huolehtiessa lapsipar-

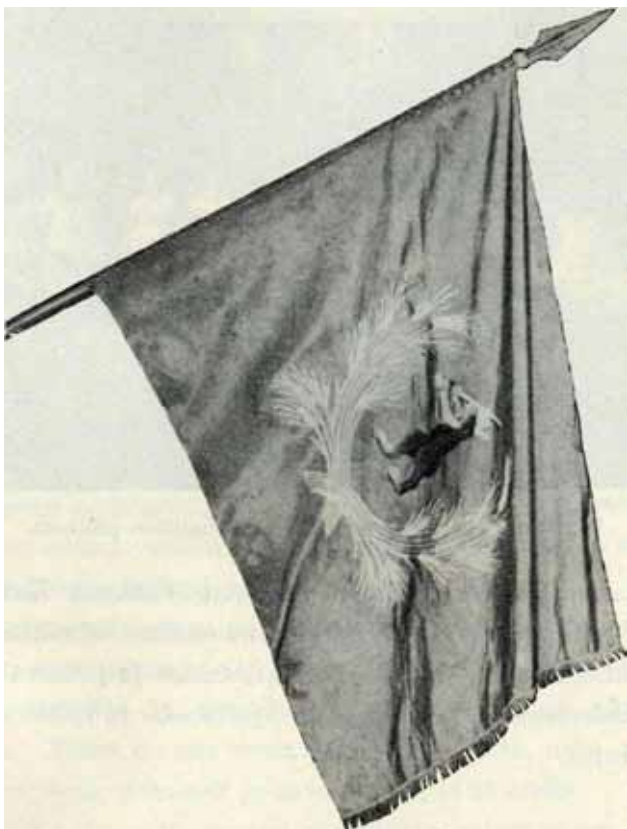

Karhuliiton kuusijuhlissa entisaikaan.

vesta ja ohjelmista, ovat isät myhäillen nauttineet niistä osaltaan ja sivussa vaihtaneet kuulumisiaan ja kokemuksiaan. Entisille osakuntalaisille on tarjonnut erikoista elämysarvoa tulla näissä tilaisuuksissa koolle perheensä ja kohdata tällöin toisiaan kodin ihmisinä.

Sanoimme äitien huolehtineen kuusijuhlien ohjelmista. He ovat niitä suunnitelleet syksyn kuluessa ja ohjailleet harjoituk-

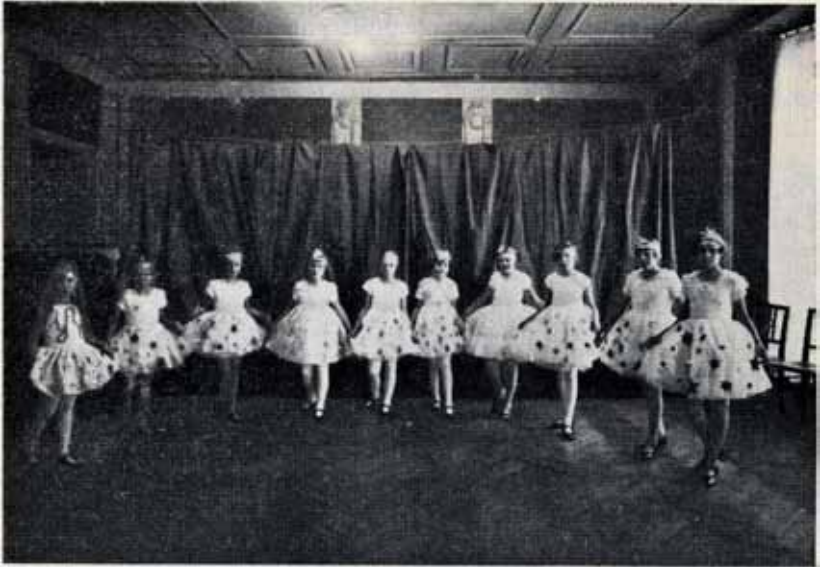
sia, mutta karhuliittolaiset ovat itse suorittaneet eri ohjelma-numerot, joina on ollut puheita, lausuntaa, laulua, soittoa, keijukaiskarkeloa, kuvaelmia ja näytelmiä y.m. Siten ovat nuoret leikin ja toden vaiheilla tavanneet toisiaan näissä tilaisuuksissa, joissa heidän välilleen on punoutunut yhteenkuuluvaisuudentun-

Karhuliiton lippu.

netta ja heissä on varmaankin herännyt mieltymystä ja kiintymystä heitä odottavaan Satakuntalaiseen Osakuntaan. Vaikkei tämä osakunta heitä kaikkia saisikaan lukea jäseniksensä, kuten on luultavaa ja luonnollistakin, sillä kaikkien isät eivät ole satakuntalaisia, on Karhuliitto osakunnalle otollinen välikappale,

sillä herättämällä jäsenissä toiminnan henkeä se on omiaan kasvattamaan paljon virkeitä voimia Satakuntalaiselle Osakunnalle.

Tähtityttöjen karkeloiva parvi Karhuliiton juhlassa.

Satakuntalaisen Osakunnan ollessa runkona Karhuliitto yhdessä Satakunnan Killan kanssa muodostaa kolmiliiton, joka tekee satakuntalaisten yhteyden kiinteäksi ja jatkuvaksi sekä lupaa puolestaan satakuntalaiselle ajatukselle ja työlle kaunista vastaisuutta.

LOPPUSANAT.

Historiallisen katsauksemme täten päättyessä herää mieleen kysymys, mitä Satakuntalainen Osakunta on johtonsa ja jäsentensä yhteistyöllä kyennyt kuluneena toimikautena saavuttamaan oleellisinta. Tähän vastausta etsittäessä aluksi joudumme vaikeasti liikuttavalle yksilölliselle alalle, sillä ensin olisi selvitettävä mitä osakunta on voinut antaa jäsenilleen varusteiksi elämän taisteluun. Tyhjentävän vastauksen asemasta on tällöin kuitenkin pakko tyytyä vain toteamaan, että epäilemättä osakunta ei ole jättänyt tyhjin käsin niitä jäseniään, jotka todella ovat sen puoleen kättään kurkottaneet. Sen toveripiirissä on jäsenillä ollut monenlaisia mahdollisuuksia rikastuttaa henkeään ja saada kansalaiskasvatusta sekä aatteelliseen että käytännölliseen suuntaan. Siten ovatkin osakunnan jäsenistä huomattavan monet voineet hyvin sijoittautua julkisessa elämässä ja useat kohota vieläpä johtaviin asemiin.

Hieman helpompaa on maakunnan kannalta tarkastaa osakunnan saavutuksia, joita tässä historiassa on yksityiskohtaisesti tarkasteltu ja punnittu niitten merkitystä yksityisinä ilmiöinä. Tässä on siis syytä enää vain todeta, mitä osakunta on saavuttanut tärkeintä ja arvokkainta tällä alalla.

Meidän on sitä varten ensinnäkin palautettava mieleen, että Satakuntalaisen Osakunnan syntyessä oli Satakunta maakuntana vähemmän tunnettu kuin muut maakuntamme ja vähemmän erikoinen. Aikojen kuluessa oli hukattu paljon vanhaa historiallista perintöä. Maakuntatietoisuuden heikkenemisestä johtuen oli Satakuntaa voitu kivuttomasti leikata lääninrajalla ja liittää sen vanhoja rintamaita Hämeeseen. Maakun-

tatunnun, mikäli sitä vähin saattoi havaita, olivat eräät paikallispatrioottiset ilmaukset jättäneet varjoonsa.

Nyt sitä vastoin, kun Satakuntalainen Osakunta viettää 25-vuotisjuhlaansa, voi se tyydytyksellä todeta, että Satakunta on uudestaan havahtunut maakuntatietoisuuteen ja sen erikoispiirteet ovat yleisessä käsityksessä teroittuneet, joten Satakunta on taas tunnettu ja tunnustettu muitten maakuntien rinnalla. Tästä lankeaa epäilemättä suuri ansio Satakuntalaiselle Osakunnalle, joka monipuolisella toiminnallaan on voinut olla myötävaikuttamassa, että nykyinen Satakunta, ottaen perintönsä talteen, tietää, mihin sitä velvoittaa vanha Satakunta.

Liite I.

SATAKUNTALAISEN OSAKUNNAN SIHTEERIT.

1904 k.l.	:	Vilho Kyttä	1919 k.l.	Kalle Aukee
1904—05 Lv.	:	Vieno Oksanen	1919--20 Lv.	: Sama
1905--06 „	:	Sama	1920 s.l.	Eino Aalto-Setälä
1906--07 „	:	Niilo Ikola	1921-- 1/3	: Sama
1907--08 „	:	Osmo Tuorila	1/3 -	Erkki Kaitila
1908 s.l.	:	Arvo Linturi	1921--22 l.v.	Ensio Kytömaa
1909 k.l.	:	Niilo Lehmuskoski	1922 s.l.	: Tobias Rudanko
1909--10 „	:	Mikko Saarenheimo	1923 k.l.	: Leo Sinivaara
1910--10 „	:	Sama	1923 s.l.	: Sama
1911--12 „	:	Sama	1924--3 1/3	: Sama
1912--13 „	:	Jalmari Pentti	„ 3 1/3—	: Atso Soivio
1913--14 „	:	Vilho Oksanen	1924--25 l.v.	Manne Nordlund
1914--15 „	:	Aleksi Kuitti	1925--26 „	Atso Soivio
1915--16 „	:	Voitto Oksanen	1926--27 „	Kauko Koskinen
1916--17 „	:	Ilmari Helenius	1927--28 „	: Ilmari Helomaa
1917--18 „	:	Y. E. Jaakkola	1928--29 „	O. Kronholm
1918 s.l.	:	A. R. Alho		

SATAKUNTALAISEN OSAKUNNAN HISTORIOITSIJAT.

(Erillinen toimi v:sta 1921)

1921—22 l.v.	:	Tobias Rudanko	1925—26 l.v.	: Pellervo Riippa
1922—23 „	:	Lauri Palletvuori	1926—27 „	: Aarne Eskola
1923—24 „	:	Aarne Salokas	1927—28 „	: Yrjö Aarne
1924—25 „	:	Reino Hannula	1928—29	: Väinö Nurmi

Liite II

SATAKUNTALAISEN OSAKUNNAN VUOSIJUHLAESITELMÄT.

1904

Maisteri *K. A. Poukka*: todennäköisyyslaskennosta.

1905

Maisteri *Vieno Oksanen*: hellenistisen koine-murteen merkitys ja asema kreikan kielen historiassa.

1906

Maisteri *Lauri Lindstedt*: materian kokoonpanosta.

1907

Ylioppilas *Manne Linnoita*: Ferdinand Lassalle.

1908

Lääket. yliopp. *Lauri Järvinen*: yleisiä piirteitä ihmisen embryologiasta.

1909

Ei esitelmää.

1910

Metsänhoitaja *Julius Viro*: soitten kehittymisestä.

1911

Ei esitelmää.

1912

Maisteri *Jalmari Jaakkola*: entisestä Satakuntalaisesta Osakunnasta.

1913

Maisteri *Sipi Siintola*: atomiopista.

1914

Lakit, yliopp. *Toivo Horelli*: Lombrosen y.m. teorioita, jotka käsittelevät rikoksenteekijöitä henkisesti ja ruumiillisesti epänormaaleina olentoina.

1915

Maisteri *K. V. Tarmo*: asketismista muinaiskristillisenä aikana.

1916

Maisteri *Edw. Flinck*: roomalaisista arvoituksista.

1917

Tri *K. V. Tiisala*: ihmisen ulkomuodon kehityksestä.

1918

Ei ollut vuosijuhlaa.

1919

Ei esitelmää.

1920

Maisteri *Kalle Huhtala*: Einsteinin luonnonfilosofisesta teoriasta.

1921

Maisteri *Toivo Viherheimo*: konjunktuurien vaihteluja valtion puutarahuutokaupoissa ennen maailmansotaa.

1922

Sacr.min.cand. *Viljo A teen* .-kristinuskon merkityksestä luonteen ja persoonallisuuden kasvattamisessa.

1923

Tri *Jalmari Jaakkola*: kansalliseepoksemme ja Satakunta.

1924

Tri *Elsa Ryti*: bakteriologian kehityksestä.

1925

Lakit. kand. *T. A. Aalto-Setälä*: perusteista, jotka rikoslain mukaan poistavat rangaistavuuden tai sitä vähentävät.

1926

Tri *Toivo Haapanen*: luonnonäänistä musiikissa.

1927

Tri *E. S. Tomula*: suomalaisen kauran laadusta.

1928

Tarkastaja *Arvo Vartia*: koulutaudeista.

Liite III.

SATAKUNTALAISESSA OSAKUNNASSA

pidetyt

ESITYKSET JA ESITELMÄT.¹⁾

1904. 11. 28. *V. I. Oksanen* tilattoman väestön lainarahastosta.
1905. 3. 21. *Sama* kansainvälisten selkkausten ratkaisemisesta sovinto-oikeuksissa.
11. 14. *Manne Lindqvist* eduskuntalaitoksesta sivistysmaissa.
11. 21. *Ilmari Ahlgren* Satakunnan asutusoloista.
11. 21. *Väinö Sipi* ylioppilaiden antautumisesta käytännöllisille aloille.
11. 28. *Eero Ilvonen* Oscar Wildestä.
12. 5. *Hannes Ryömä* v. Wendtin ehdotuksesta suhteelliseksi vaalitavaksi.
1906. 2. 13. *Antero Jaakkola* valitsevista taloudellisesta järjestelmästä.
2. 20. *Arvo Mannelin* koulureformista.
3. 6. *Lauri Lindstedt* koulujemme lukujärjestyksestä.
3. 13. *Heikki Ojansuu* sukunimien suomalaistuttamisesta.
10. 9. *Sama K. A. Avellanin* tutkimuksista Ulvilan, Kokemäen ja Huittisten murteesta.
10. 16. *Sama* matkastaan Konstantinopoliin ja Vähään-Aasiaan.
10. 23. *Irene Karsikko* paikannimikeräyksensä tuloksista.
10. 23. *Sulho Linnainmaa* uudesta vaalilaista.
10. 30. *Hannes Ryömä* suhteellisista vaaleista.
11. 6. *Pentti Eskola* Kokemäenjoen suistomuodostuksista.
11. 6. *Heikki Ojansuu* ruotsinkielen asemasta Suomessa.
11. 13. *Arvo Vartia* Lavian pitäjästä.
11. 27. *Eine Honkavaara* kansanvalistussuhteista Satakunnassa.
1907. 1. 30. *Hannes Ryömä* ylioppilasoloistamme ja vallitsevasta sivistystasosta.
2. 19. *Lauri Järvinen* kehitysohjelma.
2. 26. *V. I. Oksanen* alemmasta kansanopetuksesta.

¹⁾ Varsinaisten esitelmien ohella käsittää luettelo myös eräitä esityksiä, jotka alustuksina keskustelua varten tulevat lähelle esitelmän käsitettä.

- 4« 16. *Lauri Katara* Gyaun maailmankatsomuksesta.
4. 23. *Hannes Ryömä* keuhkotautikuolleisuudesta Satakunnassa.
10. 1. *Sama* serumterapiasta.
10. 8. *Jalmari Jaakkola* Nietzchen ja Gyaun moraaliteorioista.
10. 15. *Lauri Järvinen* militarismista.
10. 22. *Pentti Eskola* uskonnollisen tarpeen vaikuttamista.
11. 18. *Otto Laine* materialistisesta historianäkäsityksestä.
1908. 1. 28. *Sama* uudisti edellisen esityksensä.
2. 14. *Arvo Vartia* kansallisuusaatteesta.
4. 7. *V. I. Suvanto* ylioppilaiden osanotosta taloudellisiin kysymyksiin.
4. 14. *Sama* uudisti edellisen esityksensä laajennettuna.
11. 24. *Arvo Linturi* maanvuokralaista.
1909. 1. 26. *Lauri Järvinen* elämän alkuperästä maanpinnalla.
2. 2. *Pentti Eskola* maanjärityksistä.
2. 9. *Arvo Inkilä* ihmissuvun alkutilasta Westermarckin mukaan.
3. 2. *Lauri Järvinen* perinnöllisyydestä.
3. 9. *Aarne Kaitila* katovuosista Suomessa 1860-luvulla.
3. 16. *Arvo Inkilä* avioliiton kehityksestä Westermarckin mukaan.
4. 20. *Lauri Järvinen* nykyaikaisesta kirurgiasta.
4. 20. *Esteri Haapanen* ylioppilasoloista vanhassa Turussa.
10. 12. *Jalmari Jaakkola* kehityso pillisesta moraalista.
10. 19. *Niilo Ikola* teosofian peruskysymyksistä.
10. 26. *V. E. Tiiri Y. V:n* Viron matkasta kesällä 1908.
11. 2. *Sama* ruumiillisesta kulttuurista ja terveydenhoidosta.
11. 9. *Johannes Kaukovaara* uskonnon ja moraalin suhteesta toisiinsa.
1910. 2. 22. *Salli Paloheimo* pyrstötähdistä ja erityisesti Halley'n ko-
meetasta.
3. 8. *Sakari Loimaranta* Münchenin yliopiston rehtorin saman
kevätlukukauden avajaispuheesta, joka koski akateemisia
opinnoita.
10. 25. *Arvo Inkilä* ylioppilaskunnan hallinnosta ja taloudesta.
11. 1. *Mikko Saarenheimo* E. F. Jahnssonista.
1911. 1. 30. *Arvo Vartia* sydäimestä ja miten voimme saada sen voimak-
kaaksi.
2. 27. *Väinö Horelli* patenttilääkitsemisestä ja sen harjoittajista.
3. 6. *Arvo Inkilä* keskiaikaisesta Satakunnasta.
3. 20. *Vilho Oksanen* eläinten sielusta.
4. 10. *J. J. Mikkola*, ajankohdan uskonnollisesta kriisistä.
4. 24. *Pentti Eskola* vuorijonojen syntymisestä.
5. 8. *Väinö Horelli* suomalaisesta saunasta.
10. 24. *F. E. Arve* Harjavallan seudun kansanjohdannaisista.
10. 31. *Jalmari Jaakkola* J. Ph. Paimenista (100-vuotismuisto).
11. 7. *Topias Heikkilä* matematiikan arvosta oppiaineena.
11. 21. *Kalle Soini* suur- ja pienviljelyn suhteesta toisiinsa.

11. 28. *Sipi Siintola* apteekki- ja lääkitystaidon kehityksestä.
1912. 2. 6. *Väinö Horelli* trakomataudista.
 4. 16. *Mikko Saarenheimo* Porin sanomalehtioloista 1860-luvulla.
 5. 7. *Väinö Horelli* mielenvikaisten harhaluuloista.
 9. 23. *V. E. Tiiri* yliopiston urheiluoloista.
10. 14. *Väinö Horelli* alkoholin vaikutuksesta ihmisruumiiseen.
10. 28. *E. S. Tomula* Ostwaldin uudesta tieteiden systeemistä.
11. 4. *Vilho Oksanen* perinnöllisyydestä.
11. 11. *Niilo Lehmuskoski* sielun ja ruumiin suhteesta toisiinsa.
11. 18. *Sipi Siintola* nautintoaineista.
12. 9. *Väinö Horelli* psykopatogenisista degeneratiomuodoista.
1913. 2. 3. *Ilmo Lassila* J. V. Snellmanin suhteesta Suomen valtion met-sätalouteen.
 2. 24. *K. V. Tiisala* keuhkotaudin syistä ja tarttumisesta.
 5. 5. *Reino Tuulos* Elias Lönnrotista runoilijana.
12. 2. *E. S. Tomula* Haverin rautakaivoksen historiasta.
12. 9. *J. J. Mikkola* M. A. Castrenin 100-vuotismuiston johdosta.
1914. 2. 5. *Tyyne Vesanen* Merikarvian pitäjän entisistä vaiheista.
 3. 31. *Altti Järvinen* hammasmädästä, sen syistä ja seurauksista.
 4. 7. *Aleksi Kuitti* osuustoiminnan kehityksestä meillä ja muualla.
 4. 18. *Martta Jaatinen* suullisen esitystaidon merkityksestä.
 5. 5. *Niilo Lehmuskoski* tieteellisen maailmankatsomuksen suh-teesta kristinuskoon.
12. 7. *Hannes Ryömä* perinnöllisyydestä.
1915. 2. 1. *Jalmari Jaakkola* Pyhän Henrikin legendasta.
 2. 15. *Jussi Honkavaara* Snellmanin kansallisuopista.
 3. 15. *Pekka Katara* Englannin ja Saksan taloudellisesta kilpai-lusta.
 4. 12. *Niilo Lehmuskoski* lausumisesta ja kaunoluvusta.
 4. 17. *Pekka Katara* talonpojasta saksalaisessa kirjallisuudessa.
10. 5. *V. E. Tiiri* puolueoloista ylioppilaspiireissä viimeisten 10 vuoden aikana.
 10. 19. *Armas Setälä* Kokemäen pitäjän historiasta.
 10. 26. *F. E. Arve* matkoistaan Venäjällä.
 11. 2. *Vilho Oksanen* perinnöllisyydestä.
11. 23. *K. V. Tiisala* kirurgian kehityksestä ja saavutuksista.
1916. 2. 5. *Hugo Vaivanne* Mathilda Rosiin-Kalliolasta.
 2. 8. *Voitto Oksanen* Taylorin systeemistä.
 2. 15. *Mikko Saarenheimo* serbialaisesta sankarirunoudesta.
 2. 22. *Otto Vanni* kotiseutututkimuksesta.
 2. 29. *E. S. Tomula* kemiallisesta teknologiasta.
 3. 14. *Sama* räjähdysaineista.
10. 23. *T. Sourander* suomalaisista suksista.
11. 6. *Jussi Honkavaara* uuden valtiollisen puolueen tarpeellisuu-desta.
1917. 2. 5. *Jussi Honkavaara* Björnstjerne Björnsonista.

2. 26. *Arvo Salminen* Kiinan uskonnosta.
3. 5. *Maila Mikkola* Beethovenista.
4. 2. *J. J. Mikkola* Venäjän vallankumouksista.
4. 16. *Hilma Jalkanen* siveellisyydestä ja ruumiillisesta kasvatuksesta.
4. *J. J. Mikkola* Puolan itsenäisyysliikkeestä.
4. *Jalmari Jaakkola* itsenäisyysliikkeemme historiasta.
4. 23. *Voitto Oksanen* sosialismista.
5. 7. *F. O. Viitanen* pastori D. Skogmanista.
10. 9. *J. J. Mikkola* Venäjän oloista.
10. 30. *Pekka Katara* Martti Lutherista.
12. 11. *Edw. Flinck* klassillisen sivistyksen merkityksestä.
12. 12. *Heikki Ojansuu* Satakunnan pitäjäin ja paikkakuntien nimien synnystä ja merkityksestä.
1918. 11. 5. *Maila Mikkola* maanviljelysneuvos Alfred Kordelinista.
1919. 4. 15. *Otto Vanni*. Aihetta ei ole mainittu,
10. 27. *J. J. Mikkola* poliittisesta tilanteesta.
12. 8. *Sama* matkastaan Puolaan ja sikäläisistä oloista.
1920. 3. 8. *Kaarlo Saarenheimo* Porin kaupasta 1860-luvulla.
4. 19. *Aukusti Sarvela* karttapiirustuksen historiasta.
4. 26. *Esteri Paalanen (o.s. Haapanen)* ylioppilasoloista vanhasa Turussa.
Elsa Ryti bakteriologian alalta.
10. 19. *Suoma Maijala* Kokemäestä.
10. 19. *Sirkka Koskela* Hj. Nortamosta.
11. 9. *Hanna Vegelius* esperantosta.
1921. 2. 1. *Yrjö Sipi* työväen osuudesta liikevoittoon.
2. 22. *Hanne Potila* 8 tunnin työpäivälaista.
3. 5. *Kyllikki Pohjala* uskonnon ja taiteen suhteesta toisiinsa.
4. 19. *Pekka Katara* Antti Ahlströmistä.
4. 20. *J. J. Mikkola* matkastaan Turkkiin 1917—18.
10. 24. *Bror Mickelsson* Satakunnan toverikuntapiiristä ja partio-
liikkeestä.
11. 7. *Hannes Ryömä* osakunnan parantolahankkeen silloisesta
vaiheesta.
11. 21. *Kalle Huhtala* Einsteinin relativiteettiteoriasta.
11. 28. *J. J. Mikkola* ranskankielen opiskelun tärkeydestä ja merki-
tyksestä.
1922. 2. 6. *Kaarina Kari* liikuntakasvatuksesta.
3. 13. *Arvi Paloheimo* alkoholin vaikutuksesta ihmisen elimistöön.
3. 20. *Eino Vuorela* Rauman kaupasta ja teollisuudesta.
4. 3. *Paavo Aro* metsälainsäädännöstä.
5. 8. *Bror Mickelsson* Suomen ensimmäisestä nuorisotasavallasta.
10. 10. *S. J. Wahl* raamatun luomiskertomuksesta uskonnonhistorial-
lisena ilmiönä.
10. 24. *Toivo Haapanen* musiikin kehityksestä Suomessa.

10. 31. *Paavo Pohjanoksa* alkoholin vaikutuksesta yhteiskuntaan.
11. 28. *Mikko Saarenheimo* 1880-luvun suomalaisesta realismista.
1923. 1. 30. *Eero Tommila* radiotekniikasta.
2. 27. *Jalmari Jaakkola* pirkkalaisista.
3. 13. *Josef Farago* Unkarin ja sen ylioppilaiden taloudellisesta ahdingosta.
3. 20. *Yrjö Sipi* lex Pulkkisesta.
4. 24. *Hannes Ryömä* Helsingin yliopiston järjestysmuodon perusteista.
5. 8. *Atso Soivio* „Sadan leukaluun” historiasta.
10. 15. *Arvo Junnila* maapallon rakenteesta.
1924. 2. 4. *Juho Aalio* tuberkuloosista ja sen vastustamisesta.
2. 18. *Yrjö Mattila* henkisistä sairauksista.
2. 18. *Juho Aalto* negativismista.
3. 31. *Armas Setälä* kansallisuudesta.
4. 14. *S. Sirenus* settlementtityöstä ja Kalliolan toiminnasta.
4. 28. *Risto Nylund* ylioppilastraditioista.
5. 7. *J. J. Mikkola* Antero Wareliuksen elämäntyöstä.
10. 14. *Yrjö Kajava* antropologiasta.
10. 21. *Viljo Stenros* Huittisten vanhimmista oloista.
10. 21. *Taina Saarinen* aiheesta vuodelta 1747.
10. 28. *J. J. Mikkola* ensimmäisten fennomaanien aikaisista oloista vv. 1814—1823.
11. 2. *Juho Aalto* ihmisen päänmuodon ja intellektuaalisten ominaisuuksien keskinäisestä suhteesta.
11. 4. *Lauri Palletvuori* mielialoista Suomessa maan liittyessä Venäjään.
11. 18. *Maila Mikkola* Runebergin olostä Saarijärvellä.
11. 25. *A. Hellemaa* juutalaiskysymyksestä.
1925. 1. 27. *Niilo Lahtinen* suuntataistelusta Suomessa 1918.
2. 17. *J. Tamminen* kansallisuuskysymyksestä.
2. 28. *Hanne Potila* Satakunnan parantolan perustamisvaiheista.
4. 21. *Eero Tommila* aineen rakenteesta.
10. 12. *Paavo Suomalainen* luonnontieteen alalta.
10. 12. *Anna-Liisa Merisalo* tavoista ja elämästä herraskartanoissa 1700-luvulla.
11. 2. *Olli Tuominen* kansamme eheyttämisestä.
11. 23. *Juho Aalto* urheilun ja lääketieteen rinnakkaisesta kehitymisestä.
1926. 2. 8. *Bror Mickelsson* antropologisista mittauksista.
4. 19. *Irja Lönngren* Akateemisesta Sosialistiseurasta.
10. 14. *Bror Mikkela* Vermlannin suomalaisista.
11. 13. *Toivo Haapanen* Beethovenista.
1927. 2. 7. *Margit Kilpinen* J. Seb. Bachista.
2. 10. *Olavi Kajala* sosialidemokraattien suhteesta maanpuolustukseen.

2. 14. *Esteri Paalanen* (o. s. *Haapanen*) ylioppilasoloista vanhassa Turussa.
2. 28. *Jalmari Jaakkola* Kalevalan alkuperästä ja sen satakuntalaisista aineksista.
3. 4. *Hanne Potila* syistä niiksi Satakuntalaisen Osakunnan jäsenet ovat pysyneet poissa Akateemisesta Karjala-Seurasta ja Itsenäisyyden Liitosta.
3. 7. *Ensio Kytömaa* ylioppilaiden kansallisesta liikkeestä ja yhteiskunnallisesta kysymyksestä.
3. 14. *Paavo Suomalainen* lintujen muuttoteistä.
3. 17. *Maila Mikkola* suomalaisuudesta jokapäiväisessä elämässä.
3. 21. *Aarre Lauha* Satakunnan herännäisyydestä.
3. 30. *Hanna Wegelius* eräistä näkökohdista kieltolakikysymyksestämme.
4. 11. *Yrjö Sipi* uudesta aviokaariehdotuksesta.
4. 25. *Toivo Viherheimo* suhdanne 1. konjunktuurivaihtelujen ennustamisesta.
4. 27. *Alvar Grundström* äänen muodostuksesta.
4. 27. *Juho Aalto* psykoterapiasta.
5. 11. *Kaisu Blom* naiskuvista Nortamon tuotannossa.
10. 14. *Aarre Tuompo* kieltolaista ja raittiustilanteesta.
10. 17. *Paavo Kuusisto* Turun Yliopistosta ja sen Ylioppilaskunnasta.
11. 14. *Paavo Suomalainen* turkiseläinten kasvattamisesta.
11. 28. *Aarre Tuompo* nuorisoseuratyöstä.
1928. 2. 10. *Heikki Huttunen* sivistyneistömme suhteesta nykyajan kristilliseen julistukseen.
2. 13. *J. J. Mikkola* Tshekkoslovakian oloista.
2. 20. *Impi Vesanen* opettajakokemuksistaan.
3. 5. *Mika Turenius* Ikaalisten pitäjän herännäisyydestä.
3. 9. *Alfons Hemming* huliganismin vastustamisesta.
3. 19. *Ilmari Helomaa* vankeusrangaistuksen kehityksestä.
3. 28. *Ernst Lampen* Parkuinmäen taistelusta,
4. 20. *Antti Karjalainen* kirkon merkityksestä maallikon kannalta.
5. 7. *Arvo Junnila* tähtimaailman muodoista,
10. 8. *Risto Nylund* osakuntaelämästä.
10. 15. *Elli Halonen* juutalaiskysymyksestä.
10. 22. *Arvo Paloheimo* tuberkuloottisten työhoidosta Ruotsissa ja Norjassa.
10. 24. *Ensio Kytömaa* Kannaksen kysymyksestä.
10. 29. *Ahti Pohjola* puolustuskysymyksestä.
10. 31. *Tri Wegman* Sveitsin luonnosta.
11. 4. *Hanne Potila* ylioppilasnuorison suhteesta politiikkaan.
11. 7. *Esko Suomalainen* Lapin luonnosta ja eläimistöä.
11. 12. *Tauno Laes* tshekkiläisestä Sokol-järjestöstä.
11. 14. *Kerttu Kalliola* luonnonsuojeluksesta,

11. 28. *M. Alpiranta* kotiseutuharrastuksen merkityksestä,
12. 5. *Heikki Huttunen* kristinuskon yhteiskunnallisista ansioista.
12. 10. *Sama* kuluneen syksyn osakunta- ja ylioppilaselämästä.
12. 10. *Bror Mikkeliä* sielun ja ruumiin suhteesta toisiinsa lääketieteen kannalta.

Liite IV.

SATAKUNTALAISEN OSAKUNNAN JÄSENET TIEDEKUNNITTAIN.

Seuraavan vertailevan taulukon, joka osoittaa satakuntalaisten ylioppilaiden ja rinnakkain koko ylioppilaskunnan jakaantumista eri tiedekuntiin 5-vuotisjaksoittain, on laatinut ylioppilas Y. Aarne. Lyhennykset tarkoittavat: T. = jumaluusopillinen, J. = lainopillinen, M. = lääketieteellinen, H.f. = historialliskielitieteellinen, F.m. = fyysimatemaattinen, M.t. = Maatalousmetsätieteellinen ja V. = yliopiston voimistelulaitos.

		1904—05--06-07—	1908--09—10-11—12-	1913-14--15—16—17—1918—	19—20--21-22—1923—	24—25--26—27—1928	
T.	Satakuntalaisia	28 (15,4 %)	13 (9,0 %)	14 (8,1 %)	17 (12,9 %)	5 (3,9 %)	20 (1,3 %)
	Yhteensä	228 (8,2 %)	139 (5,3 %)	197 (5,6 %)	182 (7,1 %)	117 (4,0 %)	250 (5,2 %)
J.	Satakuntalaisia	31 (17,0 %)	40 (27,8 %)	33 (19,2 %)	26 (19,7 %)	26 (20,3 %)	52 (19,1 %)
	Yhteensä	429 (15,5 %)	649 (24,8 %)	768 (21,7 %)	538 (21,0 %)	750 (25,4 %)	1130 (23,5 %)
M.	Satakuntalaisia	13 (7,1 %)	10 (6,9 %)	14 (8,1 %)	19 (14,4 %)	28 (21,9 %)	22 (8,1 %)
	Yhteensä	157 (5,7 %)	188 (7,2 %)	342 (9,7 %)	460 (18,0 %)	622 (21,1 %)	555 (11,6 %)
H. f.	Satakuntalaisia	57 (31,3 %)	43 (29,9 %)	46 (26,7 %)	30 (22,7 %)	25 (19,5 %)	69 (25,3 %)
	Yhteensä	968 (34,9 %)	797 (30,5 %)	942 (26,7 %)	468 (18,3 %)	614 (20,8 %)	1363 (28,4 %)
F. m.	Satakuntalaisia	46 (25,3 %)	27 (18,8 %)	41 (23,8 %)	19 (14,4 %)	20 (15,6 %)	76 (27,8 %)
	Yhteensä	925 (33,4 %)	649 (24,8 %)	895 (25,3 %)	554 (21,5 %)	420 (14,2 %)	1022 (21,3 %)
M. t.	Satakuntalaisia	7 (3,8 %)	11 (7,6 %)	18 (10,5 %)	21 (15,9 %)	20 (15,6 %)	32 (11,7 %)
	Yhteensä	65 (2,3 %)	191 (7,3 %)	335 (9,5 %)	325 (12,7 %)	375 (12,3 %)	419 (8,7 %)
V.	Satakuntalaisia			6 (3,5 %)	0 (0 %)	4 (3,1 %)	2 (0,7 %)
	Yhteensä			53 (1,5 %)	36 (1,1 %)	55 (1,9 %)	62 (1,3 %)
Satakuntalaisia		182	144	172	132	128	273
Yhteensä		2772	2613	3532	2563	2953	4801

OIKAISTAVIA.

- S. 106, rivi 22 : syyskuun. Pitää olla : lokakuun.
„ 149, kuvan alla Jokioisen nimen eteen lisättävä: E.
„ 252, rivit 10—12 oikaistaan: puhui tässä tilaisuudessa osakunta-
laisten puolesta.

